

René Jean-Paul Dewil

Het Geslacht Vincius

Luxemburg

1930- 1940

Auteursrechten Clausule

René Jean-Paul Dewil © is de enige auteur van dit werk. © 2022.

Alle rechten voorbehouden.

Geen deel van deze publicatie mag veranderd worden zonder de schriftelijke toelating van de auteur.

Dit boek mag slechts in elektronische vorm gekopieerd worden voor persoonlijk gebruik. Het mag niet gedrukt worden, in een elektronisch of ander ophaalsysteem geplaatst worden, gefotokopieerd, of op enige andere wijze vastgelegd worden zonder de schriftelijke toestemming van de auteur.

De enige plaats van waar dit boek mag opgehaald worden is de Internet-website www.theartofpainting.be, die de enige oorspronkelijke tekst bevat.

Deze publicatie valt onder de wetten op de auteursrechten, onder de copyright rechten.

‘Het Geslacht Vincius - Luxemburg’ is een werk van fictie. De persoonsnamen die gebruikt werden en de figuren van de roman – behalve de werkelijke historische figuren - zijn enkel en alleen het resultaat van de verbeelding van de auteur. Enige gelijkenis met echte personen, dood of levend, is zuiver toevallig. De figuren van de roman en de gebeurtenissen zijn volledig fictief.

Inhoudstafel

Inhoudstafel.....	4
De Figuren	7
The Vincius Families in Grafieken	10
De Leiders van de Naties	12
Deel I. De NSDAP en Adolf Hitler.....	18
De Familie Vincius van Berlijn	19
De Opgang van de NSDAP en van Adolf Hitler.....	26
<i>De Rossbach Beweging</i>	35
<i>Van 1930 tot 1933</i>	50
<i>De Verkiezingen van 1930</i>	52
<i>Het Nazi Regime aan de Macht</i>	70
Ernst Vincius.....	75
De Terreur van het Derde Rijk.....	83
<i>De vroege Jaren van het Nazi Regime</i>	83
<i>De Nacht van de Lange Messen</i>	87
<i>De Nazi Repressie van hun Tegenstanders</i>	91
<i>Het Justitie Systeem van de Nazis en de Nazi Terreur</i>	93
<i>De Concentratiekampen</i>	95
<i>Nazi Propaganda en Cultuur</i>	97
<i>Het Nazisme en de Kerken</i>	103
<i>De Nazis en de Opvoeding</i>	107
<i>Het anti-intellectualisme van de Nazis</i>	109
<i>Economie en Tewerkstelling</i>	113
<i>De Herbewapening</i>	115
<i>De Nazi Financiën</i>	117
<i>De Herbewapening</i>	120
<i>De Corruptie</i>	124
<i>De Aristocratie</i>	125
<i>De Boeren</i>	125
<i>De Middenklasse</i>	126

<i>Het Duits Proletariaat en de Welstand van de Arbeiders</i>	128
<i>De Raciale Hygiëne</i>	135
<i>De Welvaart voor Vrouwen en Kinderen</i>	137
<i>Zigeuners en Homoseksuelen</i>	141
Julian Vincius en de Nazi Veranderingen in de Gemeenschap	143
De Uitroeiing van de Joden	145
<i>De Nazis en de Joodse Dokters</i>	145
<i>De Joodse Ondernemingen</i>	149
<i>De Rassenwetten van Nürnberg</i>	153
<i>Meer Teisteringen van de Joden en de Joodse Emigratie</i>	158
<i>De Kristalnacht, de nacht van het gebroken Glas</i>	163
De Toestand in andere Europese Landen	169
<i>Polen</i>	169
<i>Roemenië</i>	170
<i>Bulgarije</i>	170
<i>Frankrijk</i>	171
 Deel II. De Weg naar de Tweede Wereldoorlog	 174
 Adolf Hitler	 175
<i>Oostenrijk</i>	177
<i>Hitler en Duitsland</i>	178
<i>De Duitse herovering van het Rijnland</i>	179
<i>Groot Brittannië</i>	182
<i>De Sovjet Unie</i>	183
<i>De Spaanse Burgeroorlog</i>	185
<i>Ontwikkelingen in Duitsland</i>	187
<i>Italië</i>	189
<i>De Oostenrijkse Anschluss</i>	191
<i>De Invasie van Tsjechoslowakije</i>	195
<i>De Invasie van Polen</i>	202
<i>Een nieuwe Orde in het bezet Polen</i>	210
<i>Het Rijksveiligheid Hoofdkantoor</i>	213

Deel III. De Vincius in het Nazi Bewind	215
Anton Vincius	216
<i>Van Duitsland naar Luxemburg</i>	229
<i>Luxemburg</i>	232
<i>De Verhuis naar Luxemburg</i>	251
<i>De Vincius van Luxemburg</i>	256
Nota's van de schrijver	261
Bibliografie	262

De Figuren

The Family Vincius:

Max Vincius	1820-1900	Gehuwd met Sara Benavicius in 1840.
Sara Benavicius	1823-1902	Gehuwd met Max Vincius.
Kurt Vincius	1840-1910	Zoon van Max Vincius
Hannah Sonnenfeld	1845-1913	Gehuwd met Kurt Vincius
Max Vincius de Jongere	1863-1939	Zoon van Kurt Vincius, gehuwd met Maria Rosenthal
Maria Rosenthal	1866-1930	Gehuwd met Max Vincius de Jongere in 1882
Andreas Vincius	1864-1942	Zoon van Kurt Vincius, gehuwd met Lore Kremer
Lore Kremer	1865-1942	Gehuwd met Andreas Vincius in 1885
Julian Vincius	1866-1942	Zoon van Kurt Vincius, gehuwd met Hanne Altman
Hanne Altman	1870-1942	Gehuwd met Julian Vincius in 1886
Haim Vincius	1842-1920	Zoon van Max Vincius, gehuwd met Leah Goldstern
Leah Goldstern	1843-1910	Gehuwd met Haim Vincius in 1865
Avram Vincius	1866-1920	Zoon van Haim Vincius, gehuwd met Manyah Kalpern
Manyah Kalpern	1866-1930	Gehuwd met Avram Vincius in 1890
David Vincius	1868-1928	Zoon van Haim Vincius, gehuwd met Rosa Kalpern
Rosa Kalpern	1869-1935	Gehuwd met David Vincius in 1892
Mikhael Vincius	1843-1920	Zoon van Max Vincius, gehuwd met Fredia False
Fredia False	1845-1915	Gehuwd met Mikhael Vincius in 1870
Naomi Vincius	1871-1950	Dochter van Mikhael Vincius, gehuwd met Osyp Raisfeld in 1890
Osyp Raisfeld	1871-1955	Gehuwd met Naomi Vincius in 1890
Rivka Vincius	1873-1956	Dochter van Mikhael Vincius, gehuwd met Johann Handelsmann
Johann Handelsmann	1870-1946	Gehuwd met Rivka Vincius in 1890
Julian Vincius	1885-1952	Zoon of Andreas Vincius en Lore Kremer Gehuwd in 1915 met Charlotte Baraine
Malou Vincius	1917-2005	Dochter van Julian Vincius en Charlotte

		Baraine, gehuwd in 1950 met Christian Damman (1915-1992)
Anton Vincius	1919-1995	Zoon van Julian Vincius en Charlotte Baraine, Gehuwd in 1946 met Marie-Ange Drumont (1922-2010)
Maxim Vincius	1920-1990	Zoon van Julian Vincius en Charlotte Baraine, Gehuwd in 1946 met France Neuville (1920-2012)
Mauve Vincius	1940-2018	Dochter van Julian Vincius en Charlotte Baraine, gehuwd in 1962 met Daniel Jonas (1939-2020)
Johann Vincius	1886-1942	Zoon van Andreas Vincius en Lore Kremer, Gehuwd met Adèle Lederer (1886-1942)
Jacob Vincius	1904-1942	Zoon van Johann Vincius, Gehuwd in 1924 met Deborah Bernstein (1908-1942)
Simion Vincius	1906-1942	Zoon van Johann Vincius, Gehuwd in 1925 met Abigail Hartog (1912-1942)
Matthias Vincius	1908-1942	Zoon van Johann Vincius, Gehuwd in 1928 met Yenta Bat Udel (1912-1942)

De Kleinberger Familie:

Esther Kleinberger	1845-1917	Dochter van Fried en Anna Kleinberger, Minnares van Kurt Vincius
Richard Vincius	1867-1931	Zoon van Esther Kleinberger en Kurt Vincius Gehuwd in 1888 met Rosa Danemann (1875-1930)
Marlene Vincius	1869-1943	Dochter van Esther Kleinberger en Kurt Vincius, gehuwd in 1884 met Anders Lipinski
Peter Vincius	1894-1972	Zoon van Richard Vincius, gehuwd in 1918 met Michaela Kohle (1897-1975)
Frieda Vincius	1896-1980	Dochter van Richard Vincius, gehuwd in 1920

met Otto Markusa (1894-1976)

Ernst Vincius	1897-1978	Zoon van Richard Vincius, gehuwd in 1921 met Eva Trakei (1898-1979)
Joseph Lipinski	1887-1965	Zoon van Marlene Vincius, gehuwd in 1912 met Regina Schmied (1889-1940)
Erich Lipinski	1889-1970	Zoon van Marlene Vincius, gehuwd in 1918 met Bettina Danksa (1891-1960)

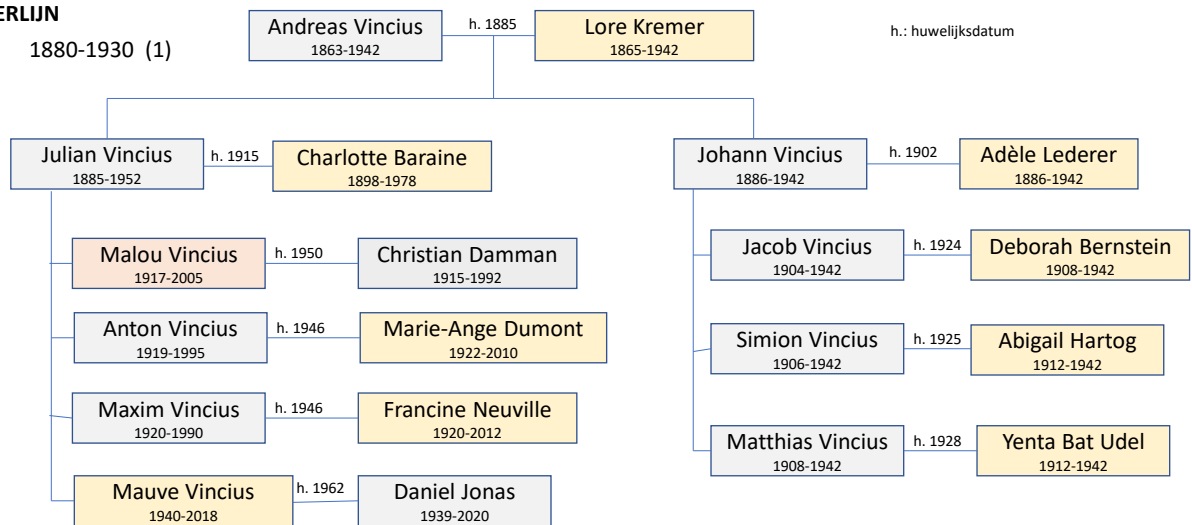
De von Chrapitz Familie:

Leandra von Chrapitz	1825-1907	Tweede echtgenote van Max Vincius, gehuwd in 1865
Julius von Chrapitz-Vincius	1865-1938	Zoon van Leandra von Chrapitz en Max Vincius, gehuwd in 1883 met Anna von Fiebris (1875-1930).
Maria von Chrapitz-Vincius	1867-1942	Dochter van Leandra von Chrapitz en Max Vincius, gehuwd in 1884 met Andrej von Gomolenski (1865-1942).
Philipp von Chrapitz	1884-1942	Zoon van Julius von Chrapitz-Vincius, gehuwd in 1908 met Charlotte Lisnewski (1880-1960).
Otto von Chrapitz	1886-1944	Zoon van Julius von Chrapitz-Vincius, gehuwd in 1906 met Elisabeth von Grabia (1883-1958).
Dorothea von Gomolenski	1887-1954	Dochter van Maria von Chrapitz-Vincius, gehuwd in 1913 met Albrecht von Papau (1870-1942).
Micol von Gomolenski	1889-1964	Dochter van Maria von Chrapitz-Vincius, gehuwd in 1906 met Rudolph von Witszke (1890-1942)

The Vincius Families in Grafieken

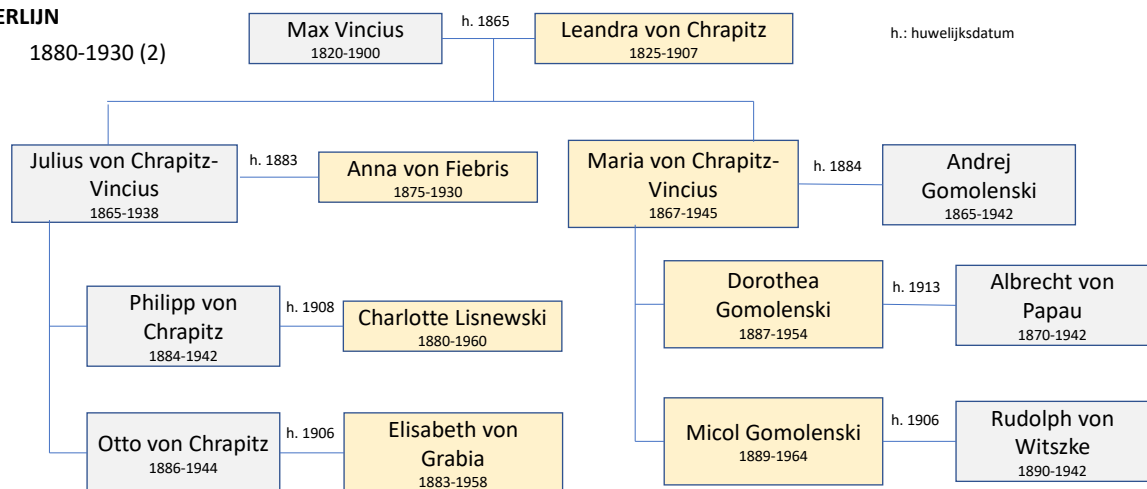
BERLIJN

1880-1930 (1)



BERLIJN

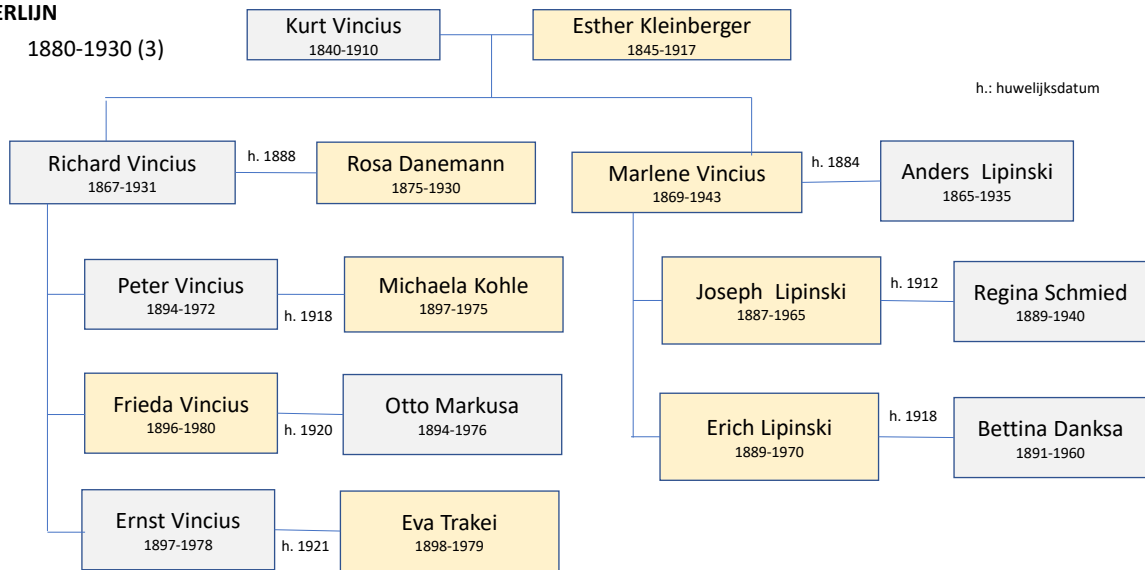
1880-1930 (2)



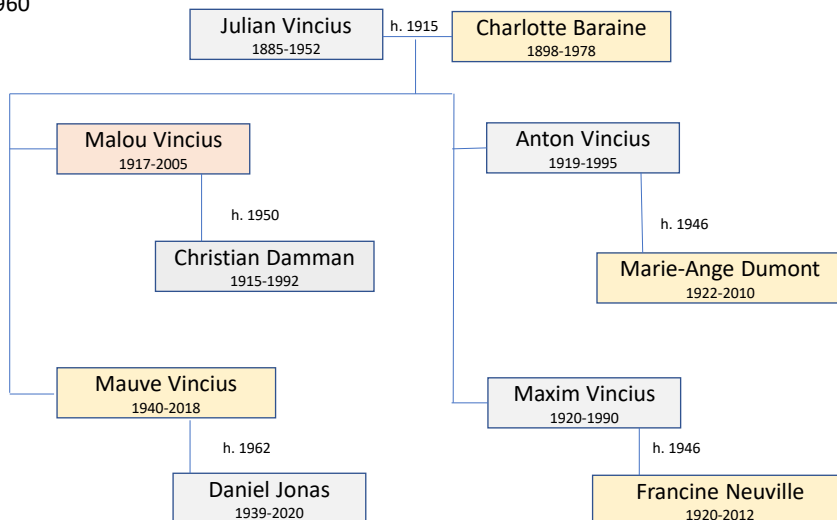
Het Geslacht von Chrapitz

BERLIJN

1880-1930 (3)


Het Geslacht Kleinberger
Luxemburg

1930-1960



De Leiders van de Naties

Rusland en PolenVoorzitters van het Centraal uitvoerend Comité van het Russisch Congres van de Sovjets (1917–1938):

Mikhail Kalinin (1875 - 1946). In dienst 1919 - 1938

Vladimir Ilyich Ulyanov (1870 - 1924), alias Lenin. Hoofd van de regering van Sovjet Rusland van 1917 tot 1924 en van de Sovjet Unie van 1922 tot 1924.

Ioseb Besarionis dze Jughashvili, alias Stalin (1878 – 1953). In dienst 1924–1953. Georgisch Hoofd van de Regering van de Sovjet Unie van 1924 tot aan zijn overlijden.

Georgy Maximilianovich Malenkov (1901 – 1988). In dienst Maart 1953 – Februari 1955.

DuitslandPresident van de Weimar Republiek:

Paul von Hindenburg (1847 - 1934). In dienst: 1925 - 1934. Generaal en Veldmaarschalk van het Duits Leger. Volledige naam: Paul Ludwig Hans Anton von Beneckendorff und von Hindenburg.

Na de Weimar Republiek:

Adolf Hitler (1889 – 30 April 1945). *Führer* en *Reichskanzler*, Kanselier in dienst 1933-1945.

Kanseliers van Duitsland:

Hermann Müller (1876 - 1931). In dienst: 28 Jun 1928 - 27 Mar 1930.
 Heinrich Brüning (1885 - 1970). In dienst: 30 Mar 1930 - 30 Mei 1932.
 Franz von Papen (1879 - 1969). In dienst: 1 Jun 1932 - 17 Nov 1932. 169 dagen.
 Kurt von Schleicher (1882 - 1934). In dienst: 3 Dec 1932 – 28 Jan 1933. 56 dagen.

Konrad Adenauer (1876–1967). In dienst: 15 Sept 1949 - 15 Okt 1963.

Oostenrijk:

Habsburgse Keizers:

Franz-Joseph I (1830 - 1916) R. 1848 - 1916. Keizer van Oostenrijk-Hongarije. Dynastie van Habsburg-Lorraine. Gehuwd in 1853 met Hertogin Elizabeth van Beieren (genoemd ‘Sissi’, 1837-1898). Zoon van Ferdinand I.

Karl I de Gezegende (1887 - 1922) R. 1916 - 11 November 1918 (ontslagen).
Achterneef van Franz-Joseph I en achterkleinkind van Franz I.

Presidenten van Oostenrijk:

Wilhelm Miklas (1872–1956). In dienst: 10 Dec 1928 tot 13 Mar 1938.
Arthur Seyss-Inquart (1892–1946). In dienst: 13 Mar 1938 onder Nazi bewind.

Karl Renner (1870–1950). In dienst: 1945 – 1950.
Leopold Figl (1902–1965). In dienst: 1950- 1951. 172 dagen.
Theodor Körner (1873–1957). In dienst: 1951 – 1957.
Julius Raab (1891–1964). In dienst: 1957- 1957. 138 dagen.
Adolf Schärf (1890–1965). In dienst: 1957- 1965

Frankrijk

Presidenten van Frankrijk:

Gaston Doumergue (1863 - 1937). In dienst: 1924 - 1931.
Paul Doumer (1857 - 1932). In dienst: 1931- 1932.
Albert Lebrun (1871–1950). In dienst: 1932 – 1940.
De functie van President bestond niet van 1940 tot 1947.

Voorzitters van de Voorlopige Regeringen:

Brigadier Generaal Charles de Gaulle (3 juni 1944 – 26 januari 1946)
Félix Gouin (26 januari 1946 – 24 juni 1946)
Georges Bidault (24 juni 1946 – 28 november 1946)
Vincent Auriol (interim) (28 november 1946 – 16 december 1946)
Léon Blum (16 december 1946 – 16 januari 1947).

Presidenten van de Vierde Republiek:

Vincent Auriol (1884–1966). In dienst: 1947 – 1954.
René Coty (1882–1962). In dienst: 1954 – 1959.

Presidenten van de Vijfde Republiek:

Charles de Gaulle (1890–1970). In dienst: 1959 – 1969.

Groot Brittannië

George V (1865 - 1936) R. 1910 - 1936.
Edward VIII (1894 - 1972) R. 1936. Hij deed troonsafstand op 11 Dec 1936. Regeerde 327 dagen.
George VI (1895 – 1952) R. 1936 – 1952. Broeder van Edward VIII.
Elizabeth II (1926 -). R. 1952 - .

Eerste Ministers van het Verenigd Koninkrijk:

Ramsay MacDonald	(1866 - 1937). In dienst: 1929 - 1935.
Stanley Baldwin	(1867–1947). In dienst: 1935 – 1937.
Neville Chamberlain	(1869–1940). In dienst: 1937 – 1940.
Winston Churchill	(1874–1965). In dienst: 1940 – 1945.
Clement Attlee	(1883–1967). In dienst: 1945 – 1951.
Winston Churchill	(1874–1965). In dienst: 1951 – 1955.
Anthony Eden	(1897–1977). In dienst: 1955 - 1957.
Harold Macmillan	(1894–1986). In dienst: 1957 – 1963.

Koningen en Presidenten van Griekenland

Koning George II (1890-1947) R: 1922 – 1924 en 1935-1947. Huis van Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg.

De Tweede Republiek van Griekenland werd uitgeroepen op 25 maart 1924.

Presidenten van de Helleense Staat (1827–1832):

Ioannis Kapodistrias	(1776–1831). In dienst: 1827 – 1831 (vermoord).
Augoustinos Kapodistrias	(1778–1857). In dienst: 1831 – 1832 (ontslagen).

Aartsbisschop Damaskinos of Athens (1891–1949). Regent: Einde dec 1944 - sept 1946.

Koning George II (1890–1947). R. 1946 – 1947.

Koning Paul (1901-1964). R. 1947- 1964. Broeder van George II.

Hongarije

Miklós Horthy	(1868–1957). In dienst als Regent: maart 1920 - okt 1944.
Ferenc Szálasi	(1897–1946). In dienst: 16 okt 1944 - 28 mar 1945 als Leider Van de Natie en Eerste Minister.

Presidenten van de Hongaarse Republiek (1949-1989)

Zoltán Tildy	(1889–1961). In dienst: 1946 – 1948.
Árpád Szakasits	(1888–1965). In dienst: 1948 – 1949.

Presidenten van de Hongaarse Volksrepubliek (1949-1989)

Árpád Szakasits	(1888–1965). In dienst: 1949 – 1950.
Sándor Rónai	(1892–1965). In dienst: 1950 - 1952.
István Dobi	(1898–1968). In dienst: 1952 – 1967.

Koningen en Presidenten van Bulgarije

Huis van Saxon-Coburg en Gotha-Koháry:

Boris III (1894-1943) R. 1918 – aug 1943.

Simeon II (1937 -) R. 1943 – sept 1946 (de monarchie werd bij referendum afgeschaft).

Eerste Regeringsraad voor Simeon II:

Kiril, Prins van Preslav (1895–1945) In dienst 1943 – 1944 (afgezet).

Bogdan Filov (1883–1945)

Lt. Generaal Nikola Mikhov (1891–1945)

Tweede Regeringsraad voor Simeon II:

Todor Pavlov (1890–1977). In dienst 1944 - 1946 (de monarchie werd afgeschaft).

Venelin Ganev (1880–1966)

Tsvetko Boboshevski (1884–1952)

Presidenten van de Volksrepubliek:

Vasil Kolarov (1877–1950). In dienst: sept 1946 – 1947.

Mincho Neychev (1887–1956). In dienst: 1947 – 1950.

Georgi Damyanov (1892–1958). In dienst: 1950 - 1958†.

Dimitar Ganev (1898–1964). In dienst: 1958 - 1964†.

Koningen en Presidenten van RoemeniëHuis van Hohenzollern-Sigmaringen:

Michael I (1^{ste} regering) (1921 – 2017). R. 1927 - juni 1930).

Carol II (1893 – 1953). R. 1930 – 1940).

Michael I (2^{de} regering) (1921 – 2017) R. 1940 – 1947.

Presidenten van de Roemeense Republiek:

Constantin Ion Parhon (1874–1969). In dienst: 1947 – 1952.

Petru Groza (1884–1958). In dienst: 1952 – 1958.

Ion Gheorghe Maurer (1902–2000). In dienst: 1958 – 1961.

The belangrijkste Nazi Leiders, alfabetisch gerangschikt:

Generaal Ludwig **Beck**, Hoofd van de Generale Staf van het Leger tot in Augustus 1938, dan ontslagen; zijn opvolger was Generaal Franz Halder.

Werner von **Blomberg**, Minister van Defensie onder Hitler, tot Januari 1938.

Karl **Brandt**, Hitler's persoonlijke geneesheer.

Wilhelm **Brückner**, Hitler's adjudant.

Josef **Bürckel**, Leider van het Rijnland, later Rijksafgevaardigde voor de hereniging van Oostenrijk met het Rijk, onder Seyss-Inquart en anderen.

Kurt **Daluege**, SS Senior Leider in 1934, Hoofd van de Politie in 1936, Rijksbeschermer van Bohemen en Moravië in 1942.

Richard Walther **Darré**, Minister van Landbouw, Hoofd van de Rijksvoedselvoorziening.

Sepp **Dietrich**, Leider van de SS Lijfwacht van Hitler.

Admiraal Karl **Doenitz**, Hoofdbevelhebber van de *Kriegsmarine*, de Duitse Zeemacht.

Generaal Werner von **Fritsch**, Hoofdbevelhebber van het Leger tot 3 Februari 1938, toen hij zijn ontslag indiende. Gedood in september 1939 in Polen. Opgevolgd door Kolonel-Generaal von Brauchitsch.

Walther **Frank**, de belangrijkste medewerker van Goebbels in het Propaganda Ministerie.

Joseph **Goebbels**, Propaganda Minister.

Carl **Goerdeler**, Prijsbeheerder.

Hermann **Göring**, Bevelhebber van de Luchtmacht.

Walter **Gross**, Hoofd van de Afdeling Rassenpolitiek in de NSDAP.

Franz **Gürtner**, Minister van Justitie van het Rijk onder Hitler.

Joachim **Haupt**, Beheerder van de *Napolas*.

Graaf Wolff-Heinrich **Helldorf**, hoofd van de Berlijnse Politie.

Erich **Hilgenfeldt**, Hoofd van de NSDAP Liefdadigheidssector.

Heinrich **Himmler**, Minister van Binnenlandse Zaken, van de Politie, de SS, Gestapo, enz. na Wilhelm Frick.

Heinrich **Hoffmann**, de fotograaf van Hitler.

Kolonel Friedrich **Hossbach**, de militaire adjutant van Hitler.

Ernst **Kaltenbrunner**, Hoofd van de Oostenrijkse SS, later Secretaris voor Veiligheid in Oostenrijk.

Otto **Steinhäuser**, Hoofd van de Politie van Wenen na de *Anschluss*.

Hans **Kerrl**, Minister van Religies en Kerken, begin 1935.

Hans Heinrich **Lammers**, Hoofd van de Rijkskanselarij.

Robert **Ley**, Hoofd van de Organisatie van het Rijk, the Duitse Arbeidsfront Leider.

Joachim **Mayer-Quade**, SA Leider van de Noordelijke Mark.

Otto **Meisner**, Staatssecretaris van het vroeger Bureau van de President.

Erhard **Milch**, de Staatssecretaris van Göring, een vroegere Director van de *Lufthansa*.

Reinhard **Muchow**, Leidende figuur van de Fabriekscellen Organisatie, gedood tijdens een twist in een kroeg, 1933.

Heinrich **Müller**, Hoofd van de Gestapo, de *Geheime Staatspolizei*.

Baron Konstantin von **Neurath**, Minister van Buitenlandse Zaken tot in 1938, daarna Rijksbeschermer van Tsjechië.

Franz von **Papen**, Vice Kanselier van Duitsland onder Hitler.

Fritz **Reinhardt**, Staatssecretaris in het Ministerie van Financiën.

Joachim von **Ribbentrop**, Minister van Buitenlandse Zaken vanaf 1938.

Dokter Robert **Ritter**, Hoofd van het Gezondheidsbureau van het Rijk vanaf 1936.

Bernhard **Rust**, Pruisische Minister van Onderwijs en Religies in 1933. Vanaf 1 mei 1934, Minister van Onderwijs en van Wetenschappen onder Hitler.

Hjalmar **Schacht**, President van de Rijksbank tot in 1937.

Julius **Schaub**, Hitler's adjudant.

Adolf **Scheel**, Hoofd van de Nazi Studenten Liga, van de the universiteiten vanaf 1936.

Baldur von **Schirach**, Hoofd van de Hitler Jeugd (Hitler Jugend).

Kurt **Schmitt**, Rijksminister voor Economie, voormalig directeur van de Allianz Verzekeringen Maatschappij. He gaf zijn ontslag in Januari 1935 en werd vervangen door Hjalmar Schacht tot 1937; later in 1938 werd deze vervangen door Walter Funk als Minister en in 1939 als President van de Rijksbank.

Lutz **Schwerin** von Krosigk, Minister van Financiën onder Hitler.

Franz **Seldte**, Minister van Arbeid.

Regionale NS leaders: Walther Köhler, Adolf Wagner, Wilhelm Keppler, Robert Wagner (voor Baden), Martin Mutschmann (Saksen), Robert Ley (vooraf in het Zuidelijk Rijnland), Julius

Streicher (Franken - Nürnberg), in 1932 de opvolger van Georg Strasser als de Rijksorganisatie Leider, uitgever van het nieuwsblad *Der Stürmer*.

Deel I. De NSDAP en Adolf Hitler

De Familie Vincius van Berlijn

Julian Vincius was een geneesheer, een dokter in de geneeskunde. In 1930 leefde hij in Berlijn, de hoofdstad van Duitsland. Hij had echter de geneeskunde gestudeerd aan de universiteit van Freiburg-im-Breisgau, een stad die dicht lag bij de grens van Duitsland met Frankrijk. Zijn familie had haar oorsprong aan de andere, de meest oostelijke zijde van Duitsland. Zijn voorvaderen hadden geleefd in de steden van Vilnius en Thorn. Vilnius lag in the centrum van Litouwen, en Thorn in het midden van het vroegere Pruisen. Na zijn studies had Julian zich gevestigd in Berlijn, zoals eigenlijk steeds zijn doel was geweest. Hij bleef in zijn hart een Berlijner! Hij had snel een betrekking gevonden aan de Friedrich Wilhelm Universiteit van Berlijn, aan de Faculteit van Geneeskunde, in het welgekend, groot hospitaal van de Faculteit, dat de *Charité* genoemd werd, waarschijnlijk toen het grootste hospitaal ter wereld, en zeer zeker het best uitgerust hospitaal. Julian had in de Wereldoorlog gevochten als een Duits soldaat, hoewel hij onmiddellijk benoemd werd tot Stafarts in die oorlog, gezonden door de *Charité*. Hij verbleef gedurende de oorlog steeds in de Franse stad Longwy, waar hij het hoofd was van de Duitse lazaretten, de oorlogshospitalen in de omgeving.

Na de oorlog had Julian zich gevestigd als een dokter in Berlijn, hoewel hij verder bleef werken en onderzoeken leidde aan de *Charité*. Hij werd er de leider van een reeks zogenaamde barakken, een aantal lichte gebouwen, waarin patiënten die leden aan tuberculose behandeld werden. De barakken waren gebouwd op moerasgrond, zodat ze wel licht moesten wegen, hoewel ze toch al het personeel, de meubels en de instrumenten bevatten die nodig waren om de beste zorgen toe te dienen aan de patiënten. Julian had tevens een privé praktijk. Zijn privé cliënten kwamen uit het personeel en uit de leidende personen die werkzaam waren in de buitenlandse ambassades rond de Zoo en de omringende parken van Berlijn. De *Tiergarten* Zone waarin de ambassades stonden, was zeer gekend door de inwoners van de stad.

In de Wereldoorlog die gestreden werd van 1914 tot 1919, had Julian, hoe jong hij toen nog was, gewerkt als het hoofd van de oorlogshospitalen in de stad Longwy in Frankrijk. Die hospitalen waren speciaal voorzien om de gewonde soldaten die vochten in de Veldslagen van Verdun te redden en te helen. In de oorlog had hij enige bekendheid verworven, de reputatie om een geheel van best georganiseerde, best bevoorraden en best werkende hospitalen te leiden aan het Duits-Frans front.

Aan het einde van de oorlog had Julian zijn echtgenote meegebracht naar Berlijn, Charlotte Baraine, de dochter van de Franse oorlogsburgemeester van Longwy. In het prille begin van de oorlog waren aan Julian verblijfkamers toegewezen in het huis van Mijnheer en Mevrouw Baraine, dat net tegenover zijn hospitaal lag. Charlotte was veel jonger dan Julian. Hij was 33 jaar oud aan het einde van de oorlog en Charlotte was toen nog maar net 20! Charlotte had geboorte gegeven aan een kindje in Longwy tijdens de oorlog. Julian en Charlotte waren misschien niet volledig getrouwd toen ze met Julian naar Berlijn terugkeerde. Officieel waren Julian en Charlotte wel ingeschreven als getrouwd in de huwelijksboeken van Longwy, maar er had geen ceremonie plaats gehad. Tegen de gewoontes in, waren ze ook niet religieus getrouwd. Of hun huwelijk wettelijk in orde was, kon aangevallen worden in een gerechtzaal, ook al omdat Julian niet de opinie, laat staan de toestemming, van zijn meerderen in het Leger gevraagd had. Monsieur Baraine, de vader van Charlotte, had hen eenvoudig zelf ingeschreven

als zijnde echtgenoot en echtgenote. Die zaken werden wel opgelost nadat het koppel aankwam in het nieuw Berlijn van de vreedstijd. In 1930 hadden Charlotte en Julian al drie kinderen, 2 jongens en een eerstgeboren meisje, die allen in uitstekende gezondheid verkeerden en zeer levendig van karakter waren.

Julian en Charlotte keerden zelden terug naar Longwy na de oorlog. De vader van Charlotte kwam bij hen op bezoek in Berlijn. Hij was een man met een zeer menslievende, open geest, die het werk van Julian tijdens de oorlog zeer geapprecieerd had. De zuster van Charlotte en de rest van haar Franse familie beschouwde eerder een Franse vrouw, gehuwd met een Duits soldaat, met een Duitse vijand, en Duits geboren kinderen in hun naaste familie, als een zeldzaam voorbeeld van verraad tegenover Frankrijk. Was Duitsland niet de aartsvijand van Frankrijk en Lorraine? De zuster van Charlotte kon niet dezelfde openheid van geest opbrengen als haar vader.

Aan de zijde van Julian was de familie Vincius zo uitgebreid, dat Julian eigenlijk verwaarloosd had contact te houden met alle leden ervan. Hij had zich nooit zeer dicht gevoeld aan zijn vader, Andreas, die nog steeds leefde in de stad Thorn. Zijn moeder, Lore Kremer, had al steeds geweten en gevoeld dat toen Julian naar Freiburg was gaan studeren, ze nadien haar zoon niet zo dikwijls zou terugzien. Dat bleef haar een constante pijn, een groeiende spijt en groot verdriet, maar jongens konden zo handelen, wist ze, en ze vond haar zoon gelukkig, in goeden doen, en zeer gelukkig getrouwd met zijn elegante *Française*. Haar kleinzoon en eerste kleindochter zag ze zeer zelden. Julian had nog een broeder, die op zijn beurt drie zonen had gekregen. Julian en Charlotte zagen die wel af en toe, al woonde dit deel van de grotere familie toen nog in Thorn. Met de tijd verwelkten ook die contacten.

De grootvader van Julian heette Kurt Vincius. De Vincius waren oorspronkelijk een Joodse familie. Kurt was getrouwd geweest met een Joods meisje, en Kurt ook was Joods gebleven. Julian was de eerste en enige Vincius gebleven in zijn tak van de familie die zich bekeerd had tot het Christendom. Hij had dat gedaan net vóór hij begon te studeren aan de Universiteit van Freiburg. Hij bracht zijn kinderen op in het nieuw Pruisisch Evangelisch Geloof, behalve dan voor Malou, zijn eerste kind, zijn oorlogskind, dat gedoopt werd in het Katholiek Geloof, ten gevolge de wens van haar moeder Charlotte. De broeders van Malou werden opgevoed in het Protestants Evangelisch Geloof. Maar niemand in de eigen, dichte familie van Julian gaf veel voor godsdienst. Was niet de religie van Julian de Wetenschappen?

Julian had twee ooms, die Max en ook Julian heetten. De bindingen met hen had Julian eveneens verwaarloosd, en ten slotte laten verbreken toen hij van godsdienstige neiging veranderde.

De grootvader van Julian, Kurt, was eerst met een Joodse vrouw getrouwd, met Hannah Sonnenfeld, en van haar stamden de Joodse kinderen af in de familie van Julian. De anomalie in de familie was dat Kurt later – of was het niet steeds al? – verliefd was geworden op Ether Kleinberger, een Christelijke vrouw. Hoewel hij nooit de scheiding zocht van zijn Joodse vrouw, had hij kinderen met Esther, een jongen die Richard genoemd werd en een meisje dat de naam Marlene kreeg. Over de kinderen van Marlene wist Julian weinig, behalve dan dat de

jongste zoon van Richard Ernst heette. Ernst was de ordonnanz van Julian geweest in de oorlog, zijn naaste hulp en secretaris, eigenlijk zijn duivel-doe al in Longwy.

Ernst was een jongen die weinig had kunnen studeren tijdens de oorlog, doch die in hetzelfde huis van Longwy verbleef als Julian, en die gezorgd had voor Charlotte en haar dochtertje Malou wanneer Julian dat niet kon. Ernst was met Julian naar Berlijn teruggekeerd. Ernst was nu de eigenaar van meerdere garages in Berlijn, gewoon verder werkend op de ervaring die hij in oorlogstijd opgedaan had om te zorgen voor de wagens van Julian. Ernst had zich ontpopt tot een gewiekste zakenman. Het was Ernst vooral, die nog regelmatig sprak met zijn broeder en zuster die in Thorn woonden, en ook met zijn tante Marlene en haar kinderen, die nu de naam Lipinski droegen. Ernst Vincius was en bleef zo de enige verbinding nog die Julian had om iets te horen over zijn familie in Thorn en in Litouwen. Met de jaren vervaagden ook die relaties.

De grootvader van Julian, Kurt Vincius, had twee broeders die ook nog Joods waren. De jongste heette Mikhael, en die had zijn echtgenote en zijn kinderen naar Denemarken meegenomen. De andere broeder, Haim Vincius, was soldaat geweest, een generaal zelfs in het Keizerlijk Duits Leger, vóór hij met een vrouw huwde die Leah Goldstern heette. Leah was de dochter van een Berlijnse uitgever. Aan het einde van zijn militaire loopbaan, was Haim in die firma getreden. Hij had erin gewerkt, het bedrijf vlottend gehouden, het weer tot welstand gebracht, en het dan geërfd via zijn echtgenote Leah. De uitgeversfirma van Goldstern & Vincius, gevestigd in Berlijn, was nu één van de kleinere, maar gerespecteerde uitgeverijen van Berlijn. Haim, zijn vrouw en hun kinderen Avram en David waren Joods gebleven. Julius kende Vincius zonen, die ook Joods getrouwd waren, zeer goed. Ze woonden in dezelfde straat als hij, en Julian hield vooral aan David Vincius, de jongste zoon van Haim. Maar David was helaas gestorven in 1928. Zoals met de andere leden van zijn grotere familie, had Julian nagelaten zich verder te bekommeren om de weduwe van David en de kinderen van David.

De overgrootvader van Julian heette Max. Max was een hele figuur geweest, groter dan zijn tijdperk. Hij ook was tweemaal getrouwd, bijna op dezelfde wijze als zijn zoon Kurt, de grootvader van Julian. Max had eerst ook een Joodse vrouw gehuwd, zoals hij zelf een Jood was. Zijn vrouw heette Sara Benavicius. Met haar had hij drie zonen, onder wie de reeds vernoemde Mikhael en Haim.

Max was gescheiden van zijn echtgenote en haar daarna een niet-Joodse vrouw getrouwd, een Pruisische aristocratische vrouw, die Leandra von Chrapitz heette. Voor haar had Max zich bekeerd tot het Christendom, tot de Protestantse Evangelische Kerk. Julian was dus niet de eerste geweest in de familie Vincius die van geloof had gewisseld.

Max en Leandra hadden een zoon en een dochter. De zoon kreeg de naam Julius, de dochter de naam Maria.

Julius noemde zich meestal slechts als Julius von Chrapitz. Hij had een zoon die Otto heette. Otto liet eveneens de naam Vincius vallen. Hij had het bloed van een krijger, en van de meest gevaarlijke onder alle krijgers, het bloed van een Teutoonse, Pruisische soldaat! Julian had Otto ontmoet tijdens de Grote Oorlog in zijn hospitaal van Longwy. Otto had gestreden en werd meerdere malen gewond. Otto had er de voorkeur aan gegeven behandeld en verzorgd te worden door Julian. Julian en Otto werden zelfs vrienden aan het einde van de veldslagen. Otto had gevochten nabij Verdun en was daar tweemaal gewond geworden. Hij was meer dood dan levend aangekomen in het hospitaal van Julian. In het begin stond een vrouw tussen hen!

De vrouw was een nicht van Otto von Chrapitz, een dochter van de zuster van Julius von Chrapitz-Vincius, Maria. Die dochter heette Dorothea von Gomolenski, getrouwd tijdens de oorlog met Albrecht von Papau. Otto von Chrapitz had toen hij nog jong was een onstuimige liefdesgeschiedenis beleefd met Dorothea von Gomolenski. En dat had ook later Julian Vincius! Dorothea had geen kinderen. Ze kon geen kinderen meer krijgen na een droevige abortus die geprovoceerd werd door een zelfbenoemde verpleegster die gekend was voor haar sombere handel en wandel. De afdrijving van Dorothea was een fiasco geworden. De abortus had Dorothea in haar binnenste verminkt. Dorothea van Gomolenski was de grote liefde geweest van Otto in zijn jeugd. Hij had haar echter verwaarloosd na de abortus, en Dorothea was nadien nader gedreven naar Julian toe. Otto weigerde zijn relatie met Dorothea te erkennen, tot wanneer hij, de dood nabij, in het hospitaal van Longwy, het hospitaal van Julian, lag. Toen had hij opgebiecht wat er gebeurd was tussen hem en Dorothea. Die biecht had een beslissende breuk teweeggebracht in het leven van Otto. Otto had de oorlog overleefd en was later getrouwd met een andere Pruisische edelvrouw. Hij had zich teruggetrokken in Litouwen. Hij woonde nu daar met zijn vrouw en kinderen, maar was Julian blijven bezoeken in Berlijn.

Julian was op zijn beurt verliefd geworden op Dorothea. Hij woonde praktisch met haar samen in Freiburg, tot waar ze hem gevolgd was, en eveneens studeerde in de geneeskunde, zoals Julian. In die tijd noemde Julian haar zijn Dora Gomol. Maar Dorothea had steeds geweigerd met hem te trouwen. Ze had dan Julian van zich afgestoten door andere minnaars te nemen. Aan het einde van zijn studies was Julian alleen naar Berlijn teruggekeerd, Dorothea overlatend aan haar minnaars, en walgend van de wijze waarop ze hem had behandeld. Dora bleef haar studies verder zetten te Freiburg. Julian had haar echter na de oorlog, veel later, weer ontmoet, na zijn huwelijk met Charlotte. Toen was ook Dora dokter geworden. Ze werkte dan als het hoofd van een groep verpleegsters in hetzelfde *Charité* Hospitaal als Julian, aan de Faculteit Geneeskunde van de universiteit. Maar Julian was toen al getrouwd!

In 1930 was Julian dokter in de geneeskunde en directeur van de tuberculose barakken in het groot complex van de *Charité*. Hij was een professor in de Faculteit Geneeskunde van de Friedrich Wilhelm Universiteit van Berlijn. Julian was getrouwd met de prachtige, gesofistikeerde, elegante en zeer bewonderde Franse vrouw Charlotte Baraine. Niettemin was Dora Gomol weer de minnares van Julian geworden. De banden tussen hen waren te sterk gebleven om er aan te weerstaan. Ze werden onweerstaanbaar weer naar elkaar toe getrokken. De beste vrienden toen van Julian Vincius waren opnieuw de Pruisische aristocraat en vroegere Legerofficier Otto von Chrapitz en de Berlijnse zakenman Ernst Vincius. Zij waren alle drie leden van de bredere Vincius Familie. Otto von Chrapitz en Ernst Vincius waren respectievelijk 43 en 33 jaar oud. Dora Gomol was 41, Julian 45 en Charlotte Baraine 32.

Het is nodig voor het verder verloop van dit verhaal de godsdiensten te vermelden van de figuren. Julian, Charlotte, Dora, Otto en Ernst waren Christen van geloof. Charlotte echter, was en bleef Katholiek. De anderen bevestigden zich in hun Protestants Evangelisch Geloof. Dora, Otto, Ernst en Charlotte hadden niet-Joodse grootvaders en grootmoeders gehad. De vader en de grootvaders van Julian waren wel Joden.

Vroeg in 1930 hadden Ernst en Julian Vincius een gesprek dat eens te meer hun levens zou veranderen. Ze praatten in het groot appartement van Julian in de Landgrafenstrasse te Berlijn. Charlotte, de echtgenote van Julian, had zich bij hen gevoegd. Ernst vroeg aan Julian naar zijn mening betreffende de Nationaal Socialistische Duitse Arbeiderspartij, de NSDAP, waarvan de leden in het kort door Ernst de *Nazis* genoemd werden.

Julian Vincius reageerde wat verrast. Ernst moest toch evenveel weten betreffende de Nazis als hij! Julian antwoordde niettemin met wat directe woorden, zoals hij trouwens gewoonlijk deed wanneer iemand hem een vraag stelde betreffende zijn ideeën over de Duitse politiek. ‘Niet veel,’ begon hij naar waarheid. ‘Extreem rechts, ondanks het woord van arbeid in hun naam. Je moet ongeveer evenveel weten als ik. Ze zoeken wraak voor onze nederlaag in de laatste Oorlog. Ze noemen die oorlog inderdaad de *Weltkrieg*. Hun programma is gebaseerd op de geschriften van de man die hen thans leidt, die Adolf Hitler. Hij schreef dat boek *Mein Kampf*, mijn strijd. Ik heb het gelezen. Gooide het nadien in de vuilbak. Die Hitler ontdekte ergens een rassenbasis voor het Duits volk, waarschijnlijk in oude Indische geschriften. Hij vond ook het zonnelymbol van de *Swastika* in hun geschiedenis. Hij loopt daar nu zowat overall prat mee! Hij beweert dat de Duitsers afstammen van de Ariërs. Dat is een nogal zeldzame gedachte, want als inderdaad de Ariërs tot hier zijn gekomen, dan lijkt me er geen enkele reden te bestaan om te beweren dat enkel de Duitsers van hen afstammen. Gans Europa moet bevolkt geweest zijn door Ariërs, neem ik aan! Hij suggereert dat wij, Duitsers, meer waard zijn dan andere mensen. Wat betekent het meer waard te zijn? Wie, ook, weet wat dat woord ‘ras’ eigenlijk betekent? Het zijn eenvoudige woorden, met zeer complexe definities, en die Hitler hangt er van alles aan toe. Wel, in geen geval lijkt me die vent, Hitler, een superieur wezen te zijn! Hij was slechts een *Gefreiter*, een korporaal in het leger, een man van weinig opvoeding. Hij probeerde in een Oostenrijkse kunstacademie te geraken en werd prompt afgewezen wegens gebrek aan talent. Hij is zelfs geen Duister! Hij is wel degelijk een Oostenrijker! We kennen toch allen de perfiditeit van de Oostenrijkse politiek! Het is een oud keizerrijk, nu te klein en te zwak om nog veel te kunnen betekenen op ons continent. En dus, is het uit om groter te worden, om te domineren. Domineren ook de Oostenrijkse ambities die man, Hitler? Hij wil meer land veroveren in het oosten voor de Duitsers. Wat is hij om dergelijke aanspraken te maken in onze naam? Hij wenst dat overduidelijk en speciaal voor de hoogste adel van zijn thuisland, de Oostenrijkse Habsburgse dynastie, maar hij schijnt toch te willen toegeven dat de Oostenrijkers te zwak een volk zijn om stukken uit het oosten te willen bijten, en zeker nog meer, in het westen. Hij probeert dan de Duitsers maar warm te maken om te realiseren wat niemand met zijn thuisland Oostenrijk en hun eigen Oostenrijkse gewapende macht zou kunnen doen. Hij pocht met ons, Duitsers, bewarend dat we nooit verslagen zijn geworden in de laatste oorlog. Wij, Duitse soldaten, waarvan hij beweert deel van uit te maken alhoewel hij een volledige niemendal was in ons leger, zou zijn veroveringswerk nu moeten doen! Wie is die Oostenrijker dan, om ons te zeggen, ons Duitsers, wat we zouden moeten doen en laten? Wel, ik kan je gemakkelijk zeggen, zoals je weet, dat wij Duitsers, verslagen werden op onze beste macht. Ja, wij Duitsers, wij werden verslagen met ons groots Leger, geleid door de beste generaals die we tegen onze zogezegde vijanden konden werpen, door von Hindenburg en Ludendorff. Ik voelde nooit dat het Frans volk onze vijanden waren, al streden we tegen hen. Praat maar even met de mensen van Freiburg! Ze voelen zich nader aan de Fransen van de Alsace streek, aan de andere zijde van de Rijn, dan aan de Pruisen van Berlijn en verder!

Julian stopte, dronk, en voelde dan de noodzaak zijn ideeën verder te leiden.

‘Die niemendal Mijnheer Hitler, moest wel iemand anders de blaam geven voor onze nederlaag. Wel, ik zeg je, natuurlijk werden onze soldaten verslagen. Iemand anders de blaam toewerpen is lafhartig, hypocriet en zo gemakkelijk! Een groep eigen mensen versloeg ons in ons eigen thuisland, zegt Heer Hitler! Natuurlijk kunnen slechts Duitsers de Duitsers verslaan! Dan, beweert Hitler, diegenen die ons versloegen op verraderlijke wijze, waren niet het hans Duits volk samen. Neen, het waren slechts de Communisten die ons versloegen in ons eigen land, gevormd in de Bolsjewistische ideologie door de Joden! De *Internationale* is een Joods lied, schreeuwt hij! Die Heer Hitler is slechts een opgeblazen domoor, die de meester van het universum wil worden. Hij zou niets liever willen dan dat ons meest wonderbaar instrument onder alle, het Duits Leger en het Duits volk en ons prachtig Pruisisch karakter, zich zouden inzetten om zijn doel te bereiken. Dat dan is, voor Oostenrijk te realiseren wat Oostenrijk onbekwaam is om zelf te doen!

Wat denk ik dus van de NSDAP? Hun leider is een bedrieger, een verrader van het Germaans volk, een kwaadwillige manipulator. Hij heeft natuurlijk al volgelingen, die zo verdorven van karakter zijn als hij zelf is. Hun namen zijn Göring, Himmler, Hess en Goebbels, en een handvol meer die al op de wagen gesprongen zijn. Wat zijn dan hun waarlijke motieven? Wraak, ijdelheid, diefstal, macht. Ze zijn zoekers van macht van de ergste soort! Hoe kan nu ook maar één iemand in Berlijn zo dom zijn, zo idioot, om te denken dat dergelijke domoren en moordenaren Duitsland zouden kunnen leiden? Naar wat, naar waar, naar nog meer bloed en tranen en miserie? Voor anderen natuurlijk, niet voor henzelf!’

Ernst keek niet echt blij meer. Maar hij knikte toestemmend.

‘Ja’, zei hij, ‘ze hebben ook een militie, de Bruinhemden, hun *Sturmabteilung* of SA, hun stormtroepen. De SA is zogezegd een privé, onafhankelijke militie, maar ze worden wel degelijk geleid vanuit de NSDAP. Ze zijn zeer gevaarlijk. Ze hebben ons een regime van angst gebracht. Als je openlijk verklaart een tegenstander van hen te zijn, dan slagen ze je murw en naar de grond. Ze vernielen je winkel, of winkels, jagen de gewone mensen met schrik weg, zozeer dat je de klanten kunt verliezen en je zaak moet sluiten!’

‘Ik weet het, ik weet het,’ gromde Julian.

‘Ik wil absoluut niet mijn zaak verliezen,’ ging Ernst verder. ‘Ik ben nog niet robuust genoeg om me alleen tegen hen te verzetten. Ik dacht er dus aan hen maar te vervoegen. Als je niet kunt winnen van hen omdat ze met te velen zijn, loop dan maar met hen mee. Ik heb geen tijd om me bezig te houden in iets zoals de Bruinhemden van de SA. Maar ik kon een lidmaatschap aanvragen tot de NSDAP en mijn hoofd enkele malen laten zien op hun vergaderingen, met hun menigte meeschreeuwen, en de Grote Gids mee toejuichen. En tegelijk mijn eigen mening voor mezelf houden en mijn garages intact behouden.’

‘Ik begrijp je,’ antwoordde Julian. ‘Waarom niet? Als hun militie inderdaad zo sterk wordt dat de Berlijnse politie nu al steeds te laat komt, omdat de politiemensen schrik hebben van de milities, dan is het wellicht beter voor je zelfbehoud en om goed te kunnen leven, hen niet te veel tegenstand te bieden. Loop maar mee met de schreeuwers! Je bent nog kwetsbaar. Ik meende steeds dat je te erg in leningen stak omdat je je zaken zo snel wou doen groeien. Ik begrijp je wel. Je kunt je niet veroorloven in deze tijden van crisissen klanten te verliezen. Doe maar neutraal in de straten, blaf mee met de wildste honden in alle opkomsten, zodat ze je verder niet lastig vallen, en blijf kalm en rustig met Eva. Uiteindelijk doe ik waarschijnlijk ongeveer hetzelfde. Ik heb er een hekel aan me in die heisa te werpen. Ik verzet me niet. Doe jij maar wat je nodig meent om te overleven, Ernst. Ik weet wel dat je een fatsoenlijke mens

bent. Ik zal je nooit wat verwijten en beweren dat ik beter ben dan jij. Ik hoop enkel dat de huidige situatie niet nog slechter zal worden.’

Julian en Ernst dronken hun wijn en bespraken verder hoe het met hun geliefden ging, met hun echtgenote, hun kinderen. Beide begrepen wel dat in de appel van hun nog ogenschijnlijke onbekommerde houding wormen zaten. Julian had een minnares, Dora Gomol, en Ernst moest een compromis bereiken met de Nazis. Kon Julian ooit gedwongen worden eender te handelen en compromissen te sluiten met de Nazis? Hoe?

De Opgang van de NSDAP en van Adolf Hitler

In mei van 1913 woonde Adolf Hitler in München, de hoofdstad van Beieren. Hij werkte hier en daar als een zelfstandige tekenaar in de architectuur. Hij had geen vaste betrekking. Hij was een Oostenrijkse burger in vrijwillige verbanning in Duitsland. Hitler was geboren in Braunau-am-Inn in 1889. Hij sprak Duits. Hij was vooreerst aangekomen te Wenen in 1908. Hij probeerde om aanvaard te worden aan de Academie voor Schone Kunsten in de hoofdstad van Oostenrijk, maar men weigerde hem en zond hem weg.

In 1914 beantwoordde Duitsland de oproep van de Oostenrijkse Keizer Franz-Joseph om de Oostenrijkers te helpen in hun kruisvaart tegen Servië en wat later tegen het Russisch Keizerrijk. Er bestonden overeenkomsten tussen de twee staten, Oostenrijk en Duitsland, om elkaar bijstand te verlenen. Zo begon de belangrijke, gewapende confrontatie tussen Oost-Europa en de twee Westerse keizerrijken. De Duitse Keizer had gewed dat de Russische Tsaar nooit tot de hulp van Servië zou snellen, maar de Russische Tsaar deed dat net toch, en verkoos daarmee zowel Oostenrijk als Duitsland te confronteren. De Wereldoorlog kon beginnen, waartoe de belangrijkste reden het ego was van de drie keizers van Oostenrijk, Rusland en Duitsland, die alle drie toch al uit waren op de uitbreiding van hun territorium.

In Duitsland gaf Hitler zich op als vrijwilliger in het Duits Leger. Dat was omdat hij toen in Beieren woonde. Het Leger zond Hitler naar de 1^{ste} Compagnie van het 16^{de} Beierse Reserve Infanterie Regiment. Hun bevelvoerende officier was Kolonel Julius List. Het Leger stuurde het regiment van Hitler naar Ieper en Berselaere in Vlaanderen, om te strijden tegen de Britse Expeditionaire Strijdmacht, tegen het Belgisch Koninklijk Leger en tegen de Franse Republikeinse Legers. Het eerste treffen van het regiment van Hitler vond plaats einde oktober van 1914. Het Duits Leger en de Geallieerde Legers leden zware verliezen van soldaten.

Op de 14^{de} oktober 1914 was Hitler terecht gekomen in een aanval met mosterdgas nabij Wervik, ten noorden van Ieper. Hij werd tijdelijk blind. Hij verloor zijn zicht en werd gebracht naar een Duits hospitaal in Pommeren. In december werd hem de IJzeren Kruis Medaille voor Moed, 2^{de} klas, uitgereikt. Hij was toen slechts korporaal!

In het begin van 1915 begon ook de burgerlijke bevolking van Berlijn te voelen dat er een oorlog woedde. De prijzen van voedsel sloegen plots erg hoog op! Naarmate de eerste vloed van gehandicapte en zeer zwaar gewonde mannen binnenstroomde in de hoofdstad van Pruisen, Berlijn, begon ook een epidemie van zenuwzinkingen in de stad. Dit waren de eerste tekenen van de vermoeidheid van de Duitse bevolking met een toch nog jonge oorlog!

De Sociaal Democraten vormden de grootste politieke beweging van Berlijn in die dagen. Vanuit hun middens stegen ook radicale groepen op, die probeerden voor de vrede te ageren in alle lagen van de Duitse Gemeenschap. De vrouwen verlieten hun kerken en doken samen op in de straten. Er hadden zelfs demonstraties plaats tegenover het *Reichstag* gebouw! In mei van 1915 schreeuwden de vrouwen hun ongenoegen uit met de maatregelen van Philipp Scheidemann. Scheidemann was een lid van de SPD, de Socialistische Partij van Duitsland, hoewel toen ook nog minister in de eerder rechtse Regering. Basisvoedsel was meer en meer zeldzaam geworden. De prijzen bleven stijgen en de voedselschaarste begon te leiden tot paniek in de bevolking. Meer optochten werden gehouden in de stad.

In maart van 1915 marcheerde het regiment van Hitler naar het front van Fromelles nabij Lille in Frankrijk. De groep van Hitler verdedigde zich gedurende 18 maanden in de loopgrachten van de Wereldoorlog. Belangrijke schermutselingen vonden dan plaats, met aanvallen en tegenaanvallen in 1915 en 1916. Hitler overleefde al die beproevingen. Hij diende de volle 6 jaren van de duur van de oorlog. De vader van Hitler was gestorven in 1903, zijn moeder in 1907. Hij had nog slechts een zuster, Paula, en een halfzuster, Angela, tijdens de oorlog.

Op 1 mei 1916 organiseerde de *Spartakus Groep* van de extremistische Communistische arbeiders betogingen in de Potsdamer Platz van Berlijn. De Regering liet de leider van de *Spartakusbund*, Karl Liebknecht, aanhouden en hem vervolgen wegens hoogverraad. Maar de meer dan 25.000 mensen die vervolgens in de straten manifesteerden, eisten de onmiddellijke vrijlating van Liebknecht.

Einde juni 1916 dan, hadden de eerste werkelijk georganiseerde stakingen tijdens de oorlog plaats. Meer dan 50.000 arbeiders van de belangrijkste bedrijven en fabrieken in Berlijn, zoals van de AEG, Borsig, Schwarzkopff en Loewe, gingen in staking de dag vóór het proces van Liebknecht begon. De goed georganiseerde, tegen de oorlog protesterende mensen kregen de steun van grote delen van de verbitterde bevolking. De politie voerde meer arrestaties uit. De Regering deed de extremistische organisaties verbannen en verwees individuele stakers naar ver afgelegen streken.

Aan het einde van augustus 1916, verving Generaal Paul von Hindenburg aan het Westelijk Front de Generaal Erich von Falkenhayn als het Hoofd van de Duitse Generale Staf van het Leger. Hij werd opperbevelhebber. Von Hindenburg had grote overwinningen behaald aan het Oostfront, door de aanvallende Russische Legers te verslaan die geprobeerd hadden Duitsland binnen te dringen in het noordoosten van het land.

In oktober van 1916 vocht het regiment van Hitler in de verschrikkelijke Slag aan de Somme, die begonnen was aan het einde van juni van dat jaar. Hij liep vooruit met een helm waarop een spits, de *Pickelhaube*, op zijn hoofd. Hitler diende toen vooral in een zeer gevaarlijke functie, die van koerier, te Allaines, tussen Bapaume en Le Braque. Hij diende in een uitgegraven schuilhol van de staf van zijn regiment, ten noorden van Le Braque. In het begin van oktober schuilde hij met anderen in een tunnel tijdens een beschieting. Een obus van een kanon ontplofte nabij de ingang. De ontploffende obus kwetste meerdere soldaten, en ook Hitler werd gewond. Hij kreeg een kwetsuur aan de dij. Het regiment zond hem naar een hospitaal van het Rood Kruis nabij Berlijn.

Hitler genas langzaam in Berlijn. Met een medekorporaal, Franz Mayers, nam de herstellende Hitler een trein naar het station Friedrichstrasse. Hij bezocht de stad en haar museums, omdat zijn belangrijkste interesse de kunst bleef. Het was de eerste maal dat hij de hoofdstad van Pruisen zag. Hitler verbleef ongeveer twee maanden in Berlijn. Hij vond onderdak tussen het station van de Friedrichstrasse en de *Museum Insel* op de rivier Spree, een eiland in de rivier waarop verscheidene prachtige musea gebouwd werden. Hitler woonde toen dicht bij de mooiste musea van Europa, zoals aan de Duitse Nationale Galerij op de Friedrichsgracht. Maar hij zag ook de honger, de miserie, het tekort aan voedsel, de hoge vleesprijzen, de zwarte markt en de corruptie in de stad. Hij hield werkelijk niet veel van Berlijn, vergeleken bij München.

Hitler moest weldra terugkeren naar zijn regiment. Hij was meerdere maanden in Berlijn gebleven, in de tijd waarin meer dan 200.000 arbeiders van de wapenindustrie uit meer dan 300 fabrieken in staking gingen.

In dezelfde maand verklaarden de Verenigde Staten van Amerika, de US, de oorlog aan Duitsland. Aan het einde van die maand echter, eindigde de oorlog aan het Oostfront, omdat de Bolsjewistische Sovjets, die de macht hadden gegrepen in het land, een wapenstilstand vroegen.

Aan het einde van september 1917, was Hitler 28 jaar oud. Hij was een oorlogsveteraan. Hij kreeg een periode van 18 dagen verlof in zijn dienst aan het Westelijk Front, en ging weer naar Berlijn. Tijdens die tijd woonde hij in het huis van een vriend in de Schonensche Strasse. Opnieuw zag hij de harde omstandigheden van de oorlogstijd in één van de armste woonwijken van de stad.

Toen Hitler terugkeerde naar het front in Frankrijk, begon de zogenaamde *Munitiestaking* over gans Duitsland. Ongeveer 1,5 miljoen arbeiders legden het werk neer, en dat vooral in de munitie-industrie. In Berlijn alleen al, bleven meer dan een half miljoen arbeiders in staking. De Regering zorgde snel voor het einde van de staking. De militaire autoriteiten zonden duizenden arbeiders naar het Leger, en ze richtten speciaal bijeengeroepen gerechtshoven op om veel mannen tot gevangenisstraffen te veroordelen. De toestand van de Duitse bevolking ging er daarmee niet echt op vooruit! De leveringen van voedsel aan de mensen werden nog slechter.

In september van 1918 was Hitler weer in Berlijn voor een duur van ongeveer 10 dagen. Het Westelijk front was toen aan het afbrokkelen. Duitse soldaten gaven zich in grote aantallen over aan de Geallieerde troepen. Duitsland verkeerde in een revolutionaire toestand. Op de 10^{de} november van 1918 moest Keizer Wilhelm II troonsafstand doen. De revolutionairen hadden gewonnen.

Hitler besloot zich te voegen bij de extremistische rechtse politieke partijen. Hij walgde van de nederlaag van Duitsland. In november 1918 werd de Weimar Republiek ingeleid in Duitsland. Dat was een moderne Republiek, met stemrecht voor vrouwen, evenredige vertegenwoordiging, een onafhankelijk verkozen president met verreikende macht, hem verleend door het beroemd artikel 48 dat hem toeliet alleen te heersen met eigen decreten in geval van nood. Toch zou deze fijne democratische organisatie eindigen na 15 jaar bestaan!

De oorlog was verloren voor Duitsland en voor Oostenrijk. Bijna alle Duitsers voelden zich verbolgen met de vredesregelingen van 1919. Die hielden in de eisen van financiële betalingen voor de schade veroorzaakt door de Duitse bezetting van België en het noorden van Frankrijk, en voor de Geallieerde uitgaven. De eisen benadrukten vooral de vernietiging van de Duitse Marine en de Luchtmacht, de beperking van het Duits Landleger tot 100.000 mannen, en de ban op moderne wapens zoals tanks. Duitsland verloor tevens grote gebieden aan Frankrijk en aan Polen. De oorlog had de Europese internationale economie verwoest, alsmede het Duits Keizerrijk. De oorlog had ook het Oostenrijks Keizerrijk verwoest. Het conflict had de ineenstorting veroorzaakt van het Keizerrijk van de Romanovs en van het Ottomaans Keizerrijk. Europa begon een nieuw hoofdstuk in haar geschiedenis. Veel mensen verloren hun oriëntatie in de nieuwe wereld.

De belangrijkste binnenlandse politieke gebeurtenissen van januari 1919 waren de moorden op Rosa Luxemburg and Karl Liebknecht door de Vrijkorps Kapitein Waldemar Probst. De Vrijkorps troepen waren paramilitaire organisaties, oorspronkelijk gebruikt door de naoorlogse Regeringen om weer orde te scheppen in het land. Veel later, in tijden van relatieve sociale rust, zou de Kaiser Wilhelmstrasse van Berlijn, die getrokken werd van de Spree Rivier en ten oosten van de rivier liep naar de *Kaiser Wilhelm Brug*, de Liebknecht Strasse heten alsook de Liebknecht Brug. Maar dat lag toen nog in de verre toekomst.

Hitler had in die tijd wel geleerd toch ook enigszins te houden van Berlijn, hoewel nooit zo veel als hij hield van München. En hij bleef nog steeds niet houden van Wenen. Hij haatte Wenen, met haar gemeenschap waarin alle rassen van de Habsburg landen zich leken verzameld te hebben. Hij hield niet van het Habsburgs Keizerrijk omdat het hem geweigerd had enige kans te gunnen kunst te studeren.

In juni van 1919, bevelen de Duitse militaire autoriteiten nog aan Hitler, die nog steeds soldaat was, om cursussen te volgen bij het Informatie Departement van de 4^{de} Beierse Bevelhebbers Groep, toen geleid door Karl Mayr.

Hitler leerde beter de doeleinden van de verschillende politieke partijen te kennen. Hij interesseerde zich aan de verschillen tussen de politieke groeperingen.

In dat jaar, direct na de oorlog, stichtte Anton Drexler de *Deutsche Arbeiter Partei* of de DAP. Deze kreeg in februari van 1920 de nieuwe naam van *National Sozialistische Deutsche Arbeiter Partei*, de NSDAP. Haar weinige leden verzamelden zich in het biercafé de *Sterneckerbräu* in München. Op de 12^{de} september van 1919 was Hitler aangeduid geworden door het nieuw Duits Leger om de activiteiten van die extremistische partij te bespieden. Hij werd echter aangetrokken door haar ideologie. Hij werd lid van de partij, eerst van de DAP en nadien van de NSDAP. Hitler sprak reeds voor die partij in 1919. In februari van 1920, stelden hij en Anton Drexler het programma van de DAP op, later dat van de NSDAP. De politieke loopbaan van Adolf Hitler was begonnen!

In 1919, na de oorlog, werd er zo een grote hoeveelheid van dergelijke extremistische, antisemitische groepen gevormd. De NSDAP stond aan het uiterste einde van de politiek tot ver in de jaren 1920. Ze werd dus opgericht in 1919 al, was dynamisch, meedogenloos, en meer gewelddadig dan alle andere extreme groeperingen.

Duitsland kon slechts beroep doen op zeer beperkte gewapende machten. Er begonnen zich echter snel paramilitaire, gewapende groepen te vormen in Duitsland, die de Vrijkorpsen genoemd werden. Ze waren gewapende, privé bendes die vooreerst gebruikt werden door de Republikeinse Regeringen om de Communistische en andere linkse opstanden neer te slaan. Sommige van die opstanden bedreigden Berlijn en München in de winter van 1918 naar 1919.

Op 13 maart van 1920 gebeurde er zo een ernstige poging tot machtsovername in Berlijn. De leiders van de opstand waren Wolfgang Kapp en Generaal Walther von Lüttwitz. Kapp was een Oost Pruisische ambtenaar, die ook verwickeld was in de Duitse politiek. Von Lüttwitz was een generaal, verantwoordelijk voor de bevelvoering van de Eerste Legergroep. Zijn belangrijkste steun kwam van de *Erhardt Brigade*, een brigade van het voormalig Keizerlijk Leger, die eigenlijk had moeten ontbonden worden om Duitsland in lijn te houden met het Verdrag van Versailles, maar dat nog steeds bestond! Tijdens de opstand vluchtte de lokale Regering van Brandenburg, die ook regeerde over Berlijn, eerst naar Dresden en dan naar Stuttgart. De putsch had niet het verwacht succes, maar de SPD, de *Sozialistische Partei Deutschlands*, de partij van de Sociaal Democraten, riep een algemene staking uit. De bevolking van Berlijn, zowel als de gewone politie en het Leger, keerden zich tegen de opstand. De onrusten duurden tot aan de 17^{de} maart van 1920, dus slechts 4 of 5 dagen! Kapp diende dan zijn ontslag aan, en verklaarde zijn opdracht vervuld. Hij deed dat slechts om nog niet meer gezicht te verliezen, en gaf zijn zagezegde zelf aangenomen uitvoerende macht over aan de wettelijke militaire leiders. De *Kapp Putsch* was over.

Op dezelfde dag was Hitler gevlogen naar een luchthaven gelegen op 60 km in het noorden van Berlijn, vergezeld van de 52 jaar oude Dietrich Eckart, een antisemitische journalist en uitgever van het weekblad *Auf gut Deutsch*. Eckart en Hitler hadden in feite geholpen de *Kapp Putsch* voor te bereiden, al was Hitler toen nog in officiële militaire dienst. Eckart was verantwoordelijk voor de voorbereidingen tot de putsch in Beieren! Die vlucht naar Berlijn was de luchtdoop voor Hitler. Hitler werkte ook nog steeds voor Kapitein Karl Mayr, het toenmalig hoofd van het Regionaal Inlichtingen departement van het Leger, in München.

In 1923 gebeurden er ook dergelijke snel verdwijnende linkse en rechtse revoltes in de Ruhr streek. Zij werden relatief gemakkelijk de kop ingedrukt, zodat de jaren van 1924 tot 1929 relatief stabiel bleven. Toch werden minstens 170 leden van de paramilitaire groepen gedood tijdens straatgevechten. Het wettelijk Duits Leger bleef neutraal in die interne strijd, en nog steeds wrokkig over de faling van de Republiek om de beperkingen van haar aantallen effectieven en haar uitrusting, opgelegd door het Verdrag van Versailles, te veranderen. Het Leger streefde al naar uitbreiding.

In de NSDAP begon Hitler de leidende figuren van de rechtse Nationalistische bewegingen te kennen, mensen zoals Walter Stennes, die verwickeld was geweest in de moorden op Rosa Luxemburg en Karl Liebknecht in januari van 1919. Hitler ontmoette ook Graaf Ernst von Reventlow en Edwin en Helene Bechstein. Hij ontmoette de Generaal Ludendorff. In die tijden sprak hij in het publiek om de Berlijners op te zetten tegen de joden. Hij noemde hen de vuile Oost-Europese Joden, om speciaal die Joden te treffen die van de *Joodse Vestigingsgebieden* in Rusland geëmigreerd waren naar Duitsland. Die *Joodse Vestigingsgebieden* waren de streken waar de Joden toegelaten werden te wonen, sinds

honderden jaren geleden al, in het Russisch Keizerrijk. De Joden werden daar thans steeds meer lastig gevallen, geteisterd zelfs, onder de laatste tsaren. Hitler beweerde dat Berlijn tot een varkensstal werd veranderd door die Joden! Hij sprak zo al in april van 1920.

De NSDAP zocht een nieuwsblad te kopen in Berlijn, om haar antisemitische gevoelens meer uiting te geven. De partij probeerde de uitgeverij van Franz Eher in haar bezit te krijgen, en daarmee het weekblad de *Völkischer Beobachter*. De *Völkischer Beobachter* was toen een noodlijdend nieuwsblad! In het midden van december kon de partij zich verzekeren van fondsen tot haar beschikking gesteld door Generaal Franz von Epp, die lid geworden was van de NSDAP in 1920, en die later de Gouverneur van Beieren zou worden. Ook konden fondsen verkregen worden van Gottfried Grondel, een industrieel van Augsburg. Grondel was de man die reeds het geld had gebracht voor de vlucht van Hitler naar Berlijn in maart 1920.

Einde december 1920 was Hitler weer in Berlijn om nog meer geld in te zamelen voor een nieuwsblad. De NSDAP ontbrak het nog steeds aan geld. Hitler verbleef in een klein hotel van Berlijn, het Hotel Sanssouci in de Linkstrasse, nabij een nederig stadsdeel niet ver van de Potsdamer Platz. Hij ontmoette mannen zoals Heinrich Class, het hoofd van een beweging die genaamd werd de *Pan-Germaanse Liga*, en die beroep kon doen op bijna onuitputtelijke fondsen. Class was bereid Hitler te helpen om het nodige geld bijeen te brengen om het nieuwsblad aan te kopen en te redden. Hitler ontmoette ook Fritz Geisler, het hoofd van de *Patriottische Vereniging van Duitsland*.

Geisler sprak in het geheim samen met Hitler, Class en Leopold von Vietinghoff-Scheel. Vietinghoff-Scheel was de secretaris van de *Pan-Germaanse Liga*. Op die wijze kreeg de NSDAP toegang tot rijke mannen met Nationalistische strekkingen in Berlijn, die nog andere bindingen hadden met mannen van het rechts gedachtengoed en die bijkomende fondsen beheerden. De *Völkischer Beobachter* kon slechts overleven met de giften van die mannen in 1923. De NSDAP kon vanaf toen prat gaan op haar eigen nieuwsblad!

In de periode van 1921 tot 1923 keerde Hitler meerdere malen terug naar Berlijn om nog meer fondsen te verzamelen voor de *Völkischer Beobachter*, en ook om verdere contacten te leggen in de stad. In 1921 beperkte Hitler zijn bezoeken aan Berlijn, uit schrik voor de sancties die opgelegd werden aan de NSDAP en aan hemzelf door de Pruisische Minister van Binnenlandse Zaken, Carl Severing. Hij gaf propaganda spreekbeurten voor de NSDAP, en ontmoette veel andere leiders van de Duitse industrie. Zijn publiek bleef natuurlijk heel beperkt met die privé gesprekken, maar het waren generaals van hoge rang en belangrijke ambtenaren met wie hij sprak. Hij tierde dan tegen de Joden en tegen de Vrijmetselaars en legde de nieuwe sociale orde uit die de NSDAP wou invoeren. Hij pleitte zo bijvoorbeeld met Ernst von Borsig, het hoofd van de Berlijnse bouwer van treinlocomotieven en andere zware machines, van de firma van dezelfde Borsig naam. Hitler wou ook een NSDAP kantoor opzetten in Berlijn. Dat laatste idee kwam tot niets, omdat de handel en industrie in Berlijn nog gedomineerd werd door Joodse zakenlui. Hitler was er ook niet zeer naar geneigd om de interesse van de partij te verschuiven van München naar Berlijn.

In die tijd was Hitler er al van overtuigd dat hij alleen de NSDAP bestuurd! In augustus van 1920 had een ontmoeting plaats tussen de NSDAP en een andere rechtse partij met praktisch dezelfde ideeën als die van de NSDAP. Die partij was de DSP, de *Deutsch Soziale Partei*. De

ontmoeting had plaats in Salzburg, en ze was georganiseerd om de invloedsterreinen van elke partij te bespreken. De overeenkomst die afgesloten werd, bepaalde dat de DSP zou blijven werken ten noorden van de Main Rivier, de NSDAP ten zuiden van de Main. Een uitzondering werd gemaakt voor de DSP groep die geleid werd door Julius Streicher in Nürnberg.

In de lente van het volgend jaar 1921, werd gefluisterd in politieke kringen dat er plannen gemaakt werden om de twee partijen samen te voegen. Hitler, op dat ogenblik, was geen voorstander van een dergelijke fusie. Hij vreesde dat zijn positie in de NSDAP kon verzwakt worden. De rivaal van Hitler in München was Otto Dickel, een kroniekschrijver voor de *Völkischer Beobachter*. Hitler moest voorzichtig en zorgvuldig handelen. Hij wou ook het hoofdkwartier van NSDAP in München behouden. Niet iedereen in de partij was het eens met zijn standpunt.

Op de 11^{de} juli van 1921 nam Hitler zijn ontslag uit de NSDAP! Hij had erop aangedrongen om de volledige macht te houden in de partij als haar leider, om het hoofdkwartier in München te houden, en om het programma van de NSDAP te doen houden zoals het was. Dat betekende het einde van de ideeën betreffende een fusie met de DSP. Naar de mening van Hitler, moesten alle partijen die mee wilden werken met de NSDAP of die in haar wilden opgaan, onder het leiderschap van de NSDAP blijven. Wanneer dit standpunt aanvaard werd door de meerderheid van de leidende personen in de partij, steeg het prestige van Hitler nog verder. Hitler zag zichzelf als de enige leider van de beweging, als de gids van de beweging, als de *Führer*. Niettemin bleef de partij marginaal klein in de toenmalige Duitse politiek.

In de herfst van 1922 verraste Hitler Berlijn met nog meer toespraken. Hij ging heftig tekeer tegen de Pruisische Regering, en noemde de leden daarvan de *November Criminelen*! Het resultaat daarvan was dat de Regering de NSDAP verbande uit Pruisen! De NSDAP en Hitler konden van dat ogenblik af nog slechts werken in Beieren. Hitler mocht ook niet terug naar Berlijn keren. Hij zou dan ogenblikkelijk aangehouden worden!

In januari van 1923 marcheerden de Franse en Belgische troepen de rijke, industriële regio van de Ruhr in. Duitsland had haar oorlogsschuld niet betaald aan Frankrijk en België, noch die van de andere Geallieerde Machten. Duitsland kon niet met de wapens reageren! Toch probeerden de Nationalistische kringen een gezamenlijk front te vormen tegen de bezettingstroepen, die misschien niet zouden terugdeinzen voor verdere militaire acties.

In 1923 probeerde Generaal Ludendorff al die extreem rechtse en conservatieve liga's samen in één organisatie te brengen met één en dezelfde paramilitaire groepering. De leiders van die paramilitaire organisaties schaarden zich inderdaad rond hem: Generaal Theodor von Hoven, leider van het Vrijwilligerskorps, en Gerhard Rossbach, en Adolf Heim, hoofd van de *Reichsflagge*, de spreker ook van de *Beierse Werkgroep van Patriottische Vechtende Organisaties*.

In begin april van 1923 al, was Hitler opnieuw in Berlijn. Hij bleef eerst nog angstig om in de stad herkend te worden. Maar niemand greep in. Hij kon nog niet in het publiek spreken, maar hij kon wel in Berlijn blijven en zich in privé richten tot zelf uitgenodigde mensen in eerder beperkte kring. Hij maakte gebruik van die mazen in de Pruisische decreten die tegen hem uitgevaardigd waren.

De Duitse Regering had een politiek van niet-samenwerking met de Geallieerden aangekondigd na de bezetting van het Ruhr Gebied. De Duitse economie was echter niet in goede staat! Ze kon de facturen van de oorlogsherstellingen niet betalen zonder de belastingen te verhogen. Geen enkele Duitse Regering wou dat doen, omdat alle oppositiepartijen hen dan er van zouden beschuldigd hebben om met de Duitse belastingen toch de Fransen te betalen. Hadden de Franse legers en de Geallieerden niet de gevechten verloren zolang het Duits Leger nog kon strijden? Tevens moesten de oorlogsschulden betaald worden in goud en in goederen. Met de groeiende inflatie die tot belachelijke, desastreuse hoogtes gebracht waren, waren de Duitsers niet langer nog bereid en ook zelfs niet bekwaam die bedragen verder te betalen.

In december van 1923, was een Amerikaanse Dollar 4 miljoen miljoen Mark waard, een 4 gevolgd door 12 nullen! Die inflatie bracht ook een morele en culturele disoriëntatie mee.

Tot op die tijd had Hitler steeds geweigerd foto's van zichzelf te laten publiceren, een middel om de politie te vermijden. Dat trok enige aandacht! Einde mei 1923 had het satirisch blad *Simplicissimus* een volle bladzijde voorgesteld met de titel, 'hoe Hitler er werkelijk uitziet.' De karikaturist Theodor had een weinig flatterende karikatuur van Hitler weergegeven. Op 2 september van 1923 moest er een partijverzameling plaatsvinden voor gans Duitsland te Nürnberg. Op Hitler's verzoek, maakte de fotograaf en lid sinds april 1920 van de NSDAP, Heinrich Hoffmann, een reeks foto's van Hitler. Hoffmann verkocht de foto in meerdere formaten. De foto toonde de strakke trekken van Hitler, zijn grimmige uitdrukking, een streng gelaat dat de fanatische wilskracht van Hitler moest weergeven, zijn wens om zijn ideeën te realiseren, zijn strengheid, en wellicht ook zijn brutaal, onbuigzaam en absoluut voornemen om bij zijn beslissingen te blijven. Als tegenreactie, in november 1923, publiceerde de schilder George Grosz een tekening onder de hoofding 'Siegfried Hitler'. Grosz wou Hitler tonen als een racistische windblaas, niet meer waard dan een publieke, belachelijke vent.

De Duitse Communistische Partij, de KPD, begon toen de term *Fascisme*, een woord van Italiaanse oorsprong, te gebruiken om de dictatoriale vorm van leiderschap van Hitler over de NSDAP mee te bestempelen, alsook om het gebruik van de brutale, militaire kracht tegen zijn politieke vijanden te tonen.

Hitler werd aanzien als een belachelijke figuur, een strikte demagoog, een vogelverschrikker, een totaal onscrupuleuze man, zoals gezien door de personen van de andere politieke partijen. Hitler toonde de meest ascetische, vervelende, fanatieke Nationalistische neigingen, grote energie, met de psychologische kracht van het Nationalisme en haar revolutionaire neigingen om de vroegere schande van de nederlagen van het Duits Leger uit te wissen, in volle revolutionaire kracht tegen de eerder zwakke Weimar Republiek, die geïnstalleerd was na de oorlog.

Het Fascisme was een vorm van hyper-nationalisme. Ze benadrukte de eenheid van de volledige natie en wou iedereen elimineren die beschouwd kon worden als niet te behoren tot de gemeenschap: buitenlanders, vreemdelingen, etnische minderheden, en andere ongewenste personen. Ze stelde de sociale exclusiviteit voor, hoewel niet noodzakelijk wegens biologische redenen, uitgedrukt in de nadruk op de speciale superioriteit van de Natie waarin het *Fascisme* werd ingevoerd. Het *Fascisme* toonde de radicale, extreme en gewelddadige overtuiging en verplichting tot de vernietiging van haar politieke vijanden, gewoonlijk

Marxisten, Liberalen, Democraten en reactionairen. Het benadrukte de discipline, het militarisme, de mannelijkheid, met een geloof in het autoritair leiderschap. In sommige landen was het *Fascisme* expansionistisch, gepaard met imperialistische verzuchtingen en antikapitalistische tendensen. Het doel van het *Fascisme* was de economie langs corporatistische lijnen te reorganiseren, de Syndicaten van de arbeiders af te schaffen, en de regulering van de economische politiek door bedrijven te realiseren waarvan de interesses rechtstreeks door de Staat werden geleid. De doelen van het *Fascisme* waren de massa's steun te doen verlenen aan een autoritair regime van een reactionaire, doch niet-revolutionaire soort. Het stelde de verbintenis van de gezamenlijke wil van de natie voor als de drijvende kracht in de politiek. De wil van de natie zou natuurlijk moeten vertegenwoordigd worden en gevormd worden door slechts één persoon, één man slechts, de gids, *Il Duce, der Führer*. Dat idee sprak Hitler sterk aan.

Het *Fascisme* zocht de revolutie van de mentaliteiten, van de waarden en van de wilskracht. Het stelde een visie op van een nieuwe gemeenschap waarin de sterken, de bekwamen, de meest verdienstelijken, de meest waardigen, moesten stijgen, eerder dan waarin de zwakken en de armen moesten gesteund worden. Mensen van de middenklasse leken te domineren in de partij als functionarissen en in de leiders van de Fascistische politieke partijen. De opgang van het *Fascisme* hing af van hoe zwak de politieke elite van de bestaande politieke partijen waren, van de fragmentering van de politieke partijen, en van de vrijheid een beweging te kunnen bouwen die radicale alternatieven kon beloven. In het algemeen werden toen de Fascistische bewegingen in Europa in toom gehouden door de toenmalige ook al eerder autoritaire regimes. De enige landen waarin het *Fascisme* kon sterk worden waren Duitsland en Italië.

In Groot Brittannië bijvoorbeeld, kon de *British Union of Fascists*, gesticht in 1932, van Oswald Moseley, nooit doorbreken. Moseley had maximum 50.000 leden. De beweging werd ondersteund door Lord Rothermere, de eigenaar van het nieuwsblad de *Daily Mail*, maar de beweging stuikte ineen na een grote samenkomst in London in juni 1934, na een walgelijke aftroefing van de tegenstanders van de partij. Einde 1934 had ze nog slechts 5.000 leden over. Haar invloed op de Britse politiek was minimaal.

In Spanje was de dictatuur van Primo de Rivera reeds geëindigd in 1923. Hij ging in zelfverbanning naar Parijs. In 1936 dan, volgde de opstand geleid door Franco, wat leidde tot drie jaar burgeroorlog.

Een Fascistische partij in Roemenië was het zogenaamd *Legioen van de Aartsengel Michael*, dat als leider had Corneliu Zelea Codreanu. Koning Carol ontbond het Parlement en stelde een koninklijke dictatuur in.

Nog andere landen in die tijden stelden de ene of andere vorm van autoritair regime in: Estland, Letland en Bulgarije in 1934, Griekenland in 1936. In het Europa van 1940 waren er slechts ongeveer 10 democratieën: Groot Brittannië, Ierland, Frankrijk, België, Zwitserland, de Nederlanden, Denemarken, Noorwegen, Zweden en Finland. De nationale zelfzekerheid van de Fascistische landen Italië en Duitsland, was een nieuwe factor die de internationale orde bedreigde.

Eén van de grootste keizerrijken van de wereld van publicaties in Berlijn werd opgericht door een man genaamd Rudolph Mosse. Zijn belangrijkste dagbladen waren het *Berliner Tageblatt*

en de *Berliner Volkszeitung*. De hoofdredacteur was de stichter van de *Duitse Democratische Partij*, de DDP, die de Weimar Republiek steunde. Eén van de uitgevers van Mosse was een man genaamd Carl von Ossietzky.

In september van 1921, zond Mosse die Ossietzky van Berlijn naar München om te rapporteren over wat er omging daar, aan het Fascistisch front. Ossietzky moest onderzoeken wat de niet meer dan nog een obscure, kleine politieke eenheid met de naam van NSDAP, aan het bekokstoven was. Von Ossietzky vond inderdaad een kleine, doch georganiseerde groep, die groepen van stormtroepen, inderdaad genaamd de *Sturmtruppen*, kon inzetten om publieke verzamelingen van tegenstanders op te breken met zeer brutale middelen. De NSDAP stond toen nog onder het interdict van de Regering. Ze werkte verder als een geheime organisatie, die er gesofistikeerde en zeer onscrupuleuze methoden op na hield. In Beieren was een beweging opgezet die heette de *Grossdeutsche Volksgemeinschaft*, de grotere Duitse Nationale Gemeenschap, geleid door Nationaal Socialisten zoals Alfred Rosenberg, Hermann Esser en Julius Streicher. Die was een toevluchtsoord geworden voor de verbannen NSDAP. Alfred Rosenberg was toen de uitgever van de *Völkischer Beobachter*. In Noord-Duitsland had de Duits Nationalistische Vrijheidspartij, toen nog geleid door Ludendorff, zijn krachten toegevoegd aan die van de NSDAP voor de *Reichstag* verkiezingen van 4 mei 1924. Zij vormden nu één beweging.

De Rossbach Beweging

In maart 1920 kocht een *Freikorps* leider met de naam Gerhard Rossbach een huis in de Hohenzollern Strasse van Berlijn, niet ver van het hoofdgebouw van het Ministerie van het Leger in het *Tiergarten District*. Hij opende daar een club, de elegante *Tiergarten Club*. Hij gebruikte daar wel 30 mannen om te dienen in de club. In feite, behoorden die mannen tot de *Rossbach Freikorps Division*. Ze brachten auto's en wapens samen, zelfs machinegeweren. Tijdens de *Kapp Putsch* was het huis omgevormd tot een versterkte plaats, het hoofdkwartier van het *Rossbach Freikorps*. Toen de coup faalde, werden de club, de groepen en verenigingen met militaire middelen ontbonden door een Regeringsdecreet.

In 1921 zette Rossbach twee nieuwe organisaties op: de *Völkische Turnerschaften*, een Nationalistische Gymnasten Vereniging, en een Jeugdvereniging die heette de *Jugendbund Graf York von Wartenburg*. Die verenigingen stelden onder andere wandelingen voor in het Duits platteland. Ze boden een spaargemeenschap aan, en organiseerden sessies van landbouwkundige opleidingen. De leden werden gezonden naar landgoederen in Mecklenburg en Pommeren. Ze konden gewapend zijn.

Een andere dergelijke organisatie heette de *Heinz Operation*, geleid door een andere leider van een Nationaal Socialistische beweging in het noorden van Duitsland, een man genaamd Oskar Hanenstein. Die man was verwikkeld in de moord in juni van 1922 van de toenmalige Minister van Buitenlandse Zaken, de industrieel en politicus Walter Rathenau. Hanenstein voegde zijn Nationalistische beweging toe aan die van de vroegere Luitenant Rossbach. In november van 1922 nog, zocht een Nationaal Socialistische groep mensen van Göttingen ook politieke toevlucht in de groep van Rossbach. Ze publiceerden samen een politiek programma, dat dicht aankleefde bij dat van het NSDAP programma. Eén van hun clausules stelde dat alle Oost-Europese Joden vanuit Duitsland weg moesten gedeporteerd worden.

In augustus van 1922 had er een vergadering plaats in München van Hitler met die reeds genoemde groepen en nog andere leden, officiers van de *Freikorpsen*. Ook Rossbach en Hanenstein waren aanwezig, alsmede leden van de *Pan-Germaanse Arbeiderspartij*, een associatie van jongeren uit de middenklasse, die in feite ook een *Freikorps* beweging was. In januari van 1923 verbande Carl von Severing ook die groep. Enige honderden van dergelijke mannen reden dan naar Berlijn om daar rellen te schoppen. De Regeringstroepen intercepteerden hen echter in het Berlin-Anhalt treinstation, en ze zonden hen onder gewapende bewaking terug naar waar ze vandaan kwamen. Die mannen droegen reeds de Swastika tekens, die hen afgetrokken werden door de regeringstroepen en de politie. Ten gevolge die gebeurtenissen, voegde Rossbach zich bij de DVFP, de *Deutsch Völkische Freiheits Partei*, de Duitse Nationalistische Volkspartij. De DVFP werd de wettelijke dekking van de paramilitaire activiteiten van Rossbach.

In maart van 1923 verbande het Pruisisch Ministerie van Binnenlandse zaken de DNVP en al haar dochter- en nevenorganisaties. Hun zelf bepaald doel was zeer duidelijk geworden: het einde van de parlementaire regeringen in Duitsland, zoals die van de Weimar republiek. De leiders wilden een Nationalistische overname van de macht voorbereiden. Meerdere leden van de DVFP werden echter gearresteerd, ook in hun bijkomende verenigingen. Ze werden beschuldigd van hoogverraad tegen de Republiek, en van het vormen van paramilitaire groepen met dat doel. Rossbach zelf belandde in de gevangenis!

De autoriteiten lieten Rossbach op borgtocht weer vrij uit de gevangenis in midden oktober 1923. De politie meende niet dat hij uit Pruisen zou ontsnappen, wat hij natuurlijk net wel deed, direct, eerst naar München en dan naar Wenen. De Oostenrijkse Politie hield hem aan in februari 1924, maar hij mocht in Oostenrijk blijven. Hermann Göring benoemde Rossbach later tot assistent van het hoofd van de *Sturmabteilung*, de SA. Rossbach vormde dan weer een andere, onafhankelijke jeugdbeweging, en brak ten slotte met Hitler en met de NSDAP in 1926.

In 1923 was het ledenaantal van de NSDAP in Berlijn nog laag, niet meer dan enkele honderden mannen, meestal van vroegere *Freikorps* leden, mannen die niets liever deden dan vechten. De SA van Berlijn was in maart 1923 gesticht, onder het bevel van Hermann Göring.

In september 1923 verklaarden Friedrich Ebert en Gustav Stresemann in de Regering van de Weimar Republiek, het einde van de passieve weerstand tegen de bezetting van de Ruhr. Dat jaar was een periode van opstanden!

Begin oktober probeerde Ernst Buchrucker om de versterkte plaats Küstrin in te nemen. Twee dagen vroeger had hij al een poging gedaan om het Regeringsdistrict van Berlijn te bezetten met 200 van zijn mannen. Eén van zijn bevelvoerders was Kapitein Walter Stennes. Stennes had al het fort van Spandau ingenomen, maar hij was dat weer vreedzaam verlaten op de verzekering dat hij en zijn mannen niet zouden vervolgd worden. Buchrucker had zijn poging besproken met Hitler en Ludendorff in Berlijn en München in augustus. Nog andere mannen hadden daarna met Hitler gesproken, mannen zoals Kurt Jehnke en Erwin von Schenker-Richter.

Kurt Jehnke was de man die de passieve weerstand in de Ruhr streek georganiseerd had. Een organisatie genaamd de *Schwarze Reichswehr*, het Zwart Leger, had de eerste moeten zijn om tussen te komen in de Ruhr. Het had banden met de organisatie van Rossbach. De groep nam als doel een rechtse dictatuur in Duitsland op te zetten door middel van een putsch, een machtsovername. Die *Schwarze Reichswehr* had als opdracht gekregen het geheim wapenarsenaal van de *Reichswehr* te bewaken! De *Reichswehr* leiders wisten dat, en die groep nam zelfs de officiële opdracht aan om de Ministeries van de Duitse Regering te bewaken!

In oktober van 1923 werd een vergadering gehouden van de welgekende Pan-Duitse Liga. Hun leiders waren toen Heinrich Class en Gustav von Kahr, de Algemene Staatscommissaris van de Beierse staat. Luitenant Fedor van Bock, een officier met een briljante toekomst, was aanwezig en zei aan de aanwezigen dat de *Kürstin Putsch* ten einde was. Kolonel Friedrichs was de leider van de *Kampfbünde* in Berlijn. Hij meldde dat er 5 bataljons van het Leger in Berlijn waren, waarvan er reeds één bestond uit Nationaal Socialisten. Generaal Hans von Seeckt zei hen te blijven ageren binnen de wet. Andere Pan-Duitse Liga leden, zoals de Staatscommissaris Otto von Lossow, en het hoofd van de Politie Hans von Geisser, deelden die opinies en doelen. Einde september 1923 dan, stichtte de NSDAP de Duitse strijdersliga, de *Oberland Liga* en de *Reichsflagge*.

De SA wou toen een putsch uitvoeren. Hitler sloeg in paniek. Geen putsch van dat soort had enig succes behaald de laatste jaren, en gewoonlijk waren de leiders van de bewegingen in de gevangenis terechtgekomen, en de partij was ontbonden geworden. Hitler was bevreesd dat hij en Ludendorff uit de Regering zouden gesloten worden. Tevens konden de leidende generaals in dienst hun eigen Nationalistische dictatuur wel opzetten!

Op de 8^{ste} november lanceerde Hitler dan toch maar, onder druk van veel leden van zijn groep, zijn eigen putsch, vanuit de *Bürgerkeller* in München. Die greep naar de macht in Beieren sloeg snel ineen. De Regering van Beieren stopte de mannen die vanuit Berlijn naar München opgezonden waren, nam hen van de trein in Gera, en hield hen aan. In Berlijn bleven de leden van de *Erhardt Brigade* en van de geheime *Organisation Consul* klaar om tussen te komen.

Hermann Ehrhardt was een vroegere luitenant en bevelvoerder van de *Organisation Consul*. Tevens had Ehrhardt in mei 1923 de *Wiking Liga* in München gesticht. Hun doel was de herleving te organiseren van Duitsland op een Nationalistische en etnische basis door de opleiding van de leden in de Nationalistische zin. Ehrhardt had reeds acties geleid in Leipzig in de zomer, en had daar kunnen ontkomen aan hechtenis door de politie. In de herfst had hij een reeks van militaire eenheden verzameld in de streek van Coburg.

In november van 1923 nog, had Generaal Hans von Seeckt, als Opperbevelhebber van het Leger, de uitvoerende macht gekregen van de Duitse President von Hindenburg. Aan het einde van de maand had hij de nationale ban afgekondigd op de NSDAP en op de DVFP, alsook op de Communistische Partij. Hitler werd in de gevangenis geworpen voor een periode van 10 maanden! Een proces begon dan in het Volksgerechtshof van München tegen Adolf Hitler, als hoofd van de NSDAP. De partij lag in crisis! Verscheidene nieuwe groepen werden gevormd om de activiteiten van de Nationaal Socialisten verder te kunnen voeren.

De paramilitaire organisatie, de SA, was ook onwettelijk verklaard. Hitler had Röhm aangeduid als haar militaire leider, maar de organisatie van de Nationalistische stormtroepen was buiten de wet gesteld. In mei 1924 stichtte Röhm dan de *Frontbann*, een nieuwe paramilitaire organisatie die zou werken met de steun van Ludendorff, doch die niet zou geaffilieerd zijn aan de NSDAP. De *Frontbann* werd gevormd uit de vroegere leden van de SA, de *Sturmabteilung*. Röhm werd uit de gevangenis ontslagen op 1 april van 1924.

Röhm en Ludendorff bezochten Hitler in de gevangenis van Landsberg, maar Hitler verwierp hun plannen. Hitler kon niet en wou niet een onafhankelijke SA steunen, waar hij niet de leider van was. Hij had angst om eerst de controle te verliezen van de SA, en daarna verwikkeld te geraken in paramilitaire activiteiten georganiseerd door anderen en die slechts zo zijn kansen konden compromitteren om vroeg uit de gevangenis te geraken. Vanaf dat ogenblik werden zijn relaties met Ludendorff gespannen. Ludendorff kon zich op het schaakbord van de politiek plaatsen als de werkelijke, enige leider van de Nationalistische bewegingen! Hitler riskeerde in het niet te verdwijnen.

Hitler zocht toen om zich te bevrijden van zijn afhankelijkheid van mensen die hij niet kon domineren, zoals Röhm en Ludendorff, alsook van de politieke wel naïeve doch toch met grote wilskracht behepte leden, zoals van de generaals van de militaire kringen. Hitler verliet zich op de partij, op haar structuur en op het leiderschap van de Nationalistische bewegingen om zijn macht te bevestigen. Vanuit de NSDAP wou Hitler de SA brengen tot een nieuwe SA, onder het leiderschap van Franz von Pfeffer. Hij wou dat de SA de doelen van de partij zou weergeven en steunen, in plaats van dat de SA zich zou toewijden enkel aan militaire doeleinden.

Hitler schreef zijn ideeën en het programma voor een nieuw, toekomstig Duitsland, in een tekst met de titel *Mein Kampf*, Mijn Strijd. Dit werd geschreven tussen 1924 en 1926, het eerste deel zelfs in de Landsberg gevangenis. *Mein Kampf* hield twee belangrijke onderwerpen: het antisemitisme natuurlijk, en de nood voor het Duits volk om meer ruimte hebben om in te leven, meer *Lebensraum*. Ruimte voor uitbreiding kon Duitsland slechts vinden in Oost Europa. Niemand in die tijd nam echter een kleine politieke leider zoals Hitler zeer ernstig!

In de zomer van 1924, in juli, was Hitler nog steeds in de gevangenis van Landsberg. Hij moest een publieke verklaring afleggen dat hij afgetreden was als leider van de Nationaal Socialistische beweging om te kunnen hopen op vrijlating. Hij zwoer af van alle verdere politieke activiteit.

De DVFP probeerde ondertussen de vroegere NSDAP groepen in het noorden van Duitsland over te nemen, maar faalde grotendeels in die pogingen. Röhm had nu de *Frontbann*, waarvan de noordelijke afdeling gesticht was in het gebouw van de *Reichstag*. In maart van 1925 had de *Frontbann* reeds 600 leden in Berlijn, en 2.000 leden in gans Brandenburg. Rond die tijd was de *Schwarze Reichswehr* ontbonden. Het was Röhm die de *Frontbann* had. Wat was een partij zoals de NSDAP in die tijd zonder een afdeling stormtroepers? Hitler had een probleem meer met de *Frontbann*, een probleem in de strijd om de macht binnen de partij, en

dat probleem was de *Frontbann*! Maar Hitler was niet een man om zonder strijd op te geven wat hij voordien gewonnen had.

In dat jaar van 1924 vormden twee verkiezingen twee nieuwe parlementen. De eerste verkiezing werd gehouden op de 4^{de} mei van 1924. De toen genoemde *Nationaal Socialistische Vrijheidspartij* haalde 6,4% van de stemmen. In het Groter Berlijn haalde ze slechts 4,8%. In december leek een nieuwe verkiezing onafwendbaar. De twee extreem rechtse partijen mochten in de stemming niet deelnemen. In februari van 1925 stichtte Albrecht von Graefe de nieuwe *Deutsch Völkische Freiheitspartei*, de DVFP.

Hitler werd vrijgelaten uit de gevangenis in december 1924. Vier invloedrijke leden van de DVFP gaven hun ontslag uit de partij en verklaarden onmiddellijk hun steun aan Hitler. Die mensen waren Hans Dietrich, Gottfried Feder, Wilhelm Frick en Georg Strasser. In maart 1925 was Hitler in Berlijn, om zonder veel succes steun te verzamelen voor de kandidatuur van Ludendorff tot President van Duitsland. Hij ontmoette nog 4 andere leden van de DVFP: Reinhold Wulle, Ernst von Reventlow, Franz Stöhr en Karl Fahrenhorst. Eind maart draaiden de verkiezingen uit op een denderende nederlaag voor Ludendorff. De NSDAP had hem gesteund, maar geen andere partij. Hij verkreeg slechts 1,1% van de stemmen! Dat resultaat werd noodlottig voor Ludendorff. Zijn vroegere chef, von Hindenburg, bleef in functie en aan de macht. Ludendorff verdween van het politiek toneel.

In dezelfde maand maart van 1925 werd de ban op de NSDAP opgeheven in Pruisen, maar vanaf 26 september 1925 tot september 1928, werd het Adolf Hitler niet meer toegestaan om nog redevoeringen te houden in Pruisen. In de gemeenteverkiezingen van 25 oktober 1925, tevens, deden de rechtse partijen het ook zeer slecht. De NSDAP bleef zo zwak in Berlijn, dat ze zelfs niet kon deelnemen aan de verkiezingen voor de Stadsraad. In november 1925 dan, had de NSDAP nog wel 55.000 leden, doch aan het einde van dat jaar nog slechts de helft daarvan.

Andere Nationalistische groeperingen bestonden toen te Berlijn, alsook andere geheime genootschappen en paramilitaire organisaties. Eén van die was de *Wiking Liga*. De leiders van die liga in Berlijn waren twee majoors van het leger op rust, een Majoor Günther von Sodenstern en een Majoor Hans von Sodenstern. Zij hadden ongeveer 500 leden van Nationalisten en Antisemieten.

In mei van 1926 verbande de Pruisische Minister van Binnenlandse Zaken eveneens de *Wiking Liga* en de *Olympische Sportorganisatie*, die beide gevormd werden na de ban op de SA. De politie beweerde plannen gevonden te hebben waarin stond dat de *Wiking Liga* de controle wou overnemen van de hoofdstad en de parlementaire democratie wou opheffen. In het algemeen waren de Nationalistische partijen, met uitzondering van de NSDAP, aan het afbrokkelen. Veel kleinere organisaties verdwenen gans. De *Stahlhelm*, de paramilitaire organisatie die nauwe banden hield met de DNVP, bleef echter groeien.

De Berlijnse *Sturmabteilung*, de SA, leek eveneens verder te groeien. Haar eerste hoofd was Kurt Daluge. De originele SA van Berlijn heette de *NSDAP Sportorganisatie voor Groter Berlijn*. Toch kon die niet meer leden halen dan 350 mannen!

Kurt Daluege, geboren in 1897, was eigenlijk een bevelvoerder van het *Rossbach Freikorps*! Hij was toegetreden tot de NSDAP van München in 1922 en vanaf 1924 was hij één van de leiders gebleven van de *Frontbann* in Berlijn. Einde 1926 benoemde Hitler hem zelfs tot *Gauleiter* van de Berlijnse NSDAP. De partij was toen georganiseerd in *Gauen*, of provincies. In 1930 werd Kurt Daluege de leider van de oosterse afdeling van de SS. Hij werd een SS Hogere Leider in 1934, en hij kreeg in 1936 de rang van Politie-Generaal, het hoofd van de Ordetroepen van de politie, de wettelijke Duitse Politie-macht, die alle aspecten van doorvoering van de wetten behandelde in het Derde Rijk van Hitler. In 1942 benoemde Hitler hem nog tot *Reich Protector van Bohemen en Moravië*. Het was Daluege die de bevelen gaf voor de slachting te Lidice. Tenslotte, werd hij tot een proces gedaagd en geëxecuteerd in 1946, in Praag.

In 1925 had de SA zich ontwikkeld op een praktisch militaire wijze. Ze was georganiseerd in stormtroepen. Ze hielden demonstraties die gewoonlijk in geweld eindigden. Bijvoorbeeld, op de 9^{de} augustus van 1925, hielden ze een demonstratie rond de Herdenkingskerk van Keizer Wilhelm I op de Kurfürstendamm. Die eindigde in een groot vuistgevecht. In februari 1926 sloeg de SA in een straatgevecht in het kwartier van Wedding, tegen de *Frontbann* en de Communisten. De SA leek weer over te nemen waar de *Frontbann* had opgehouden te strijden.

Op 21 april 1926 verzamelden de Nationaal Socialisten van Berlijn zich open en in volle macht in Charlottenburg om de 37^{ste} geboortedag van Hitler te vieren.

Toch kwamen soms ook de SA leiders en de NSDAP leiders met elkaar slaags, zoals gebeurde tijdens een vergadering van einde augustus 1926.

In oktober van dat jaar stelde een intern verslag van de NSDAP die toestand van wantrouwen tussen de SA en de NSDAP aan de kaak. Hitler stond vóór een vernietiging wegens onenigheden in de Berlijnse tak van zijn partij! De vroegere leiders van de Berlijnse SA bleken niet in staat hun troepen nog in toom te kunnen houden. Een nieuwe leider drong zich op!

Zijn naam was Heinz Oskar Hanenstein. Diens ergste rivaal was toen Otto Strasser, een ideoloog van de Noord-Duitse NSDAP.

Zelfs een pro-Sovjet buitenlandse politiek had zich afgetekend in een linkervleugel van de Nationaal Socialistische fractie, die dreigde vijandig te handelen tegen de NSDAP van München, en zo tegen Hitler! Hitler stelde dan aan Strasser een functie voor als hoofd van het Propaganda Bureau, in een poging om Strasser onschadelijk te maken. Strasser nam die functie aan. Hij dacht toen nog dat Hitler misleid was door de mannen rond hem. Tevens, als een middel om de zaken recht te zetten in Berlijn, in een hechte organisatie, zond Hitler Joseph Goebbels naar de stad om er te dienen als tijdelijke *Gauleiter* voor een periode van 4 maanden.

Joseph Goebbels was al de *Gauleiter* van de Ruhr streek. Hij was toegetreden tot de NSDAP in 1924. In augustus van 1926 kwamen de leiders van de NSDAP van het Groter Berlijn samen. De meningsverschillen in de partij werden toen zeer duidelijk. Hitler zond Goebbels naar Berlijn om de boel op te kuisen! Goebbels vond natuurlijk slechts ontevredenheid en gegrom in Berlijn. In oktober van dat jaar 1926 al, had de dienstdoende *Gauleiter*, Ernst Schmiedicke, die de situatie niet meer onder controle kon houden, gevraagd aan Goebbels om de plaats van effectieve *Gauleiter* over te nemen. Goebbels aanvaardde die taak op de 1^{ste}

november. Hij was dus nu *Gauleiter* van het Groter Berlijn, en Hitler, in een brief van 26 oktober, had tevens de SS en de SA onder zijn bevel geplaatst.

Joseph Goebbels was geboren in de Rijnlandse stad van Rheydt op 29 oktober 1897. In november van 1921 behaalde hij een doctoraat, zodat de Berlijnse partijleden hem aanspraken met zijn titel als *Herr Doctor* Goebbels. Tot 1924 had hij geen politieke activiteit uitgevoerd. Vanaf 1923 had Goebbels een job gevonden in de Dresdner Bank in Köln. Hij hield niet van dat werk, vond het zinloos, en werd betaald met een zeer lage wedde. In september 1923 trouwens, verloor Goebbels zijn job aan de bank. Hij keerde naar Rheydt terug als een zeer bittere man.

In juni 1924 woonde hij een vergadering bij van de *Nationalistische Vrijheidspartij*. Hij bleef ook ontgoocheld door het dom geklets in die partij. Nog in augustus 1924, nam hij deel aan een partijvergadering te Weimar van de *Nationalistische Vrijheidsbeweging*, die toen nog onder het leiderschap van Ludendorff bleef.

In augustus van datzelfde jaar 1924 stichtte Röhm de noordelijke *Frontbann* afdeling in Berlijn. Röhm had toen geen echte bindingen met de NSDAP.

Einde september vormde Goebbels een lokale tak van de *Nationaal Socialistische Vrijheidsbeweging*. Hij werkte eerst als een uitgever van het weekblad van de partij, de *Völkische Freiheit*. Wanneer de lokale NSDAP zich vrij trok van de DNVP om haar eigen, onafhankelijke afdeling in het Rijnland te stichten, voegde Goebbels zich bij hen, in maart 1925. Hij werd de secretaris van de *Gau* van Noord-Rijnland.

Goebbels had zijn eerste ontmoeting met Hitler tijdens een NSDAP verzameling van partijleiders in Weimar. Hij ontmoette Hitler opnieuw in begin november van 1925, en weer, einde november, te Plauen. Goebbels kwam zeer onder de indruk van de persoonlijkheid van Hitler.

Goebbels kon zeer goed redevoeringen houden. Hij gaf niet minder dan 189 propaganda redevoeringen voor de NSDAP in het Rijnland, en zelfs nog meer, van 1 oktober 1924 tot 1 oktober 1925. Goebbels reisde ook naar Berlijn om daar een publiek toe te spreken. Hij was in Berlijn in oktober van 1924, in maart 1925 en in november 1925, in het begin van 1926, en later nog tijdens meer gelegenheden. Hij sprak 2.000 mensen toe te Spandau. Maar hij kon niet van de stad houden! Hij noemde Berlijn een stedelijk monster van steen en asfalt. Ze was zo verschillend van het mooi Rijnland! Berlijn was een woestenij van steen en een stal van ongerechtigheid en van zonde. Goebbels was geen grote strategist, maar hij wist wat propaganda was, en hoe die te gebruiken. Langzamerhand werd hij één van de meest bekwame propagandisten van de NSDAP. Hij was voldoende intelligent en welbespraakt voor die taak, en kwam volledig onder de indruk van Hitler. Hitler deelde trouwens zijn opinie over Berlijn.

Op de 22^{ste} maart 1926 vervoegde de *Frontbann* de NSDAP om de *Sportvereniging* van de NSDAP te worden. Haar leider bleef nog steeds Kurt Daluge. Maar in Berlijn hielden de SA en de NSDAP leden helemaal niet van elkaar. Op de 25^{ste} augustus van 1926 vochten ze zelfs tegen elkaar in de straten! In november 1926 praatte Goebbels met Hitler, en hij leek ontmoedigd. De organisatie van de partij in Berlijn was verschrikkelijk slecht! Goebbels wist

maar al te goed dat hij een buitenstaander was, ongewenst en ongeliefd. Tevens moest hij een stad voor de NSDAP veroveren, maar die stad was volledig in de handen van het Marxisme en de Joden, en van concurrerende Nationalisten.

Goebbels kwam in Berlijn aan om zijn functie waar te nemen op de 9^{de} november van 1926. Hij kwam aan in het station van Anhalt. Hij gaf een eerste spreekbeurt in de Seitz Conferentie Kamers in Spandau en vroeg voor striktere discipline. Hanenstein verliet ogenblikkelijk de partij, samen met 80 leden. Nog later gaven 20% van de partijleden hun ontslag! Goebbels moest een volledig nieuwe partij opbouwen te Berlijn! Hitler kwam op dezelfde dag aan te Berlijn als Goebbels. Hitler stelde Goebbels voor als de nieuwe *Gauleiter* van de hoofdstad.

Goebbels begon dan maar de Berlijnse NSDAP te reorganiseren. Hij poogde de interne intriges de kop in te drukken, om vertrouwen in plaats van wantrouwen te doen heersen, en in te gaan tegen de Berlijnse gewoonte van allen om tegen iedereen en nog wat te strijden om interne machtsposities te veroveren. In Berlijn leerde Goebbels dat de ambitieuze leiders er niet van terugweken om zelfs fysisch geweld toe te passen op andere partijleden, en zelfs om zo ver te gaan als hen uit te dagen tot duels!

Goebbels was wel bereid om ook harde methoden te gebruiken om de partij te herstructureren. Hij maakte van Kurt Daluge zijn *Vice-Gauleiter*. Hij had de *Berliner Arbeiterzeitung* als het officieel nieuwsblad van de NSDAP voor Berlijn en Brandenburg, als een middel om zijn ideeën en bevelen te verspreiden.

De *Berliner Arbeiterzeitung* stond week na week vol met virulente antisemitische aanvallen op politici, journalisten, schrijvers, kunstenaars, en op nog andere personen die in de theaters en in de filmindustrie werkten. De dagbladen namen ook de anti-parlementaire en militaristische standpunten van de NSDAP over, met meer vuur om het publiek aan te trekken voor de radicale ideeën van de NSDAP. Goebbels zette een *Nationaal Socialistische Vrijheidsalliantie* op, om buitengewone materiële offers te vragen van de leden. Hij had geld nodig, maar hij vond de Berlijnse NSDAP in zeer slechte financiële toestand, terwijl hij wagens nodig had in de grootstad om snel overal tussen te kunnen komen. Gedurende maanden moest hij zijn tijd besteden aan dit werk van reorganisatie.

Hoewel Goebbels in het begin leden verloor, kon hij toch maand na maand meer partijleden aanwerven. Voor wat betreft de propaganda had hij toch de *Arbeiterzeitung* om zijn antisemitische aanvallen verder te zetten. De *Arbeiterzeitung* verscheen in eerste uitgave in 1927. De hoofduitgever was nog steeds Otto Strasser, die toen ook het hoofd was van het Nazi propaganda departement.

Goebbels rekende op sterke gevoelens van nog na de Wereldoorlog van 14-18. Die gevoelens vond men overal, in alle rechtse, zogenaamde volkse, populaire en zeer conservatieve delen van de gemeenschap. De berichten waren antidemocratisch, antiparlementarisch, militaristisch, en de Nazis wilden vooral geen herstellingsgelden betalen aan de zagezegde overwinnaars van de laatste oorlog.

Goebbels begon direct demonstraties om de macht van de NSDAP te tonen doorheen de stad. Op de 14^{de} november, zond hij de 300 leden van de SA om door het kwartier van Neukölln te marcheren. Samen met Wedding was dit het meest Socialistisch, ‘rood’ district van Berlijn. De armste woonden hier, de ongeschoolde arbeiders in de fabrieken van Berlijn. De mars

diende enkel als provocatie van de Socialistische en Communistische organisaties. Alle SA-mannen marcheerden in uniform, en ze droegen veel vlaggen en standaarden mee. Aan het einde van de mars braken natuurlijk relletjes uit. De politie zweept de Communisten en de Socialisten weg.

Toch kon de mars niet een groot succes genoemd worden. Ze was daarom te klein geweest, en was niet tot in alle details voorbereid. De hoofdkwartieren van de NSDAP in Berlijn wilden meer, maar Goebbels oordeelde dat de partij in Berlijn nog niet klaar was, te klein, en te intern verdeeld. Hij bleef zijn redevoeringen organiseren, gewoonlijk in het *Kriegervereinshaus* van de Chausseestrasse, met telkens 1.000 tot 1.500 mensen in deelname. Hitler mocht nog steeds niet spreken in het openbaar in Berlijn, en dus moest Goebbels hem vervangen als spreker.

De eerste echte strijd tussen de paramilitaire groepen in de straten van Berlijn had plaats op 25 januari 1927, in het kwartier van Spandau, na een NSDAP vergadering die plaats had in de Seitz Conferentie Lokalen. De *Communistische Rode Strijders Liga* vocht er met leden van de NSDAP en van de *Sturmabteilung* of SA.

Rellen braken ook los op 30 januari 1927 te Cottbus. Ongeveer 20 SA-mannen werden gewond. En nog bleef de Duitse pers zwijgzaam over de gevechten!

Op 11 februari drong de SA de *Pharus Hal* binnen, in een binnenplaats van de Müllerstrasse in Wedding, en begon er een gevecht in regel met de Communisten. De *Pharus Hal* was de plaats waar de Communisten gewoonlijk samenkwamen. Nu waren slechts ongeveer 20% van de toehoorders Communistische militanten. De rest waren SA-mannen. Ongeveer 80 Communisten en leden van de KPD, de *Kommunistische Partei Deutschlands*, werden min of meer gewond. Ongeveer 500 SA-mannen marcheerden af in dichte formatie. Dit gevecht bereikte wel de pers!

Op de 20^{ste} maart 1927 hadden meerdere andere, brutale incidenten plaats. Op de vorige avonden, waren honderden SA-leden in uniform samen gemarcheerd van het Anhalt station in Berlijn naar Treblin, een kleine stad gelegen op 30 km ten zuiden van Berlijn. De volgende dag hield de SA een massavergadering in Treblin. De SA keerde naar Berlijn terug per trein. Maar in die trein bleek ook een blaasorkest van de *Rode Front Vechters* te zitten. Een gevecht volgde met tot nog toe ongehoorde brutaliteit. Er werden zelfs schoten gelost. De SA-mannen die hadden gevochten met 600 mannen tegen de 20 of 30 leden van het Rood Blaasorkest stapten af te Lichterfelde Oost. De treinwagon was volledig vernield.

Dezelfde avond nog, 's avonds, werd een nieuwe mars opgezet te Lichterfelde-Oost. Ongeveer 1.000 SA-militanten en evenveel leden van de NSDAP partij concentreerden zich daar. Ze marcheerden door Steglitz en Friedenau, naar de Wittenberg Platz, waar ongeveer 8.000 mensen samengetrokken waren om Goebbels te horen spreken. Friedenau en Steglitz waren buurten van midden klasse mensen. Hier ook bevonden zich de hoofdkwartieren van de Socialisten. Eens te meer had Goebbels gewed op provocatie. Het doel van de mars was een vertoon van antisemitisme geweest. Joodse mensen die voorbij gingen werden geslagen. Een gevecht met de Socialisten volgde in de Wittenberg Platz.

Een andere verzamelplaats van de NSDAP leden in Berlijn was de *Clou*, een concerthal en het grootste restaurant van de stad. Meer dan 3.000 personen konden hier samenkomen. Hitler sprak er in mei 1927. Hij vroeg aan de toehoorders of ze meenden of Duitsland groot

was voor haar groeiende bevolking. Hij zei dan verder, dat het land van de Germanen groot genoeg moest gemaakt worden om al haar bevolking te kunnen laten groeien. Zo nodig, moest land afgenomen worden door strijd! Op dat ogenblik vermeed Hitler wijselijk te zeggen welk land voor de uitbreiding van Duitsland veroverd moest worden! Eigenlijk was het Hitler toen nog steeds verboden in het publiek te spreken, maar hij kon wel praten op privé gelegenheden, indien slechts voor uitgenodigde partijleden. Hij deed dit in plaatsen zoals de Berlijnse *Clou*. Op de 2^{de} mei sprak hij op dezelfde wijze in de *Feurich Hall* in de Litzouwer Strasse van het *Tiergarten District*. Goebbels had de partij aanhangers naar de zaal gehaald. Op de 4^{de} mei organiseerde Goebbels nog zulke privé massa vergadering in het *Kriegervereinshaus* van Berlijn. Hitler bleef in Berlijn tot de 7^{de} mei. Hij hield lange besprekingen met Goebbels.

Op de 5^{de} mei 1927, verbande de Pruisische Regering de NSDAP weer uit Berlijn. De partij moest zich ontbinden. Ze moest alle activiteiten stoppen, zoals de marsen, en de meetings. De NSDAP en haar Sportafdeling, de SA, haar defensieve eenheden van de SS, de Nationaal Socialistische Vrijheidsliga, de Nationaal Socialistische Duitse Studenten Organisatie en de Duitse Arbeidersbeweging, alsook de *Hitlerjugend*, moesten alle activiteiten staken, want niet in overeenstemming met de Pruisische Criminele Wetten. De politie vond wapens in de kantoren van de NSDAP en van de SA: knuppels, messen, geweren en revolvers, koksbeugels, en andere. De politie arresteerde ongeveer 20 NSDAP leden van de toen 1.400 als leden geregistreerde personen in Berlijn.

De acties van de Pruisische Regering en van de politie van Berlijn hadden het wettelijk bestaan van de partij in de hoofdstad gefnuikt. Hitler was zeer verveeld met de ban op de NSDAP in Berlijn, en daarom nogal boos op Goebbels. Ook de Strasser groep in de NSDAP was niet akkoord met de mening van Goebbels betreffende propaganda en acties. Toch was de stijgende tendens bekomen door de NSDAP om een positie van leiderschap te bereiken onder de rechtse extremisten niet in het gedrang gekomen, integendeel! Goebbels beweerde dat zijn betogingen slechts de veiligheidskleppen waren die openden voor de leidende klassen. De verbolgenheid van de mensen had zo slechts een weg gevonden om zich uit te drukken in de NSDAP! Meer acties zouden volgen!

In april 1927, gromde Goebbels ook nog tegen de gebroeders Strasser in de *Berliner Arbeiterzeitung*. Hij beschuldigde Otto Strasser ervan Joods bloed in de aderen te hebben. Goebbels vroeg tijdens een volgende vergadering van alle NSDAP kantoren unaniem hun vertrouwen in hem te verklaren.

Op de 20^{ste} mei 1927 werden er nieuwe verkiezingen tot de *Reichstag* gehouden. De Nationalistische Partijen wonnen toen nog niet 1% van de stemmen in Berlijn! Ze begonnen te verdwijnen van de Berlijnse politieke scene! Einde mei sprak Hitler op de Zuid-Beierse Republikeinse Dag. Hij zei dat de NSDAP bleef groeien ondanks de verkiezingsuitslagen. De SA had inderdaad haar lidmaatschap verdubbeld, dankzij de brutale acties van de groep in Berlijn. Ze had de Rode terreur gebroken in Coburg. Hitler steunde Goebbels in diens redevoeringen. Goebbels wou toch dat de SA en de NSDAP enige terughoudendheid zouden tonen in Berlijn, maar hij bleef de Regering van de Weimar Republiek uitdagen. De politie verbood een NSDAP optocht in de Hohenzollern Kamers van Charlottenburg. Een mars van 150 Nazis in de Kurfürstendamm eindigde in het arrest door de politie van meer dan 30 NSDAP

leden. Tijdens een meeting in het *Tiergarten District*, maakte de politie nog meer arresten. De rechters lieten echter in de gerechtszaal de meeste NSDAP leden vrij! De rechters toonden zo dat zij ook eerder reactionair en vijandig zelfs werden tegenover de Weimar Republiek!

Aan het einde van de lente van 1927, had de NSDAP in Berlijn meer dan 3.000 leden gewonnen! Eén van hen was de jonge Horst Wessel. Hij werd lid van de SA en van de NSDAP op 19-jarige ouderdom. Hij leek een zeer belovende jonge leider te kunnen worden.

In juni van 1927 bespraken de NSDAP leiders in München de verbanning van de NSDAP in Berlijn. Volgens Goebbels was de ban onredelijk. De verhoging van de aantallen leden in de NSDAP toonden aan dat hij, ondanks de ban, op de goede weg bezig was. Hij had niet de bedoeling zijn activiteiten in Berlijn te verminderen! Zijn agressieve politiek en acties zouden niet tegengewerkt worden. Hij stelde tevens dat zijn standpunt niet tegenstrijdig was met de doelen van de partij. Hij kreeg de toelating om zo verder te doen.

Goebbels wou dan een nieuwsblad waarvan de politieke oriëntatie door hem alleen zou bepaald worden en door niemand anders. Hij alleen wou de hoofdartikels schrijven, en dat niet meer overlaten aan Otto Strasser. In het begin van juni 1927 kon Goebbels starten met de uitgave van zijn eigen nieuwsblad, *Der Angriff*. De uitgever was Julius Lippert. De karikaturen werden getekend door Hans Schweitzer, die het pseudoniem Mjöltnir gebruikte. Partijleden plakten overal in Berlijn rode posters aan, hoewel de eerste druk van Goebbels slechts 2.000 exemplaren bedroeg. Het blad was openlijk antisemitisch. Het schreef dat de Nationaal Socialisten er niet zouden voor terug dagen geweld te gebruiken om af te rekenen met hun politieke vijanden. Goebbels wou speciaal *Der Angriff* agressief en strijdlustig doen voorkomen om het zo verschillend te maken van andere bladen. Het gebruikte de taal van de ruwsten! En Goebbels won zijn weddenschap! Niet alleen werd *Der Angriff* niet verbannen door de autoriteiten, maar eind oktober 1927 hadden de gerechtshoven de politieke redevoeringen van Goebbels vóór een publiek weer opgeheven. Vergaderingen, meetings en demonstraties van de NSDAP in het publiek werden weer toegelaten. Op 31 maart 1928 trok de chef van de Berlijnse Politie ook de ban op de NSDAP weer in. Op 20 april 1928 konden de Nationaal Socialisten opnieuw de 39^{ste} geboortedag van Hitler vieren in het *Kriegervereinshaus*.

Op de 31^{ste} maart 1928 werd de ban op de SA opgeheven. Die had toen 800 leden. Dat aantal groeide snel tot ongeveer 2.000 mannen. Goebbels kon toen rekenen op 1.500 tot 2.500 Bruinhemden voor zijn massieve *Sportpalast* demonstraties. Hij lanceerde een nieuwe poster campagne in Berlijn. Hitler was meer en meer tevreden met de verwezenlijkingen van Goebbels.

Op 17 mei 1928 had een grote propagandamars plaats van 400 SA stormtroepers. Ze vorderde van de Stössenseebrücke naar het spoorwegstation van Stettin, doorheen Spandau, Henningdorf, Heiligensee, Tegel, Reinickendorf en Wedding. Ze maakte deel uit van de verkiezingscampagne. In de verkiezingen won de NSDAP slechts 2,6% van de stemmen, en in Berlijn slechts 1,6%! In Wedding, bereikten de Communisten 40% van de stemmen, en de SPD, de Socialisten, kregen 34% van de stemmen! Daar behaalde de NSDAP slechts 0,8%. Dat was in 1928. De resultaten zouden echter snel veranderen.

Goebbels was één van de 12 verkozen NSDAP leden die een zetel veroverden in de *Reichstag*. Hij genoot zo van enige bescherming tegen vervolging, wat het voor hem gemakkelijker

maakte om de verkiezingsstrijden te leiden. Maar de verkiezingsresultaten van Berlijn van 1928 toonden aan dat uiteindelijk de agressieve propagandamethodes van Goebbels, gebaseerd op antisemitisch tekeergaan en zelfs op aanvallen tegen de Berlijnse pers, niet veel geholpen had om de populariteit van de Berlijnse Communisten neer te slaan. Ook zijn nieuw dagblad, *Der Angriff*, de vele maanden van optochten, artikels, redevoeringen, de posters, hadden niet zeer het feit veranderd dat de NSDAP een zeer kleine, marginale groep in de hoofdstad bleef!

De NSDAP bleef radicale, rechtse groepen absorberen, en zo in aantallen leden te groeien. In 1927 vervoegde de Duitse Socialistische Partij van Richard Kunze de NSDAP, en in de lente van 1928 ging ook de *Wiking Liga*, die officieel ontbonden werd in 1926, op in de SA.

In mei 1928 werd de *Nationaal Socialistische Studentenorganisatie* opgericht. Ze won 790 van de 5.100 stemmen voor de verkiezingen tot de Studentenraad van de Universiteit van Berlijn. De NSDAP had echter nog problemen. De meningsverschillen tussen Goebbels en Strasser bleven onopgelost, en de SA bleef proberen zich vrij te trekken van de NSDAP leiding.

Op 13 juli 1928 was Hitler weer in Berlijn. Hij sprak in de *Friedrichshaus* zalen in Oost Berlijn, tot een publiek van 3.500 toehoorders. Zoals nu dikwijls, sprak hij over de verhouding tussen de bevolking van een land en haar oppervlakte. Hij sprak over de vernietiging van de Germaanse kunst en cultuur onder de invloed van de Joden en de Bolsjewieken. Hij noemde de Germaanse kunst gedegenereerd.

Hitler sprak over kunst, omdat juist in juli 1928 de grote Berlijnse kunsttentoonstelling gehouden werd. In een zaal van het Lehn Station waren werken verzameld van de Internationale Vereniging van Expressionisten, Futuristen, Kubisten, Constructivisten, en werken van de *November Gruppe* van Berlijn, met ontwerpen van de *Deutsche Werkbund* van Walter Stropius, Mies van der Rohe en Le Corbusier.

Op 28 september 1928 heften de Berlijnse rechters officieel het verbod tot spreken in het publiek van Adolf Hitler op. Hij kon nu spreken waar en wanneer hij dat wou in Berlijn, en over eender welk onderwerp. Zijn eerste toespraak hield hij slechts op 16 november 1928 in Berlijn. Hij sprak in de Berlijnse *Berlin-Schöneberg Sportpalast*. Dat *Sportpalast* in de Potsdamer Strasse van Schöneberg had de grootste indoor ijschaats oppervlakte ter wereld! Ze had een boks arena, een danszaal, een grote rolschaatsers hal, een fietszaal of velodroom, een hippodroom, een theater, en vergaderzalen. Het was een gebouw in de nieuwe stijl, met gebogen lijnen, muren geverfd in gele en rode kleuren, en het had een elegante structuur. Het was hervormd door Oskar Kaufmann, een Joodse architect, die naar Israël zou emigreren in 1933, maar die stierf in het concentratiekamp van Theresienstadt in 1944.

Aan dat einde van 1928 echter, was Duitsland terecht gekomen in een nieuwe, verontrustende crisis. Het aantal werkloze personen was gerezen met meer dan 20.000 eenheden in de laatste weken van het jaar. Veel geleerden meenden daarmee de tekenen van een nieuwe economische crisis te ontwaren. Toch waren de jaren van 1928 tot 1930 ook de periode van de doorbraak van de NSDAP als één van de dominante partijen aan de rechtse zijde van de Duitse politiek.

Van juli 1928 af, leek Hitler wel vrede genomen te hebben met Berlijn, en zelfs meer vertrouwen te leggen in Goebbels. Hij kwam nu meer frequent naar de hoofdstad, het centrum toch van de macht van gans Duitsland. Hij gaf aan Goebbels de toestemming te doen wat de *Gauleiter* wenste. Goebbels kon nu in volledige sterkte verschijnen met de leden van de

NSDAP. Hij kreeg meer zichtbaarheid in de partij. Hij was de Hitler van het noorden! In juli 1928, kon hij al 12.000 personen in het *Sportpalast* samenbrengen, en Hitler voorstellen meer dan vroeger nog als het genie van Duitsland, als de grote vereenvoudiger en als de toekomst van de natie.

In 1928 sprak Hitler in Berlijn over de vraag aan wie de blaam moest toegeschreven worden van de nederlaag in de laatste oorlog. Hij gaf het nu traditionele idee van de ‘dolksteek in de rug’ van 1918, georkestreerd door de Bolsjewieken en de Joden, die samengespannen hadden om de val van Duitsland in 1918 te veroorzaken door lafhartig gedrag en verraad.

Hitler, de veteraan, kon blijkbaar het feit niet absorberen en verwerken dat hoewel hij gevochten had in die laatste oorlog, hij en zijn vrienden in het zand hadden moeten bijten tegenover de Westerse Geallieerden in 1918. Hij stelde nu een nieuw Duitsland voor, waar de joden van uitgesloten waren. Hij benadrukte de racistische theorie. Joden konden nooit Duits bloed in hun aderen hebben! Ze konden geen helden zijn, noch heroïsche leiders. De Joden waren daarom slechts parasieten op het lichaam van de Duitse mensen. Dit leidde tot de bastaardering van de staat, de negroïsering van de cultuur en het brengen van het gif van het pacifisme in de mensen. De NSDAP, beweerde Hitler, was daarom Germaans, zuiver van ras, zuiver van bloed.

Hitler kwam keer op keer onder de indruk van het aantal personen die zich voor zijn redevoeringen in Berlijn verzamelden, samengebracht door Goebbels: 18.000 mensen samen in het reusachtig *Sportpalast*! Aan het einde van januari 1929 had ook hij de uitzonderlijke verhoging van het aantal werklozen bemerkt. Dat was een gebeurtenis die hij kon uitbuiten! Hij beweerde dat de oorzaak daarvan het *Dawes Plan* was, opgelegd door de Geallieerden aan Duitsland om de herstellingskosten van de oorlog te doen betalen, zoals overeengekomen was te Versailles. Dat plan had de huidige catastrofe veroorzaakt in de financiën! Het moest dus verworpen worden.

In mei 1928 was de grootste extreem rechtse politieke partij de DNVP, de *Deutsch Nationale Völkische Partei*. Die was de in de laatste verkiezingen gevallen van 20% van de stemmen naar 14%, een zware nederlaag. De DNVP kon niet meer als attractief beschouwd worden door de massa's van de ontevreden. In oktober van 1928 was de nieuwe leider van de DNVP Alfred Hugenberg. De groep kraakte van de interne geschillen. De DNVP leden werden in de *Reichstag* vertegenwoordigd door hun leider Kuno von Westorp. Zij wilden hun vroeger parlementair werk voortzetten. Hugenberg wou zich meer bewegen naar het rechtse extremisme. Tijdens de herfst van 1928 waren de interne geschillen in de partij nog gegroeid, en in de zomer van 1929 leek de DNVP echt uiteen te zullen vallen. Meerdere DNVP vertegenwoordigers keerden hun rug naar de partij, verlieten ze, en stichtten nieuwe partijen. De DNVP had niettemin 6 maal meer vertegenwoordigers in de *Reichstag* dan de NSDAP!

Ondertussen had Goebbels een derde fase bereikt in zijn overname van de NSDAP in Berlijn. In een eerste fase had hij zijn kleine partij geherstructureerd en doen herleven. In een tweede fase had hij de SA gebruikt als een propagandamiddel om de standpunten van de NSDAP te doen verspreiden, en om de partij te ontwikkelen tot de overheersende beweging van extreem rechts.

In de derde fase die nu begon, zei Goebbels dat de NSDAP nood had aan een nieuw gevoel van richting, aan nieuwe doeleinden, om werkelijk een partij van de massa te worden en hoge

aantallen van stemmers en steun te winnen. Goebbels was zo begonnen de rol te spelen van een partij strategist, die propaganda als zijn wapen gebruikte. Hij voegde enige originele ideeën toe. Maar Goebbels ontdekte ook, dat hij niet echt behoorde tot de binnenste cirkel van de macht van Hitler!

Hitler had toen nog een begerig oog op de *Stahlhelm* organisatie. De *Stahlhelm* was de Vereniging van de Veteranen van de Wereldoorlog. Ze had meer dan 200.000 leden! Ze was reusachtig, en haar lidmaatschap bleef nog stijgen. Hitler had opgemerkt hoe, op de 30 september verzameling van de NSDAP in het Berlijns *Sportpalast*, meerdere honderden mannen van de *Stahlhelm* waren komen opdagen om hem te horen spreken. Hitler was al beginnen praten met de leiders van de *Stahlhelm* Beweging, maar Goebbels maakte geen deel uit van die besprekingen.

Einde april 1929 was Hitler weer in Berlijn. Goebbels ontmoette hem en Rudolf Hess in het hotel van Hitler, Sanssouci. Hitler drukte zijn eerder pessimistische, bittere gedachten uit aangaande de *Stahlhelm*. Maar Hitler vroeg ook aan Goebbels om de leiding te nemen van de landswijde NSDAP propagandamachine. Dat was een promotie voor Goebbels! Ze werd gegeven laat in de avond in de *Rheingold Wijn Bar* van de Potsdamer Platz.

Op 13 mei 1929 publiceerde Goebbels in *Der Angriff* een artikel met de titel, ‘Tegen de Krachten van de Reactie’. Hij zei toen dat de organisatie van de politieke arena volgens de Weimar Republiek principes op de rand stond van een belangrijke catastrofe in de gemeenschap.

Vanaf juli 1929 had Hitler besprekingen gevoerd met Alfred Hugenberg, het hoofd van de DNVP. Van zijn kant, had Goebbels ontdekt dat de DNVP een referendum aan het organiseren was, gericht tegen het *Young Plan*, en dat de NSDAP ook verwickeld was in dit initiatief. Hitler was bereid om de krachten te bundelen met Hugenberg, om verder te reiken dan de huidige structuur van de NSDAP, in een samenwerking. Alfred Hugenberg had voorgesteld om het Parijs Tribuut Plan te bestrijden. Dit was gebaseerd op wat hij noemde de afgedwongen erkenning van de Duitsers betreffende de verantwoordelijkheid over de oorlog. Hij wou daarover een referendum, samen met de *Stahlhelm*, de DNVP, de *Landbund* en de *Landvolk Partei*, landbouwkundige verenigingen.

In het begin van juli 1929, was Hitler aanwezig op een werkvergadering van de DNVP over het onderwerp in het vroegere *Herrenhaus* op de Potsdamer Platz. Aanwezig ook waren Alfred Hugenberg van de DNVP en Franz Seldte, de leider van de *Stahlhelm* groep. Hitler kondigde aan dat de NSDAP het protest zou bijtreden betreffende wat zij noemden het *Pariser Diktat*. Seldte, Hugenberg en Hitler werden aangeduid om een werkgroep te leiden aangaande dat onderwerp. De deelname van Hitler in dit *Reich Committee* deed zijn profiel direct rijzen in het Nationalistisch kamp. Alle rechtse groeperingen hadden een eenheidsfront gevormd! De positie van Hitler werd op een donderend applaus onthaald. Goebbels was geschokt toen hij hoorde hoe een petitie dat een referendum eiste, reeds opgesteld was. Alles dat was zonder zijn medewerking gebeurd!

Hugenberg was de eigenaar van één van de drie grote concerns van dagbladen en magazines van Berlijn, waaronder de *Berliner Lokal-Anzeiger*, een blad dat alle gebeurtenissen in Berlijn aankondigde, en van de *Berlin Illustrierte Nachtausgabe*, die eveneens zeer populair waren,

van *Der Tag*, een nieuwsdienst, en van een advertentiebedrijf. Hugenberg gaf ook een zeer geïllustreerde en dus zeer populair magazine uit, genaamd *Die Woche*. Hugenberg had het *Scherl Verlag* overgenomen, één van de twee andere uitgeverijen, zodat wat overbleef slechts het *Ullstein Verlag* was, de Joodse Pers! Indien Hitler toegang kreeg tot de pers van Hugenberg, dan kon hij plots zijn partijpolitiek introduceren bij onderdelen van de bevolking die tot nog toe ontoegankelijk gebleven waren voor de Nationaal Socialistische pers en propaganda. *Der Angriff* verscheen nu wel tweemaal per week, maar dat was onooglijk klein vergeleken bij de oplagen van de andere nieuwsbladen! Einde 1929 werd *Der Angriff* verspreid op minstens 25.000 exemplaren, ongeveer zoveel als de pro-NSDAP *Deutsche Zeitung*. Maar de 3 dagelijkse Hugenberg bladen verkochten aan een half miljoen exemplaren! De grootste nieuwsbladen van Berlijn waren de *Morgenpost* van het *Ullstein Verlag* en de *Berliner Lokal Anzeiger* met verspreiding van 225.000 exemplaren per dag! Eind januari 1930 zou Hitler beslissen een nieuw dagblad van Berlijn uit te geven, de *Völkischer Beobachter für Gross-Berlin*, dat moest verschijnen van maart 1930 af. Het werd eerst nog gedrukt in München, maar vanaf de 1^{ste} oktober van dat jaar toch in Berlijn.

In september 1929 had de *Berliner Lokal Anzeiger* een demonstratie aangekondigd tegen het *Young Plan* in het *Sportpalast*. Er waren veel sprekers aangekondigd: Hugenberg en Seldte, Franz von Stephani, de leider van de *Stahlhelm* in Berlijn, Franz Xaver von Epp, en Goebbels. De activiteiten van Goebbels voor de NSDAP in Berlijn in 1929 waren veelvuldig: hij organiseerde niet minder dan 850 gebeurtenissen, 199 publieke meetings, 21 galagebeurtenissen, 305 leden-avonden, waarop 62 personen spraken, waaronder hemzelf, 93 verschijnens van Horst Wessel gebeurtenissen, met 56 vertoningen van Wessel. Het gemiddeld aantal deelnemers was 150, en voor de partijverzamelingen kwamen 1.500 mensen opdagen. De meetings die in het *Sportpalast* georganiseerd werden, droegen titels zoals, ‘Het Populair Front tegen Young’, en ‘De laatste Duw tegen Young’. Toenemende aantallen Berlijners trokken samen naar de NSDAP en naar de SA.

In 1929 verslechterde de economische crisis zich en groeide de politieke onzekerheid. Van 15 september tot 15 oktober 1928 waren al 109.000 mannen geregistreerd als ontvangers van bijkomende inkomststeun van de Nationale Verzekeringsdienst, of voor andere Bijstandsbetalingen. In dezelfde periode van 1929 rees dat getal al tot 154.000 personen. Aan het einde van 1929 was het aantal geklommen tot 293.000!

In oktober van 1929 sloeg de *Wall Street Beurs* van New York ineen. Dit trok de Duitse economie mee de dieperik in. Amerikaanse banken trokken de leningen terug waarmee het Duits herstel was gefinancierd en opgebouwd na het einde van de Wereldoorlog van 14-18. Het resultaat daarvan was, dat in slechts enkele jaren, meer dan 1/3^{de} van de Duitse arbeiders werkloos werd. En ten gevolge de val van de wereldvraag naar goederen, sloeg de Duitse landbouw eveneens te pletter.

In september van 1929 ontdekte de Politie een fraude in de stadsadministratie van Berlijn. De burgemeester van de stad, Günther Böss, had een zeer dure mantel van bij Sklarek niet zelf betaald, doch die laten betalen door de stad! Hitler reageerde zeer snel op het schandaal. Hij kloeg het publiekelijk aan. In de verkiezingen voor Berlijn die iets later volgden, won de NSDAP 5,8% van de stemmen, ongeveer 3 maal meer dan in de vorige score. In die stemming van 17 november 1929, ging de SPD achteruit van 73 naar 64 zetels, de KPD echter vooruit

van 43 naar 56 zetels, en de Duitse Nationalisten samen achteruit van 47 naar 40 zetels. De NSDAP had nu 17 vertegenwoordigers, een belangrijk succes. In die winter van 1929 naar 1930, werd de NSDAP een organisatie zonder een grotere rivaal aan de extreme rechterzijde. Op 12 december 1929, kwamen de NSDAP vertegenwoordigers aan in de *Stadsraad* in een formatie, als één enkel blok van Bruinhemden. Ze waren niet uitsluitend mannen, en gaven een provocerend beeld. De NSDAP was een kleine, maar welgekende politieke partij geworden.

De verschillen in opinies over hoe de economische crisis aan te pakken waren zo veelvuldig en groot in de parlementen, dat geen parlementaire meerderheid meer kon gevonden worden. De President von Hindenburg kon slechts een Cabinet van experts vormen onder de Katholieke *Centrum Partij* leider Heinrich Brüning.

Brüning was een overtuigde monarchist. Hij kon regeren door het artikel 48 van de Grondwet te gebruiken, dat speciale machten toekende in tijden van nood aan de President. Dit vermeerde de toestemming van de *Reichstag* te vragen, wat een vaal teken aan de wand was voor de jonge Duitse democratie!

Het gebruik van geweld in de straten beantwoordde aan de onzekerheid in de politiek. De SA lanceerde opnieuw haar brutaliteiten tegen de Communisten en de Sociale democraten, de linkse partijen. De werklozen trokken naar de Communisten. Ze schreeuwden hun revolutionaire gedachten uit. Ze stelden de vernietiging voor van de kapitalistische basis van de gemeenschap, de creatie van een land beheerd door raden van arbeiders, in feite door *Sovjets* in het Russisch. Die berichten sloegen de Duitse middenklasse met paniek. Zij wisten nu zeer goed wat er in Rusland gebeurd was onder de dictatuur van de proletariërs en van hun *Sovjets* of raden.

Van 1930 tot 1933

Op 14 januari 1930 kreeg Goebbels een bericht dat hem meldde hoe een groep Communistische militanten een aantal SA-mannen hadden aangevallen, onder wie de jonge Horst Wessel. De 20-jarige SA leider had een schotwonde in de mond gekregen. Hij stierf op de 23^{ste} februari. De dader was een Albrecht Höhler, die door de politie op 6 februari werd aangehouden. De begrafenis van Wessel had plaats op 1 maart 1930. Adolf Hitler sprak op 22 januari 1930, toen een herdenkingssteen werd ingehuldigd, gevolgd door een herdenkingsdienst in het *Sportpalast*. De SA had met Horst Wessel haar eerste martelaar.

In 1930 had de SA nog minder dan 2.500 leden, en het had het moeilijk om te groeien. De SA vocht bijna constant tegen de Communisten. Het NSDAP nieuwsblad, de *Völkischer Beobachter*, verscheen vanaf 1 april 1930 in een speciale Berlijnse uitgave. Op dezelfde dag lanceerden de gebroeders Strasser hun tweede Nationalistisch dagblad. Dat blad heette *Der Nationale Sozialist*. Het blad werd snel zeer populair.

Goebbels was daarmee allesbehalve tevreden! Hitler veranderde van mening, nu in het voordeel van Goebbels. Hij stopte de Berlijnse editie van de *Völkischer Beobachter* en liet *Der Angriff* dagelijks verschijnen vanaf 1 november 1930.

De tijden in Duitsland zagen er toen zeer somber uit! De economische crisis ontwikkelde zich van erg naar erger. In maart 1930 waren er meer dan 3 miljoen mensen werkloos. Aan het einde van het jaar 1930, bereikte het aantal werklozen meer dan 4 miljoen mensen. De Regering

verminderde de lonen van de Duitse arbeiders. De meer en meer wanhopige arbeiders werden daarom aangetrokken tot de NSDAP. De protesten leidden tot de politieke chaos.

Op 22 december van 1929 werden de Duitsers opgeroepen om te stemmen in het referendum tegen het *Young Plan*, maar slechts ongeveer 14% van de stemmers toonden zich gekant tegen het plan! Dit was een vernederend resultaat voor de extreem rechtse partijen. De NSDAP gebruikte het resultaat in de propaganda tegen de partij die hun rivaal was, de meer en meer gedesorganiseerde DNVP.

Op 27 maart 1930, bood de Regering van Kanselier Hermann Müller haar ontslag aan. Het nieuw Cabinet van Heinrich Brüning kon echter zelfs niet de nodige parlementaire meerderheid bekomen. De *Reichstag* verwierp het voorstel van Brüning voor de radicale vermindering van de uitgaven van de Staat. De President ontbond dan de *Reichstag*.

De Regering bleef niettemin aan de macht. Een periode begon dan, niet meer van een regering door de partijen, maar van een regering boven de partijen heen. De Regering kon niet meer rekenen op een parlementaire meerderheid, doch slechts op het vertrouwen van de President. Brüning echter, kon de economische crisis niet bemeesteren, en hij kon ook niet de politieke spanningen onder de Duitse politieke partijen oplossen. De DNVP vertegenwoordigers waren half juli 1931 al gevallen tot nog slechts 31 in aantal. Al de anderen hadden hun ontslag ingediend! Niemand wist nog hoe de falende parlementaire democratie in het land te redden. Brüning kon geen levensvatbare coalitie vormen in het parlement.

In oktober van 1931 werd dan het *Habsburgs Front* gesticht tussen de NSDAP, de DNVP, de SA en de *Stahlhelm* organisaties, met nog andere rechtse economische en financiële kringen. Zij eisten het ontslag van Brüning. Von Hindenburg zocht openingen rechts. Dit proces was een discreditering van de Weimar Republiek als systeem. De radicale partijen konden groeien in die toestand, nu eerst en vooral de NSDAP.

De Regering paste systematisch het beroemd Artikel 48 toe van de Weimar Grondwet, die toeliet het parlementair systeem kort te sluiten door de systematische toepassing van Presidentiële decreten in de plaats van wetten. De belangrijkste problemen van de Regering waren het politiek radicalisme, een economische situatie in crisis, en massieve werkloosheid. Daar aan toegevoegd kwam nog de internationale financiële crisis. In 1930 evolueerde zo het Duits Parlementair Systeem volledig naar een presidentieel systeem. De laatste Weimar Regering dan was de coalitie van Hermann Müller en van Heinrich Brüning, die *Reichskanzler* bleef van 1930 tot 1932.

Het Nationalistisch kamp, de rechtse oppositie, was echter eveneens in beroering, verscheurd en verdeeld! In Berlijn sprak zelfs Otto Strasser zijn voorkeur uit voor een links Nationaal Socialisme! Hitler zocht wanhopig hoe de eenheid in de NSDAP te kunnen versterken. Ondertussen werden in Berlijn betogingen van de NSDAP en van de SA verder gehouden in het *Sportpalast*. Goebbels en Göring, beiden leden van de *Reichstag*, spraken in februari en in april. Op 2 mei 1930 was Hitler zelf in het *Sportpalast*.

De organisatoren van de meeting toonden een film, *La Somme*, over de bekende en beruchte veldslagen van het Duits Leger in Frankrijk. De aankomst van Hitler vormde de climax van de avond. Hij verscheen op het toneel, vergezeld van Prins August Wilhelm van Pruisen. De prins had zich bij de partij aangesloten! Iets later verzekerde Goebbels Hitler van zijn loyaliteit.

Hitler kon Berlijn weer verlaten in de wetenschap dat Goebbels hem zou blijven steunen. Hitler had zo een aanhanger meer in Goebbels tegen Otto Strasser in de partij.

Op 22 mei dan, verscheen een artikel in *Der Angriff*. Het artikel werd gepubliceerd vóór Hitler Otto Strasser ontmoette voor een laatste gesprek in het Hotel Sanssouci. Hitler hield sterk vast aan het kapitalistisch systeem! De idealen van Strasser omtrent het co-eigenaarschap en omtrent het geven aan de arbeiders van het recht om ook beslissingen te treffen in de fabrieken, werden door Hitler aanzien als eenvoudig Marxisme, en moest bijgevolg verworpen worden.

Toch wierp Hitler toen Strasser nog niet uit de NSDAP! Hij had de aanhangers van Strasser nodig om de Saksische verkiezingen in de Regionale Verzameling te winnen, die op 22 juni 1930 zouden plaatshebben. De NSDAP wou daar 14,5% van de stemmen, een verhoging met 5%.

Otto Strasser wist toen al wel dat het tij aan het keren was voor hem. Hij diende zijn ontslag in als uitgever van de *Kamp Verlag* nieuwsbladeren, en lijnde zich op met de opinies van Hitler voor de partij. Hitler liet toe aan Goebbels om de mannen uit de partij te verbannen die de partijdiscipline bedreigden. Goebbels sloeg toe, snel en beslissend. De dag na de aankondiging van Strasser, schreef *Der Nationale Sozialist* al, ‘de Socialisten verlaten de NSDAP!’

Op 8 juli 1930 vormden de mannen die de NSDAP verlieten de *Strijdende Gemeenschap voor het Revolutionair Nationaal Socialisme*. Ze waren met 400 leden in Berlijn en met 4.000 in gans Duitsland. Een jaar later viel de nieuwe organisatie terug tot nog 2.500 betalende leden. De beweging desintegreerde zich langzaam, splitste, en werd nadien nooit meer nog gezien als een serieuze uitdaging voor de NSDAP.

In juli 1930 verliet Otto Strasser de NSDAP met zijn Revolutionaire Socialisten. Goebbels had zijn conflict met Otto Strasser in Berlijn gewonnen! Strasser viel nog wel het NSDAP leiderschap aan. Hij kloeg Hitler aan om een burgerlijk gezicht te willen geven aan de partij. Maar Goebbels triomfeerde en kondigde aan dat de NSDAP nu 10.000 leden had in Berlijn, erg gestegen van de slechts 400 leden die de partij had in 1926.

Begin mei 1930 nam de Berlijnse NSDAP haar nieuwe kantoren in op het nummer 10 van de Hedemannstrasse, niet ver van het Berlijns Regeringsdistrict. Zes grote Swastika vlaggen hingen aan het gebouw.

En dan, vond die ene gebeurtenis plaats in de Duitse politiek, die alles zou veranderen!

De Verkiezingen van 1930

OP 19 juli 1930 verwierpen de vertegenwoordigers van de *Reichstag* de laatste decreten van de Regering van Kanselier Brüning. Dit verdict werd behaald met de hulp van de stemmen van de SPD, de KPD, en deels van de DNVP. Brüning moest de Reichstag ontbinden en als datum voor nieuwe verkiezingen 14 september 1930 nemen.

Goebbels en de NSDAP verhoogden direct hun aantallen demonstraties, optochten en meetings in het *Sportpalast*. Op 29 augustus, op 3 september en op 10 september planden ze reeds dergelijke evenementen. Hitler zelf gaf de redevoering van 10 september.

Wanneer de resultaten van de verkiezingen van 14 september bekend gemaakt werden, vertoonden ze een sensationele overwinning van de NSDAP. De partij bekam 18,3% van de stemmen! Ze won 107 zetels in de Reichstag. Dit betekende een radicale verandering in het machtsverwicht in Duitsland. De uitbundigheid in de rangen van de Nazis bereikte ongeziene hoogtes van triomf. Goebbels eiste reeds voor de NSDAP het Ministerie op van Defensie en het Pruisisch Ministerie van Binnenlandse zaken in eender welke nieuwe Regering, alsook de post van Hoofd van de Politie in Berlijn. Hij eiste al in de Pruisische *Landtag* nieuwe verkiezingen. Het resultaat leidde tot een tijdelijke verlamming in machteloosheid van de Duitse regering en van de werking van de Staat. Goebbels probeerde al zich te doen verschijnen als de ver vooruitziende politieke strategist, in overeenkomst met Hitler op alle belangrijke problemen. Maar Hitler vroeg aan Goebbels nooit enige raad aangaande belangrijke strategische onderwerpen!

Hitler kwam naar Berlijn, het centrum van de politieke macht in Duitsland, om er het beheer van het land te bespreken met de leiders van de andere partijen. Hij stelde twee voorwaarden voor een deelname van de NSDAP aan een nieuwe Regering.

Eerst, wou hij niet aanvaarden dat een Cabinet van experts, van niet-politici, zonder partij lidmaatschap, het land zou besturen.

Ten tweede, wou hij dat er een einde kwam aan de coalitieregering in Pruisen, het einde van een systeem dat steeds zeer agressief was gebleven ten overstaan van hem en zijn partij. Hitler beweerde dat de DNVP akkoord was met die vorderingen.

Ten slotte eiste de NSDAP het Ministerie van Binnenlandse Zaken op, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, en het Ministerie van Defensie.

Tijdens de onderhandelingen was Göring de politieke Gouverneur van Hitler. Göring bleef in contact met de leden van de conservatieve elite en met de leidende industriëlen. Goebbels bleef als het ware afgesloten van de partij en van de binnenste cirkel rond Hitler. De NSDAP in Berlijn had slechts 14,6% van de stemmen bereikt, terwijl het globaal 18,3% had behaald. De stemmen in het volkse Berlijn hadden dus de resultaten van de NSDAP naar beneden gehaald, zodat ze niet nog een grotere triomf had bereikt. De NSDAP had gefaald in Berlijn haar aantal stemmen zo dramatisch te verhogen als in de andere belangrijke centra. Niettemin had Hitler, met zijn aanvaarding om te negotiëren een openbare demonstratie gegeven van zijn wens om binnen de Wet te blijven, en zelfs binnen de huidige politieke traditie. Er zou niet zoiets kunnen komen als een anti-parlementaire revolutie. Nog niet!

Hoe zag de situatie er uit voor de andere partijen? De KPD met haar Voorzitter Ernst Thälmann, had een groot succes behaald in Berlijn, en kon nu naar de *Reichstag* meer vertegenwoordigers zenden dan de lokale Sociale Democratie. Ze werd ook de grootste politieke macht in de hoofdstad!

Willi Münzenberg, een Communistische vertegenwoordiger in de *Reichstag*, publiceerde het geïllustreerde wekelijks magazine *Die Arbeiter Illustrierte Zeitung aller Länder*, of de AIZ. Dit was thans het meest succesvol weekblad van Duitsland, met 450.000 gedrukte exemplaren per dag. Een journalist van dit blad was John Heartfield. Het blad beschreef de SPD, de Socialisten, als linkervleugel Fascisten. Carl von Ossietzky, nu een radicale democraat, schreef in die *Weltbühne*, dat Hitler slechts een marionet was van de DNVP Voorzitter Alfred

Hugenberg. Hij schreef ook dat de NSDAP geen directe bedreiging vormde voor de Duitse democratie.

Friedrich Hussong was de belangrijkste commentator van de *Berliner Lokal Anzeiger*. Hij zag de verkiezingsuitslagen als de bevestiging van het feitelijk NSDAP gebrek aan onafhankelijkheid. Hussong was een Duitse Nationalist die dicht tegen de DNVP leunde.

In het begin van oktober 1930 bleef Hitler in Berlijn voor gesprekken en onderhandelingen met Brüning. Hitler maakte duidelijk aan Brüning dat voor hem, eender welke succesvolle en interne politiek slechts kon zijn de vernietiging van de KPD, de SPD en de ‘krachten van de reactie’. Hitler was bereid om drie Ministers te leveren aan de regering, maar zonder zich te verplichten tot enige regeringsmaatregelen. Brüning weigerde de eisen van Hitler te aanvaarden.

De nieuwe *Reichstag* vergaderde voor de eerste maal op 14 oktober 1930. De dag voordien hadden al relletjes plaatsgevonden. Op de dag zelf, kwamen alle NSDAP vertegenwoordigers binnen in één blok, allen gekleed in bruine hemden en uniformen. Nationalistische groeperingen feestten hun spectaculair resultaat met betogingen vóór het *Reichstag* gebouw. Rellen braken uit, tijdens dewelke veel Joodse bedrijven in de Leipziger Strasse aangevallen en vernield werden. Meer opstanden hadden plaats die avond op de Potsdamer Platz. Meerdere honderden betogers sloegen de vensters in van Joodse winkels, en ook banken werden aangevallen. Niet alle winkels en zaken die zo aangevallen werden behoorden tot de Joden, maar wel de meeste. De Berlijnse Politie wierp meer dan 100 personen in de gevangenis, onder wie 45 leden van de NSDAP en 55 gekende sympathisanten van de partij.

Ondertussen werden beschuldigingen gebracht tegen Goebbels in de Rechtszaal voor Criminele Zaken van het Charlottenburg Crimineel Gerechtshof. Dat hof had Goebbels gedaagd aanwezig te zijn die dag, maar hij was tijdelijk verdwenen, omdat hij op de 13^{de} oktober van 1930 lid werd van de *Reichstag*, en dus kon genieten van de parlementaire immuniteit.

De noordoostelijke afdeling van de SA was zeer rusteloos geworden. De opperste leider van de SA in dat deel van Duitsland was Walter Stenner. Hij had tevergeefs geprobeerd om sommige van zijn SA leiders te doen plaatsen op de lijst van de kandidaat vertegenwoordigers van de NSDAP voor de *Reichstag*. Hij had dat gedaan, omdat het de SA ontbrak een fonds. Hij had gehoopt wat geld te recupereren van de SA vertegenwoordigers. In augustus was het dispuut al zo ver gevorderd, dat de SA leden die trouw bleven aan Stenner de NSDAP kantoren in de Berlijnse Hedemannstrasse hadden bezet en kort en klein hadden geslagen. De SA had in de starten met de SS gevochten! Op 31 augustus vloog Hitler naar Berlijn om met de SA-mannen te praten. Hitler nam de leiding over van de SA en van de SS in Berlijn van Franz von Pfeffer, en hij gaf wat meer geld aan de SA.

Carl von Ossietzky schreef dan dat de Berlijnse rellen georganiseerd werden door de Kapitein Walter Stennes en zijn mannen. In *Die Weltbühne* schreef von Ossietzky een artikel waarin hij zich afvroeg waar de mannen van de *Reichsbanner* en van de Communisten bleven, omdat die geen enkele reactie getoond hadden.

De NSDAP beweerde dat ze niet het minste te doen hadden met de antisemitische rellen in de stad. Net vóór de *Reichstag* toen samenkwam, was Hitler wijn aan het drinken in de zalen van de *Rheingold* Wijn Bar op de Potsdamer Platz. Hij zei inderdaad daar dat hij wilde blijven binnen de perken van de wet, en daarom de rellen afkeurde. De NSDAP was een zeer gedisciplineerde beweging, benadrukte hij, en ze wees het geweld af. Neen, de NSDAP had niets tegen de Joden! Om afstand te nemen van het verwijt dat zijn mannen eigendommen van de middenklasse hadden aangevallen, moest Hitler nu de rellen wel als crimineel bestempelen, of de blaam kunnen gooien op zijn tegenstanders. Hitler zei dat Communistische hooligans, provocateurs, winkeldieven en gewone dieven an het werk waren geweest, terwijl de NSDAP in tegendeel een vredelievende politieke partij was! Wie geloofde hem?

De problemen die de Weimar Republiek nu had om een stabiele Regering te vormen en de stabiliteit in het land te garanderen, waren het resultaat van een zwakheid die inherent was aan elk democratisch systeem. Te veel partijen dongen naar de heerschappij, allen met elk een laag percentage van de stemmen. Het betekende dat coalities moesten gevormd worden van meerdere partijen om een Regering samen te stellen. Een dergelijke coalitie zou steeds zwak zijn, en zwak blijven, vermits de partijen er sterk verschillende meningen op na hielden over hoe een regering moest werken en hoe de gemeenschap moest samenwerken, lukte samenwerking niet. Dit was de enige manier waarop een democratie kon falen: te veel partijen met sterk verschillende meningen over hoe vooruit te geraken. De situatie zou al zeer verschillend geweest zijn in een land met slechts 2 of 3 heersende partijen. De verscheidenheid van de partijen nu, had geleid tot te sterk uiteenlopende, zelfs tegengestelde ideeën. Daarom waren de partijen niet meer bereid samen te werken, zodat de democratie in Duitsland eindigde. Tevens was het toelaten van gewapende milities die gevormd werden, terzijde of direct in de politieke partijen, wat de agressiviteit van de individuele partijen verhoogde, een strijd waarin de hardste, de meest onscrupuleuze groepen konden winnen door terreur uit te oefenen. Ondertussen ook al begon in de 2^{de} helft van oktober 1930 een staking van 126.000 metaalarbeiders over loonsverhogingen. De spanning in Berlijn steeg.

Op de 14^{de} oktober 1930 kwam de schrijver Thomas Mann, die de Nobel Prijs voor Literatuur nauwelijks 10 maanden vroeger gekregen had, spreken in de Beethoven Zalen van Berlijn. Zijn titel was, 'Een Duitse Toespraak: een oproep tot de rede.' Hij sprak zich uit tegen de ideologie en de politiek van de Nationaal Socialisten. De politieke plaats van de bourgeoisie moest nu zijn aan de zijde van de Sociale Democratie, meende hij. Relletjes volgden op de toespraak van Thomas Mann, en hij werd uitgejouwd.

In december 1930 werd de film 'Alles rustig aan het Westelijk Front' van Eric Maria Remarque, naar zijn boek dat uitgegeven was in 1928, getoond.

Goede vrienden van Goebbels waren Arnolt Braun, een Nationalistische schrijver, en Rossbach, mannen die schreven over de glorifiëring van de *Vrijkorps Strijders* in de vroege naoorlogse periode. Op 5 december 1930 kwamen Goebbels en zijn aanhang naar de bioscoop waar *Am Westen nichts Neues* getoond werd. Ze wierpen stinkbommen in de zaal en lieten honderden witte muizen los. Wanneer de mensen vluchtten, leek de zaal plots een gekkenhuis te zijn geworden!

Hitler moest nu rustig blijven, omdat hij betrokken was in de vorming van de nieuwe Regering. Goebbels moest dan de rol van de revolutionaire agitator en activist in de NSDAP maar overnemen. Meerdere betogingen werden georganiseerd in Berlijn, ook in de Kurfürstendamm en op de Ernst Reuter Platz. In december 1930 hadden ook betogingen plaats tegen de film van Remarque, demonstraties waarin 8.000 tot 10.000 mensen deelnamen.

Op de 7^{de} december 1930 organiseerde de *Neue Preussische Kreuzzeitung*, een traditionalistisch, rechts conservatief nieuwsblad, nog een andere betoging tegen de film die de ‘natie vergiftigde’. Op 11 december 1930 moest de Voorzitter van de Duitse organisatie van film censoren aankondigen dat de film de standing en de faam van Duitsland aantastte. De film beledigde, deed pijn aan de Germaanse gevoeligheid en kon bijgevolg niet langer in Duitsland getoond worden. Dit alles werd later de *Cinema Oorlog* van Berlijn genoemd. Ze had ook antisemitische aspecten!

Vanaf het einde van 1930, begon het nieuwsblad van Goebbels, *Der Angriff*, dagelijks te verschijnen. In essentie was het vooral een anti-Joods dagblad geworden.

In december werd Hitler bezorgd over de niettemin voorspelbare nederlagen van de NSDAP partij in de *Reichstag*, omdat al de moties en voorstellen van de partij genegeerd werden en verworpen.

Op 22 januari 1931 organiseerde Goebbels een gebeurtenis in de *Friedrichshain Zalen* voor een samenkomst van 5.000 mensen, onder wie 500 Communisten. Een lang en bloedig gevecht brak los in de zaal. Vensters werden ingeslagen. Dit was het equivalent van een aanval door Goebbels op het *Rode Oost Einde* van de stad. De SA was de bastions van de zones van de werkende klasse van Berlijn binnengedrongen, met het doel nieuwe leden te zoeken. De SA had ook een *Stormcentrum* in het Charlottenburg kwartier opgezet, in het hart van een traditioneel district van gewone arbeiders. Gevechten tussen de twee groepen gebeurden er in en er rond. Tegen die tijd ook was het aantal sympathisanten en aanhangers van de SA in de rangen van de lokale Politie ook gestegen.

Hitler had steeds de SA aanzien als een instrument om de Communisten van Berlijn te vernietigen. Maar de SA had een strikt politiek, niet een militair karakter. Hitler had al in 1926 de nadruk gelegd op dat niet militaristisch maar wel partijpolitiek karakter van de stormtroepen. Als de SA groeide in politieke sterkte, dan ontwikkelde het een veel meer agressief profiel. Hitler had het moeilijk de Berlijnse politie te overtuigen van de politieke rol van de SA, gelijk aan de Staatsorganen en aan de *Reichswehr*, het Leger. Het open scepticisme ten overstaan van de bedoelingen van de SA namen toe. Hitler moest het niet militair karakter van zijn partij en nog meer van de SA keer op keer herhalen. De acties van de SA waren slechts pogingen tot zelfverdediging, beweerde hij. Hij gaf toe dat het belangrijkste doel van de SA was om uit te slaan tegen het Communisme, en om het Marxisme te vernietigen. Was het Marxisme niet een ideologie die geleid had tot de vernieling van het Conservatisme en tot de ideeën van internationalisatie die absoluut in tegenstelling stonden tot de Nationalistische natuur van het Duits Volk?

De SA moest uithalen naar het hart van de arbeidersbewegingen, naar hun versterkte basissen, en daarvoor kon ze alle middelen die ze ter beschikking had ook aanwenden. De Socialistische

arbeidersbewegingen moesten aangevallen worden, geïntimideerd worden, en achteruit gedreven worden.

Aldus, op de 22^{ste} november 1930, had de SA in de *Eden Danszaal* een gewapende aanval opgezet op een KPD verzameling. De Politie daagde Hitler naar het Gerechtshof van Moabit om zich en de NSDAP te komen verrechtvaardigen. Moabit was een ander kwartier van Berlijn. Daar werden aan Hitler ongewone vragen gesteld betreffende zijn aandeel in de aanval. Hitler was niet gewoon zijn vloed van zinnen onderbroken te horen worden. Zijn rol in het Moabit Gerechtshof liet hem achter met een diep gevoel van vernedering, en nog meer van haat tegen de Socialisten. Hij volgde zijn politieke doeleinden verder door diplomatieke manoeuvres, discussies achter de schermen en onderhandelingen met de andere Duitse nationalist en met de *Stahlhelm*.

In 1930 kocht de NSDAP het *Palais Barlow* in München, om het te veranderen in een grootser NSDAP hoofdkwartier. Het zou vanaf dan het *Bruin Huis* heten. Het neoklassiek Barlow Paleis stond in München in de Briennerstrasse, tussen de Königsplatz en de Karolinen Platz. Goebbels vreesde voor een nieuwe rel binnen de Berlijnse SA, waarvan het hoofd nog steeds Walter Stennes was. In München was de nieuwe Stafchef van de SA Ernst Röhm. Hitler had Röhm opgevest en hem benoemd in 1931. Wat Goebbels gevreesd had, gebeurde ook! Röhm beval om Stennes en zijn entourage uit de SA te werpen. Stennes en zijn mannen weigerden het bevel van Röhm op te volgen. Ze bezetten de Berlijnse kantoren van de NSDAP, en ook van de editoriale kantoren van *Der Angriff*.

In de eerste dagen van april 1931 kloeg Stennes bij Hitler over de breuk van het vertrouwen van de SA ten overstaan van de NSDAP. Hij zei dat hij de SA het bevel gegeven had de controle te nemen van de beweging in de landen van Mecklenburg, Pommeren, Brandenburg-Oostmark, Silezië en Berlijn. Hij had zijn plicht gedaan. Niettemin liet Hitler nu Goebbels toe om de partij in Berlijn te zuiveren van alle corrosieve elementen. Stennes en zijn aanhangers werden uit de NSDAP gesloten. Zijn kritiek tegen de kost en de functies van het *Bruin Huis* in München werd verworpen. De interne muiterij van Stennes viel al in diggelen na een paar dagen. Op 3 april kwam de politie tussen, op de vraag van de NSDAP, om de aanhangers van Stennes met man en macht te verwijderen uit de zalen die ze bezet hielden in het hoofdkwartier van München. Als resultaat voegden ongeveer 2.000 Stennes SA leden de Strasser groep in juni van 1931, om de *Strijdende Gemeenschap van Revolutionaire Nationaal Socialisten* te vormen. Die organisatie, echter, verdween snel. De onrust en de onberekenbaarheid van de SA begon een bron van belangrijke zorgen te worden voor Hitler!

Vanaf februari 1931 verbleef Hitler niet langer in het Sanssouci Hotel aan de relatief bescheiden Potsdamer Platz. Hij bleef nu in het Kaiserhof in de Mohrenstrasse, aan de Zietenplatz, nabij de Wilhelmsplatz. Dit hotel werd druk bezocht door diplomaten. Het kantoor van Hitler bevond zich op de hoogste verdieping, aan de uiterste hoek van een lange gang. Hij nam zijn maaltijden in kamers op de eerste verdieping. In zijn ontvangstkamer hield hij vergaderingen tot laat in de nacht. In totaal bezette hij 12 kamers in dit Kaiserhof!

In februari ook hield de NSDAP haar officiële opening van het *Bruin Huis* in München. Hitler hield nog steeds niet veel van Berlijn. Hij vertelde ooit aan de Italiaanse consul in München, dat hij in Berlijn niet de rust kon vinden om te werken. Het was een stad zonder tradities, half veramerikaniseerd, half ontbrekend aan cultuur. Zelfs nadat de NSDAP de tweede machtigste partij van Duitsland was geworden, bleef Hitler aandringen om zijn hoofdkwartier in München

te behouden, hoewel al de andere belangrijke partijen al lang naar Berlijn waren verhuisd, behalve dan natuurlijk de Beierse Volkspartij.

Hitler noemde grote steden zoals Berlijn de ‘excessen op het lichaam van de natie’. Hun inwoners hadden geen wortels en ze waren ontzenuwd door de psychoses en neurosen, veroorzaakt door de grote steden. De grootstad mentaliteit betekende voor Hitler vergiftigde, verwerpelijke gevoelens, ondergedoken in duizenden oppervlakkige indrukken, domme politiek, en alles veroorzaakt door de goedkope neon advertenties, de zucht naar goedkoop en snel geld, en naar seksuele degradering.

Terwijl veel opties koortsachtig onderhandeld werden in de politieke scene, veranderde Berlijn zichzelf door te bouwen volgens moderne, Amerikaanse ontwerpen. Hitler natuurlijk, zag de nieuwe stijl als een proces van veramerikanisering, strijdig met de Germaanse cultuur. Hij weerstond aan de Amerikaanse trends in de architectuur. Voor Hitler moesten ontwerpen voor openbare gebouwen sterkte en macht uitdrukken om de overheersing van de politiek over de handel en het bankwezen uit te drukken. Veel nieuwe gebouwen rezen toen uit de grond te Berlijn. De zone van de Tauentzienstrasse, de *Kaiser Wilhelm Gedächtnis Kirche* en de Kurfürstendamm was de zone die gewoonlijk gekend was als *Berlin West*. Hier leefden ook een zeer hoog percentage van de Joden van de stad. Aan de rand daarvan woonde ook de Vincius familie!

In mei 1931 sloeg de grootste bank van Oostenrijk, de *Creditanstalt* van Wenen in elkaar. In juli ging de tweede grootste bank van Duitsland, de *Darmstädter Nationalbank*, bankroet. In september moest Groot Brittannië de Goudstandaard lossen. Het Pond Sterling verloor één vierde aan waarde.

In de jaren 1930 verminderden de Franse exporten tot nog slechts de helft vergeleken bij hun waarde van 1928. Frankrijk bleef echter weigeren om de Frank te devalueren, en dat om haar prestige hoog te houden, hoewel toen de Pond Sterling en de Dollar reeds gedevalueerd waren. De Franse exporten bleven op die wijze onconcurrentieel, een garantie van nedergang!

Oost Europa, dat zeer afhankelijk was van haar landbouw, werd hard getroffen. Het zonk weg in diepe armoede en sociale ellende. De landbouwprijzen zonken, wat ook de Duitse inkomsten uit de landbouw kelderde. Hoge schulden leidden tot de verkoop van veel boerderijen. De economische terneergang was op een dieptepunt geraakt.

De blaam voor al dat slecht nieuws en de algemene miserie werd verweten aan de staat, aan de bureaucraten, aan de ambtenaren, aan de stedelingen, de financiële uitbuiters, de vreemdelingen, en aan de Joden. Van 1929 tot 1932 viel de industriële productie in Duitsland met 39%, in Polen met 30% en de werkloosheid verdubbelde. Van die werklozen in Duitsland in 1932, kreeg slechts 15% volledige steun, hoewel zelfs dat mager bleef en dus slechts een klein substituut. Meer dan 40% van de arbeiders leefden van armenhulp en een verdere 20% kreeg helemaal geen hulp. In Berlijn, in de winter 1932 tot 1933, zochten duizenden de weg naar geïmproviseerde zalen, georganiseerd om enige warmte te verlenen, basisch voedsel en overnachting. De mensen liepen apathisch, gelaten, gevuld met een diep gevoel van wanhoop.

De economische crisis verhoogde aldus de bestaande bronnen van woede en wrok in Duitsland. De mensen waren angstig en bezorgd over hun toekomst en over de toekomst van hun kinderen. Ze zouden eender wie gevolgd hebben die hen betere tijden kon beloven.

In die atmosfeer won de Eugenistische Beweging aan terrein. In 1932, werd er een vrijwillig sterilisatieplan voorgesteld in het Parlement, voor mensen die leden aan het breder geheel van geërfde ziekten, van ernstige fysische misvormingen tot chronisch alcoholisme, en dat zelfs vóór de overname van de macht door de Nationaal Socialisten, de Nazis.

Duitsland was niet het enig land waarin dergelijke maatregelen besproken werden. In 1940 werden 42.000 burgers van de 30 Amerikaanse Staten gesteriliseerd, vooral onder dwang, op gronden van zwakzinnigheid of krankzinnigheid. De autoriteit van de Regering in Duitsland was ineens aan het vallen, aan het vergruizelen, en publieke wanorde verspreidde zich. Gewelddadige botsingen tussen de Sociaal Democraten en de leden van de Communistische Partij vermenigvuldigden zich. De middenklasse vreesde voor een Communistische revolutie. De depressie opende in Duitsland de oude en nog niet genezen wonden die slechts oppervlakkig behandeld waren sinds 1918. De democratie kreeg de blaam voor alles.

In de zomer van 1931 telde Berlijn meer dan 20.000 NSDAP leden. Eén uitgave van *Der Angriff* werd nu op 90.000 exemplaren verkocht! De NSDAP leiders bleven contact houden met de *Stahlhelm* beweging en de DNVP van Hugenberg. Hun gesprekken mondden uit in de vorming van een nieuwe beweging van reeds bestaande organisaties, het reeds genoemd *Habsburgs Front*. Hitler zocht naar zijn samenwerking met de *Stahlhelm* en de DNVP, maar Goebbels bleef weinig enthousiast. Hij vond niet veel te kunnen doen met andere bewegingen en zei dat hij niets meer dan problemen verwachtte van hen. Hij tekende nu al duizenden nieuwe leden in onder de arbeiders.

Op 12 september van 1931 had het eerste ware Duits pogrom plaats. Het werd later het *Kurfürstendamm Pogrom* genaamd. De Joodse Gemeenschap vierde het Joods Nieuwjaar in de synagogen, waaronder de synagoge van de Fasanenstrasse ten noorden van de Kurfürstendamm. Ongeveer 500 tot 1.000 Nationaal Socialisten, Nazis, waren daar plots samengekomen van zowat overal in Berlijn. Ze riepen anti-Joodse slogans uit en vielen onschuldige voorbijgangers lastig in de straten. De herrieschoppers waren bijna allen leden van de SA. Ze zochten Joodse winkels en zaken op, die ze veroordeelden volgens een geplande orde. Veel vensters werden stukgesmeten. De Berlijnse Politie moest wel reageren. De leider van de Berlijnse SA was toen Graaf Wolf-Heinrich von Helldorf. Toen hij hoorde dat de politie hem zocht, verborgen de graaf en zijn adjudant Karl Ernst zich eerst in München, om daar een vergadering van SA leiders bij te wonen. Maar om erger te voorkomen, moesten ze zich ten slotte overgeven aan de Berlijnse Politie op 21 september 1931. Ze werden in bewaring genomen. In begin november veroordeelde het Berlijns Gerechtshof Helldorf, Karl Ernst en Wilhelm Brandt, één van de *Stahlhelm* leiders die aan de rellen hadden deelgenomen, tot 6 maanden gevangenisstraf en tot een boete van 100 Mark wegens het verstoren van de vrede en wegens beledigend gedrag. Op 4 februari ging het Bureau van de Openbare aanklager in beroep. Het Gerechtshof van het district sprak de drie mannen daar vrij van de beschuldiging de rellen te hebben georganiseerd. Brandt kreeg slechts 4 maanden gevangenisstraf. De twee andere SA mannen moesten slechts de 100 Mark betalen voor beledigend gedrag. Von Helldorf bleef de leider van de SA in Berlijn!

Het ledenaantal van de Berlijnse SA groeide ondertussen van 9.000 tot 27.000 mannen! Dergelijke groei was uniek in Duitsland. De SA was toen een machtige organisatie geworden, die opkwam tegen een achtergrond van steeds verslechterende economische en politieke crisissen. Berlijn had toen bijvoorbeeld 615.000 werklozen voor 4.3 miljoen inwoners in

februari 1932. Aan het einde van dat jaar 1932, was dit aantal gestegen tot 636.000 werklozen. Berlijn had een hoger aantal werklozen dan eender welke andere stad in Duitsland.

Op 3 december 1931 publiceerde President von Hindenburg een 4^{de} Noodwet om de groeiende gewelddadigheid in de stad te beperken. Dit decreet stelde het dragen van uniformen buiten de wet. Tijdens de Kerstmis en de Nieuwjaarsperiode werden alle publieke verzamelingen en demonstraties onwettelijk verklaard, en dat was ook de verspreiding van politieke bladen en posters. Het decreet eindigde op 3 januari 1932.

De SA bleef ondertussen de KPD teisteren. Twee NSDAP meetings waren reeds aangekondigd voor 3 en 6 januari 1932. De SA mannen gebruikten dan voor het eerst een nieuw slaglied, *Volk und Gewehr*, een lied van Arno Pardun. Ondertussen bleven de politieke partijen hun onderhandelingen om een nieuwe Regering te vormen verder zetten.

In de maand januari 1932, werd een voorstel ingediend bij de *Reichstag* om de grondwet te veranderen opdat Paul von Hindenburg in dienst kon blijven als President tot in 1932. Hiertoe was een meerderheid van 2/3^{de} van de leden van het Parlement nodig. Die meerderheid kon niet behaald worden zonder de toestemming van de DNVP en van de NSDAP. Op dat ogenblik was Brüning nog steeds de Kanselier, en Wilhelm Groener was de Minister van Defensie. Hitler aarzelde nog tussen ofwel een leidende positie in de politiek te winnen met vredelievende middelen, dan wel een open conflict te riskeren in een soort revolutie. Dit laatste had hij nu echter al tweemaal geprobeerd, met desastreuze gevolgen.

De strijd voor de macht in Berlijn duurde voort. Als Hitler toegaf en Brüning in functie hield, ondanks het gebrek aan een parlementaire meerderheid, dan zou hij toevoegen aan het prestige van de autoriteit van Brüning, en helpen de kanselier aan de macht te houden ondanks het gebrek aan een parlementaire meerderheid, en bijgevolg in een niet-stabiele Regering.

Als Hitler het voorstel verwierp, dan zou hij de glorie van von Hindenburg ondermijnen en ook de autoriteit van de Presidentiële functie verminderen. Hitler wou dat laatste ook niet doen. Toch was hij ervan overtuigd dat Brüning slechts een systeem wou oplappen dat moest neergehaald worden!

Hitler wou uiteindelijk de *Reichstag* ontbinden en hij wou nieuwe verkiezingen, zodat de NSDAP nog meer stemmen kon winnen, en naar voren treden als de sterkste politieke partij. Hij kon het zich niet veroorloven nu stemmen te verliezen! Natuurlijk konden von Hindenburg en Brüning begrijpelijkerwijze niet gesteund worden in de nieuwe verkiezingen.

Op 16 januari 1932 moest Hitler verschijnen voor het *Berlin Mitte* Landelijk Gerechtshof, in de gerechtszaal van Moabit, op beschuldiging van beledigend gedrag, voorgedragen door Walter Stennes, volgend op de uitsluiting van Stennes uit de NSDAP. De co-verdediger van Hitler was Julius Lippert, de hoofduitgever van *Der Angriff*. Het gerechtshof verwierp alle beschuldigingen tegen Hitler, en veroordeelde Lippert slechts tot een geldstraf wegens laster.

Hitler volgde een programma van propaganda in Berlijn. Hij kon nu voluit spreken voor meer dan 6.000 mensen als toehoorders. Doelwitten van de SA bleven de KPD, de Communisten, en ook het zogenaamde *IJzeren Front*, een verzameling van organisaties die einde 1931 gevormd werd door de *Reichsbanner*, Republikeinse partijen en de syndicaten. Het doel van dit *IJzeren Front* was duidelijk het Fascistisch gevaar het hoofd te bieden. De KPD vocht terug tegen de SA, met als resultaat een stijgend aantal van ernstig gewonde mannen aan beide zijden.

Hitler kon zich geen nieuwe SA opstand tegen de NSDAP veroorloven. Op 9 februari 1931, sprak hij vóór 15.000 mensen in het *Sportpalast*, aan alle SA leden. Hij gaf een toespraak om de leden achter zich te scharen. Hitler stelde dat de SA onvoorwaardelijk trouw jegens hem persoonlijk moest blijven, vooral in Berlijn. Iets later in die maand sprak hij weer vóór meer dan 7.000 leden van de SA en van de *Hitler Jugend* in het *Sportpalast*.

De verkiezingen tot President van Duitsland zou binnenkort plaatshebben. Kandidaten waren von Hindenburg voor een nieuwe periode, Ernst Thälmann voor de KPD, Kolonel Theodor Duesterberg voor de DNVP en de *Stahlhelm*, en waarschijnlijk Hitler. Maar Hitler had een probleem! Hitler was geen Duitse burger! En dat was de basisvereiste voor een kandidaat tot President. Hij was nog steeds Oostenrijker!

Een middel werd snel gevonden. Het Staatsministerie van Braunschweig werd geregeerd door een coalitie van Germaanse Nationalisten en Nationaal Socialisten. Deze benoemde Hitler tot de functie van Regeringsraadgever, en dat op 25 februari 1932. Als ambtenaar van Braunschweig had Hitler automatisch het Duits Staatsburgerschap verworven. Hij was nu een expert van de ambassade van Braunschweig in Berlijn, verantwoordelijk om opdrachten te bekomen voor de industrie van Braunschweig in het algemeen. De officiële ceremonie van zijn benoeming had plaats in de ambassade van Braunschweig aan de Lützower Platz van het *Tiergarten* District van Berlijn. Hitler zwoer de eed zijn plichten correct te vervullen en hij kreeg zijn geloofsbrieven. Hij vroeg onmiddellijk de toestemming voor een verlengd verlof tot aan het einde van de presidentiële verkiezingen. Hij was nu een Duits burger!

Op de 22^{ste} februari, informeerde Hitler Goebbels in het Kaiserhof dat Goebbels publiekelijk zijn kandidatuur, van Hitler, tot President, kon aankondigen. Dat gebeurde op dezelfde avond wanneer een grote meeting gehouden werd, van de *Gau* van het Groter Berlijn van de NSDAP in het *Sportpalast*.

Goebbels kondigde de kandidatuur zelf aan. Hitler sprak ook in het *Sportpalast*. Zijn toespraak werd gerelayerd naar de Tennis Hal van Wilmersdorff, zodat Hitler in totaal kon spreken voor wel 25.000 mensen.

In zijn latere toespraken hekelde Hitler de nieuwsbladen gedrukt door Joodse uitgevers. Die waren vooral Rudolph Mosse's *Berliner Tageblatt* en de Ullsteinse *Vossische Zeitung*. Hij sprak meer en heftiger tegen die bladen dan tegen de nieuwsbladen van de arbeidersorganisaties: de *Vorwärts* van de SPD en *Die rote Fahne* van de KPD, zowel als tegen de niet-Fascistische *Die Welt am Abend* van Willi Münzenberg, dus ook de KPD. Goebbels gromde verder tegen de Joodse pers.

De NSDAP bladen konden niet wedijveren met de niet-Fascistische nieuwsbladen, vooral tegen die van Mosse en Ullstein, die von Hindenburg steunden. De enorme verschillen in exemplaren verspreid door zijn concurrenten, waren een persoonlijke vernedering voor Hitler. Goebbels moest de verkiezingsoorlog dus meestal plannen met posters en redevoeringen! In de volgende weken, won nog de KPD in ondersteuning, ten nadele van de Sociale Democraten.

De SA propaganda mensen brachten quasi militaire, sterke politieke demonstraties. De betogingen waren een vorm van provocatie en van gelegenheden om brutaal vertoon van geweld te brengen. De SA was een anti-Marxistische terreurgolf aan het brengen! Hun marsen

waren een vorm van provocatie en de gelegenheid om brutale daden uit te voeren op de tegenstanders van de NSDAP. De betogingen vermeerderden nu zo zeer, dat uiteindelijk de Pruisische Minister van Binnenlandse Zaken, Carl Severing, en het Berlijns Politiehoofd, Albert Grzezinski, alle demonstraties buiten de wet stelden vanaf 12 en 13 maart 1932.

De uiteindelijke verkiezing van de Duitse President had plaats op 13 mei 1932, op een zondag. De duidelijke winnaar was von Hindenburg, met 49,6% van de stemmen. Ernst Thälmann kreeg 13,2% en de *Stahlhelm* leider Theodor Duesterberg kreeg 6,2%. Hitler had 30,1% gekregen, nog beter dan de score behaald in de *Reichstag* verkiezing van 14 september 1930. De resultaten kwamen als een schok voor de aanhangers van Hitler, die beter verwacht hadden. Inderdaad, op het platteland had Hitler slechts 23% van de stemmen gekregen, minder dan het gemiddelde van de partij in de steden. Hitler had in feite een electorale nederlaag geleden! Als redenen voor zijn tekortkoming gaf hij de zwakheid van de midden- en lagere partij-autoriteiten aan, en zijn problemen betreffende de pers van de partij. Die werden genoemd om alle kritiek op de eigen bijdrage van Hitler te verdoezelen.

De partij van Hitler werd wel attractief in Duitsland, omdat ze een nieuwe staat beloofde en het oud systeem volledig wou verdringen. Ze stelde niet voor om samen te werken met haar tegenstanders, maar om hen volledig te vernielen en ze wou daarna een nieuwe sociale orde creëren, gebaseerd op de gemeenschap van het volk, wat hen meer macht zou bezorgen en de nieuwe voorspoed voor Duitsland, die iedereen zo zeer miste, zou leveren. De democratie, beweerde de NSDAP, was dood! De NSDAP steunde zich op de nationale eenheid in de leiderschap cultus van Hitler, een Hitleriaanse dictatuur. Hun leiders waren begaafde demagogen en propagandisten. Ze wisten wat ze wilden. Ze waren vastberaden, toegewijd aan hun zeer meedogenloze ideologie, hoewel die gebaseerd was op ideeën die uit de hemel getrokken waren, onbeproefd en niet wetenschappelijk samen geworpen, gebaseerd op principes die in stukken en beetjes ontdekt en geopperd waren in de laatste tientallen jaren.

Vanaf 3 april 1932 werkten de NSDAP propaganda groepen zeer hard. De verkiezingscampagne van Hitler focuste op 23 grote vergaderingen in 21 steden van Duitsland, naar waar Hitler reisde per vliegtuig. Goebbels droeg de verantwoordelijkheid voor de organisatie Hij bracht grote aantallen mensen samen.

In opdracht van de Pruisische Minister van Binnenlandse Zaken, Carl Severing, voerde de Berlijnse politie raids uit om de voorbereidingen van de SA tot een burgeroorlog te fnuiken. Het was bekend geworden dat de SA een aantal gewelddadige aanvallen op de rest van de bevolking had gepland. Het was hun bedoeling om bepaalde officiële posten in te nemen. De politieagenten kwamen onderling overeen te stellen dat het er niet toe deed of de leiders van de NSDAP, in de eerste plaats Hitler, de voorbereidingen goedkeurden of afkeurden. In Berlijn werden 60 gebouwen doorzocht door de politie, en de agenten vonden veel wapens. Er waren geruchten over een putsch, bevolen vanuit de hoofdkantoren van de NSDAP in de Hedemannstrasse van Berlijn.

Carl Severing, Wilhelm Groener, de Beierse Minister van Staat Karl Stützel en meerdere regionale vertegenwoordigers ontmoetten elkaar in Berlijn onder het voorzitterschap van Groener. Ze eisten een ban op de SA, op de SS en op een aantal ondergeschikte organisaties.

Groener aarzelde, maar ging uiteindelijk akkoord. Brüning en von Hindenburg ondertekenden een Nooddecreet op 13 april 1932 om de onmiddellijke ontbinding te eisen van al de paramilitaire organisaties van de NSDAP, zoals de SA. De NSDAP wist slechts van het gepland decreet af ten laatste op 12 april.

Die 12^{de} april, was Hitler in zijn Kaiserhof Hotel, na de voleinding van zijn verkiezingscampagne. Hij vroeg aan zijn scharen de huidige autoriteiten niet de gelegenheid te geven de verkiezingen te doen stoppen. Die verkiezingen waren gepland voor 24 april voor de regionale verzamelingen in Pruisen, Beieren, Württemberg, Anhalt, en voor de Stadsraad van Hamburg. Hitler keerde weer naar Berlijn voor zijn verkiezingscampagne in Frankfurt-am-Oder.

In de tweede ronde van de stemming, op 13 mei 1932, bereikte von Hindenburg 53% van de stemmen, en daarmee de absolute meerderheid. Thälmann kreeg 10% minder stemmen, en Hitler haalde 36,8% of 2 miljoen stemmen meer dan in de eerste ronde. In het platteland waren de cijfers zelfs 48,1% voor von Hindenburg, 31,2% voor Hitler en 20,7% voor Thälmann.

In de nieuwe Pruisische *Landtag* kreeg de NSDAP 162 vertegenwoordigers. Ze had er slechts 9 behaald in 1928! De Centrum Partij kreeg er 67, verminderd van 71 in 1928, en de KPD kreeg er slechts 31, lager dan haar 71 zetels in 1928. Geen enkele partij behaalde de absolute meerderheid van stemmen.

De toenmalige Minister van Defensie was Groener. Majoor-Generaal Kurt von Schleicher was het hoofd van het Ministerieel Bureau in Defensie. Schleicher was niet akkoord met de actie van Groener om de SA te bannen. De Bevelhebber van de SA in Berlijn was nog steeds Graaf Wolf-Heinrich von Helldorf. Helldorf was zeer populair bij de NSDAP leiders, ten gevolge van zijn briljante verschijning als de organisator van het *Kurfürstendamm Pogrom* in september 1931. Von Schleicher wou nu Hitler ontmoeten.

Generaal Kurt von Schleicher was een meedogenloze anticommunist en één van de stichters van de *Freikorps* in 1919. In 1933 was hij een geheime groep aan het oprichten in het Leger, genaamd de *Sondergruppe R*, of de Speciale Groep Rusland, met de R inderdaad voor Rusland. Ze was bedoeld om in het geheim het Duits Leger herop te bouwen, in uitdaging van het Verdrag van Versailles. De geheime herbewapening betekende onderhandelen met Bolsjewiek Rusland, onder een confidentiële overeenkomst die onderhandeld was in 1921 al tussen von Schleicher en het lid van het Sovjet Centraal Committee Leonid Krasin. De fondsen voor de verborgen heropbouw van de Duitse militaire macht werden geleverd door een netwerk van bedrijven gecreëerd door von Schleicher, waaronder de GEFU, het instituut voor de Promotie van de Industriële Bedrijven. Dit plaatste 75 miljoen *Reichsmark* in de Sovjet bewapeningsindustrie. Het hoofd van het politiek departement van Schleicher was Eugen Ott.

Op 6 mei 1932, was Hitler in de Obersalzberg. Hij nam de nachttrein van München naar Berlijn en had daar geheime besprekingen met von Schleicher op 7 mei. Goebbels was niet aanwezig bij die gesprekken. Von Schleicher zei aan Hitler dat von Hindenburg zijn vertrouwen in Brüning wou eindigen, wat betekende dat de *Reichstag* opnieuw zou ontbonden worden. De twee mannen praatten over de opportuniteit. Op 12 mei diende Groener zijn ontslag in als

Minister. De geruchten liepen dat von Schleicher de mogelijke opvolger als Eerste Minister kon worden.

Op 14 mei sprak Hitler met de leden van de Pruisische *Landtag*. Hij ontmoette de 162 nieuw verkozen NSDAP vertegenwoordigers in de *Landtag*, verzameld in het Prins Albrecht Hotel van Berlijn, dat net tegenover het gebouw van de *Landtag* lag. Hitler zei dat er geen Regering in Pruisen kon komen die niet ook een NSDAP vertegenwoordiging zou bevatten. Tot 17 juni 1932 dan, nam Hitler deel aan 18 verschillende regionale verzamelingen, in Oldenburg, Mecklenburg, Hesse, en andere. In Oldenburg, bijvoorbeeld, had de NSDAP al 48,1% van de stemmen gewonnen! In aantal zetels, had het de absolute meerderheid van de vertegenwoordigers behaald, de eerste maal in haar geschiedenis.

Op 20 mei 1933 kondigde Brüning de reorganisatie van zijn Cabinet van Ministers aan. Von Hindenburg aanvaardde dat cabinet al de volgende dag, en von Hindenburg benoemde Franz von Papen tot zijn Kanselier. Brüning was afgezet!

Heinrich Brüning had gefaald in zowat alles. Hij had de economische crisis niet opgelost. Hij was er niet in geslaagd de orde te herstellen in de grotere Duitse steden. In zijn inspanning om de armste boeren te helpen, had hij voorgesteld de grootste landgoederen op te lossen en te verdelen. Von Hindenburg zelf was eigenaar van zo'n groot landgoed in Oost Pruisen! Zijn deflationaire politiek had de herbewapening van Duitsland in de weg gestaan. Erger: hij had von Hindenburg beledigd door erin te falen de herverkiezing van von Hindenburg zonder tegenstand te verzekeren. Het Leger ook had niet gehouden van Brüning, omdat het niet de democratie zocht, doch een autoritaire militaire dictatuur, die het Verdrag van Versailles zou verwerpen en het land herbewapenen, in voorbereiding van de herovering van de territoriums door Duitsland verloren te Versailles.

Brüning werd dus genoodzaakt af te treden, om vervangen te worden door de landelijke aristocraat Franz von Papen, die ook al een persoonlijke vriend was van von Hindenburg.

Op 30 mei 1932 reed Hitler naar Berlijn. President von Hindenburg ontving hem en Hermann Göring om te praten over de vorming van een nieuwe Regering. Hitler echter, wou nieuwe *Reichstag* verkiezingen, waarin hij hoopte zijn partij nog meer te kunnen versterken. Hij eiste de opheffing van alle decreten die hadden geprobeerd de faam van de NSDAP te vernietigen, en die vooral de ban op de SA veroorzaakt hadden. Hitler aanzag de nieuwe Regering slechts als niet meer dan een traditionele overgangsregering, in zijn beweging om de macht in Duitsland over te nemen. Later weigerde Hitler zelfs een papier te ondertekenen volgens hetwelk hij het Cabinet von Papen zou moeten tolereren.

De andere partijen gingen ermee akkoord om de *Reichstag* te ontbinden. Op 4 juni 1932 daarom, ontbond von Hindenburg weer de *Reichstag* en plaatste nieuwe verkiezingen op datum van 31 juli 1932.

Op 16 juni 1932, na besprekingen van Hitler met von Papen, waarop Hitler nog steeds de ban op de SA wou doen opheffen, werd een Presidentieel decreet gepubliceerd aangaande de politieke excessen. Hierin werd inderdaad de ban op de SA en de SS opgeheven. Hitler gaf de SA weer aan Röhm, en de SS aan Heinrich Himmler. Hij bevestigde dat de NSDAP zou handelen op de meest strikte wettelijke wijze.

Niet slechts de dagelijkse uitingen van de provocatieve gewelddadigheid van de SA baarde toen de Regering zorgen en verslechterde de politieke crisis. Eveneens agressief was de reactie van de Communisten en van hun Voorzitter van het KPD Centraal Comité, Ernst Thälmann. Hij reageerde tegen de herverschijning van de SA in de straten met een golf van over het algemeen gewapende aanvallen na alle Nationaal Socialistische en SA vergaderingen.

Op 20 juni 1932 ging Hitler naar de Minister van Binnenlandse Zaken, Wilhelm von Gayl. Hij waarschuwde de Minister dat, in de wetenschap van de verhoogde aantallen aanvallen uitgevoerd door de Communisten, de Nationaal Socialisten hun recht op zelfverdediging zouden opeisen. De SA hadden toen al dienduizenden aanhangers! Haar functie was het om te strijden tegen de georganiseerde arbeidersbewegingen, de Marxisten en vooral de Communisten. Volgens Hitler moest de NSDAP haar historische functie realiseren door een robuust, sterk lichaam van mensen te vormen die de Marxisten konden vernietigen. Eigenlijk was de NSDAP een allegaartje van mensen die sociaal protest zochten, met een sterke middenklasse steun en enige zwakke steun vanwege de werkende klasse tijdens de verkiezingen. Het Nazi programma was eenvoudig! Duitsland moest zich bevestigen op de internationale scene, om weer een leidende macht te worden.

De organisaties die Hitler en de NSDAP gebruikten voor hun strijd waren veelvuldig. De *Reichsbanner* en het *IJzeren Front* waren gevormd met de bedoeling de parlementaire democratie te verdedigen. De *Communistische Gevechtssliga* was een vervanging van de *Associatie van Rode Front Strijders*, die verbannen werd in 1929. Die activisten beperkten hun acties tot straatgevechten met de SA. Plannen voor de gewapende opstand waren zeer vaag gebleven.

Gevechten hadden zowat overal plaats te Berlijn. Op 25 juni 1932 drongen de SA Stormtroepen de kantoren in van het Sociaal Democratisch nieuwsblad *Vorwärts* in de Lindenstrasse van het kwartier Kreuzberg. Er vielen schoten en twee SA-leden werden ernstig gewond.

Het volgend gevecht had plaats op 30 juni in de vestibule van de Universiteit van Berlijn. Nationaal Socialistische studenten zongen hun liederen, waaronder *Volk und Gewehr*, en dat leidde tot zware gevechten.

Op de 8^{ste} juli was er een grote betoging gepland van tot 40.000 SA leden voor Unter den Linden. Maar de mars was verboden door de Minister van Binnenlandse zaken. In de plaats daarvan hield de SA een massabetoging in de *Lustgarten*.

Op die dag van 8 juli 1932 keerde Hitler weer naar Berlijn om er te praten met Schleicher. Hij had Goebbels de toelating gegeven om het Cabinet von Papen te teisteren. Toch werden betogingen nu permanent verboden doorheen de zone ten zuiden van de *Reichstag*.

Wanneer de NSDAP sloeg op de zetels van de macht, versnelde de verkiezingscampagne. Göring organiseerde een verzameling van de partijleden in het *Sportpalast* op de 15^{de} juli. Bevelen werden gegeven om de SA te verbieden wapens te gebruiken. Göring riep dat bevel een halt toe. Als tegenmaatregel, gaf President von Hindenburg het bevel aan het von Papen Cabinet om de wet en orde weer te herstellen in gans Pruisen. Berlijn stond aan de afgrond van een revolutie!

De spanning brak echter elders. Op 17 juli 1932 gebeurden er bloedige rellen in Altona. Die dag werd naderhand de *Bloedige Zondag* genoemd. Gewapende Communisten en Nazis

sloegen tegen elkaar in tijdens een SA propaganda mars aldaar. Altona was nog steeds een onafhankelijke stad. De gevechten veroorzaakten 18 doden onder de civiele bevolking, de meesten werden gewond van op de muren afketsende kogels.

In een reactie op die wanorde, vaardigde von Hindenburg op 20 juli een Presidentieel Decreet uit betreffende het weer in voege brengen van de wet in Pruisen. De noodtoestand werd afgekondigd in Berlijn en Brandenburg. Ministeriële bevoegdheden werden toegekend aan personen, aangeduid door de President aan de Pruisische Commissarissen. De Commissarissen kregen macht over de Pruisen zoals de macht van een Pruisische Eerste Minister. De uitvoerende macht in Berlijn en Brandenburg werd overhandigd aan Luitenant-Generaal Gerd von Rundstedt van de *Reichswehr*. In de morgen van dezelfde dag van 20 juli, ontsloeg von Papen dan de Pruisische Eerste Minister Otto Braun en de Pruisische Minister van Binnenlandse Zaken, Carl Severing. Ook ontslagen werden de Chef van de Politie, Albert Grzesinski en zijn assistent Bernhardt Weis, alsmede de bevelhebber van de lokale politie, Magnus Heimannsberg. Nieuw hoofd van de politie werd Kurt Melcher. Vele andere Pruisische ambtenaren van hoge rang werden op pensioen gezonden.

Ondertussen bleef Hitler zijn rollende redevoeringen verder geven. In die periode presenteerde hij wel 49 dergelijke redevoeringen, van 15 tot 30 juli, in alle belangrijke steden van Duitsland. Aan het einde van juli sprak Hitler op het SA Sportfestival in Berlijn. Hij had nu 120.000 mensen vóór zich! Het was de grootste gebeurtenis in open lucht van de NSDAP ooit in Berlijn.

Ferdinand von Bredow was de opvolger van von Schleicher als het hoofd van het Bureau van de Minister in het Ministerie van Defensie. Hij riep Göring en Röhm naar zich om hen te doen antwoorden op de beschuldigingen als was de SA de wapens aan het opnemen om een terreur van gewelddadige handelingen te beginnen. Göring antwoordde dat de politieke linkerkant een coup aan het voorbereiden was. Hij kon echter niet de minste getuigenis voorleggen ter staving van die bewering. Hitler verklaarde plechtig dat hij niet de bedoeling had om de wet in eigen handen te nemen, noch de SA en de SS, ook niet na de verkiezingen. Von Bredow gaf het bevel aan het Leger om geen wapens te geven aan de SA, en om niet samen te werken met de SA in het licht van de beroeringen of rellen. Daar bleef het bij.

Op 5 tot 6 augustus 1932 praatte Hitler opnieuw met von Schleicher, ditmaal te Fürstenberg, ongeveer 80 km ten noorden van Berlijn. Von Schleicher leek hem toen in vertrouwen gezegd te hebben, ‘ik moet nu von Hindenburg ervan kunnen overtuigen om Hitler als Kanselier van Duitsland te benoemen.’ Het mogelijk Cabinet van von Schleicher zou er als volgt uitzien:

- Hitler: Kanselier van Duitsland. Eerste Minister van Pruisen.
- Strasser: Minister van Binnenlandse Zaken voor Duitsland en Pruisen.
- Goebbels: Minister van Opvoeding voor Duitsland. Minister van Cultuur in Pruisen.
- Darré: Minister van Landbouw voor Duitsland en Pruisen.
- Frick: Staatssecretaris in de Nationale Kanselarij.
- Göring: Minister van Luchtvaart.
- Von Schleicher: Minister van Justitie.

Enige dagen later bevestigde von Hindenburg zijn voorkeur voor een von Papen Cabinet. Von Hindenburg was toch niet enthousiast voor Hitler als kanselier! Delen van de middenklasse van Berlijn namen het als waarschijnlijk aan dat Hitler zou aangeduid worden als kanselier.

Helldorf kon inderdaad een putsch een het voorbereiden zijn. Goebbels besprak die Berlijnse kwestie met Röhm.

Op 12 en 13 augustus was Hitler weer in Berlijn. Hij sprak er met Goebbels, met Röhm en von Schleicher, met Frick – die nu de voorzitter van de NSDAP fractie in de *Reichstag* was -, en met von Papen. Von Papen en von Hindenburg wilden zich houden bij het principe van een Presidentiële Regering, doch slechts met Hitler als Vice-Kanselier. Toen hij dat hoorde, barstte Hitler in een hysterische woede uit. Hij schreeuwde dat de vernietiging van het Marxisme zijn levensdoel was! Daarvoor had hij de volledige controle nodig over het apparaat van de Staat en over de Regering. Op dat punt weigerde hij elk compromis.

Von Hindenburg bleef slecht gemutst over de hele zaak. Von Papen intrigeerde om zijn plaats te behouden, en von Schleicher was te ambitieus en achterbaks voor iedereen.

Hitler bleef dicht bij een hysterie. Hij voelde de macht door zijn vingers glijden. Hij dacht weer even aan een revolutie. De tekenen waren nu onheilspellend: de lagere SA officieren werden bewapend. SA eenheden wandelden net buiten Berlijn, en ze droegen automatische geweren! De SA probeerde camions op te eisen, en SA divisies waren duidelijk slechts nog aan het wachten op bevelen. Hitler had ongeveer 60.000 SA mannen naar Berlijn gehaald, om von Hindenburg te dwingen hem te benoemen tot kanselier. Wanneer von Hindenburg zou weigeren, dan zou hij gearresteerd worden en een nationale revolutie zou verklaard worden. Waren dit slechts geruchten? De NSDAP kon en zou de macht grijpen!

Op 18 augustus gaf Hitler een interview aan Louis P. Lochner van Associated Press. Hitler lachte al de geruchten van een revolutie in Berlijn weg. Hitler benadrukte dat hij slechts wettelijke oplossingen zocht. En inderdaad, Hitler en Röhm namen maatregelen om iedere poging tot gewapende revolte te onderdrukken. Ze zonden zelfs de meeste SA mannen op verlof tot einde augustus.

Toch bleven de onrusten in Berlijn duren. Aan het Gerechtshof van het Berchten District werden vijf SA mannen ter dood veroordeeld wegens de brutale moord van een werkloze landbouwarbeider te Potempa in de nacht van 9 op 10 augustus. Hitler zond hen een telegram. Hij zou de veroordeling contesteren. Dit werd de *Potempa Affaire* genoemd. Goebbels gebruikte het verslag in het *Berliner Tageblatt* als een excuus voor een directe aanval op de Joodse gemeenschap. Hij wierp antisemitische tirades en polemisch gegrom tegen de Marxistische mannen die aan corruptie deden. Hij zocht zijn heil weer in provocaties.

De SA bleef gans die tijd in vol alert, in en rond Berlijn. Op 29 augustus gaf Hitler een redevoering in het Kaiserhof Hotel aan de NSDAP vertegenwoordigers in de *Reichstag*. Hij verwees naar de Regering als ‘het systeem dat ons thans beheert’. Eigenlijk wachtte Hitler nog steeds. Hij was toen 43 jaar oud.

Op 30 augustus verkoos de *Reichstag* Hermann Göring als hun nieuwe leider. Von Papen stelde een papier voor aan Göring, waarin hij aan Göring vroeg om de *Reichstag* te ontbinden. Maar Göring vervolgde met een Communistisch aangevraagde stemming van het terughouden van het vertrouwen in het von Papen Cabinet van ministers, vóór de Kanselier de kans kreeg om te spreken. De stemming werd bij een overweldigende meerderheid behaald. Maar de stemming was gebeurd in tegenspraak tot de Grondwet, zodat het resultaat ongeldig bleef!

Nieuwe verkiezingen voor de *Reichstag* werden dan bepaald voor 6 november 1932. Maar de eerste scheuren toonden zich dan in de NSDAP! De middenklassen keerden in grote aantallen hun rug naar de partij!

Bij de daaropvolgende verkiezingen voor de *Reichstag*, op 6 november 1932, viel de NSDAP van 230 zetels naar 197 zetels! Doorheen het land verloor de NSDAP 4,3% van de stemmen, doch in Berlijn slechts 2,4%. De duidelijke winnaars waren de Communisten, die 31,3% van de stemmen kregen. De NSDAP keerde terug naar de stand van slechts 3^{de} partij in Berlijn. De 1^{ste} partij waren de Communisten!

Iets later kon Kanselier von Papen geen brede Nationale consensus of meerderheid bereiken. Hij gaf zijn ontslag op 17 november.

Op 18 november ontmoetten Hitler en von Hindenburg elkaar, en op 23 november kwamen Hitler en von Schleicher samen, met het doel een nieuwe Regering te vormen. Op 2 december was Hitler terug in Berlijn. Georg Strasser, de Nationale Organisator van de NSDAP, verklaarde openlijk dat hij bereid was om von Schleicher te aanvaarden als kanselier, en von Schleicher had reeds voorgesteld aan Strasser om de plaats van Vice-Kanselier in zijn Cabinet aan te nemen. Von Schleicher meende tot kanselier te worden benoemd.

Hitler stelde dan zijn voorwaarden vast voor deelname van de NSDAP aan een regering: uitstelling van de *Reichstag* sessies tot januari 1933, amnestie, de straten weer open voor de SA en de SS, en het recht op zelfverdediging voor hen.

Op 5 december sprak Hitler de *Reichstag* vertegenwoordigers toe in de officiële residentie van Göring. Hij zei dat geen grote beweging ooit tot de triomf was gekomen door compromissen af te sluiten.

Enkele dagen later schreef Georg Strasser aan Hitler. Hij nam zijn ontslag uit alle functies in de NSDAP. Hij was niet akkoord met het gebruik van bruto geweld in de confrontatie van de partij met het Marxisme. Hitler nam de functies van Strasser zelf over. Hij benoemde Robert Ley tot zijn Stafchef, verantwoordelijk voor de politieke organisatie van de partij.

Het nieuw hoofd van de Duitse Regering werd inderdaad Kurt von Schleicher. Hij werd de Kanselier van Duitsland.

Hitler verdween enige dagen uit Berlijn, tot hij op 16 december weer sprak vóór de NSDAP vertegenwoordigers van de Pruisische *Landtag* in de residentie van Göring.

Hitler had de macht van meer publiciteit en propaganda goed begrepen. De Berlijnse editie van de *Völkischer Beobachter* zou vanaf 1 januari 1933 elke morgen verschijnen om de avondeditie van *Der Angriff* bij te treden en te versterken. De vergaderingen van Hitler over een nieuwe Regering gingen verder. Op 4 januari 1933 ontmoette hij von Papen in het huis van Köln van de bankier Kurt von Schroeder. Het voorstel dat daar besproken werd, was een Regering waarvan von Schleicher niet langer een deel kon van zijn. Op de 10^{de} tot de 11^{de} januari ontmoette Hitler weer von Papen in het huis van Joachim von Ribbentrop in de Lenseallee van Dalhem.

Op 10 januari gaf von Schleicher toe in de pers dat het nog steeds onmogelijk was te onderhandelen met Hitler, omdat Hitler hardnekkig vasthield aan zijn oude eisen. Hitler bleef eisen dat de Communisten aan hem zouden moeten overgeleverd worden, om er de jacht op te kunnen maken zoals op wilde dieren.

In de volgende dagen dan, had Hitler nog meerdere vergaderingen met telkens hogere leden van de NSDAP. Op 22 januari 1933 onthulde hij een herdenkingsplaquette aan Horst Wessel in de Nicolai Begraafplaats van Prenzlauer Berg. Meer dan 16.000 leden van de SA waren aanwezig. In de avond, gaf hij een redevoering in het *Sportpalast*, waarna hij nog gesprekken had met Frick, Meissner, Göring en de secretaris van Göring, Paul Körner, met von Papen, Oskar von Hindenburg, en anderen. Op 23 januari was hij weer in München.

Op die dag vroeg von Schleicher aan von Hindenburg de onbeperkte executieve machten in gans het land. Von Hindenburg had echter geen vertrouwen meer in zijn kanselier, in von Schleicher! Hij weigerde om Schleicher de vrije hand te geven in Duitsland. Op 28 januari sprak von Schleicher nogmaals met von Hindenburg, maar de President wou niet één van de suggesties van zijn kanselier aanvaarden. Von Schleicher kondigde daarop het ontslag aan van zijn Regering.

Von Hindenburg nodigde dan Franz von Papen uit om onderhandelingen te beginnen met alle partijen. Von Papen zond ook een woord naar Hitler via von Ribbentrop. Het kanselierschap voor Hitler behoorde weer tot de mogelijkheden!

Hitler vroeg inderdaad die post van kanselier. Hij wou dat Nationaal Socialistische persoonlijkheden de Ministers van het Binnenland konden worden in Duitsland en in Pruisen. De onderhandelingen gingen verder.

Een beslissing werd bereikt op 29 januari 1933. In de morgen zagen Hitler, Göring en von Papen elkaar in het appartement van von Papen in de Wilhelmstrasse. Frick zou Minister van Binnenlandse zaken voor Duitsland worden en Göring Commissaris voor het Pruisisch Ministerie van Binnenlandse Zaken. Hitler zou kanselier worden en von Papen Vice-Kanselier en Commissaris voor Pruisen. Hitler wou dat de *Reichstag* ontbonden werd en er nieuwe verkiezingen kwamen. Hij wou zich ervan verzekeren als kanselier de nodige 2/3^{de} meerderheid te hebben om een Volmachten Wet te bekomen, die de wetgevende macht zou toekennen aan zijn nieuw cabinet, en niet meer aan het Parlement. Dit *Ermächtigungsgesetz* bevrijdde de Regering van alle parlementaire beperkingen. Ze gaf Hitler de macht en het recht om wetten af te kondigen zonder de toestemming van het parlement, zodat de kanselier eigenlijk de dictatorische macht kreeg!

Op de avond van 29 januari aanvaardde von Hindenburg de voorwaarden van Hitler. De ontbinding van de *Reichstag* werd ook aanvaard.

Op 20 januari 1933, om 11h00, benoemde President von Hindenburg Hitler tot Kanselier van Duitsland, in de naam van het *Reich*. Dat gebeurde in de kanselarij van 77, Wilhelmstrasse, dat toen nog de officiële residentie van de President was, omdat de echte officiële residentie van de President nog steeds in hernieuwingswerken lag. Zijn Vice-Kanselier werd Franz von Papen. In die tijd had de NSDAP ongeveer 850.000 leden. Ongeveer 75% van die leden waren toegetreden tot de partij na de start van de economische depressie. De SA had toen 400.000 leden, waarvan echter velen eigenlijk zelfs geen leden van de NSDAP waren. En Hitler werd kanselier, eigenlijk na een electorale nederlaag!

Het Nazi Regime aan de Macht

Dit was het begin van de Nazi overname van de macht in Duitsland! Hitler had de hoogste functie behaald in de staat, op het presidentschap na, zonder formeel de Grondwet te breken, en met de steun van het conservatief establishment van het Leger. Maar hij was de kanselier van slechts nog een Weimar coalitie cabinet. Hoe kon hij die positie omvormen tot de dictatuur van één partij?

In de avond, marcheerden 20.000 SA en SS leden door de Brandenburger Tor, vóór de President en de nieuwe Kanselier, in de Wilhelmstrasse. De mars had plaats om 19h30. Ze was verlicht met brandende toortsen. De trommels sloegen, de orkesten speelden hun marsmuziek.

Hitler had zijn overheersing over Duitsland gevestigd in een periode van 6 maanden. De belangrijkste methode die hij toepaste was de open terreur tegen zijn tegenstanders en hij gebruikte overal zware druk om de mensen zich te doen schikken naar zijn regime. Tienduizenden Communisten en Socialisten werden gearresteerd in de eerste weken al van de regering van Hitler. Hij haalde uit zonder scrupules. De mannen en vrouwen werden gebracht naar geïmproviseerde kampen, en verschrikkelijk slecht behandeld. Uitzonderingsdecreten werden wettelijk gemaakt, eerder nadien dan vóór de daden, met onbeperkte politiemacht.

De potentiële tegenstand tot de overheersing van de Nazis werd snel en systematisch geëlimineerd. De uitdagende Communisten werden meedogenloos verpletterd. De Sociaal Democratische Partij, de SPD, werd verbannen begin mei. De bourgeois en de Katholieke Partijen werden verbannen of opgelost. Met een grote snelheid werden de linkse partijen vernietigd. De arbeidersorganisaties, de syndicaten, werden even snel ontbonden en verboden, zodat slechts het syndicaat gecontroleerd door de NSDAP overbleef. De arbeidersrelaties werden geherstructureerd. De werkgevers kregen de overhand in de werkplaatsen, wat dus de betekenis werd van het woord ‘socialistische’ in de naam van de partij. De lonen werden laag gehouden, zodat de winst gemaximaliseerd kon worden in de fabrieken en in de diensten. Toch werd het beeld van een nieuw dynamisme, van de revitalisering van de Staat, de nieuwe slogan. De werkloosheid daalde snel, maar de lonen van de gewone arbeiders daalden tot heel laag! Diegenen die protesteerden tegen het hard werk aan de programma’s van het bouwen van nieuwe snelwegen, werden in concentratiekampen geworpen. In februari van 1933 werd de *Gestapo* gesticht, de *Geheimer Staatspolizei*.

De nieuwe verkiezingen voor de *Reichstag* werden geplaatst op 28 februari 1933. De nieuwe Minister van de Gewapende Machten moest Werner von Blomberg worden. Als Minister van Arbeid werd gekozen voor Franz Seldte, de leider van de *Stahlhelm*. Die twee mannen argumenteerden tegen de verbanning van de KPD in Duitsland. Franz von Papen was de officiële vertegenwoordiger van de kanselier in het cabinet. Hij was ook de Commissaris voor Pruisen. Hermann Göring was een Minister zonder portfolio, maar de Commissaris voor Luchttransport en de Pruisische Minister van Binnenlandse Zaken. De Stafchef van het Leger bleef Generaal Kurt von Hammerstein.

Hitler kondigde direct aan, op een suggestie van von Papen, dat de resultaten van de nieuwe verkiezingen niet de vorming van de Regering kon bepalen, en dat deze verkiezingen de laatste zouden zijn voor de *Reichstag*. Een terugkeer tot het vorig parlementair systeem, besloot Hitler,

zou een fout zijn die ten allen koste moest vermeden worden. Die verklaring betekende het effectieve einde van de Weimar Republiek, en het einde van de democratie in Duitsland. In de volgende dagen al volgden de gebeurtenissen zich snel op:

- Op 1 februari ontbond Hitler de *Reichstag*. De vorming van een nieuwe, effectieve meerderheid was onmogelijk gebleken, zodat nieuwe verkiezingen uitgeschreven werden voor 5 maart 1933.
- Op 2 maart 1933 decreteerde de Regering een ban op alle verdere betogingen van de KPD, alsmede een ban op een SPD betoging in de *Lustgarten*.
- Op 3 februari 1933 werd het SPD nieuwsblad *Vorwärts* verbannen gedurende 4 dagen.
- Op 4 februari publiceerde de regering een decreet voor de *Bescherming van het Duits Volk*, dat gebruikt kon worden om oppositiebladen en meetings te verbannen.
- Op 14 juli 1933 werd de NSDAP, de Nazi Partij, verklaard als zijnde de enige toegestane partij in Duitsland.

Hitler kondigde aan dat deze decreten nodig waren voor de economische en politieke herleving, om een einde te maken aan het klassensysteem - dat hij nodig vond te moeten stoppen -, en om alle verdere klassenconflicten te doen ophouden.

De SA en de Politie sloegen de burelen van de arbeidersverenigingen stuk. De Communisten werden murw geslagen, en de stormtroepen deden de Sociaal Democratische meetings opbreken. Hitler verhoogde nog de gewelddadigheid in de straten. De functie van de *Reichstag* werd alleen nog om te komen applaudisseren voor Hitler! Duitsland was geen parlementaire democratie meer.

Hitler was onderhandelingen begonnen voor steun van de Katholieke Centrumpartij. De onderhandelingen waren slechts schijnvertoningen, want iedereen in de NSDAP wist wel dat de Centrumpartij nooit akkoord zou gaan met de prorogatie van de *Reichstag*. Hitler was dan tot het besluit gekomen dat de onderhandelingen met de Centrumpartij inderdaad nutteloos waren. Nieuwe verkiezingen waren onafwendbaar.

Hitler verbande de KPD niet direct. Hij verwachtte enige opstanden, en misschien zelfs een algemene staking in het land. Hij wou die op dit ogenblik vermijden. Na zijn aankondigingen echter, was er geen systematische weerstand meer vanwege de KPD, en ook geen poging tot een algemene opstand. De SPD en de Sociaal Democratische leden van de *Reichstag* hadden slechts verklaard dat ze hun strijd op grondwettelijke basis zouden verder zetten. Voor wat betreft de Gewapende Machten, meldde Hitler aan Kurt von Hammerstein dat de SA niet het militair monopolie van de *Reichswehr* zou overnemen of ondermijnen. De Gewapende Machten moesten uit de politiek van het land blijven.

Het leiderschap van de Nationaal Socialistische beweging werd in München gehouden. Sinds 1929 had Hitler daar een appartement van 9 kamers aan de Prinzregentenplatz, hem toegestaan door de lokale publicist Hugo Bruckmann. In Berlijn, moest het Presidentieel Paleis herstellingen ondergaan. Von Hindenburg bezette daarom het paleis van de Kanselarij, beide in de Wilhelmstrasse. Tot mei 1934 moest Hitler de lokalen gebruiken van de dienstflat van de Secretaris van Staat, op de 4^{de} verdieping van de nieuwe uitbreiding van Siedler aan de kanselarij, die zelf slechts beëindigd was in 1930. Hitler vond dat gebouw belachelijk, het imponeerde geen enkele bezoeker!

Op 10 februari 1933 gaf Hitler een redevoering in het *Sportpalast*, dat uitgezonden werd per radio en door de luidsprekers in de pleinen van Berlijn. De volgende dag was von Hindenburg niet in staat aanwezig te zijn op de officiële opening van de *Internationale Automobiel en Moto Tentoonstelling* aan de Kaiserdamm in Charlottenburg. Hitler verving hem. Hij was een grote fan van motorvoertuigen, zei hij. Was niet de uitvinding van de automobiel een Arische uitvinding? Dit was de start van een traditie die Hitler aanhield tot in 1939.

Verzamelingen in het *Sportpalast* op 23 februari van de KPD en op 27 februari van de SPD, werden voortijdig beëindigd, want opgebroken door de politie. Hitler zelf hield een nieuwe samenkomst in het *Sportpalast* op 2 maart. Göring sprak tegelijkertijd in één van de tentoonstellingszalen aan de Kaiserdamm.

Ten gevolge acties van de SA verslechterde de situatie in Berlijn elke dag meer. De SA pleegde enkele daden van terreur in de stad. Göring begon tevens sympathisanten voor de republiek uit de politie te verwijderen en ook uit de stadsadministratie. De meest belangrijke posten werden overgenomen door Nazis. Göring gaf zelfs iets later een decreet uit, dat de politiemannen die hun wapens gebruikten tijdens de uitvoering van hun dienst, beschermd zouden worden. Het was een ‘schiet om te doden’ gedragslijn! Nog later, op 22 februari, beval Göring aan de toegevoegde politiemachten om opgeroepen te worden en ontplooid! Als ‘toegevoegde machten’ moesten begrepen worden de SS, de SA, de *Stahlhelm*, en de Duits-Nationalistische *Kampfring*, die paramilitaire organisaties waren! Inderdaad! Hitler had von Papen ertoe kunnen overtuigen om Göring te benoemen tot Pruisische Minister van Binnenlandse Zaken, en Göring had de SA binnengehaald als toegevoegde politie eenheden! De eerste van die SA toegevoegde politiemachten voor Berlijn-Brandenburg bestond uit 200 oudere en ervaren SA mannen uit al de associaties, onder hun groepsleider Wolf-Heinrich Helldorf. De Berlijnse SA zou zo een totaal van 1.500 tot 2.000 toegevoegde politie agenten in het veld kunnen brengen! Op 26 februari verscheen in de pers dat tijdens een doorzoeking van de KPD Centrale Kantoren in het *Karl Liebknecht Haus* op de Bülowplatz, waarlijk sensationele ontdekkingen ondergronds waren gedaan. Geen andere details werden gegeven.

En dan, op 27 februari 1933 in de avond, gebeurde iets waarop Adolf Hitler had kunnen wachten! Het *Reichstag* gebouw stond in brand! De politie arresteerde een 24-jaar oude Nederlandse burger, genaamd Marinus van der Lubbe, een vorig lid van de Nederlandse Communistische Partij. Hij biechtte op. Rechters vonden hem schuldig tijdens zijn proces, veroordeelden hem tot de dood, en hij werd geëxecuteerd op 10 januari 1934. Van der Lubbe had de *Reichstag* in brand gestoken, in zijn eigen woorden om te protesteren tegen de onrechtvaardigheid van de werkloosheid. Dat feit bleef echter een grote onenigheid. Waren het waarlijk de Communisten die het vuur aangestoken hadden? Hitler beweerde dat dit het werk was geweest van de KPD. Was dat echt zo? De volgende dag, nam Göring het idee van Hitler op. Hij ook begon te spreken over een KPD complot. Als gevolg, verbande Göring zowel de Communisten als de Sociaal Democratische dagbladen doorheen gans Duitsland. Alle KPD kantoren en vergaderzalen werden door de politie gesloten en alle KPD volksvertegenwoordigers en officiële werden gearresteerd. Daarna marcheerden meer dan 2.000 leden van de SA en van de SS door het Berlijn dat nu werkelijk van hen was. Ongeveer 130 Communistische leiders werden aangehouden door de politie, onder wie Hans Litter, Alfred Apfel, Ludwig Renn, Carl von Ossietzky en Ernst Toller. De *Reichstag* vergaderde voortaan, tot de herstellingen aan het gebouw beëindigd waren, in het Kroll Opera Huis.

Op 28 februari publiceerde de President een nieuw decreet genaamd *Voor de Bescherming van Volk en Staat*, ook genoemd het *Reichstag Brand Decreet*. Door dit decreet werden grote delen van de Grondwet buiten werking gesteld, in afwachting van veranderingen. De rechten van de Regionale Regeringen en Gemeenschappen werden buiten werking gesteld. De doodstraf werd ingevoerd voor een ganse serie van nieuwe delicten. Met dit decreet begon eigenlijk het *Dritte Reich* van Hitler, het Derde Rijk. Alle macht lag nu in zijn handen.

Hitler en Göring brachten het Cabinet van de Ministers er toe om de Communistische Partij, de KPD, buiten de wet te stellen. Ogenblikkelijk werden 4.000 Communisten aangehouden, gemarteld en naar concentratiekampen gebracht. Einde maart 1933 zaten er reeds meer dan 20.000 Communisten in de gevangenis, en in de zomer waren er dat 100.000 Communisten, leden van syndicale verenigingen, Sociaal Democraten en andere linkse sympathisanten. De Regering verbande echter niet dadelijk de Communistische Partij, vrezend dat de Communisten in de volgende verkiezingen massaal voor de Sociaal Democraten zouden stemmen.

Ten slotte hadden op 5 maart 1933 de nieuwe verkiezingen voor de *Reichstag* plaats. Toch kreeg de NSDAP nog slechts 34,6% van de stemmen. De DNVP en de *Stahlhelm* stagneerden op 11%. De SPD strandde op 21,7% met kleine verliezen. De KPD ging ten onder met 24,5%, verlies 20%! De Nationalisten in Berlijn, allen samen, bereikten nog slechts 45,6% van alle stemmen. Ze hadden geen absolute meerderheid, ondanks alles wat er gebeurd was! En ze kregen zeker niet de absolute meerderheid die nodig was voor een verandering van de Grondwet! De KPD en de SPD bleven nog steeds marginaal groter dan de Duitse Nationalistische coalitie en de andere Nationalisten.

Het nog steeds meest Socialistisch district van Berlijn was Wedding. Het terreur regime van het *Dritte Reich* kon daar beginnen. De Nazi partij had praktisch alle open tegenstand op ieder niveau tegen haar geëlimineerd, en ze had een staat van 1 partij gecreëerd. Ze beheerde de instituties van de staat alleen. Ze had nog heel wat staatsdiensten hostiel aan haar, vooral de Kerken en het Leger, maar ze had de macht van het Parlement gefnuikt. Ze kon rekenen op veel industriëlen voor steun, want die klasse bleef vijandig tegen de gesyndicaliseerde arbeid. De aristocratische privileges bleven sterk in bepaalde streken, hoewel de NSDAP niet geloofde in klassen in de bevolking. De NSDAP leiders kwamen meestal niet uit de milieus van de geprivilegieerden. Na het keizerrijk van Karel de grote, na het keizerrijk van de Hohenzollern keizers, werd het Derde Rijk nu geleid door Hitler.

Nieuwe verkiezingen werden georganiseerd op 23 maart 1933. Nu bereikte de NSDAP wel haar doel. Ze had bedreigd met een burgeroorlog als ze in de verkiezingen zou gefrustreerd worden. De NSDAP won de vertegenwoordigers van de Centrum Partij met beloften van een Concordaat met de Pausen, om zo de rechten van de Katholieke Kerk te vrijwaren.

Op 23 maart ook, werd de *Machtigingswet* uitgevaardigd, die het recht gaf aan het Cabinet van Ministers te heersen met decreten, zonder referenties naar de *Reichstag* of zelfs naar de President van Duitsland. Slechts de 94 Sociaal Democraten stemden nog tegen die wet. Het *Reichstag Brand Decreet* en de *Machtigingswet* werden gebruikt om de vijanden van de Nazis te elimineren.

In de zomer van 1933 werd de nieuw verkozen President van de Verenigde Staten van Amerika Franklin Delano Roosevelt. Hij stopte de Wereld Economische Conferentie, waarvan het doel was de munten te stabiliseren en de tariefoorlogen te verminderen. Roosevelt gaf prioriteit aan de US nationale belangen door eerst en vooral zijn eigen economie te stimuleren.

In 1933 konden de eerste zwakke signalen opgevangen worden van de herstelling uit de depressie.

Groot Brittannië was het eerste land om haar industrieel productieniveau van 1929 te overstijgen. De werkloosheid viel van 17,6% van de werkende bevolking in 1932 tot ongeveer 12% in 1935. Toch bleven Schotland, Wales en het noorden van Engeland tot op 50% van de bevolking werkloos. Wat Groot Brittannië uit de depressie trok was het goedkoop geld dat resulteerde van de vermindering van de kosten van de korte-termijn leningen. Dit was een aanmoediging om een grote uitbreiding in de bouw van huizen te starten. In 1930 werden zo nog ongeveer 200.000 nieuwe huizen gebouwd, maar dat getal groeide van 1934 tot 1938 tot 360.000 woningen per jaar.

In Frankrijk werden de uitgaven verminderd. De Franse regering devalueerde de Franc in 1936, en daarna opnieuw in 1937 en in 1938. De Franc verloor 1/3^{de} van zijn waarde in minder dan 3 jaar.

België verliet de Goudstandaard in maart 1935. Het devalueerde zijn munt met 28%. De productie en de exporten namen daarna weer toe. De werkloosheid viel sterk.

De weg van Italië uit de depressie bleek moeilijker te verlopen dan in de andere Europese staten, en de maatregelen bleken minder efficiënt dan het geval was voor de andere Europese democratieën.

Elders in de wereld, haalden nog andere grote gebeurtenissen de opinies van de mensen geschokt. In september 1931 had het Japans Leger Manchurië veroverd. In 1932 dan, werd een Japanse staat gecreëerd in dit Manchurië, die de naam Manchukuo kreeg. De Liga van de Naties had geen dwingende macht om Japan te dwingen dit veroverd land af te staan, en China was te zwak en te erg verdeeld om enige herovering te beginnen. Japan trok zich terug uit de Liga van de Naties. Het land begon een periode van diplomatieke isolatie. Het doel van de Liga om een nieuw internationaal conflict te vermijden door een systeem van discussies en van collectieve beveiliging, gebaseerd op overeenkomsten van ontwapening, had totaal gefaald! De enige uitweg om de problemen op te lossen was met de wapens, maar de Liga der Naties had geen wapens!

Op 2 februari 1932 begon een Ontwapeningsconferentie in Genève, Zwitserland. De conferentie had als doel de wapenhandel te reguleren en om de beweging van wapens te verminderen. De belangrijkste landen die tegen het idee waren, toonden zich Japan, Sovjet Rusland, Italië en Duitsland. Die laatste landen ontbrak het aan de wil om te ontwapenen. Integendeel, ze waren reeds volop de weg ingeslagen van de herbewapening! Op 14 oktober 1933 trok Adolf Hitler ook Duitsland weg uit de Liga der Naties. Tijdens een plebisciet in Duitsland, bevestigden 75% van de stemmen de Duitse wens om de terugtrekking te steunen. De conferentie eindigde in juni 1934. Ze had een dodelijke steek gekregen. Hitler triomfeerde weer!

Ernst Vincius

De grote patriarch van de Vincius familie, Max Vincius, had twee grote en zeer verschillende takken in zijn familie gesticht, één tak langs zijn eerste echtgenote Sara Benavicius, die waarlijk een Joodse tak bleef, en een andere langs zijn tweede echtgenote, Leandra von Chrapitz, die een Pruisische, Christen Evangelische tak werd. De beide families waren Pruisisch van oorsprong, doch voordien waren ze Litouws. Andreas Vincius, de vader van Julian, werd geboren in de authentieke Benavicius, Joodse tak.

Eén van de zonen van Max Vincius had het voorbeeld van zijn vader gevolgd, eerst een joodse vrouw getrouwd, en daarna een Christelijke. Die zoon heette Kurt Vincius. Kurt was eerst getrouwd met Hannah Sonnenfeld, door-en-door Joods, terwijl hij later de minnaar werd en dan getrouwd was met de Christen Esther Kleinberger. Eén van de Joodse zonen van Kurt was Andreas Vincius, de vader van Julian. Anderzijds was Ernst Vincius de kleinzoon van Kurt Vincius in de Kleinberger, de Christelijke tak.

Julian Vincius, de dokter, moest teruggrijpen naar zijn diagrammen, naar zijn schema's met de verre familietakken, om Ernst Vincius exact te kunnen situeren en om te begrijpen waar Ernst vandaan kwam. De ouders van Ernst hadden een beroep gedaan op Julian om de jongere familiegeenoot onder zijn vleugels te nemen in de laatste Grote Oorlog. Ernst was de chauffeur geworden van Julian, zijn grootste hulp, zijn beste vriend en vertrouweling in Longwy tijdens de oorlog. Hun vriendschap was ongewoon in die tijden, want Julian had veel gestudeerd en bleef elke dag studeren. Hij was een ware intellectueel, terwijl Ernst zijn studies niet had kunnen voleindigen. Hij was niet verder geraakt dan een paar jaren aan het gymnasium. Daarna was de oorlog uitgebroken! Dit betekende niet dat Ernst dom was. Hij was integendeel zeer intelligent, maar verliet zich op zijn handen en op een brein dat te praktisch ingesteld was om zich te verliezen in dikke boeken. Het lot van Ernst en Julian werd verbonden in Longwy in Frankrijk! Daarna waren Julian en Ernst samen teruggekeerd naar Berlijn, samen met de jonge echtgenote van Julian en haar eerste, jonge dochter.

Ernst had eerst gewoond in kamers van het groot appartement van Julian in de Landgrafenstrasse van Berlijn. Ernst was toen de chauffeur gebleven van de familie van Julian, en ook de bewaker van de kinderen van Julian en van de echtgenote van Julian, Charlotte, die een Franse vrouw was en gedurende een tijdje geen Duits sprak, hoewel ze de taal snel leerde. Julian werkte als een dokter en als een professor in het hospitaal van de Universiteit van Berlijn, dat sinds altijd de *Charité* genoemd werd. Julian hield er ook nog een privé praktijk op na, in zijn huis. Hij had heel wat zeer rijke klanten, meestal uit de buitenlandse ambassades nabij de *Tiergarten*, de zoo van Berlijn, waarnaast de ambassades gebouwd waren in een mooie, beboste omgeving. Nog later had Ernst een meisje ontmoet in Berlijn, die Eva Trakei heette, en hij trouwde met haar in 1921.

Ernst was een ernstige jonge man. Ten gevolge de oorlogsjaren van 1914-1918 had hij niet de kans gehad om veel te studeren, wat hij niet erg vond, maar hij moest toch voorzien in zijn eigen inkomsten. Julian gaf hem het geld om zijn eigen garage op te zetten. Dat geld was gegeven zonder interesten en zonder dat ooit Ernst het geld aan Julian moest terugbetalen. Jaren later kwam Ernst niettemin naar Julian met handen vol bankbriefjes, om de lening terug te

betalen. Julian weigerde het geld. Ernst kon dus herinvesteren, en deed dat ook. Ernst had zo hard en zo goed gewerkt, zijn ondernemers talenten zo goed aangewend, dat hij de fondsen al had verzameld om twee meer garages over te nemen in Berlijn, verspreid over de stad. Meer aanwinsten zouden volgen!

Ernst had het groot geluk Eva Trakei te ontmoeten, want die vrouw was liefdevol, van een vriendelijk karakter, zo slim als Ernst, ze werkte evenveel, en ze bleek een grote hulp voor Ernst in wat hij maar ondernam. Ernst en Eva waren in elkaar verliefd geraakt, ze trouwden, en hadden snel eveneens een familie van 3 kinderen. Ernst en Eva waren zeer gelukkig bij elkaar. Ze waren beide Christenen van het Pruisisch Evangelisch Geloof, zoals in feite ook Julian Vincius was. Julian had zich geconverteerd van het Judaïsme waarin hij geboren werd, naar het Pruisisch Evangelisch Geloof. Hij had dat gedaan net vóór hij aankwam in Freiburg-im-Breisgau om daar te studeren voor dokter in de geneeskunde. Sinds de oorlog, beschouwde Julian de een dozijn jaren jongere Ernst praktisch als zijn eerste zoon, en in ieder geval als zijn dierbaarste vriend in Berlijn.

Enige dagen na de bevestiging van Adolf Hitler als *Reichskanzler*, als kanselier of Eerste Minister van Duitsland, op een rustige avond, zaten Julian en Ernst samen in het kantoor van Julian in de Landgrafenstrasse. Charlotte en Eva waren het avondmaal voor hen allen aan het voorbereiden. Julian keek naar zijn vriend, en vond hem een beetje zenuwachtig, alsof hij zich zorgen maakte over iets. Wat was Ernst bezig aan het houden in zijn hoofd, die avond? Niets kon toch zo ernstig zijn tussen hen dat niet kon opgelost worden door een fijn glas Cognac! Dus diende Julian twee volle glazen op. Ze praatten tot dan toe over niets speciaals, enkel koeterend over hoe het met hun families ging, de kinderen, hoe goed de zaken verbeterden voor Ernst, en hoe Julian vooruit kwam in zijn zorg voor zijn patiënten in het *Charité* Hospitaal. Julian zocht nog steeds koortsachtig naar een drastisch middel om tuberculose in te dijken.

Wanneer er een stilte viel na de uitleg van Ernst over hoe hij dacht zijn garages nog uit te breiden, duwde Ernst toch het gesprek een andere richting in, door Julian te vragen wat hij dacht over de Nazi partij van die *Herr* Hitler.

Ze hadden samen al heel wat gepraat in het verleden over dat onderwerp, dikwijls zelfs, en nu hield die Hitler de macht over de natie!

Julian keek op. Hij meende dat Ernst nu wel evenveel zou weten over die Nazis als hij, Julian. Ernst moest toch al weten dat Julian de Nazis misprees. Waarom bracht Ernst dit onderwerp weer op? Moest hij dan toch weer Ernst proberen te overtuigen van zijn vrees en slechte voorgevoelens betreffende de NSDAP en haar stormtroepers? Julian was er niet zo happig op nogmaals te praten over politiek die rustige avond!

Julian zei toch, in een wat ruwer stem dan gewoonlijk, ‘je weet hoe ik denk over de Nazis, Ernst! Ze vormen voor mij meer een bende gangsters dan een leefbare, correcte politieke partij met ernstige morele en vriendelijke ideeën over het Duits volk en de wereld. De religie leert ons lief te handelen met elkaar. Is dat niet de boodschap van Christus? Wel, deze venten misprijzen de Joden en alle Socialisten. Ze beweren dat de Joden aan de basis lagen van de Bolsjewistische, Communistische ideologie en hun bewegingen. Maar er is geen enkel bewijs te vinden dat het Russisch Bolsjewisme een resultaat was van enig Joods activisme. Er waren

niet meer Joden in het leiderschap van die beweging dan mensen uit andere groepen van de gemeenschap. De Bolsjewieken zijn trouwens geen voorstanders van enige godsdienst. De Russen, ten gevolge van hun Christen Orthodox Geloof, hebben al gedurende eeuwen het Judaïsme misprezen. Ze hebben steeds naar de Joden gekeken als een groep van vreemdelingen die zich in hun land genesteld hebben, en ze hebben steeds de invloed van de rijkere Joden proberen te fnuiken.

Het is een belachelijk idee om het Bolsjewisme en het Communisme aan te wrijven aan de Joden! De Nazi leider, Adolf Hitler, is zelfs niet een Duitser! Hij werd geboren in Oostenrijk. Ik vraag me nog steeds af waar die Hitler het idee vandaan gehaald heeft om te geloven dat de Germanen de enige zogenaamde Ariërs zouden zijn, en waarom ze tot een superieur ras zouden behoren. Veel beschavingen hebben voorheen bestaan. De meest prachtige beschavingen waren helemaal niet Arisch! De mensen die in Duitsland leven zijn een mengeling van meerdere volken die kwamen vanuit verschillende regionen en die van verschillende oorsprongen waren.

Mijn idee is eenvoudig: er is slechts één ras, en dat is het menselijk ras. Er kunnen wel verschillen bestaan hebben in huidskleur en in haarkleur van die volkeren, maar dat is slechts het resultaat van aanpassingen en verdedigingswijzen van het lichaam om zich aan te passen aan de omgeving, en die aanpassingen kunnen heel gemakkelijk en wetenschappelijk verklaard worden. God creëerde slechts één ras, hoewel de volkeren van dat ras met de tijd wat zijn gaan verschillen in sommige aspecten, onder invloed van het weder en de zon. En zo hebben we allen een verschillend uitzicht aan de oppervlakte, maar we leven allen volgens dezelfde principes van de biologie. Er zijn miljoenen kenmerken, zo niet nog meer, volgens dewelke de mensen gelijk zijn, eerder dan verschillend, zoals elke dokter weet. De Arische superioriteitsideeën van Hitler en enige anderen rond hem, zijn zonder enige ware betekenis. Ze zijn niet meer dan argumenten, samen geworpen om gevoelens op te rakelen in de Duitsers en hen waanbeelden van superioriteit voor te schotelen. Weet je, de kogel van een Duits geweer komt niet sneller uit de loop dan een kogel uit een Russisch geweer, vooral wanneer dat geweer eigenlijk gemaakt werd in dezelfde fabriek! Waarom zou een Russisch geweer niet zo nauwkeurig kunnen schieten als een Duits geweer? De Arische superioriteitsideeën van de *Herr* Hitler zijn niet meer dan zuivere nonsens! In de laatste Grote Oorlog, schoten de Fransen zo nauwkeurig en zo ver als de Duitse soldaten!

Tevens, praktisch alle Duitse mensen volgen nu de ene of andere godsdienst, en de Germaanse religies, diegene die gevolgd worden in ons land, hebben Christelijke origines. Alle gaan terug tot de Bijbel. Het Nieuw Testament is het verhaal van het leven van Jezus Christus. Was het niet Christus die ons zei van elkaar te houden, elkaar niet te haten, en elkaar niet te benijden. We mogen niet stelen van elkaar! Dat is toch de basis van waar we zouden in moeten geloven, niet in haat. Dit is hoe we zouden moeten leven en elkaar helpen, niet elkaar doodschieten. Maar die Hitler en zijn kameraden preken net het tegengestelde! Ze lijken de Tien Geboden niet te kennen! Het zal wel steeds een mysterie blijven voor mij hoe het Duits volk, ik meen elk individu, zou kunnen leven bij de ideeën van *Herr* Hitler van geweld, weerwraak, haat en verachting voor de kleinste levens van de meest nederigen onder ons. Alles in de ideeën van Hitler is het tegengestelde van de christelijke religie! Is onze godsdienst en al haar ceremonieel in vieringen en herdenkingen dan niets meer dan een zeer dun laagje vernis op ons karakter? De Duitse mensen konden dan al even goed vernoemd worden als mensen zonder religie, niet?’

Ernst bleef zwijgen. Hij luisterde aandachtig. Julian nipte aan zijn Cognac, en ging dan verder.

‘Een andere belangrijke bewering van Hitler is zijn voorspelling dat de wereld binnenkort zou gevuld worden met te veel mensen. We zullen allen moeten strijden voor grond om te kunnen overleven. Dus, beweert hij, beter vroeg beginnen dan te laat om land te veroveren. Hij lijkt te vergeten, of weet gewoon niet dat mensen minder kinderen kunnen baren en zich aan hun omgeving kunnen aanpassen om niet samen te verhongeren. Zulk een trend kan men al merken in alle beschaafde landen, ondanks grote fluctuaties. Ja, in tijden van overvloed worden meer kinderen geboren en minder kinderen sterven vroeg. Het aantal kinderen geboren in harde tijden, verminderen. Het is toch een gekend fenomeen! Hoe meer een land geïndustrialiseerd is, des te minder kinderen worden er geboren, zodat de families hun budget kunnen houden. Eender welke geleerde van het gedrag van volkeren zal je hetzelfde vertellen. Maar niet Hitler! Natuurlijk, een Hitler die niet gedurende een ernstige tijd gestudeerd heeft en geen boeken leest, zou hier niet van weten. Dus kraait hij er maar wat uit. Zou hij zelfs het fenomeen kunnen begrijpen? Waarom zouden wij, als een intelligent volk, en niet behorend tot een moordende mensheid, geen natuurlijk evenwicht kunnen vinden tussen de hulpmiddelen van onze aarde en de mannen, vrouwen en kinderen die van het land moeten leven? In tijden van overvloed worden meer kinderen geboren, in tijden van moeilijkheden vermindert het aantal nieuw geboren kinderen. Waarom zouden we moeten vechten om te overleven? We zouden ons hoofd moeten gebruiken en werken. Minder kinderen hebben zou kunnen helpen, en dat is juist wat er gebeurt. Hoe meer geïndustrialiseerd een land is, des te minder kinderen worden er geboren.

Ik leef slechts op een kleine oppervlakte van het land, deel dat met de andere eigenaars van appartementen op ons stukje. Hoeveel mensen kunnen op deze wijze leven op slechts enkele vierkante meters? Neem enige goede aarde en humus op het dak, versterk de balken, en men kan een perfect goede moestuin houden helemaal boven! Waarom zouden we moeten sterven in groeiende hongersnoden? We hebben toch onze wetenschappen! We hebben al betere middelen ontdekt om nieuwe oogsten te bekomen en meer voedsel te vinden! Elk departement van agricultuur aan de universiteiten belooft ons mirakels van opbrengsten, oogsten meerdere malen hoger dan vandaag. Waarom zouden we ons nu moeten haasten? Wanneer ik door onze plattelanden rijd, dan zie ik meer grond nog vrij van mooie groenten, dan grond bezet door graanvelden of door groenten! Binnenkort zullen we wijzen ontdekken om met kunstmatige middelen meer wat we nodig hebben te doen groeien. Tevens, de mensen op aarde wisselen groenten uit. Jij groeit dit, en ik wat anders. Laten we dus maar uitwisselen! Dat wordt handel genoemd. De handel zal wel uitbreiden. Waarom niet? Waarom zou dat slecht zijn? Zijn wij, Germanen, niet slim genoeg om te verbouwen wat andere mensen nodig kunnen hebben? Dat is toch de basis van alle economie! Situaties dus, waarin er gebrek zou zijn van voedsel liggen zo ver af, honderden jaren in de toekomst, dat we ons geen zorgen hoeven te maken nu.

Er zijn andere, veel belangrijker problemen waar we zouden moeten aan denken dan die! Dingen zoals de pijn van de zieke mensen te stillen, ons leren beschermen tegen de ergste uitwassen van de natuur, strijden tegen bacteriën, enz. Nu dat, is de wetenschap van de medicijnen. Ja, Hitler en de Nazis misprijzen de dokters. Ze laten charlatans nu toe om dokters genoemd te worden, mensen zonder enige opvoeding. De Nazis lijken me opvoeding te misprijzen. Natuurlijk, Hitler had er geen en lukte er toch in goed zijn brood te verdienen! Dokters misprijzen is zowat het domste wat ik ooit hoorde van hen! Jij had niet de gelegenheid te studeren. Je zei me steeds dat je niet de gelegenheid had te studeren, maar dat wel graag had gedaan. Je moest dus maar bij je zelf leren, en je beschikte natuurlijk over speciale talenten,

over ondernemingslust en over een goed verstand. Weinig mensen hebben het geluk te beschikken over dergelijke speciale talenten, maar ze kunnen allen studeren! Dat is hoe we ons hoofd kunnen uitstekten boven de natuur.

Hitler wil ons allen land doen veroveren in het oosten. De herbewapening is dus één van zijn prioriteiten. Is dat hoe men een land helpt, of in zijn eigen termen een ras? Die man is dom, ziek met ambitie. Ik begrijp zijn drang wel: hij realiseerde nooit wat, werd genoemd als zijnde talentloos. Hij zou slechts een kleine man in de straat geweest zijn, had hij niet de gelegenheid gehad de controle te nemen van de NSDAP en haar stormtroepen! Bewijst dit alles niet voldoende dat Duitsland een onchristelijke natie geworden is, een zieke natie, die zou moeten genezen worden door meer studie, en die zou moeten beheerd worden door mensen met verstand?’

Julian pauzeerde een korte tijd.

Hij vervolgde dan, ‘ten oosten an ons ligt Polen en de Sovjet Unie. De Sovjet Unie kan ondersteund worden door vroegere Europese Geallieerden in een nieuwe oorlog. Waaraan zouden we dan weer moeten weerstaan? De Sovjet Unie, Frankrijk, Groot Brittannië, de Scandinavische landen en de Middellandse Zee landen, alsmede de Verenigde Staten van Amerika en Canada? Hoe, in ’s hemels naam zouden wij van die samen kunnen winnen? Zeg jij me maar hoe! Neen, Hitler en zijn partij zijn eenvoudig en duidelijk dom, en ze zijn door en door slecht! Elkeen die voor zulk een partij stemt, een Nationalistische partij, die beweert dat wij zoveel slimmer en machtiger zijn dan de rest van de wereld, is gewoon totaal gek!

Kijk alleen al maar naar de oppervlakten op een kaart, eender welke wereldkaart. Iemand in Duitsland die meent dat wij machtiger kunnen zijn dan alle allianties in de wereld, moet enkele schroeven los hebben gedraaid in zijn of haar hoofd! De Sovjets, de Russen en andere volkeren die in Azië leven, zijn niet dommer dan wij, Germanen! Wie kan het tegendeel beweren, met welke correcte argumenten? De Russen kunnen minder geschoold zijn dan wij, maar dat kan in een paar jaar opgelost worden. De Russen zijn dommer dan wij? Waarom, objectief gezien, zouden ze dat zijn? Ze kunnen minder basisonderzoek in de wetenschappen gedaan hebben dan wij, maar hun kunstenaars, schrijvers, schilders, muziekcomponisten, bewijzen dat ze niet minder schrandere mensen zijn dan wij. Ze zijn misschien minder goed georganiseerd dan wij. Dat, voorzeker, is enkel iets van enige duur, niet lang.

‘Toch domineren de Nazis, de NSDAP partij, nu Duitsland. Hun theorieën trekken de mensen aan,’ onderbrak Ernst.

‘Dat is waar,’ gaf Julian direct terug. ‘De mensen zijn nog steeds kwaad omdat wij, de Duitsers, de oorlog verloren hebben. We moesten daarvoor betalen, hoewel geen buitenlandse troepen in onze territoriums stonden. Maar dat laatste, weten we toch maar al te goed, was slechts een zaak van enige tijd. De Geallieerden konden vooruit gestoten zijn naar Berlijn. We konden wel degelijk de Franse en de Britse vlag hebben zien hangen aan de Brandenburger Tor! Dat beeld schokt je? Het is de waarheid! We hadden het geluk dat de Fransen en de Britten de oorlog zo moe waren als wij. Dus bleven ze staan waar ze zich bevonden aan het einde van de oorlog, en trokken ze niet verder op. Ze rokken Duitsland niet in. Ze konden dat gedaan hebben! We verloren zeer interessante stukken land, ten gevolge van onze toegegeven nederlaag. We verloren land in wat nu Frankrijk is, Polen en Czechië. Oostenrijk verloor haar keizer, en wij ook!

De Nationalistische Duisters zoeken dus weerwraak te nemen! Dat is een krachtig gevoel, wraak te wensen, en volledig tegengesteld aan onze godsdiensten. Zeggen die niet dat wanneer je geslagen wordt, je de andere kaak moet presenteren? In onze godsdiensten is wraak het uiterste kwaad! Duitsland is erg evangelisch ingesteld, maar niemand lijkt de basis concepten te weigeren die toch zo duidelijk en rechtstreeks verworpen worden door onze religies! Ik zou zeggen, dat is schaamteloos! Ik wist niet dat we zo'n volk vol wrevel en wraakzuchtigheid konden zijn. Toch lijkt alles er zo op. Rancune is een gevoel dat ik ook in mezelf ontdek, soms. Ik probeerde het te onderdrukken en te verminderen, zoals iedereen die enigszins religieus ingesteld is zou moeten doen. Maar wij, Duitsers, wij voelen allen ten minste een beetje, en velen erg veel, dat we wraak willen voor de verliezen van de Wereldoorlog. En we willen uitbreiding zoeken om machtiger te lijken in de ogen van de wereld. Al dat, omdat we vernederd werden. Louter de mogelijkheid, die ik een illusie vind, om nog een groter keizerrijk te worden dan vroeger, lokt ons dus aan, en het is een levendige, pulserende, zeer krachtige wens! Toch zijn al die aanspraken van het soort lagere, te verafschuwen en te mijden gevoelens in de universele moraal, niet? Het zijn slechte gevoelens, veroordeeld door alle Christelijke Kerken, gevoelens van de laagste soort!

Wat zouden die gevoelens betekenen, uiteindelijk? Ik vrees dat iedereen er al naar handelt, maar niemand aan de gevolgen, aan wat ze impliceren, denkt. Ze betekenen niets anders dan een nieuwe algemene oorlog!

Hebben we niet genoeg van bloed en pijn gehad? Waarom wil een Oostenrijkse korporaal ons in een nieuwe oorlog duwen? Is hij dan zo uiterst intelligent te menen dat het best is om dat te doen? Maar hij kon zelfs geen school in geraken van tekenen en kleuren! Zullen we zo iemand laten beslissen over ons lot, over de dood van miljoenen jonge Duitsers? Ja, ja, de NSDAP en de nieuwe kanselier jagen ons vooruit in die richting! Wel, we zullen dan maar allen weer vooruit marcheren, rechtdoor met onze hoofden en met volle borsten, een nieuwe oorlog tegemoet, een oorlog die zo lelijk, zo niet nog lelijker zal zijn dan de vorige, en die weer maar het gevolg is van de wens van een Oostenrijker! Hadden we dan niet genoeg van het lijden? Met hoeveel lijden zullen we ditmaal winnen of weer verliezen? Waarlijk, Ernst, of we zullen winnen of verliezen, doet er zelfs niet toe! De resultaten voor Duitsland en voor de wereld zullen nog meer catastrofaal zijn dan de laatste maal!

Kijk maar naar de nieuwe wapens die we nu kunnen gebruiken, naar de vliegtuigen en de bommen, naar de tanks en de kanonnen, om direct te begrijpen dat een nieuwe oorlog tragische gevolgen zal hebben voor alle naties, met nog meer slachtoffers, twee of driemaal of tienmaal of meer dan in de vorige Grote Oorlog! Men moet wel gek zijn om de NSDAP en haar krankzinnige leiders te volgen daarin, en hen de macht te geven om de wereld weer te proberen te vernietigen in een nieuwe oorlog. Ik verzeker je, Ernst, ik ben geen Communist, zelfs geen Socialist. Maar ik grom en grom nu in mezelf.

Maar wat was het eigenlijk dat je me wilde vragen? Ik weet het, ik kan op je gezicht lezen dat er iets is dat werkelijk belangrijk is voor je, waarover je me wilde spreken.'

Ernst bleef even stil terwijl hij nadacht over de woorden van Julian. Hij begon echter snel te spreken over wat op zijn lever lag.

'De NSDAP leden zijn niet enkel antisemitisch. Ze minachten andere soorten van mensen, ook waarlijke Ariërs! Hun stormtroepen vallen iedereen lastig die het niet eens zijn met hun opinies. Een woord van een SA man, en een garage heeft geen klanten meer. Winkels en garages worden

gebrandmerkt als niet overeenkomend met hun standpunten of bedoelingen. De Nazis vernietigen aldus veel zaken, veel bedrijfjes. Eén woord van een SA man, Julian, en ik kan bankroet geraken. Ik ben nog kwetsbaar in financiële termen. Ik heb schulden gemaakt om mijn zaak op te zetten. Mijn inkomsten nu in gevaar brengen, kan me duur oprispen, me meer kosten zodat ik in problemen kan geraken om mijn schulden af te betalen. Op dit ogenblik doe ik het zeer goed, alles volgens plan en tot mijn grote tevredenheid. Ik word rijker, natuurlijk. Maar met één knip van de vingers van eender welke SA man, kan dat allemaal veranderen. Ik heb er geen problemen mee de banken af te betalen aan wie ik geld leende. Maar als de Nazis en de SA mijn garages boycotteren, dan houd ik het niet langer dan drie maanden uit. Ik zou mijn zaak verliezen. Ik zou mijn garages weer moeten verkopen, me bankroet moeten verklaren, en weer van nul af aan beginnen. Wie weet, ik zou in één van die concentratiekampen van de Nazis kunnen geworpen worden, gewone velden in het platteland met *Stacheldraht* errond, en waar de gevangenen moeten leven in tenten of in dunne houten barakken waar de wind en de regen door vliegen. Waar zou mijn familie dan zijn? Die *Herr* Hitler heeft alle macht nu, in Duitsland. Julian! Mijn arme vrouw en kinderen! Dus, ik dacht me bij hen te voegen, Julian!’

Julian keek dan met nog grotere verrassing naar Ernst. Hij kon eerst geen woorden vinden. Dit was absurd!

‘Ik kan niet winnen van hen, Julian, dus dacht ik me bij hen te voegen. Ik heb de bedoeling een zeer laag profiel onder hen te behouden, en te weerstaan om in hun meest brutale avonturen betrokken te geraken. Maar een lidmaatschap van de NSDAP kam me enige bescherming verlenen tegen een toekomstbeeld om een groep SA stormtroepen mijn garages te zien binnenvallen en alles te vernietigen wat ik opgebouwd heb. Ze doen dergelijke dingen, weet je! Ik ben niet akkoord met hun ideeën. Ik denk dat jouw ideeën veel beter zijn, naar waarheid, maar ik wil ook dat ze me met rust zouden laten. Mijn medaille van de vorige oorlog zal me niet redden! Enig veinzen een aanhanger van hen te zijn zou me betere bescherming geven, vrede, en me door de donkerste tijden helpen tot ze verslagen worden. Dat ze ooit zullen verslagen worden, daarvan ben ik overtuigd. Hun theorieën en hun daden zijn me een gruwel, tegen de natuur zelf. Ze kunnen en zullen niet duren! Maar ondertussen kunnen ze veel kwaad aanrichten, ook aan mij.’

Julian antwoordde, ‘ik zie wat je bedoelt.’

Hij zuchtte, ‘ik kan je redenering volgen. Je kunt het meer bij het rechte eind hebben dan ik, Ernst. Vrede is wat mannen zoals jij en ik het meest waarderen. Je kunt gelijk hebben om hun rangen te vervoegen, en tevens te proberen uit de brutale acties blijven die ze opleggen aan hun tegenstanders. Dat doen kan zeer, zeer moeilijk worden, Ernst. Wel, je bent slim genoeg om er onderuit te geraken, meehuilen met de wolven en zelf niet brutaal worden! Ik heb nogal mijn twijfels daarover. Je kunt ooit een keuze moeten maken, hen je te zien murw slaan, of anderen mee murw slaan. Het kan nog steeds zijn dat je een dergelijke keuze niet kunt vermijden. Dat is een verschrikkelijke keuze die je dan kunt moeten maken, Ernst. Ik neem aan dat wanneer de Nazis hun theorieën werkelijk alle op ons land zouden willen duwen, we allen voor de keuze zullen staan wat te doen: mee te huilen, of te vluchten. Ons geld te nemen, zoveel we kunnen, ten minste, en te vluchten van ons thuis, ergens van nul opnieuw te beginnen in een ander, meer vredevol land, als zo een land nog ergens bestaat. Dat kan de enige oplossing zijn. Ik ben volledig akkoord met wat je zei, onze fierheid en onze persoonlijke integriteit moeten op de tweede plaats komen, na moed en bij je principes blijven tegenover de wolven wanneer je

familie kan lijden. Ik houd er niet van dit te moeten zeggen, maar een keuze om zich te voegen, zelfs met tegenzin, bij de Nazis, eerder dan hen als vijanden te beschouwen, kan inderdaad onze minste opoffering worden, uit hun weg stappen, zich verbergen en overleven. Het is niet zeer moedig, maar het dilemma is verschrikkelijk voor iemand zoals jij, en zoals ik. Wij houden van onze familie.

Doe dus maar zoals je het best vindt, Ernst. Ga en vervoeg hen. Wacht tot het laatste ogenblik nabij is. Ik zal je er niet voor minachten. Onze vriendschap kan duren. Ik hoop voor mezelf dat ik op het laatste ogenblik zal kunnen vluchten. Ik heb geen zaak. Ik kan gaan wanneer ik dat wens. Ik bid opdat ik niet tot een keuze zal gedwongen worden om voor of tegen hen te vechten, een beslissing zoals jij nu voor staat. Als ik je vader was, dan zou ik zeggen dat je mijn zegen hebt met je beslissing. Het zal niet gemakkelijk voor je zijn in de partij. Uiteindelijk kun je gedwongen worden iets te doen dat je verafschuwt, want tegen je geweten. Volg je geweten, en denk inderdaad aan je vrouw en kinderen. Wat je doet om hen te redden kan niet volledig slecht zijn. Het best kan zijn je familie in deze tijden ergens te verbergen in het platteland, in een geïsoleerd huis in een klein dorp misschien. Dat kan echter jaren duren! Verberg Eva en de kinderen. Eva zal daar misschien niet van houden, maar ik zal doen wat ik kan als je hulp nodig hebt.

Ernst knikte. De twee mannen zonken weer dieper in hun zetel. Ze dronken hun Cognac en praatten verder.

De volgende dag ging Ernst een NSDAP kantoor in en betaalde een lidkaart van de partij. De groep mensen achter de toog vroegen hem of hij ook een lidmaatschap kaart van de SA wou. Ernst antwoordde van ja, maar hij legde uit dat hij beter de NSDAP kon helpen door zijn garages in goede staat te houden. Dat zou hem al voldoende tijd nemen. Maar hij zei dat hij de partij kon helpen door automobielen en vrachtwagens te bezorgen, en te helpen die in goede orde te houden. De mannen dachten daarover na, en ze zeiden van ja, een goed idee. Ze noteerden wat hij deed, waar zijn garages waren, en hoe hij kon helpen. Ernst Vincius werd zo een Nazi met een glimlach van de mannen in het Berlijns NSDAP kantoor. Meerdere mannen kwamen zelfs uit andere bureaus van het gebouw, allen met brede glimlachen op hun gezicht. Ze wensten hem geluk. Hij moest handen schudden. Hij had meer vrienden gemaakt!

De Terreur van het Derde Rijk

De vroege Jaren van het Nazi Regime

De term concentratie kampen werd gebruikt om plaatsen van folteringen en dood te ceëren, waar de tegenstanders van Hitler en van het NSDAP regime vooreerst gevangen werden gehouden in de zomer en herfst al van 1933. Er was niet genoeg plaats in de gewone, bestaande gevangenissen van Duitsland om de aantallen mensen vast te houden die de Nazi leiders uit de gemeenschap wilden duwen en uit het openbaar leven te doen verdwijnen. De SA oefende de terreur uit over de mensen die zo gevangen bleven. Ze gebruikten veel geweld, vernederden de gevangenen en uiteindelijk doodden ze hen met verscheidene middelen. De SA mannen moesten niet vrezen ooit verantwoordelijk gesteld te worden voor de doden die in de kampen vielen. Na de SA nam de SS van Heinrich Himmler de taak over. In en rond Berlijn bevonden zich tot 105 dergelijke officiële plaatsen van folteringen en eliminatie. Vooreerst werden enkel Duitsers naar die kampen gezonden!

Direct na de overname door Hitler van praktische alle macht in Duitsland, begon de SA de gekende tegenstanders van de NSDAP te elimineren. De SA mannen braken zo in het huis van de zoon van Friedrich Ebert. Ze vielen in de uitgeverijen van de Ullstein broeders en van Rudolph Mosse. Ze sleurden de uitgevers en het personeel van de nieuwsbladen *Die Weltbühne* en *Das Tagesbuch* naar de gevangenissen. De arrestaties konden nu in het volle daglicht gebeuren! De mensen die uit hun huizen of bureaus getrokken werden, werden eerst belachelijk gemaakt en dan mishandeld door de SA. Die beweging werd later de *Köpenick Bloedige Week* genoemd. Ze gebeurde aan het einde van 1933, zagezegd nadat een jonge Sociaal Democraat drie SA stormtroepers had neergeschoten. Meer dan 500 mannen en vrouwen, leden van Communistische en van de Sociaal Democratische Partijen werden gevangen genomen en gefolterd. Ongeveer 90 tot 100 personen werden dadelijk vermoord. Onder die bevonden zich enige welbekende personaliteiten, vroegere politici van hoge stand. Er was geen proces. Het volstond voor de SA mannen te beweren dat ze bewijzen hadden gevonden van een geplande opstand. Die bewijzen werden nooit getoond. De rechtsstaat had zo opgehouden te bestaan. Geen groep hielp de Nazis meer dan de SA. Toch begon Hitler zelf zich zorgen te maken over de ongebreidelde macht van die reusachtige organisatie, de SA, geleid door Ernst Röhm.

Reeds in 1932 had Joachim von Ribbentrop zich gevoegd bij de NSDAP. Hij had uitstekende contacten in de leidende kringen van de Berlijnse hogere standen. Hij was de ideale man om als tussenpersoon te dienen tussen de leiders van de hogere kringen en mannen zoals von Papen en anderen.

Hitler en de NSDAP bekwamen snel de controle over de Duitse pers en over de filmindustrie en de radio stations. Goebbels nam die controle over, de Minister van Informatie en Propaganda. Bijvoorbeeld was toen het grootste filmbedrijf de UFA, de *Universum Film-Aktien Gesellschaft*. Dit was een wereldbekend bedrijf, geleid door directeurs zoals Ernst Lubitsch en G.W. Pabst. De UFA werd opgekocht in 1927 door Alfred Hugenberg! Na 1933, oefende de Nazis druk uit op Hugenberg om bijna exclusief nog Nationaal Socialistische films te maken. Het NSDAP trust-bedrijf had toen al de *Mosse Uitgeverij* en het *Ullstein Verlag* opgeslorpt. In maart van 1937 zou die ook de filmindustrie *Tobis* overnemen, en in dezelfde

maand maart kocht ook de Nazi Regering de UFA op van Hugenberg. Tegen het einde van 1939 waren bijna al de bedrijven die Duitse film produceerden genaturaliseerd. Propaganda Minister Joseph Goebbels gaf in 1937 als Kerstgeschenk 18 Mickey Mouse films aan Hitler, die daar verzot op was.

1 mei 1933 was de Nationale Dag van de Arbeid. Een avond-verzameling werd georganiseerd door de Nazis op het *Tempelhofer Feld*, een nieuwe paradedgrond nabij het vliegveld. De artistieke samenstelling van de gebeurtenis was gegeven aan een architect met naam Albert Speer. Speer had al een aantal kleinere dergelijke opdrachten uitgevoerd voor de NSDAP. Hij had nu een groots propaganda spektakel opgezet, met heel veel Swastika vlaggen die zwaaiden in de wind, krachtige spotlichten, en met een nieuw hoofdgebouw voor al 13.000 toeschouwers. Speer gebruikte meer dan 100 krachtige luidsprekers in de arena. Hij zou dezelfde verzamelingen en spektakels nog organiseren voor de eerste mei in 1934 en 1935, en dan tot in 1939. Dit werden emotioneel zeer beladen gebeurtenissen, opgezet als belangrijke evenementen in het Duits publiek leven.

Zoals de andere politieke partijen, werd de Sociaal Democratische Partij, de SPD, verbannen vanaf 23 juli 1933. Aan het begin van die maand hadden reeds de politieke partijen van de middenklasse zich ontbonden uit eigen initiatief. Op 14 juli 1933 al verbood een nieuwe wet de vorming van nieuwe politieke partijen. Dit betekende werkelijk het einde van Duitsland als een parlementaire staat. De NSDAP was de enige toegelaten partij in het land!

Hitler aanzag het dan als zijn speciale missie te doen met de hoofdstad van Berlijn wat de Weimar Republiek verwaarloosd had te doen in het verleden. Hij wou Berlijn omvormen tot de ware hoofdstad van het *Reich*, zodat ze de vergelijking kon doorstaan met andere hoofdsteden van Europa zoals London, Parijs of Wenen. Hij vroeg zijn Minister van Financiën 40 miljoen Mark vrij te maken, en later zelfs 60 miljoen, voor elk van de volgende jaren, om Berlijn om te vormen tot de ware hoofdstad van een wereldmacht.

De Secretaris van State, Heinrich Lammers, hield Hitler op de hoogte van de bouw van het Olympisch Stadium. Het Gebouwen Comité had zich ermee akkoord verklaard het oud Duits stadium van 1913 en het naburige Sport Forum van 1928-1929 te vergroten en het om te bouwen tot een nieuw, groots Olympisch Stadium. Op 5 oktober 1933 inspecteerde Hitler de site met zijn Minister van Binnenlandse Zaken, Wilhelm Frick. Er werd overeengekomen dat al de Olympische gebouwen in Grünewald later zouden overgenomen worden door de administratie van het *Reich*. Het nieuw stadium dat in opbouw was kon 100.000 toeschouwers bevatten. Het had een zwembad en een arena voor paardenwedstrijden. Een paradedgrond was voorzien, voldoende groot om er massademonstraties in te houden. Een open podium werd gebouwd in de mooie Murrelle bergengte, ten noordwesten van de plaats. Het nieuw ontwerp werd het *Reichssportfeld* gedoopt. Hans Pfundtver, de Secretaris van State voor het Ministerie van Binnenlandse Zaken, zou het project leiden.

Een ander project voor de hoofdstad was de nieuwe kanselarij die moest gebouwd worden langs de *Voss Strasse*. De Stadsopera ook moest herbouwd worden, en kreeg als nieuwe naam het Duits Opera Huis.

In mei 1933 stopte de aanwerving voor de Nazi Partij. Het partij leiderschap vreesde dat te veel opportunisten de NSDAP begonnen te vervoegen. Omdat die mensen geen lid meer konden worden van de NSDAP, werden ze lid van de SA.

Dit verzwakte echter de bindingen tussen de partij en de SA. In het begin van 1934 waren er al 6 maal meer SA stormtroepers dan in het begin van 1933. Tevens had in de 2^{de} helft van 1933 Hitler toegestaan de ganse *Stahlhelm* organisatie op te laten gaan in de SA! Uiteindelijk waren er toen meer dan 3 miljoen mannen leden van de SA, zelfs 4,5 miljoen met de *Stahlhelm* en andere groepen! Interne wrevels tussen de twee grote groepen waren nog niet uitgeklaard. Ze zorgden voor gevechten en disputen over heel Duitsland! De SA groeide uit tot een staat in de staat. Röhm wou voor de SA haar eigen disciplinaire gerechtshoven, zoals het Leger had. Röhm was bezig om de SA weg te halen van de jurisdictie van de politie en van de gerechtshoven van het Ministerie van Justitie. Hij wou van de SA een nationale militie maken, die naast het Leger bestond, en mogelijk later het reguliere Leger kon vervangen.

In vergelijking, was het reguliere Leger door het Verdrag van Versailles beperkt nu tot 200.000 mannen, al gegroeid van de oorspronkelijk toegelaten 100.000. Het regulier Leger was wel beter getraind en beter bewapend, maar het verschil in aantallen begon zorgen te baren, zowel aan de Legergeneraals als aan Hitler.

In december 1933 benoemde Hitler Röhm een Minister zonder portefeuille in zijn Regering. De wens van Röhm was eigenlijk geweest de Minister van Defensie te worden! Die post werd nog gehouden door Werner von Blomberg van het Leger. Een botsing tussen de SA en de *Reichswehr* leek in de maak! Röhm, met zijn thans reusachtig grote SA, was een bedreiging geworden, waar rekening mee moest gehouden worden. Maar er waren problemen met een eventuele inlassing van de SA in het regulier Leger. Het Leger kon vrezen voor mogelijke politieke infiltraties in haar opperbevel, en de SA leiders, evenzeer als de rangen, bevatten mannen die eerloos uit het Leger waren ontslagen!

Von Blomberg en het Leger waren behaagd met een belofte van Hitler om het Leger te doen groeien door de hervatting van de algemene dienstplicht. De buitenlandse politiek van Hitler had als één van haar doelen de groei van het Leger, zodat de territoriums verloren door het Verdrag van Versailles konden gerecupereerd worden. De Legergeneraals hadden *Mein Kampf* van Hitler gelezen, en ze bespraken onder elkaar de ogenschijnlijke wens van Hitler om een nieuwe veroveringsoorlog in het oosten te lanceren om die streken terug te winnen. Von Blomberg versterkte zijn loyaliteit ten overstaan van Hitler door de Arische paragrafen van de nieuwe decreten bij te treden. Die verboden de Joden om te dienen in het Leger, hoewel hij tegelijk de nadruk legde om de Joodse oorlogsveteranen niet te ontslaan. In feite, werden slechts 70 soldaten toch zo verwijderd uit het Leger. Einde 1933 had von Blomberg de benoeming van Generaal Werner von Fritsch als het Hoofd van het Leger doorgevoerd, en van Generaal von Beck als de Operationele Leider.

Met die drie mannen, Blomberg, Fritsch en Beck aan het hoofd van het Leger, bleef er geen kans over dat het regulier Leger zou wijken voor de druk van de SA en Röhm! Kon dan een burgeroorlog ontstaan tussen de twee grote, bewapende groepen? Op 28 februari 1934, ontmoette Hitler de leiders van de SA. Hij deed Röhm een overeenkomst ondertekenen waarin stond dat Röhm niet zou proberen het Leger te vervangen door de SA. Toen Röhm de

vergadering verliet, werd hij gehoord te schreeuwen dat hij niet bereid was om te gehoorzamen aan een belachelijke korporaal! Hij dreigde ermee Hitler op verlof te sturen!

Op 2 augustus 1933, trok Hermann Göring, nu de Minister-President van Pruisen, een bevel in van februari 1933 om delen van de SA als bijkomende agenten in de Pruisische politie te doen dienen. Andere landen in Duitsland deden hetzelfde. Meer strikte regels werden afgekondigd om te definiëren wie exact mensen in hechtenis kon nemen. Dit was een eerste poging van de Regering om de SA meer in controle te houden. In april 1934 werden nog meer striktere regels geopenbaard. Niemand mocht voor persoonlijke redenen in de gevangenis geworpen worden, of omdat ze als bedienden of arbeiders ontslagen werden, of omdat ze laakbare wettelijke acties naar de gerechtshoven hadden gebracht. Plots begon de SA te begrijpen dat ze heel wat van haar bestaansredenen verloren had!

In juni 1934 bezocht Hitler weer Tempelhof. Het geplande vliegveld moest het grootste en het eerste burgerlijk vliegveld in de wereld worden.

Enige partijen bleven nog over om geëlimineerd te worden van de politieke scene opdat Duitsland een autocratie van één partij kon genoemd worden. Eén van die partijen was de DNVP. Het hoofd van die partij, Alfred Hugenberg, werd eerst gedwongen zijn ontslag te geven uit het Cabinet van Ministers, ten gevolge een fluistercampagne tegen hem. Met Hugenberg, rijk en machtig, uit de weg, ontbond de DNVP zichzelf einde 1933!

De laatste nog bestaande partij dan was de Katholieke Centrumpartij. De Nazis ontsloegen alle Katholieke ambtenaren. Eén van de grootste vrezen van de Katholieke Kerk waren de Communisten. De vrees van de Paus voor de Communisten leidde tot een overeenkomst met de NSDAP, een Concordaat afgesloten in Rome. De Katholieke Partij zou zich oplossen voor de afsluiting van het Concordaat. De Katholieke Kerk in Duitsland had zich daarmee gered, maar ze was verdwenen als politieke macht, samen met haar Centrumpartij, uit de Duitse politiek.

Door die acties, werd het totaal geheel van het associatief leven onder de controle gebracht van de NSDAP, in een proces dat slechts plaats had van maart tot juni 1933! De totale machtsgreep door de NSDAP, door de Nazis, was tot stand gekomen in slechts enkele maanden nadat de partij aan de macht kwam. Haar macht was nu absoluut. Elke nationale vereniging en elke lokale associatie, of het nu over de sport ging, over cultuur zoals zangkoren, voetbalclubs, vrouwenorganisaties, was tegen het einde van het jaar 1933 al onder de totale controle van de Nazis. De NSDAP organisaties wonnen miljoenen nieuwe aanhangers. Meer dan 1,6 miljoen mensen werden lid van de NSDAP en de SA groeide tegen de zomer van 1933 tot meer dan 2 miljoen mannen!

In het begin van juli 1933 was er geen sprake meer van revolutie in de NSDAP. De revolutie was onnodig geworden! Hitler had met wettelijke middelen alle macht in Duitsland bekomen. De Ministers in de Regering probeerden dan het willekeurig geweld van de SA in te tomen. De Ministers van Justitie van het *Reich*, van Binnenlandse zaken, en de Minister van Economie wilden een einde maken aan de opstanden in de straten! De voortdurende instabiliteit in Duitsland kon de indruk verlenen dat Duitsland een onbetrouwbaar land was, en bijgevolg de economische investeringen en de heropleving ontmoedigen.

Ondertussen bleef Hitler ook de groei van de SA als een gevaar aanzien voor de coherentie van de Gewapende Machten in Duitsland. Hij hield niet van de debatten en discussies in zijn Cabinet dienaangaande. Hij verkoos de decreten volledig uitgewerkt te vinden tijdens één-op-één discussies, vóór ze op de tafel verschenen van de volledige vergaderingen van de Ministers. Vanaf november 1933 al beperkte hij dergelijke vergaderingen en zijn aanwezigheid in hen. Hij herwerkte ook zijn Cabinet, met minder Conservatieve Ministers en met meer NSDAP Ministers erin. Zijn Ministers waren nu:

- Goebbels: was Minister geworden in maart 1933.
- Rudolph Hess en Ernst Röhm werden Ministers op 1 december 1933.
- Bernhard Rust werd Minister van Opvoeding in 1934.
- Walther Darré werd Minister van Landbouw einde juni 1932, nadat Alfred Hugenberg zijn ontslag had ingediend op 2 juni.

Wanneer er op 20 januari 1933 slechts 3 echte Nazi ministers waren in het Cabinet van 17 Ministers zoals aanvaard door von Hindenburg (Hitler, Frick voor Binnenlandse Zaken en Göring zonder portfolio), hadden in mei 1934 de Nazis al een duidelijke meerderheid bereikt van 9 lange termijn Nazi leden. Zij konden nu de conservatieve leden manipuleren, intimideren, en hen doen zwijgen. De Conservatieven groepeerden zich nog rond von Papen, die de Vice-Kanselier was. Dit was ook het geval voor het Leger.

In April van 1934, viel von Hindenburg ziek. Hij trok zich terug naar zijn landgoed te Neudeck in Pruisen. De Duitsers bleven eerder apathisch bij de veranderingen in de Regering. Met de ziekte van de President steeg nog de invloed en de macht van Hitler in Duitsland.

In het midden van april sprak Hitler opnieuw met de leiders van het Leger. Dit gebeurde aan boord van het slagschip *Deutschland*, dat langs Noorwegen voer op een cruise van 4 dagen. Hitler bereikte een overeenkomst om de macht van de SA te verminderen, ten voordele van het Leger. Op 20 april, overhandigde de Pruisische Minister-President Hermann Göring de controle over de Pruisische politieke politie aan Heinrich Himmler. Himmler kon van dan af de politieke politie centraliseren in de SS, die hij ook weg trok van de SA, waarvan de SS oorspronkelijk deel van uitmaakte.

Von Papen voelde de overname van alle macht door de Nazi Ministers in het Cabinet aankomen. Op 17 juni 1934, bijvoorbeeld, gaf hij een toespraak aan de Marburg universiteit, tijdens dewelke hij waarschuwde tegen een tweede revolutie. Hij viel de persoonlijke cultus aan die werd opgebouwd op het personage van Hitler. Hij sprak over de arrogantie, het gebrek aan karakter, over de leugenachtigheid en het gebrek aan ridderlijkheid in het hart van de huidige Regering.

Hitler, als een vorm van antwoord, ontmoette zijn NSDAP Nazi partijleden te Gera. Hij sprak tegen de mensen die de overwinning van de Nazi ideeën wilden stoppen.

De Nacht van de Lange Messen

De interne spanningen onder Nazis moesten opgelost worden opdat de Nazi partij niet zou ontploffen en zou eindigen.

Op 21 juni 1934, werd Hitler geroepen naar een vergadering te Neudeck in Pruisen bij President von Hindenburg. Generaal von Blomberg was bij von Hindenburg wanneer Hitler aankwam. Von Hindenburg maakte het duidelijk aan Hitler, dat wanneer de SA niet onmiddellijk gefnuikt werd, hij bereid zou zijn de Staat van Beleg over Duitsland uit te vaardigen en de Regering in de handen van het Leger te plaatsen. Dat liet Hitler gaan andere optie dan snel te handelen. Hij begon de omverwerping van Röhm te plannen.

Hitler werkte in samenwerking met Himmler en met de assistent van Himmler, Reinhard Heydrich, die het hoofd was van de SS Veiligheidsdienst. Zij begonnen bewijzen te verzamelen tegen Röhm. Röhm zou een opstand in gans Duitsland aan het plannen zijn. Op 24 juni werden die bewijzen voorgesteld en uitgelegd aan de leidende officieren van de SS. Zij ontvingen instructies over hoe te handelen tegen de veronderstelde putsch. De SS leiders kregen te horen dat ze een aantal SA leiders zouden moeten doden!

Op 27 juni 1934 zag Hitler nog de Generaals von Blomberg en Reichenau om zich te verzekeren van de medewerking van het Leger. De volgende dag wierpen die Röhm uit de Liga van Duitse Officieren. Het Leger werd op vol alert geplaatst. Op 29 juni liet von Blomberg een artikel verschijnen in het dagelijks vlaggenschip dagblad van de Nazis, de *Völkischer Beobachter*. Hierin verklaarde von Blomberg de trouw van het Duits Leger aan het Nazi Regime. Op 30 juni ontving von Hindenburg von Papen in audiëntie. Dit bevestigde de leidende Nazis in hun geloof dat ze nu de gelegenheid vrij hadden om ook uit te slaan naar de Conservatieven in de Regering.

Hitler telefoneerde naar de adjudant van Röhm in diens vakantiehôtel te Bad Wiessee. Hij beval de SA leider hem te ontmoeten in de morgen van 30 juni. Hitler besprak dan de situatie met Goebbels en Sepp Dietrich, die het bevel had over de persoonlijke SS lijfwacht van Hitler. Hij meldde dat hij, Hitler, de volgende dag zou toeslaan op de SA leiders. Hitler zond Göring naar Berlijn, om daar de nodige acties te nemen en zich ervan te verzekeren dat de partij een sterke greep hield op alle Nazis in de hoofdstad. In de nacht van 29 naar 30 juni moest de SA toch wel gewaar geworden zijn dat er iets op til was, want 3.000 SA Stormtroepers liepen door München, schreeuwend dat ze alle pogingen om hun organisatie te verraden zouden vernietigen. Adolf Wagener, de SA regionale leider in München bracht weer kalmte en orde in de stad.

Hitler kwam aan op de luchthaven van München rond 4h30 in de morgen van 30 juni. Hij reed direct naar het Beiers Ministerie van Binnenlandse zaken, waar hij de leiders van de onrusten van de vorige nacht confronteerde. Hij trok de epauletten af van de schouders van de officieren. Hij schreeuwde dat alle officieren zouden neergeschoten worden en hij deed hen gebracht worden naar de staatsgevangenis van München te Stadelheim.

Daarna nam hij een groep van zijn SS lijfwachten naar Bad Wiessee, naar het Hanselbauer Hotel aldaar. Hitler arresteerde Röhm en de meest seniore SA groepsleider. Andere SA leiders werden eveneens aangehouden en naar de gevangenis van Stadelheim gezonden. De SS hield nog meer SA leiders aan, die nog steeds per trein aankwamen te München, zodra ze van de trein stapten. Hitler had reeds Viktor Lutze aangeduid als de nieuwe leider van de SA. En dan, kon het moorden beginnen!

Op 1 juli 1934 zond Hitler een woord naar Röhm in de gevangenis, zeggend dat Röhm een revolver kon hebben om zichzelf neer te schieten. Röhm weigerde dat, en twee SS officieren schoten hem dood in zijn cel. Nog andere SA leiders werden gedood in de gevangenis. Hitler beval de leider van de SA van Silezië, Edmund Heines, die een opstand geleid had tegen de NSDAP in Berlijn, direct neer te schieten. Nog andere SA mannen werden dan naar het concentratie kamp van Dachau gezonden.

Op 30 juni om 18h00 in de avond, vloog Hitler naar Berlijn om daar de rest van de operatie te leiden. Göring had reeds zijn bevelen geschreeuwd om de SA leiders in Berlijn te doden. Göring beval de Vice-Kanselarij te bestormen en te beveiligen. *Gestapo* agenten schoten de secretaris van von Papen dood, Herbert von Bose. Een andere secretaris van von Papen, Edgar Jung, werd gearresteerd op 25 juni en werd prompt neergeschoten. Von Papen moest in zijn huis in Berlijn blijven. Majoor-Generaal Kurt von Bredow werd in zijn huis gedood. Hij had geprobeerd weerstand te bieden tegen zijn gevangenneming. Op bevelen van Heydrich, werd het vroegere Hoofd van de Politie en leider van de Katholieke Acties doodgeschoten. De moord op Klausener ook, was een duidelijke boodschap voor de Katholieke leiders: een heropleving van de onafhankelijke Katholieke activiteiten zou niet getolereerd worden.

De vroeger Kanselier Heinrich Brüning werd door iemand verwittigd op voorhand dat een zuivering doorgevoerd werd. Hij slaagde erin in allerijl het land te verlaten.

Göring hield Georg Strasser aan, die nu zich had teruggetrokken sinds zijn ontslag uit de NSDAP. Göring hield hem aan, omdat hij verder kritiek had geuit tegen de NSDAP. Strasser werd naar het Politie Hoofdkwartier gebracht, en er doodgeschoten. De vriend van Strasser, Paul Schulz, een vroegere hoofdleider van de SA, werd naar een bos gebracht en er neergeschoten. Hij werd echter slechts licht gewond, en ontsnapte. Later, onderhandelde hij over zijn verbanning uit Duitsland met Hitler zelf. De welgekende Kapitein Erhardt, die de *Freikorps* leider was geweest van de *Kapp Putsch*, hoorde over wat er aan het gebeuren was, en ontsnapte naar Oostenrijk.

In Breslau, was het hoofd van de SS Veiligheidsdienst daar een man genaamd Ernst Müller. Müller was in Berlin en hij ontving er een post-gedateerde, verzegelde brief op 29 juni. Hij reisde snel terug naar Breslau. In de morgen van 30 juni, telefoneerde Heydrich met hem en gaf hem het bevel de brief te openen. In de brief stak een lijst van SA mannen. Die mannen moesten geëlimineerd worden. Müller volgde de instructies, nam SA wapenvoorraden in zijn bezit, beveiligde de luchthavens en hun radio zenders. Hij hield alle mannen aan die op de lijst stonden. Heydrich telefoneerde hem nadien herhaaldelijk met het bevel de gearresteerde mannen te executeren. Müller beval dus die mannen naar het SS hoofdkwartier te brengen, waar ze in de nacht vermoord werden. Meer aanhoudingen en executies gebeurden op de morgen van 1 juli 1934.

De eliminering van mannen die ooit gevaarlijk konden worden voor de suprematie van Hitler binnen de NSDAP was niet het enig doel van die nu beruchte Nacht van de Lange Messen. Hitler nam ook wraak op zijn vroegere tegenstanders.

In Beieren, werd de vroegere Minister-President Gustav Ritter von Kahr, die een grote rol had gespeeld in het neerslaan van de putsch van Hitler in 1923, neergeschoten door SS mannen.

Het gebeurde ook dat de SS mannen vergissingen begingen! Zo werd Wilhelm Eduard Schmid verkeerdelijk verward met Ludwig Schmitt, een vroegere aanhanger van Gregor Strasser. Hij werd gedood.

Otto Ballerstedt had Hitler vervolgd voor het opbreken van een rivaliserende politieke vergadering. Hij werd doodgeschoten te Dachau op 1 juli.

De SS Cavalerie leider Anton Baron von Hohberg und Buchwald werd thuis doodgeschoten, omdat hij een rivaal was in de SS van de Officier Erich von dem Bach-Zelewski.

En, terwijl de SS toch bezig waren, waarom ook niet wat Joden vermoorden? Vier Joodse mannen werden tegengehouden in Hirshberg en neergeschoten, zagezegd terwijl ze probeerden te ontsnappen.

De mannen die deze zuiveringen leidden, raakten niet aan Erich Ludendorff. Ludendorff stierf of 20 december 1937, en kreeg een respectvolle begrafenis van de Nazis.

Op 3 juli 1934 sprak Hitler het Cabinet van Ministers toe. Hij gaf als rechtvaardiging voor de moorden op Röhm, Schleicher en Strasser, dat ze een revolutie aan het voorbereiden waren, en dan nog wel met de medewerking van de Franse Regering, die het land in de chaos zou hebben gestort. De gebeurtenissen werden beschreven als een zuivering in de Nazi Beweging van gevaarlijke en gedegeneerde elementen. Röhm was een gekende homoseksueel geweest!

Op 5 juli 1934 nam de Regering maatregelen om de verraderlijke aanvallen van 30 juni en van 1 tot 2 juli 1934 te onderdrukken. De acties van de soldaten van Hitler werden hiermee wettelijk verklaard, en daden van nationale verdediging. De maatregelen waren geweest het doden van mensen, die ervan verdacht werden om de opstanden te hebben gepland of deel hadden genomen aan de opstanden zelf. Als oorzaak hadden ze de verbitterde pogingen van de SA om hun organisatie te militariseren en zichzelf in te richten als een Volksleger. Dit was een herleving van de moeilijke relaties tussen enerzijds de SA en partijleiders, en de *Reichswehr*, het Leger, aan de andere hand. De beweging van thans om de macht van de SA op te lossen, werd geleid door Hermann Göring. Veel topfiguren van de Nationaal Socialistische Beweging werden in de inspanning geëlimineerd.

Op 13 juli riep Hitler de *Reichstag* bijeen en sprak tot de vertegenwoordigers. Hitler beweerde dat hij een samenzwering vernietigd had, die het *Reich* had kunnen omverwerpen. Hij zei zonder schaamte dat 37 mensen gedood werden, hoewel Göring alleen al meer dan 1.000 mensen aangehouden had, van wie er ten minste 85 gedood werden. Onder die mannen bevonden zich zelfs 12 *Reichstag* vertegenwoordigers! De *Reichstag* leden applaudisseerden dan voor Hitler om zijn snelle en beslissende daden. In de volgende weken, werden nog verdere aanhoudingen en ontslagen uitgevoerd. Gedragingen zoals zwaar drinken, homoseksualiteit, geldverduistering, oproerig gedrag, werd zonder mededogen gezuiverd. Het resultaat ervan was, dat SA mannen de organisatie begonnen te verlaten in grote aantallen. De SA had nog ongeveer 3 miljoen leden in augustus 1934, maar dat aantal verminderde tot 1,2 miljoen in april 1938.

Gregor Strasser, de vroegere NSDAP organisatie leider werd door de *Gestapo* gedood in de *Gestapo* hoofdkwartieren in de toenmalige *Prinz Albrecht Strasse* van Berlijn. Kurt von Schleicher werd gedood samen met zijn echtgenote in zijn eigen huis. Generaal Ferdinand von Bredow, de vroegere Secretaris van State van Schleicher, werd neergeschoten in de voormalige

Cadet School van Lichterfelde. Eric Klausener, het vroeger hoofd van het politie departement in het Pruisisch Ministerie van Binnenlandse Zaken, werd afgeslacht in zijn eigen bureau. Al de mensen die aldus gedood werden, hadden op één of andere wijze geprobeerd de pogingen te stoppen van de NSDAP, en daarna van Hitler, om de volledige macht al over te nemen in 1932.

De *Reichstag* applaudisseerde de rechtvaardiging die Hitler gaf voor de slachting. Een wet werd gestemd die de acties retroactieve wettelijkheid verleende! Die wet werd aanvaard en gesteund door de toenmalige Minister van Justitie, Gürtner. Gürtner was geen Nazi. Hij was een conservatieve politicus.

De SA werd permanent verzwakt door de moorden van haar leiders. Het werd weinig meer dan een sportorganisatie, hoewel één die op elk ogenblik kon gemobiliseerd worden. De SS van Himmler won door dit verlies van autoriteit van de SA. Himmler had eveneens de leiding van de Pruisische *Gestapo* overgenomen van Göring op 20 april 1934. Hij was toen het onbetwistbaar hoofd geworden van de Politieke Politie in Duitsland. Op 20 juli van 1934, maakte Hitler van de SS zelfs een onafhankelijke organisatie, in erkenning voor de gebeurtenissen van 30 juni 1934.

De *Reichstag* werd afgeschaft in 1934. De President, de Kanselier en het Cabinet van Ministers regeerden voortaan alleen.

De Nazi Repressie van hun Tegenstanders

Op 7 december 1934, maakte Hitler van Göring zijn medewerker in alle aspecten van de Regering, vooral mocht hij onbekwaam worden zijn taken uit te voeren. Göring werd daarmee de tweede man in het *Reich*. Hitler noemde Göring ook als zijn opvolger. Het Derde Rijk was toen een volledige dictatuur, waarin Hitler kon doen wat hij wou.

Op 2 augustus van 1934 stierf de President Paul von Hindenburg. Wanneer men Hitler vroeg hoe hij nu wilde aangesproken worden, als Kanselier of als President, verklaarde Hitler dat hij gewoon de Leider wou genoemd worden, *der Führer des Deutschen Reiches und Volks*. Hij behield ook zijn functie als *Reichskanzler*, als kanselier, als Eerste Minister. Een wet daarvoor werd aangenomen in een nationaal referendum van 19 augustus 1934, om de zelfbenoeming van Hitler als hoofd van de staat te doen aan te nemen door het volk. De Bruinhemden oefenden natuurlijk een atmosfeer van terreur uit in de stembureaus. De mensen werden verplicht hun stem in het openbaar uit te brengen. Hitler bekwam zijn benoeming. Hitler alleen had nu officieel alle macht.

De *Schutzstaffeln*, de SS waren in origine de lijfwacht van Hitler. Ze zwoer trouw aan hem, en aan hem alleen. De SS gehoorzaamden aan geen enkele wet, behalve die van hen zelf. Hitler had de ambitie om van de SS de elite te maken van de nieuwe Nazi raciale orde. Daarom moesten de SS een strikte discipline volgen. Ze moesten puriteins, racistisch zuiver blijven, totaal gehoorzaam, en de beste elementen van het Germaans ras vormen.

De SS kreeg een gedefinieerde hiërarchie van officieren, met benamingen die verschilden van die van de *Reichswehr*, van het Leger, met groots-klinkende benamingen. Ze kregen nieuw

ontworpen uniformen. Ze droegen een zilveren doodskop op hun riem en op hun badges. De letters SS werden getoond als een dubbele bliksem. Tegen september 1939 werd het Himmler magazine *Freunde*, of Vrienden, gedrukt op 365.000 exemplaren.

Hitler had zijn dichtste Veiligheidsdiensten van de SS reeds in 1931 aangenomen. Van 1933 tot 1935 sloot Himmler wel 60.000 mannen uit de rangen van de SS. Hij weigerde dronken mannen, homoseksuelen en opportunisten. Vanaf 1935 eiste hij bewijzen voor de Arische afstamming, zodat officieren wel moesten teruggaan tot het jaar 1750, en de gewone soldaten tot 1800! Slechts blonde mannen werden aanvaard. Himmler stelde ook huwelijksregels vast. Dikwijls waren de SS officieren hoog opgevoede mannen met universiteitsdiploma's.

Himmler richtte ook zijn *Veiligheidsdiensten* op in de SS in 1931, geleid door Reinhard Heydrich. Heydrich was groot, blond, een experte schermer en een goede violonist, met een imponerend uitzicht en charisma, een hoge, duidelijke stem. Hij had veel relaties met vrouwen, en ook met hun zusters en dochters, dikwijls vrouwen getrouwd met zijn collega's. Voor dat gedrag werd hij zelfs uit het Leger verwijderd in april van 1931. Zijn laatste vriendin was Lina von Osten. De vrouwen dienden zijn ambities. Hij had weinig scrupules of empathie voor anderen. Himmler en Heydrich namen de ene politiedienst na de andere over.

De *Gestapo* of *Geheimer Staatspolizei*, werd gesticht door Göring als de politieke politiedienst voor Pruisen. Haar hoofd was de Politie Officier Rudolf Diels. De geliefkoosde auto van de *Gestapo* was de zwarte Mercedes 260D. Op 24 april 1934 verving Göring Diels en Himmler nam ook de *Gestapo* over. De *Gestapo* werd nooit een grote groep. Een wet van 1936 nam de *Gestapo* uit de jurisdictie van de gewone Duitse gerechtshoven. Een Duitse burger kon geen hoger beroep aantekenen op een actie of beslissing van de *Gestapo*. Op de 17^{de} juni van 1936 werd Himmler het enig hoofd van de Duitse Politie. Heydrich werd als hoofd van de *Gestapo* aangeduid en ook van de SS Veiligheidsdienst. De politie en de SS begonnen samen te vloeien, en de gewone politie in uniform werd geplaatst onder het bevel van de SS-er Kurt Daluege. De belangrijkste opdracht van de *Gestapo* was om de vijanden van de Nazis binnen Duitsland zelf op te sporen en gevangen te nemen.

Aan de zijde van de tegenstanders van de NSDAP, waren de leiders van de Sociaal Democraten, diegenen die nog niet gedood waren of gevangen genomen, Duitsland ontvlucht om een groep te vormen in Praag. Volgens de Sociaal Democratische Marxistische theorie, was het weinig waarschijnlijk dat het Nazi Regime lang zou duren. Het was de laatste en wanhopige poging van zelfbehoud voor een kapitalistisch systeem. De Sociaal Democratische weerstand bleef levendig in geheime groeperingen. Zij organiseerden minstens enige kritiek op de handelingen van de NSDAP, die meestal verspreid werd in de vorm van bedrukte blaadjes. De meeste van die mannen hadden een dubbel leven, oppervlakkig bleven en leefden ze conform met het regime, hoewel ze in het geheim weerstandsactiviteiten uitoefenden.

In januari 1934 verspreidden de Sociale Democraten een manifest waarin ze opriepen om een radicale politiek van onteigening uit te voeren om de machtigste industriële conglomeraten en de eigenaars van reusachtig grote landelijke eigendommen te vernietigen, dat alles natuurlijk nadat Hitler omvergeworpen was. Dergelijke daden echter, maakten hen niet erg populair bij de leiders van de Duitse Gemeenschap. De Sociaal Democraten waren nooit bekwaam zich uit te breiden buiten kleine, lokale elite groepen en activisten voor hun zaak. De aanhoudingen

decimeerden hen ondertussen! Ze dienden om wat meer onthoudingen te brengen tijdens verkiezingen voor de *Reichstag*, niet meer. Enige mogelijkheid, trouwens, om de massa's in tegenstand te brengen tot de Nazis was nu vanaf het begin gedoemd tot mislukking.

Aan het einde van 1935, was de formele ondergrondse organisatie van de Sociaal Democraten in Duitsland effectief onderdrukt door de Duitse politiemachten. Organisaties zoals de Internationale Strijders Liga en de Socialistische Arbeiderspartij van Duitsland, zonken weg en verdwenen. In de laatste dergelijke organisatie werkte nog Willi Brandt, een naoorlogse Kanselier van Duitsland. Hij en vele anderen ontsnapten uit het land om arrestatie te ontwijken, in het geval van Brandt was dat naar Scandinavië. Toch bleven meer dan een miljoen Sociaal Democraten in Duitsland wonen.

Van 18 maart 1933 tot 2 januari 1934 werden 2.000 mensen veroordeeld wegens verraad door de normale gerechtshoven. In de periode van 1934 tot 1939 werden meer dan 3.400 mensen veroordeeld wegens verraad door de gerechtshoven. De gerechtshoven deelden straffen uit van gemiddeld 6 jaar gevangenis, en ze spraken zelfs doodvonnissen uit.

De Minister van Justitie van het Reich was Franz Gürtner. De *Reich* Commissaris voor Justitie was Hans Frank, en hij was eveneens het hoofd van de Advocaten Liga van de Nazis. Hans Frank was de officiële *Reichsrechtsführer*. Tegen 1936 werden ongeveer 90% van de ter dood veroordelingen ook uitgevoerd.

Het Justitie Systeem van de Nazis en de Nazi Terreur

De Nazis moedigden de gerechtshoven en de Openbare Aanklagers aan om zoveel mogelijk alle dodingen als moord te behandelen, eerder dan met de niet hoofd-overtreding van doodslag. Voor de Nazis waren criminelen eigenlijk erfelijke gedegenereerden, die moesten behandeld worden als paria's van het ras. Wanneer de gevangenen hun veroordeling uitgezeten hadden en die overleefd hadden, liet een wet tegen de gewone Criminelen, uitgegeven op 24 november 1933, toe om de overtreders van 3 of meer criminele handelingen verder gevangen te houden in een staatsgevangenis, zelfs nadat hun formele veroordeling uitgevoerd was.

In de gevangenissen waarin ze werden vastgehouden, verslechterden de toestanden snel onder het Derde Rijk. De voedselrantsoenen verminderden en verslechtten, de mensen waren geïnfecteerd met ongedierte, huidziekten vermeerderden, en zware arbeid werd ingevoerd. Arbeidskampen werden bijvoorbeeld opgezet in de barre Noord-Duitse streken van Emsland, waar gewerkt moest worden aan de verbetering van de moerasgronden. Het doel van de strafpolitiek bleef de eliminering uit de ware Arische rassengemeenschap van die elementen die de mensen en het ras konden schaden.

In de Grondwet was de zogenaamde *Arienparagraaf* over het Arisch ras geleidelijk aan veranderd en uitgebreid. Joodse rechters en Joodse ambtenaren waren niet langer toegelaten in hun functie. Dit werd later uitgebreid tot andere beroepen, tot dokters, tandartsen, apothekers, advocaten, kunstenaars, en journalisten. De Joden mochten nog naar de universiteiten en de openbare scholen gaan, maar in steeds kleinere aantallen. De Joden konden geen militaire erefuncties meer uitoefenen, en zo voort. De namen van straten die duiden naar Joodse namen moesten veranderd worden. De Joden mochten niet meer rusten op banken in de parken, niet meer naar de openbare baden gaan. In september van 1935 werd een wet uitgevaardigd genaamd het *Gesetz zum Schutz des Deutschen Blutes und der Deutschen Ehre*, die het Germaans bloed en de Germaanse eer moest beschermen.

De *Gestapo* vervolgde ijverig de Communisten. Ernst Thälmann was gearresteerd geworden direct na de brand in de *Reichstag* van februari 1933. Tijdens zijn proces was er een gebrek aan harde bewijzen geweest voor het gebruik van terreur door de Communisten. Thälmann moest niettemin in verschillende gevangenissen blijven, zonder een verder formeel proces. De Communisten waren nog met 180.000 personen in Duitsland in 1933. Ze zetten hun vrijheid en levens in voor een gevecht waarvan ze meenden dat het hen uiteindelijk toch de overwinning zou bezorgen. Ze bleven actief in de Duitse weerstand, maar ze konden niet veel meer doen dan onder elkaar te communiceren. De weerstand had het zeer moeilijk om onderling contact te houden.

De sociale en culturele infrastructuur van de arbeidersbewegingen was vernietigd geworden en hun meest talentvolle leiders werden ofwel gedood of leden nu in de gevangenissen. Communistische leiders waren nu en nog Walter Ulbricht, de voormalige Communistische leider, en Wilhelm Pieck. Pieck was een langdurig lid van de *Reichstag* en een vroeger, laatste uur gezelschap van Karl Liebknecht en Rosa Luxemburg. Maar hij had een ruw, weinig gevoelig karakter voor mensen, en zelfs een speciaal talent om anderen tegen zich in het verweer te zetten. De *Gestapo* hield het volledig, geheim Nationaal Leiderschap van de Communistische Partij van Berlijn aan op 27 maart van 1935.

De Nazi terreur was nergens meer duidelijk dan in de groeiende macht en angst-inspirerende reputatie van de *Gestapo*! De *Gestapo* bleef niettemin een kleine organisatie met een klein aantal betaalde agenten en informanten. In 1934, waren er slechts 41 *Gestapo* agenten in Berlijn, 41 in Frankfurt-am-Main, 44 in Bremen, 42 in Hannover en 281 in Düsseldorf, maar dat laatste was dan voor het volledig district van de Lagere Rijn. In 1939, voor gans Duitsland, waren er 20.000 personen werkzaam in de *Gestapo*, van wie 3.000 ook SS mannen waren.

Het hoofd van de *Gestapo* was Heinrich Müller, een zeer ambitieuze man. Hij zou kniebuigingen gemaakt hebben voor iedere superieur. Zijn belangrijkste woorden waren plicht en discipline. Heydrich hield hem in functie.

De *Gestapo* hield een uitgebreid register bij van alle vijanden van de staat, gerangschikt in categorieën. De *Gestapo* werkte met een systeem van aanklagen. Het probeerde alle klachten op te volgen, zelfs de slechts kwaadaardige gevallen van geroddel. Het probeerde alle open kritiek tegen het regime te voorkomen. Het was natuurlijk zeer gevaarlijk openlijk in het publiek de Regering te bekritisseren. De mensen konden nooit zeker zijn wie meeluisterde!

De vrees om overhoord te worden verhinderde snel de vrije gesprekken in de koffiehuisen of in de bierkelders, vermits men op het minste onvoorzichtig woord of uitdrukking aan de kaak kon gesteld worden. Iedereen vreesde afgehoord te worden. Dit betekende ook dat mensen die het Nazi Regime niet steunden zeer eenzame mensen werden, die anderen vermeden. Uiteindelijk durfde niemand nog wat te zeggen. Het regime zocht zo het minste tekenen van ontevredenheid te elimineren, door die mannen en vrouwen direct naar concentratiekampen te zenden!

De *Gestapo* brak ook de weerstand van de arbeidersbewegingen. Arbeiders en ondernemers werden samen geplaatst in een verenigde organisatie van 1934 die het *Deutsches Arbeiterfront* genoemd werd. Daarna keerde dit zich naar de onderdrukking van minder ideologische vormen van onenigheid. Daartoe konden ze zich steunen op een organisatie van aanklagers, opwaarts van de blokhoofden. De blokhoofden waren de Nazi mannen of vrouwen die toezicht hielden

op een volledig blok huizen en appartementen in de grootsteden. Mannen en vrouwen die in het publiek lucht gaven aan hun toenemende kritieke opinies over de Nazi Partij, werden aangehouden. De bedreiging om aangehouden te worden, vervolgd en in verschrikkelijke gevangenschappen gegooid te worden, waar brutale en gewelddadige condities heersten, hing boven iedereen in het Derde Rijk. Angst en terreur waren de wapens van de politieke onderdrukking van de Nazis.

Tegelijkertijd bezat ook de Sovjet Unie haar arbeiderskampen in minder gastvrije delen van het reusachtig land, zoals Siberië. Stalin zuiverde de Communistische Partij in zijn eigen land. Ongeveer $\frac{3}{4}$ de van een miljoen mensen werden aldus gedood in die maanden. In totaal werden minstens 3 miljoen mensen uiteindelijk gedood in de kampen van Stalin. Duizenden Duitse Communisten van wie er velen gevlucht waren naar Rusland, werden eveneens gedood in de zuiveringen van Stalin. Nog meer leidende Duitse Communisten werden vermoord in de zuiveringsacties van Stalin dan door de *Gestapo* en de Nazis zelf in Duitsland!

Hoe werden die personen geëxecuteerd? In Oostenrijk was de meest verspreide wijze de dood door ophanging. In Duitsland, verkozen de beulen de guillotine. Onthoofding was de enige methode die er gedurende een eeuw toegepast werd. In Pruisen was de traditionele methode voor onthoofding de hakbijl. Hitler gaf een decreet uit om overal de bijl te vervangen door de guillotine. De doodstraf waas vooral gereserveerd voor de Communisten.

Op 24 april 1934 had Hitler de gevallen van verraad uit de gewone gerechtshoven gehaald, en hen overgebracht naar de speciale *Volksgerechtshoven*. Van juni 1936 af, zat Otto-Georg von Thierack die gerechtshoven voor. Hij was een Nazi van het eerste uur, de vroegere 1933 Minister van Justitie in Saksen, en de vroegere President van het Hoogste Gerechtshof van het *Reich*. Hij was een belangrijke figuur in het rechtssysteem tijdens de oorlog.

Op 2 augustus van 1934, moesten al de soldaten van de *Reichswehr* trouw zweren aan Hitler als de *Oberste Befehlshaber*, de opperste bevelhebber.

De Concentratiekampen

In de eerste maanden van 1933, richtte de Duitse Regering in alle haast 70 concentratiekampen in. Een uitgebreid systeem van overzicht en controle op de gemeenschap werd ingericht, om iedereen op te volgen en aan te houden en dan te straffen, die tegenstander was van het Nazi Regime. Dat hield in meer dan een derde van de kiezers die gestemd hadden tegen het Nazi Regime en voor de linkse partijen in minstens 3 Duitse verkiezingen! Er bevonden zich snel 45.000 gevangenen die straffen moesten uitzitten in die kampen. In de periode vanaf augustus 1933 tot april 1934, werden echter de meeste van die kampen weer gesloten. Tegen mei 1934 bleven slechts $\frac{1}{4}^{\text{de}}$ zoveel gevangenen in die kampen als een jaar voordien. De Grote Zuivering was toen al ten einde!

Heinrich Himmler benoemde de meeste bevelvoerders van die kampen. Bijvoorbeeld werd de bevelvoerder van het kamp van Dachau Theodor Eiche. Het kamp van Dachau was draconisch in maatregelen als geen ander! De hardste psychologische last voor de meeste gevangenen, was de onzekerheid over de duur van hun veroordeling. De meeste bewakers waren boosaardig slecht, brutaal, en minderwaardige mensen, die hun gerechtvaardigd gevoel van minderwaardigheid compenseerden door hun woede op de gevangenen af te wenden. Het

waren gehate persoonlijkheden! Op 4 juli 1934 benoemde Himmler zelfs Eiche tot Inspecteur van alle concentratiekampen van het *Reich*. Hij kreeg de hoofdrang van SS Groepsleider, zoals Heydrich, het Hoofd van de Beveiligingsdienst. Himmler bracht de concentratiekampen onder de bevoegdheid van de SS in 1934 en 1935.

In februari 1936 werden de SS en de *Gestapo* belast met ervoor te zorgen niet alleen dat alle weerstand van vroegere Communisten en Sociaal Democraten gefnuikt werd, maar ook met het onderdrukken van alle weerstand door de arbeiders en met de zuivering van het Germaans ras van alle ongewenste elementen. Gewone criminelen, asocialen en afwijkingen werden beschouwd als dergelijke ongewenste elementen. Het doel was het Germaans ras te zuiveren! Met de tijd gebeurde er een scherpe stijging van sterfte van gevangenen! In de kampen raasden tyfus epidemieën, vooral in de winter van 1938 naar 1939. Ongeveer 57% van de gevangenen te Dachau waren niet geclassificeerd als politieke vijanden. De kampen werden beschouwd als een instrument van de rassen en sociale verandering.

In 1937 bleven er slechts 4 concentratiekampen over in Duitsland: Dachau, Sachsenhausen, Buchenwald en Lichtenberg. Dat laatste was een vrouwenkamp. Dit klein aantal kan het groeiend gevoel van veiligheid weerspiegelen nadat alle linkervleugel weerstand in het land opgeheven was.

In 1933 al werden meerdere honderden zogenaamde *professionele criminelen* aangehouden door de politie. In september van 1933 was eveneens een Rijk Bedelaarsweek georganiseerd, tijdens dewelke ongeveer 100.000 zwervers, vagebonden en bedelaars aangehouden werden door de politie en naar de concentratiekampen gezonden werden. Op 14 december 1937 liet een nieuw decreet toe aan te houden en af te zonderen in concentratiekampen elkeen die gedefinieerd werd als *asociaal* door het regime en haar agentschappen. Geen proces was daarvoor nodig!

Asociaal betekende gewoon iedereen waarvan de houding niet strookte met de principes en gedragswijzen van de Arische rassengemeenschap, zoals zigeuners, prostituées, aanhouders, landlopers, bedelaars, hooligans, en zo verder. Op 13 juni 1938 lanceerde de Criminele Politie op bevelen van Heydrich een aantal raids, aan het einde waarvan meer dan 10.000 mensen aangehouden werden. De mensen die bestempeld werden als *asociaal* vulden weer de toen min of meer leeggelopen concentratiekampen tot massieve opvulling. In de zomer van 1938 werden meer dan 6.000 mensen naar Sachsenhausen gezonden, en in augustus 1938 waren er al meer dan 8.000 gevangenen in dat ene kamp. In Buchenwald, werden meer dan 8.900 van de ongeveer 13.000 preventieve gevangenen geclassificeerd als *asocialen*.

Einde 1939, bleven nog ongeveer 21.000 personen gevangen in de concentratiekampen. De gevangenen werkten! Sachsenhausen maakte bakstenen voor de door Hitler geplande transformatie van de Elbe haven. In Mauthausen en later in Flossenbürg, moesten de gevangenen werken in steengroeven.

De concentratiekampen gebruikten een kleurensysteem om het onderscheid te maken tussen de categorieën van gevangenen. Dit gebeurde door de kleuren van een omgekeerde driehoek op zijn of haar gestreept uniform te veranderen. Zwart was voor een asociaal iemand, grijs voor een professionele crimineel, blauw voor een terugkerende Joodse emigrant, rood voor politieke gevangenen, violet voor Getuigen van Jehova en een gele driehoek onder de badge met hun categorie, de Ster van David, voor Joden.

Het leven in de kampen was zeer brutaal. Alle gevangenen vonden zich overgeleverd aan de genade van de SS mannen, en ze leden onder de zeer slechte behandelingen. In de late jaren 1930, waren de kampen instituties geworden die buiten alle wetten lagen. Wat er gebeurde in de kampen werd bedekt met mysterie. Eigenlijk waren de kampen een schaamteloze gruwel! De bewakers waren weinig opgevoede mannen, ruw en brutaal. Een kamp zoals Dachau werd bewaakt door 6.000 SS mannen, Buchenwald door 3.000 SS mannen.

Nazi Propaganda en Cultuur

Elke lokale tak van de Nazi Partij had ongeveer 8 cellen per 60 huizenblokken, die ongeveer 50 huishoudens controleerden in elk blok. De mannen die elk een blok bewaakten, duiden helpers aan om elke groep huizen te dekken. In hun geheel waren er 200.000 politieke leiders en 2 miljoen Blokbewakers in Duitsland. Dikwijls waren dezen de eerste contacten in het geval van aanklachten. Ze oefenden een nauw toezicht uit over gekende andersgezinden. Ze droegen zelfs een uniform, een pak van bruin-gouden kleur met rode epauletten op de kraag. Daarom waren ze gekend als de *Gouden Fazanten*! De Nazi terreur daalde op die manier neer tot in de kleinste eenheid van het alledaags leven en werk. De Duitse gemeenschap was een gemeenschap die in zelftoezicht deed!

Op 14 juli 1933 had een nieuwe wet Duitsland tot een staat met één enkele partij gemaakt. Bij wet kon de Regering de mensen consulteren in bepaalde politieke problemen, op haar eigen initiatief. Dit waren meestal oefeningen in propaganda. In de Weimar Republiek lag de macht om referendums aan te vragen, plebiscieten, volksraadplegingen, bij de burgers. Niet zo in het Derde Rijk! Binnen enkele maanden na de machtsovername van Hitler en van de NSDAP, hadden de Nazis de Duitse bevolking ontnomen van virtueel alle basis menselijke rechten. De Grondwet en de toegevoegde wetten vormden geen bescherming meer van de burger tegen de staat en tegen de personen die de staat beheerden. Hitler en de NSDAP wilden eenvoudigweg dat alle burgers hun door en door gemene, totaal verkeerde en slechte idealen voor een levensgemeenschap zouden aanvaarden. Daarom moesten de Nazis de hoofden en mentaliteiten van de mensen veranderen om een nieuwe Germaanse cultuur in te stellen die hun waarden beantwoordde, en geen andere. Daartoe hadden de Nazis een overweldigend propaganda systeem nodig.

Goebbels kondigde aan in maart van 1934 dat de NSDAP een revolutie van de hoofden had doorgevoerd, de transformatie van de Germaanse Natie tot één volk. Het tijdperk van de industrialisering was vernietigd, en het individu zou vervangen worden door één gemeenschap van mensen, geleid door de Führer. Op 13 maart wou Hitler een Ministerie voor Verlichting en Propaganda. Goebbels werd haar leider of Minister, en hij won een plaats in het Cabinet ermee! Het Ministerie van Goebbels werd gevuld met jonge ideologen.

Hitler en Goebbels zochten constant hernieuwd enthousiasme voor de ideeën van het Derde Rijk, de ideeën van *Mein Kampf*, met de meest hysterische bewieroking van de leider. Het feit dat die leider niet in het minst de intellectuele bekwaamheden bezat nodig voor een klaar en helder oordeel, nooit erin geslaagd was hogere studies te beginnen, zelfs geweigerd werd door de kunstacademie van de visuele kunsten, leek niemand zorgen te geven. De Nazi propaganda verspreidde en benadrukte de leider cultus.

Een voorbeeld van een grootse propaganda was de Partijverzameling van de NSDAP in 1934 in Nürnberg. Een spoorwegstation werd speciaal gebouwd om de mensen naar de plaats te brengen, naar een reusachtig groot veld waar vroeger Zeppelin ballons van opstegen. Het ritueel van de verzameling was groots opgezet en ingewikkeld. Leni Riefenstahl, een film actrice waarin Hitler een genie van een filmdirector had gezien voor wat hij nodig had, nam het spektakel op celluloid film. De naam van haar film zou *Triumph des Willens* worden, de triomf van de wilskracht, een titel gekozen door Hitler zelf. Ja, Duitsland kon de wereld veroveren, indien het dat maar wilde. Het was de enige film in Duitsland gemaakt over Hitler, maar de film zei alles. Goebbels had ertegen geprotesteerd. In zijn idee, was propaganda het meest effectief wanneer het indirect kwam. De film van Leni Riefenstahl was zo direct als maar enigszins mogelijk, met een grote epische kracht!

Andere films werden in die periode gedraaid, zoals die van de *SA Man Brand*, een film over de jonge held Horst Wessel, die later veranderd werd in de titel *Hans Westmar, één van velen*. Dergelijke films gingen over de periode waarin de Nazis nog op zoek waren naar de macht. Maar die films waren niet langer gepast in tijden waarin de NSDAP haar overheersing had geconsolideerd. Andere namen van de acteurs en actrices in de nieuwe films en van de regisseurs waren Marlene Dietrich, Fritz Lang, Emil Jennings, Gerhart Hauptmann ald schrijver van scenario's, en ook Thea von Harboer. De zangeres met de diepe stem Zarah Leander, de acteur Theodor Loos, de regisseurs Veit Harlan en Hans Albers. Albers was getrouwd met een Joodse vrouw, die echter al de tijd in Zwitserland bleef wonen.

Voor de Nazi films bestond er geen internationale markt. De buitenlandse verkopen van Duitse films zou snel dalen ten gevolge hun stijgende politieke inhoud. De meest intelligente acteurs en regisseurs verlieten Duitsland al vroeg, eerst en vooral het idool Marlene Dietrich. Ze reisden meestal naar Hollywood! In juni 1933 stichtten de Nazis daarom de Film Kredietbank, die tegen 1936 de meeste grotere films betaalde. Op 16 februari gaven de Nazis een *Rijks Cinema Wet* uit, die het pre-censorschap van de scripts bevatte. Die werd gevolgd in 1936 door een Nieuwswet, die de Nazis toeliet de propaganda inhoud van de nieuwsfilms voor te schrijven.

De Nazis stichtten een *Reich Radio*, met nieuws van henzelf. Ze ontwierpen goedkope radiotoestellen, de zogenaamde *Volksempfänger*, waarop enkel Duitse radiostations konden opgevangen worden, niet bijvoorbeeld de BBC. Meer dan een half miljoen dergelijke toestellen werden reeds gemaakt in 1933. Tegen 1939, bezat ongeveer 70% van alle huishoudens minstens één dergelijke draadloze radio.

De belangrijkste partij ideoloog was Alfred Rosenberg. Hij werd de leider van de *Kampfbund für Deutsche Kultur*, die reeds 2.100 leden had in januari 1932, en 38.000 in oktober 1933. De *Vechters Liga* van Rosenberg werd hernoemd tot de *Nationaal Socialistische Culturele Gemeenschap*, al werd ze opgelost in 1937. Goebbels won hiermee een gevecht tegen Rosenberg.

In het domein van de muziek, organiseerde Bernhard Rust, de nieuw benoemde Minister van Opvoeding, een paneel of comité van bekende muzikspelers, onder wie de director Wilhelm Furtwängler, om de muziekevenementen van Berlijn te controleren en te censureren. In de jaren 1930 verlieten meer dan 2.000 kunstenaars Duitsland, schrijvers, muzikspelers, filmacteurs

en film directors, architecten en journalisten. Ze vluchtten voor de Nazis en de Nazi controle op hun werk. De Nazis verrijkten aldus niet de Duitse cultuur, ze maakten die armer van hun grootste kunstenaars in de cultuur.

De Duitse arbeidersorganisaties, meestal Communistische en Socialistische bewegingen, werden geïntegreerd in het Nazi Arbeidsfront, waarvan het hoofd Robert Ley was. Het werd snel gezuiverd van dissidenten, van non-conformisten, van Joden, en van iedereen die door het Regime beschouwd werd als sociaal ongewenst in de Duitse cultuur en in de massa media.

In de nieuws media was het Duits nieuwsblad met de hoogste reputatie de *Frankfurter Zeitung*. Het had tot nog toe overleefd, onafhankelijk van de grotere persimperiums van Alfred Hugenberg, Mosse en de Ullstein familie. Op 11 maart 1933 werden hun kantoren ingenomen door een groep SA mannen. Het blad boog dan diep voor het Propaganda Ministerie en haar oorspronkelijke editoriale staf gaf haar ontslag. Alle Joodse medewerkers werden ontslagen. Op 1 juni 1934 verkocht de Joodse familie van de stichter van het blad, Leopold Sonnemann, haar aandelen onder Nazi druk aan het IG Farben Concern. IG Farben bezat toen 98% van alle aandelen in het blad. De leidende figuur bij IG Farben was Carl Bosch. Na 1936, diende het blad enkel het regime. In 1938 verkocht IG Farben in het geheim het blad aan het Nazi *Eher Publicatie Huis*. Op 20 april 1939, presenteerde de NSDAP Nazi persmagnaat Max Amann, formeel en triomfantelijk de *Frankfurter Zeitung* aan Hitler als een geschenk voor zijn geboortedag. De schrijvers van het blad, onder wie Walter Dirks, Paul Sähle, Dolf Sternberger en Otto Suhr, die getrouwd waren met Joodse vrouwen, hadden toen al sinds lang het bedrijf verlaten. Het aantal lezers van het blad daalde zienderogen, tot het opgedoekt werd in 1943.

Het Nazi Regime had in 1933 de *Rijk Pers Kamer* gecreëerd, onder de leiding van Max Amann. Alle culturele domeinen werden toen onder dergelijke organisaties van de *Rijk Kamers* gebracht. Amann was het hoofd van de *Eher Uitgeverij*, dat een stijgend aantal nieuwsbladen overnam voor de Nazis. Andere nieuwbladen verdwenen snel. In 1934, viel het *Berliner Tageblatt* van 130.000 exemplaren tot minder dan 75.000 exemplaren per dag. De *Vossische Zeitung* viel van 130.000 exemplaren tot onder 50.000 exemplaren per dag. De Nazi nieuwsbladen, met een circulatie van 782,121 exemplaren groeiden tot 86 bladen met een circulatie van meer dan 3 miljoen per dag tegen einde 1933.

In 1934 dwongen de Nazis de Joodse eigenaars van het Ullstein Verlag uit hun pers. De Nazis kochten de publicatie firma van de Ullsteins gewoon op. In 1935 verbande de *Rijk Pers Kamer* alle confessionele of bladen van special interesse groepen uit hun eigenaarschap. Ze sloten de bladen die financieel aan de grond zaten of die eigendom waren van Joden. Daarentegen, was het eigen dagblad van de Nazi Partij nog steeds de *Völkischer Beobachter*. Dit verkocht in meer dan een miljoen exemplaren per dag. Haar editeur was Wilhelm Weiss.

Het hoofd van het *Nazi Pers Bureau* was een man genaamd Otto Dietrich. Dietrich en Goebbels breidden hun controle uit over de inhoud van de Duitse dagbladen. Ze publiceerden een nieuwe wet voor de editoren, opgesteld door Dietrich. Volgens die wet waren de editoren persoonlijk verantwoordelijk voor de inhoud van hun bladen. De macht van de eigenaars om de editoren te ontslaan werd gestopt. Nieuwe regels voor de inhoud van de nieuwsbladen werden vastgelegd. De editoren konden voortaan niets meer drukken dat het Germaanse Rijk kon verzwakken, of

de Duitse verdediging, haar cultuur en haar economie, of wat de religieuze gevoeligheden van anderen kon beledigen.

Het lidmaatschap in de *Rijksassociatie van de Germaanse Pers* werd verplichtend gemaakt, en onderworpen aan terugtrekking indien een journalist de gedragscode brak, zoals die vastgelegd werd en verplicht gemaakt door de professionele gerechtshoven. Zonder een lidmaatschapskaart kon geen journalist nog wat schrijven in een Duits nieuwsblad. In 1935 waren reeds 1.300 Joodse, Sociaal Democratische en Links-Liberale journalisten verboden nog wat te publiceren. Het *Duits Nieuwsbureau* publiceerde instructies betreffende wat kon gedrukt worden in de nieuwsbladen. Tevens werden op 24 april 1935 de *Amann Regels* publiek gemaakt, die toelieten de licentie tot drukken van eender welk blad in te trekken, wanneer het blad aan *niet-faire wedijver* deed of *morele schade* toebracht aan de lezers. Toch was een open antisemitisch dagblad *Der Stormer* van Julius Streicher. Het behield vele onware verhalen over veronderstelde gruwelijkheden begaan door Joden, had dikwijls duidelijk pornografische inhoud, en werd juist daarom gelezen doch nooit herroepen.

In de letterkunde was de toenmalige stijl het Expressionisme. Dit was de verwerping van het vroegere naturalisme, ten voordele van de directe communicatie van de emoties van de ziel. Het expressionisme ontweek de realistische tekening van de uiterlijke verschijningen. Er waren veel schrijvers in Duitsland. Sommigen onder hen waren Communisten, sommigen pro-Hitler, veel anderen waren dat niet.

Het lidmaatschap van de *Rijkskamer voor Letterkunde* was absoluut nodig voor alle schrijvers die gepubliceerd wilden worden en die wilden spreken in het publiek. Dit was ook nodig voor alle publicatie huizen, boekverkopers en iedereen die maar enigszins werkzaam was in de boekenhandel.

Een decreet van 4 februari 1933 liet de autoriteiten toe eender welk boek te verbieden en te grijpen, dat de openbare orde en veiligheid in gevaar bracht. Een *Supreme Censuur Autoriteit* werd gebaseerd in Leipzig tegen de zogenaamde *Schund und Schmutzliteratur*. Tegen het einde van 1933, werden meer dan duizend titels verboden door meerdere instituties. Er bestond een zwarte lijst van verboden boeken. Sommige buitenlandse boeken ook werden verboden, met zelfs werken van Charles Dickens en Sir Walter Scott! Een hoofd van de *Rijks Letterkunde Kamer* was Hans Johst, een pro-nazi toneelschrijver. Maar vanaf het midden van de jaren 1930 was veel literatuur niet openlijk Nazi literatuur. De mensen ook kozen voor zichzelf wat ze wilden lezen of niet. Grote bestsellers bleven Trygve Gulbrandsen's romans over de Bjørndal familie, en de *Gone with the Wind* van Margaret Mitchell.

Voor het theater was een *Rijks Toneel Kamer* ingericht. Voorzitter was de *Rijks Literatuur en Artistieke Theater Directeur* Rainer Schlösser. In de theater programma's werd een 4 tot 1 ratio van Duitse toneelstukken tot buitenlandse stukken opgelegd. De *Theater Kamer* teisterde, en in sommige gevallen sloot zelfs amateur gezelschappen, in de economische interesse van de beroepsspelers, die nog steeds geplaagd werden door de gevolgen van de economische Depressie.

Goebbels bleef echter voorzichtig om zijn culturele resoluties niet zo ver te laten gaan dat ze door ideologische gestrengheid de toneelspelen verboden. Zelfs de minst conformistische theaters konden nog nieuwe, kritische of zelfs radicale toneelstukken brengen, zodat de populaire vraag naar theaterstukken niet drastisch stopte.

Sommigen onder de meest fanatische leiders van Nazi kunstgalerijen en museum directeurs organiseerden tentoonstellingen van het modernistisch werk dat ze teruggetrokken hadden uit hun grootste tentoonstellingen: werken van Max Beckmann, Otto Dix, George Grosz, Ernst Ludwig Kirchner, Franz Marc en August Macke, Karl Schmidt-Rotluff, Emil Nolde, Alexei Jawlenski en Vassily Kandinski. Sommige van die kunstenaars emigreerden weg van Duitsland. In 1938 pleegde Ernst Ludwig Kirchner zelfmoord in Zwitserland. Max Beckmann verhuisde naar Amsterdam. Directeurs van de Duitse Nationale Galerij werden ontslagen. Zo werd Ludwig Justi ontslagen in 1933 al. Zijn opvolger Alois Schardt werd ontslagen in 1935, en zijn opvolger Ebergard Hanfstaengl in 1936.

Op 27 november 1936 verbande Goebbels met een decreet alle kunstkritiek. Het decreet liet nog slechts reportages over kunst toe, beperkt tot eenvoudige beschrijvingen. Goebbels organiseerde zijn eerste tentoonstelling van ‘gedegenereerde kunst’ in München, onder de naam *Duitse gedegenereerde Kunst sinds 1910*. Hij droeg de organisatie van de tentoonstelling op aan Adolf Ziegler, de Voorzitter van de *Rijks Kamer voor de Visuele Kunsten*. Ze opende op 19 juli 1937. Ongeveer 690 werken werden slecht getoond, sterk naast elkaar opgehangen aan de muren, en sommige zeer hoog. Het belangrijkste criterium voor de selectie van de werken was niet esthetisch, maar raciaal en politiek. De tentoonstelling kende een groot succes. Ze was zeer populair. Tegen eind november, had ze al meer dan 2 miljoen bezoekers aangetrokken. De tentoonstelling toonde ook werken van buitenlandse schilders, zoals van Pablo Picasso, Henri Matisse, Oskar Kokoschka, Paul Klee en Vassily Kandinski.

Op 31 mei 1938 werd een wet uitgegeven voor de *Confiscatie van Producten van gedegenereerde Kunst* als een decreet. Deze legaliseerde de confiscatie van gedegenereerde kunstwerken uit galerieën en museums, en ook uit privé verzamelingen. De beslissing over de aard van de werken werd gedaan door een comité, voorgezeten door Adolf Ziegler en door de fotograaf van Hitler, Heinrich Hoffmann. In totaal werden 5.000 schilderijen en 12.000 grafische werken aangeslagen in ongeveer 100 galerieën en museums. Meer dan 3.000 van die kunstwerken werden verkocht via de Galerie Fischer in Lucerne, Zwitserland. Verdere verkopen gebeurden in Zürich, in transacties van augustus 1939 tot 1942. Meer dan 12.000 kunstwerken werden weggehaald en in een opslagplaats van Berlijn geplaatst. Op 20 maart 1939, werden meer dan 1.000 olieschilderijen en meer dan 3.800 grafische werken verbrand in het hof van het centraal pompiers station van Berlijn.

De *Rijks Kamer voor Architectuur* joeg Joodse kunstenaars uit het beroep. De gebouwen van het Derde Rijk moesten gebouwd worden om te duren, om permanent te zijn. Een geliefde architect was Paul Ludwig Troost. Troost stierf in januari 1934. De nieuwe Rijkskanselarij, een voorbeeld van Nazi gigantisme, werd ingehuldigd in 1939. Ze was gebouwd door Albert Speer, die later Minister zou worden in het Cabinet van Hitler. Het gebouw had een hoofdgalerij, tweemaal langer als de Spiegelzaal in Versailles. Een ander voorbeeld van de Nazi stijl waren de *Nürnberg Partij Verzameling* gronden. De Zeppelin en Marsvelden daar konden 250.000 zitplaatsen houden en 500.000 staanplaatsen! Speer was eerst aangeduid als Algemeen Inspecteur der Gebouwen voor de hoofdstad. Hitler dacht aan een nieuwe naam voor Berlijn: Germania! Speer tekende de plannen voor het nieuw Berlijn. Tegen 1935, waren echter de kunstenaars die experimenteerden in modernistische architectuur het land uitgewezen of het zelf ontvlucht. Mies van der Rohe, bijvoorbeeld, emigreerde naar New York.

In de muziek, stelde de Minister Joseph Goebbels de *Rijks Muziek Kamer* op. Alle Nazi comités en organisaties die de kunsten dekten werden bij die naam van Kamers genoemd.

De Voorzitter van de Muziek Kamer was Richard Strauss, die 70 jaar oud was. Strauss was een ervaren culturele politicus.

Strauss hield niet van Bruno Walter, de belangrijkste muziek dirigent van Duitsland. Walter werd verbannen. Ook verbannen werden Frits Busch en de antifascistische dirigent Arturo Toscanini. Toscanini had bijvoorbeeld geweigerd te dirigeren op het Bayreuth festival! De Vicepresident van de Muziek Kamer werd dan de dirigent Wilhelm Furtwängler. Niettemin aarzelden zowel Strauss als Furtwängler niet te werken met Joden, zoals Stefan Zweig. Op 6 juli 1935, gaf Strauss zijn ontslag uit de Kamer. Zijn werk *Stille Vrouw* werd ingetrokken na 2 opvoeringen, en dan verbannen wegens deviaties van de ideologie van het Derde Rijk. Hans Severus Ziegler bracht een tentoonstelling van gedegenereerde muziek ten tonele in mei 1938. Beschouwd als Joden of te modernistisch, waren Mendelssohn, Heine, Denzo da Ponte (de librettist van Mozart), Igor Strawinsky, Bela Bartok (die een antifascist was), Anton von Webern en Alban Berg, enige van de nu grootste namen in de Duitse muziek. Ook de criticus Hans-Heinz Stuckenschmidt en de dirigent Erich Kleiber, werden terzijde geschoven. Op 4 december 1934 dwong Goebbels ook Furtwängler zijn ontslag te geven uit zijn staatsfuncties bij de Opera en bij de *Berliner Philharmoniker*, maar Furtwängler bleef toch nog af en toe nog dirigeren voor de *Berliner Philharmoniker*. In 1938 emigreerde Paul Hindemith naar Zwitserland, en verliet dit dan weer voor de VSA. Zijn echtgenote was eveneens half Joods, en ze was een medewerkster geweest van Bertolt Brecht. Carl Orff daarentegen, schreef het grootse *Carmina Burana* en bleef pro-Nazi.

Wagner, de geliefde componist van Hitler, was absoluut een antisemiet geweest. Hij had teksten in die zin geschreven. Zijn echtgenote Cosima, verzamelde een antisemitische kring na zijn dood. Van 1933 af, bleef Hitler deelnemen aan het Bayreuth festival van de werken van Wagner, aan zijn muziekdrama's, gedurende een periode van 10 dagen elk jaar. Hij goot geld in het operagebouw. Op uitdrukkelijke vraag van Hitler begon de jaarlijkse Nürnberg verzameling van de NSDAP met een gala uitvoering van Wagners *Meistersinger von Nürnberg*!

In 1939 had Alfred Rosenberg praktisch zijn interesse voor de culturele scene achter zich gelaten. Zijn invloed in de culturele scene was fel verminderd. Hij had zijn aandacht vooral gericht naar de Buitenlandse zaken.

Joodse componisten en hun muziek bleven op de zwarte lijst staan in Duitsland. Bijvoorbeeld, werd de muziek van Georges Gershwin vermeden. In Jazz clubs viel de SA regelmatig in, vooral in de jaren na 1935. Jazz ritmes in de muziek konden gemakkelijk herkend worden, en werden veroordeeld als ongeschikt in Duitsland.

In de stad van Schwaben genaamd Trossingen, bestond een firma met de naam Hohner. Ze produceerde mondharmonica's, maar dan van 20 tot 22 miljoen instrumenten per jaar, meer dan de helft van de totale wereldproductie. Bijna alle mondharmonica's werden uitgevoerd naar de USA. Reeds in 1931, werden die harmonica's verbannen uit de Pruisische scholen als slechts voortbrengend vulgaire en amateuristische muziek.

De Nazi cultuur glorifieerde de macht, wat het meest duidelijk was in de architectuur. Maar de cultuur was niet langer een privilege van de elite. Ze was verondersteld door te dringen tot elke zone van de Duitse gemeenschap. Daarna werd ze snel gereduceerd tot weinig meer dan de verheerlijking van de macht en tot een instrument van propaganda.

Het doel van het Propaganda Ministerie van Goebbels was om het individuele nadenken en voelen te verbannen, zodat de Duitse gemeenschap kon herleid worden tot een enige, gehoorzame en gedisciplineerde mensenmassa. Het Nazisme doordrenkte de Germaanse gedachte en de Duitse taal met de metaforen van de veldslag, met termen zoals het gevecht voor jobs, de strijd voor het bestaan, het gevecht voor de cultuur. De Duitse taal werd steeds meer scherp en militaristisch. Maar het publiek vond snel de nooit aflatende eisen van het Regime voor constante toejuiching van de agressieve NSDAP idealen als lusteloos en vervelend. Zelfs de Nürnberg partijverzamelingen verloren hun aantrekkingskracht in de niet-aflatende herhalingen en in de nadruk op hun macht om te inspireren.

Het Nazisme en de Kerken

De Nazis waren in het algemeen geen godsdienstige mensen! Ze hielden er niet van dat vele Kerken Duitsland verdeelden. De meeste Nazi's zouden er de voorkeur aan gegeven hebben slechts één nationale godsdienst te erkennen, met een Kerk gecontroleerd door de staat. Een koning van Pruisen had al gelijkaardige gevoelens gehad, toen hij de Pruisische Evangelische Kerk stichtte uit de Lutheraanse en de Calvinistische Protestantse Kerken. Dat experiment was slechts gedeeltelijk geslaagd. De thans genaamde Duitse Evangelische Kerk leek hen niettemin het beste alternatief voor de religieuze eenmaking van het Duits volk. Die Kerk moest geen verantwoording afleggen aan enige buitenlandse organisatie zoals aan de Rooms-Katholieke Pausen. Hitler kan de ambitie gehad hebben het Evangelisme op te bouwen tot een nieuwe soort van Nationale Kerk. Deze dan, kon een krachtige motor worden voor de verspreiding van de nationalistische en raciale doctrines van de Nazis.

Nazi aanhangers stichtten al in mei 1932 een drukkingsgroep genaamd de *Germaanse Christenen*. Leden van die groep wonnen een overwinning in de verkiezingen binnen de Evangelische Kerk van 23 juli 1933. De man die de meeste stemmen won om de Kerk te leiden was Ludwig Müller. De groep was tegen de invloed van de Joden in Duitsland, ze verwierp het Christelijk kosmopolitisme, en weigerde de vermenging van de rassen.

De *Germaanse Christenen* gaven de Nazis wat ze zochten, de identificatie van het Duits Protestantisme met de natie. De Rijksbisschop Müller zond de *Protestantse Jeugd* met over 1 miljoen leden al direct in de *Hitler Jugend*! Op 13 november 1933, verzamelden zich 20.000 *Germaanse Christenen* in het *Sportpalast* van Berlijn om het ontslag te eisen van alle geestelijke leiders die zich nog niet hadden verklaard ten voordele van het Nazi Regime. Op dat ogenblik waren ongeveer 40% van alle *Germaanse Christen* pastoors leden van de NSDAP! In november 1934 dan, creëerde de NSDAP het Provisioneel Management van de Germaanse Evangelische Kerk. De Evangelische kerk, nu een staatsinstitutie, nam de Arische paragraaf in de Grondwet aan. Ze moest 18 pastoors, op wie de regels toepasselijk waren, ontslaan!

In april van 1933, sprak de Protestantse theoloog Dietrich Bonhoeffer zich uit ter verdediging van de gelijke status voor Joodse geconverteerden. In de kerkverkiezingen leidde hij de tegenstand tot de *Duitse Christenen*. Hij werkte samen met Martin Niemöller. Ze stichtten de *Noodliga van de Geestelijke Leiders*. Onder hen bevonden zich minder dan 5% Nazi Partijleden. Ze organiseerden lezingen uit de Bijbel en richtten Bijbel studiegroepen op. De meeste leden waren vrouwen. Een andere oppositiegroep tegen de Rijkskerk was de *Confessionele Kerk*, die de Arische paragraaf in de Grondwet verwierp.

Hitler en de leidende Nazis beschouwden dan de godsdienst als te gevoelig een onderwerp om de politiek van Bisschop Müller te volgen met grote druk. Hitler verliet met tegenzin zijn ambitie om een synthese te vormen tussen de Evangelische Kerk en het Nazisme. Einde 1934 had de poging van de Nazis om een synthese te bouwen tussen het Duits Protestantisme en het Nazisme gefaald. Het Regime was er niet in geslaagd de Kerken te onderdrukken. Er zou geen officiële Staatskerk van het Derde Rijk komen! Toch, in juli 1935, creëerde Hitler een nieuw Ministerie voor Kerkjustitie. Een vroegere Pruisische Minister van Justitie, Hans Kerl, kwam aan het hoofd van dit Rijksministerie voor Kerken en Godsdienst van het begin van 1935 af tot in 1939, toen dit ook ontbonden werd.

Kerl begon een repressie tegen de *Confessionele Kerk*. Aan de studenten Theologie werd bevolen zich lid te maken van de Nazi organisaties. Ze mochten niet onderwijzen in scholen. Pastoors werden verbannen van het preken. De Nazis namen Niemöller gevangen. Tijdens zijn proces, echter, lieten de rechters hem vrij van alle beschuldigingen. Hij werd ontslagen op 2 maart 1938. De *Gestapo* wachtte hem op. Hitler zelf had zijn arrest bevolen. Niemöller werd naar het concentratiekamp van Sachsenhausen gezonden. In dat kamp bleef hij volharden in zijn geloof en ging zelfs zover als zijn vroeger antisemitisme te verwerpen. Hij werd dikwijls geslagen in de gevangenis, maar werd uiteindelijk in 1941, samen met 3 Katholieke priesters naar Dachau gezonden, waar ze ten minste genoten van wat betere omstandigheden.

In de Katholieke Kerk, toch nog ongeveer 1/3^{de} van de bevolking, bleef de Kerk haar institutionele trouw aan de Pausen van Rome bewaren. Heydrich, bijvoorbeeld, beschouwde de Joden en de Katholieken, agerend door hun politieke instituties zoals de Centrum Partij, of haar Beiers equivalent, de *Beierse Volkspartij*, als de twee belangrijkste vijanden van het Nazisme. De Katholieke kerk bleef het racisme verwerpen. De Kerk bleef bijgevolg voor het Nazisme de tegenstander van de raciale en spirituele integriteit van het Duits volk. Het was van eerste belang voor de Nazis om de Katholieke Kerk in Duitsland zo snel mogelijk te onderdrukken.

In juli van 1933 werd besloten tot het Concordaat tussen het Nazi Regime en de Pausen. De Nazis beloofden de Katholieke niet-religieuze instituties te beschermen, in ruil voor de niet-inmenging van de Pausen in de Duitse politiek. De Katholieke Gemeenschap in Duitsland verliet daarmee de *Centrum Partij*, die zich plichtsgewijs grotendeels ontbond, en ook enige andere politieke organisaties, zoals de Katholieke Syndicaten. Als tegengewicht hoopte de Katholieke kerk een groot aantal niet-religieuze organisaties hun onafhankelijkheid van het Nazisme te kunnen bewaren.

Maar op 19 september 1933 begonnen de Nazis de eigendommen van die Katholieke lekenorganisaties toch te grijpen, en hen te dwingen hun activiteiten te stoppen. Katholieke

nieuwsbladen werden verboden. De toen leidende figuren van de Katholieke Kerk, Kardinaal Bertram in Breslau en Kardinaal Michael Faulhaber, begonnen te protesteren. Ze stonden op tegen de aanvallen op niet-Arische Katholieken. Kardinaal Pacelli, de Secretaris van Staat onder Paus Pius XI, beklagde zich over de toestand in de Kerk bij het Duits Ministerie van Buitenlandse Zaken. Niets meer werd echter gedaan.

De leidende Nazis waren zich wel bewust van het gevaar om instituties aan te vallen die diepe wortels hadden in de Duitse gemeenschap, en die belangrijke, ingewortelde tradities in de Katholieke Kerk hadden. Desalniettemin bewogen ze zich verder tegen de Kerk.

De Katholieke jeugdorganisaties weigerden zich op te lossen in de *Hitler Jugend*. De *Hitler Jugend* kon daarom niet vorderen en groeien in sterk Katholieke streken van het land. Baldur von Schirach moedigde dan de *Hitler Jugend* eenheden aan om te gevechten uit te lokken tegen de leden van de hun rivaliserende Katholieke Jeugdgroepen.

In 1934, tijdens de *Nacht van de Lange Messen*, schoot de SS Erich Klausener dood, de Nationale Directeur van de Katholieke Jeugd Sport Organisaties. Ook gedood werd Adalbert Probst, de Nationale Directeur van de Katholieke Acties. Hij werd gedood in zijn kantoor te Berlijn. In München werd vermoord de editeur van het Katholiek nieuwsblad *Der Gerade Weg*, Fritz Gerlich, een criticus van het Nazi Regime.

Alfred Rosenberg, de leidende Nazi ideoloog, verwierp in het publiek de Katholieke doctrines zoals de onsterfelijkheid van de ziel en de verlossing van de mensheid van de oorspronkelijke zonde. In zijn opinie was het Katholicisme niets anders dan de creatie van het Joods klerikalisme. Zijn boeken werden daarom op de Katholieke index geplaatst.

Op 19 maart 1935, lanceerde Clemens von Galen, de Katholieke Bisschop van Münster, een hevige aanval tegen één van de boeken van Rosenberg. Ongeveer 20.000 Katholieken kwamen in de straten om een processie te houden en te applaudisseren voor de bisschop. Von Galen schreef naar Hitler om zich te beklagen over de aanvallen tegen de geestelijkheid door Nazis zoals Baldur von Schirach. De tegenmaatregelen van de Nazis werden er enkel harder door dan voorheen, zoals uitgegeven door Himmler en de *Gestapo* tegen Katholieke niet-religieuze instituties. Ook Goebbels en zijn Propaganda Ministerie zonden een vloed van beschuldigingen tegen de Katholieke lekeninstitututen. De tactiek faalde grotendeels.

Dan groeiden de protesten tegen de antikatholieke diatriben van Rosenberg. De mensen protesteerden tegen de verwijdering van alle religieuze symbolen in de scholen. Katholieke priesters weigerden de absolutie aan meisjes die lid werden van de Liga van Germaanse Meisjes, een institutie gecreëerd door de *Hitler Jugend*. Leden van de parochies begonnen hun ontslag in te dienen uit de NSDAP te Oldenburg.

Kardinaal Pacelli, de Secretaris van Staat in het Vaticaan, zond lange klachtschriften naar de Duitse Ministers. Het Nazi Regime ignoreerde meestal die protesten. Ze bleven hun oorlog tegen het Katholicisme in de culturele infrastructuur van de Katholieke Kerk verder zetten. Bijvoorbeeld, van 1935 af, begon de *Rijks Theater Kamer* de door de Kerk gesponsorde muziekavonden en toneelvertoningen te verbieden. Vanaf 1937 verboden ze zelfs Kerstnacht tonelen, argumenterend dat deze een vorm waren van Katholieke propaganda. Goebbels lanceerde een campagne tegen wat hij noemde de corruptie in de Kerk.

In Januari 1937, reisde een delegatie van Duitse bisschoppen en kardinalen zoals Bertram, Faulhaber en von Galen naar Rome om er de Nazis aan te klagen het Concordaat te verbreken. Daarna gaf de Paus de encycliek *Mit brennender Sorge* uit. De encycliek werd Duitsland in gesmokkeld, en er gedrukt. Ze kloeg de haat en de laster aan waarmee de Nazis de Katholieke Kerk aanviel. Hitler gaf het bevel al de exemplaren te vernietigen. Elke die in het bezit van de encycliek werd gevonden, moest aangehouden worden. Verdere dergelijke publicaties moesten verbannen worden. Himmler en Heydrich escaleerden nog de teistering van priesters door de politie. Meer dan een derde van de Katholieke priesters in Duitsland werden het slachtoffer van enige vorm van disciplinerende door de politie en door de officiële autoriteiten. Dit ging zover als de gevangenen van de priesters. Veel priesters werden aangeklaagd en veroordeeld in homoseksuele beschuldigingen.

Einde 1938 hadden de meeste Katholieke Jeugdbewegingen opgehouden te bestaan. Ze werden beschuldigd van het verspreiden van geschriften die vijandig stonden tegenover de staat. Meer processen volgden. Het Propaganda Ministerie begon een lange campagne om de Kerk te beschuldigen als zijnde seksueel corrupt en onwaardig om de opvoeding van de jongeren te verzorgen. Goebbels kloeg de Katholieken aan als vergiftigers van de ziel van de mensen. De Nazi slogans bleven, 'één leider, één volk, één school'. Tegen einde 1937 waren alle privé scholen beheerd door de Kerken gesloten of genationaliseerd. De Nazis oefenden druk uit op de ouders om hun kinderen te zenden naar Nazi ideologische instituten in plaats van hen een religieuze opleiding te geven.

Op nog andere manieren teisterden de Nazis de Katholieke Kerk, zodat haar macht en invloed verminderde. Van 1939 af, op bevelen van het Ministerie van Opvoeding werden in colleges die leraars opleidden, posten in theologie die vacant werden, niet meer opgevuld. In september 1937 besloot Hitler om het Concordaat met de Pausen te doen stoppen. Uiteindelijk deed hij dat niet. Maar Rosenberg bleef antichristelijke ideeën in de *Hitler Jugend* brengen. De Nazis verspreidden verder hun antichristelijke propaganda. Niet-Christenen in het Nazi leiderschap waren Erich Ludendorff, Robert Ley, Heinrich Himmler, Alfred Rosenberg, Reinhard Heydrich en Richard Walther Darré. In 1936 werd het aan de SS mannen verboden uniformen te dragen in kerkdiensten. In 1939 werd dit decreet uitgebreid tot alle Nazi partijleden. Het Nazi Regime bleef zo aandringen om de Kerken als centra van alternatieve ideologieën voor de Nazis te fnuiken, waarschijnlijk zelfs te elimineren.

Niet slechts de Katholieke Kerk leed zo onder de langzame, lange termijn teisteringen van de Nazis. Hetzelfde gebeurde met de Getuigen van Jehova. Zij hadden geweigerd eden van trouw aan Hitler te zweren. Ze waren echter veel kleiner in aantal, dus werden ze gemakkelijker geëlimineerd.

Er heerste een lange traditie van antisemitisme onder de Katholieken en Protestanten in Duitsland, zodat er weinig formele protesten kwamen tegen de Nazi daden van antisemitisme.

Het nazisme was geen godsdienst. Het Nazisme vormde zelfs geen coherent geheel van regels volgens dewelke men kon leven. De basis van haar acties was zagezegd de wetenschap, maar dan toegepast volgens dingen waarin geloofd werd, niet volgens feiten, en voorgeschreven en uitgevonden door slechts een handvol personen. Het Nazisme eiste het verder leven van het Germaans ras, niet van andere rassen. De Nazis geloofden in de Darwinistische competitie op aarde en in het universum. Het Duits ras moest die competitie winnen, en het was het beste ras en het sterkste om dat inderdaad te realiseren. Dat was het enig criterium voor de moraliteit, en

dit geloof kon leiden en leidde inderdaad tot verschrikkelijke daden. In dit geheel van ideeën, was er geen plaats voor medelijden, empathie, of liefde. Het geheel van de Nazi ideeën was niet volledig, noch coherent, en het bleef zo een mager substituut voor eender welke religie. Toch overspoelde het de gemeenschap met terreur en geweld om zich te bevestigen.

De Nazis en de Opvoeding

De NSDAP leiders stichtten de *Nationaal Socialistische Liga voor Opleiders* reeds in 1927, geleid door Hans Schemm, een vroegere schoolmeester. Eind januari 1933 had die Liga 12.000 leden. Het aantal groeide tot 220.000 leden einde 1937, groeide verder tot 300.000, eigenlijk bijna alle schoolmeesters en leraars. De grote *Liga van Katholieke Onderwijzers* werd gesloten in 1937.

Van 1933 tot einde 1939 probeerden de Nazis aldus alle aspecten van het Duits leven te organiseren, door groepen van mensen te creëren die leden moesten worden om enige rol van betekenis te spelen in het gemeenschapsleven. Dan publiceerden ze decreten over wat in elk domein zou moeten gedaan worden, volgens de Nazi principes.

Al dit liep volgens de ideeën van Hitler over de opleiding van jongeren, graag overgenomen door de andere Nazis. Het hoofdthema van Hitler was dat het Duits volk geen volk van geleerden mocht worden, want dan zouden ze zwak worden en fysieke gedegenereerd, lafhartige pacifisten zijn die niet de hemelen zouden bestormen en die niet in de strijd voor de overleving van de sterksten zouden kunnen overwinnen. Natuurlijk had Hitler zeker niet het profiel van een geleerde. Het eerste doel van de scholen werd daarom om de notie van ras en sociale gevoelens in het instinct en het intellect van de leerlingen in te branden, in het hart en het brein van de jongeren. De Nazi theoreticus van de opvoeding was Ernst Kriek. De ideale jongen voor Hitler was een slanke en soepele jongen, snel als een jachthond, doch zo taai als leder en zo hard als Krupp staal!

Op 30 juli 1933 gaf Wilhelm Frick, de Rijksminister van Binnenlandse Zaken, een decreet uit over de scholen. Het doel van de theorie, meldde het decreet, was om studenten te leren dat het leven steeds een gevecht was. Het ras en het bloed waren daarin centraal. Slechts het leiderschap bepaalde het lot van de mensen. Centrale thema's in de opvoeding moesten dus zijn de moed in het gevecht, de opoffering van zijn eigen leven voor hogere redenen, de bewondering voor de Führer die het steeds beter wist, de haat voor de vijand, en die vijand waren eerst en vooral de Joden. In het vak Biologie kregen de eerste plaatsen de raciale opleiding en de raciale hygiëne, alsook de bevolkingspolitiek en de bescherming van de familie. De Fysica begon thema's te bevatten zoals ballistiek, aerodynamica en radiocommunicaties. Aardrijkskunde sprak over concepten van thuis, van ras, van levensruimte, van bloed en grond. De Sociale Wiskunde was een nieuwe tak om bijvoorbeeld te kunnen berekenen hoeveel het de gemeenschap kostte om de mentaal zieke personen levend te houden.

De empathie onder leraars en leerlingen evolueerden naar de militaire geest en de drill. Niettemin bracht de militarisering van de opvoeding veel en steeds meer disillusies voor de

ouders. Op 30 juli 1933, definieerde een decreet van het Ministerie van opvoeding de *Leidraden voor Tekstboeken van de Geschiedenis*. Geschiedenis moest nu onderwezen worden volgens het concept van het heroïsme in haar Duitse vorm, verbonden aan het idee van het leiderschap. De jongens moesten Nazi militaristische gezangen leren. Ze kregen enige vorm van vroege militaire training, en de boeken die gelezen moesten worden waren diegene die vol stonden van Nazi ideeën. De jongens moesten leren op een paradedgrond in groep te marcheren. De nadruk lag op wedstrijden en het gevecht was een constant onderwerp. Debatten of discussies werden vermeden, vergeleken met te leren hoe te gehoorzamen. De militaire discipline en de fysische macht werden benadrukt, om de jongens op te leiden gewelddadig te zijn, agressief en onbeschaamd.

In januari van 1934 maakte een directie van het noodzakelijk voor scholen om de jongens op te voeden in de geest van het Nationaal Socialisme. Propaganda posters voor het Nazisme verschenen in de scholen, en een heel aantal Nazi festivals moesten opgevoerd worden. Schoolhoofden die weigerachtig bleven, werden uit hun functie ontslagen. Voor de zeer jonge kinderen werden tekeningboeken gedrukt, waarin de Joden voorgesteld werden als duivels, lelijke creaturen, met zwarte haren, die zich in donkere plaatsen verstopten, klaar om nietsvermoedende blondharige Duitse kinderen te belagen.

Natuurlijk was het openlijk verschillen van deze meningen verboden, en virtueel onmogelijk. De schoolleiding en de ouderverenigingen werden omgevormd tot agentschappen van Nazi controle. Toch gingen een vermeerderend aantal van schoolmeesters vervroegd met pensioen, of ze verlieten gewoon het beroep. In 1936, bleven er 1.355 jobs niet opgevuld, en bleven open in de elementaire scholen. In 1938 liep dat getal op tot 3.000. In 1938, waren de klassen al tot 43 studenten per schoolmeester opgelopen, hoger dan de 37 in 1927.

Al in de zomer van 1933, slechts enkele maanden nadat Hitler de macht overgenomen had als Kanselier van Duitsland, hadden de Nazis alle rivaliserende organisaties van de *Hitler Jugend* opgelost, met uitzondering van de Katholieke Jeugdorganisaties, die een tijdje langer weerstand boden tegen sluiting.

Dit was slechts één voorbeeld meer van hoe snel de Nazis de Duitse Gemeenschap aanpasten aan hun nood van controle. Van juli 1936 af, had de *Hitler Jugend* een officieel monopolie op sportfaciliteiten en activiteiten voor kinderen jonger dan 14 jaar oud. Later werd dit uitgebreid tot kinderen van tot 18 jaar oud. En dan, waren sportfaciliteiten gewoon niet meer voorhanden voor niet-leden van de *Hitler Jugend*. In 1939 waren bijna al de jonge kinderen leden van de *Hitler Jugend*: ongeveer 8,7 miljoen jongens en meisjes. Op 1 december 1936 werd de *Hitler Jugend* een autonome organisatie, direct verantwoording aflegend aan haar leider, Baldur von Schirach. Op 25 maart 1939, werd het lidmaatschap van de *Hitler Jugend* zelfs verplichtend gemaakt voor alle jongeren vanaf de ouderdom van 10 jaar. Ouders riskeerden ontslagen te worden als ze erin faalden of weigerden hun kinderen lid te maken van de *Hitler Jugend*!

In augustus van 1937, nam het Rijksministerie van Opvoeding de centrale controle op zich van de benoeming van schoolmeesters. Datzelfde jaar werd het secundair school systeem generationaliseerd in drie hoofdtakken. Eén tak waren de moderne talen, een tweede groep waren de wetenschappen, de derde kreeg een curriculum gebaseerd op de klassieken. Een Rijks Examen bureau zag toe op alle examens van de opvoeding.

De Nazis stichtten ook elite scholen!

Op 20 april 1933 stichtte Bernhard Rust, de Rijks Opvoeding Minister, drie zogenaamde *Napolas*, die stonden voor *Nationaal Politieke Opvoeding Instituten*. Dit waren kostscholen, naar het voorbeeld van de militaire Cadetten scholen, bedoeld om een nieuwe Nationaal Socialistische Duitse elite te vormen. In 1939 waren er 16 van die *Napolas* opgericht. Studenten werden geselecteerd volgens raciale criteria, en de aanvragers moesten moed en agressie in karakter kunnen tonen. De *Napolas* werden beheerd door SS en SA officieren die weinig ervaring hadden in opvoeding, maar ze kregen een parallelle staf van opvoeders voor de niet-militaire onderwerpen. De persoon die het hoofd was van het dagelijks management van de *Napolas* was Joachim Haupt, maar toen duidelijk werd dat hij een homoseksueel was, werd hij ontslagen en de *Napolas* waren overgedragen aan de SS.

Op 5 januari van 1937, gaven Baldur von Schirach en Robert Ley samen de aankondiging van de stichting van de *Adolf Hitler Scholen*, secundaire scholen die door de *Hitler Jugend* beheerd werden. Daarmee reden ze over de voeten van Minister Bernhard Rust. De eerste dergelijke school opende in april. De meeste leerlingen leefden in kostscholen van de organisatie. Er werden geen cursussen gegeven over godsdienst, er waren geen examens, maar wel regelmatige Examen Weken. Kinderen vanaf 12 jaar oud konden naar die scholen gaan. Eén school moest opgericht worden per Nazi Partij regio. In 1938, hadden ze slechts 600 leerlingen, en tot 1941 hingen de scholen af van gehuurde gebouwen in het Orderkasteel van Sonthofen. Die orde kastelen of *Ordnungsburgen* in het Duits, waren uitsluitend bestemd om studenten op te voeden van de *Adolf Hitler Scholen*. Drie dergelijke kastelen bestonden, hoog in afgelegen districten van het land. Eén was de *Falkenburg* aan het Röss Meer in Pommeren, het ander was het *Vogelsang* Kasteel in de Eiffel heuvels nabij de Rijn en het laatste was het *Sonthofen* Kasteel in de Beierse Allgäu. De intenties bestonden om nog twee meer zulke kastelen te bouwen, doch die wens werd nooit vervuld.

De Adolf Hitler Scholen en de Orde kastelen lieten geen meisjes toe, de *Napolas* wel.

In januari 1934 dan, opende de *Nationaal Socialistische Hogeschool*, gesticht door de SA en haar leider Röhm aan het Starnberger Meer. Het was een privé school, hernoemd door Rudolph Hess op 8 augustus 1939 als de *Rijksschool* van de NSDAP, de meest succesvolle van alle Nazi elite scholen. Ze bestond in 40 villa's.

Toch konden geen van die zogezegde elitescholen de standing en de graad van uitstekendheid van de al lang geleden gestichte Duitse gymnasiums beconcurreren. In 1940 waren er slechts 6.000 jongens en 173 meisjes in de *Napolas*, de *Adolf Hitler Scholen* en de *Rijksschool* samen! Zesmaal meer studenten gingen naar de andere residentiële scholen! Het doel van de opvoeding in de elite scholen was de opleiding in karakter. De opvoedingsstandaarden van de speciale scholen verminderden duidelijk vanaf 1939.

Het anti-intellectualisme van de Nazis

Bernhard Rust, de *Nazi Opvoeding Minister*, was een eerder zwakke man, nogal besluiteloos, en fundamenteel weinig geïnteresseerd in de universiteiten. Het vormen van sterke karakters was het eerste doel van de Nazi opvoeding, niet de vorming van het intellect. De leiding in de Nazifiëring van het universitair leven werd opgenomen door de *Nazi Studenten Liga*. De leider van deze beweging was van 1936 af Gustav Adolf Scheel. Alle bestaande studenten

organisaties gingen op in de *Nazi Studenten Liga*. Ze had het recht haar eigen leiders aan te duiden, en haar eigen beheer te verzorgen. In 1933, waren minder dan 5% van de Duitse universiteitsstudenten er lid van, ongeveer 5.000 studenten. Veel van dezen waren ook lid van de SA.

De studenten van de universiteiten moesten nu ook een verplichtende militaire training volgen, wat leidde tot een drastische val in de academische standaarden. Maar in oktober 1934, na de tragische gebeurtenissen van de *Nacht van de Lange Messen*, werd de SA weggehaald uit de universiteiten en de training door de SA werd vervangen door minder veeleisende sportieve opvoeding. Voor wat betreft de oude broederschappen, gaf Hitler een redevoering in juni van 1935, waarin hij zei te verwachten dat al die oude, conservatieve organisaties zouden wegblijven als de overblijfselen van een voorbij, aristocratisch tijdperk. Nog later, veroordeelden de Nazis openlijk de broederschappen.

In het Derde Rijk viel het aantal studenten in de universiteiten op spectaculaire wijze, van ongeveer 104.000 studenten in 1931 tot minder dan 41.000 studenten in 1939. Dezelfde vermindering gebeurde in de technische universiteiten, van 22.000 studenten in 1931 tot slechts 12.000 in 1939. De grootste daling kon genoteerd worden in rechten en in de humane wetenschappen. Maar studenten in economie verhoogden van 6% naar 8% van 1931 tot 1939, en in geneeskunde van 30% tot 50%. Die twee disciplines waren de grote winnaars.

Het Regime plaatste ook beperkingen op de vrouwelijke studenten aan de universiteiten. Voor Hitler, was het grootste doel voor de opvoeding van meisjes hen te trainen als moeders! Ook, op 12 januari van 1934, gaf de Minister van Binnenlandse Zaken Wilhelm Frick een decreet uit gericht tegen de grote aantallen studenten in de Hogere Opvoeding Instituten en in de scholen. Met deze wet, werden niet meer dan 10% van het aantal mannelijke studenten toegelaten voor vrouwelijke studenten. Meisjes werden in de opvoeding tot de huiselijke taken gezonden. In 1937, toen het secundair onderwijs hervormd werd, mochten de gymnasiums geen meisjes meer aannemen, geen Latijn dus voor vrouwen, hoewel kennis van het Latijn een voorwaarde was voor toegang tot de universiteiten. Het was dus geen wonder, dat het aantal vrouwelijke studenten in de universiteiten daalde tot één derde tegen 1939. Tevens, vanaf 1938, werden alle meisjes die slaagden in de ingangsexamens tot de universiteiten verplicht een 'huiselijk' jaar te nemen.

Vanaf de lente van 1934, werden 6 maanden arbeidsdienst als nodig bepaald voor alle personen die begonnen aan universiteitsstudies. Tegen dan hadden eerste- en tweedejaars studenten reeds gediend in een arbeidskamp voor een periode van 10 weken. De studenten moesten ook meerdere weken per jaar werken in speciale kampen, in hun verlofperiode, aan tijd gedurende dewelke ze normalerwijze verwacht werden toe studeren en hun nota's te reviseren. Nu moesten ze werken in fabrieken of op het land, of aan de oogsten. Het doel van dit werk in strikte militaire discipline, en onder veel verbale vernederingen, was waarschijnlijk opnieuw een oefening in het bouwen van hun karakter, om niet te vallen in de snobberij en de intellectuele arrogantie van de hoog-opgevoeden, die waarschijnlijk erg was gevoeld door Hitler.

Het werk was in de laagste fysische arbeid, aan het bouwen van wegen, het droogleggen van moerassen, dat alles aan magere rantsoenen, en zo verder, werk zonder vergoeding. Dit betekende voor hen in zovele maanden van hard labeur een wereld die op zijn kop werd gezet!

Het creëerde helemaal niet de solidariteit met andere sociale klassen, doch slechts bitterheid en wrok. In 1939, moesten de studenten werken aan de oogsten op bevelen van Heinrich Himmler, omdat Poolse seizoenarbeiders in Duitsland niet meer voorhanden waren. Tevens, aan de universiteit zelf, moesten ze tot 3 avonden per week geven voor politieke indoctrinatie, hoewel die lezingen afgeschaft werden in 1939.

De studenten vonden gewoonlijk logies in de huizen van privé personen. In 1939, echter, creëerden de Nazis 232 zogenaamde *Kameraadschap Huizen*, waarin ze samen konden en moesten leven tijdens hun universiteitsstudies.

Nieuwe cursussen aan de universiteiten droegen namen zoals raciale studies, raciale hygiëne, militaire geschiedenis, prehistorie, en Germaanse folklore. Die cursussen werden gegeven op vraag van Walter Gross, het hoofd van het Kantoor voor Raciale Politiek van de NSDAP.

Het succes van de Nazi Partij om de universiteiten te doen buigen naar hun eigen ideologie was verrassend eerder beperkt! Niet meer dan 15% of zo van de studenten werden Nazis in hun opinies. De Nazi ideologie was te ruw, te contradictorisch, te irrationeel, te onwetenschappelijk, om een grote impact te kunnen hebben op intellectuelen. Veel van de grootste breinen in het Duitsland van die tijden bleven weigerig ten overstaan van de Nazi ideeën. Albert Einstein was een pacifist, een aanhanger van de Weimar Republiek. Hij emigreerde snel.

Philip Lenard verwierp de Nazi ideeën die beweerden dat de basisprincipes van Einstein slechts Joodse fraudes waren. Hij had de Nobel Prijs gekregen in mei 1919. Niettemin vervoegde hij de NSDAP in 1937. Zijn student was Wilhelm Röntgen. Johannes Stark was een nauwe vriend van Lenard. Hij stond weigerachtige tegenover de moderne fysica. Minister Frick benoemde hem tot Voorzitter van het *Keizerlijk Instituut voor Fysica en Technologie* op 1 mei 1933, en later zelfs voor één jaar tot Voorzitter van de *Duitse Onderzoek Gemeenschap*, die grote sommen geld uitdeelde aan zuiver onderzoek. Maar Lenard en Stark konden slechts ongeveer 6 van de 81 fysica zetels vullen aan de universiteiten! En in 1936 werd Johannes Stark verwijderd van het voorzitterschap van de *Duitse Onderzoek Gemeenschap*.

Lenard en Stark samen leidden een campagne tegen Werner Heisenberg, een Nobel Prijs winnaar voor zijn werk in de Quantum Mechanica in 1932, en Professor van Theoretische Fysica aan de Universiteit van Heidelberg vanaf 1927. Heisenberg dong naar de prestigieuze zetel van Theoretische Fysica te München, maar Lenard en Stark zetten een campagne op tegen hem, en daarmee deden ze veel kwaad aan het werk van Heisenberg. Een publiek antwoord van Heisenberg werd ondertekend door niet minder dan 75 leidende fysici. Maar op 1 december 1939, ging de zetel naar Wilhelm Müller, een expert in aerodynamica. Müller schreef een boek in 1936, met de naam *Joden en de Wetenschappen*, waarin hij de relativiteitstheorie had aangevallen als zijnde niets meer dan een Joodse truc voor domme mensen. Heisenberg had het geluk de familie van Heinrich Himmler goed te kennen. Himmler klaarde de naam van Heisenberg in juli 1938. De Nationaal Socialisten in het algemeen droegen een groot wantrouwen mee voor abstractie en theoretisch denken, misschien vergelijkbaar met de officiële weerstand tegen wat ze de gedegenereerde kunst noemden.

In november van 1938 lanceerde Hitler een diatribe tegen intellectuelen. Geen wonder natuurlijk, want een intellectueel was hij zeker niet, en hij had nooit universitaire studies gedaan. Hitler zei dat intellectuelen onbetrouwbaar waren, nutteloos, gevaarlijk, steeds critici,

en onreducerbare individualisten, en dat gecombineerd met een volledig gebrek aan solidariteit met de massa's. Men kon ook in *Mein Kampf* lezen hoe Hitler intellectuelen verachtte. Hij was nu de Führer van Duitsland! Geen wonder, dus, dat dat onder het Derde Rijk de Duitse universiteiten een snelle teleurgang kenden. De aantallen studenten vielen, leidende wetenschappers en andere geleerden werden ontslagen en dikwijls vervangen door veel minder slimme mensen, terwijl veel open plaatsen van professoren onbezet bleven. Het resultaat daarvan was, dat veel jongemannen die van de gymnasia's gradueerden naar het leger gingen. De aantal groeide van 2% in 1933 tot 20% in 1935! De reden hiervoor was de snelle verhoging van het beroepsleger en het groeiend aantal goedbetaalde plaatsen in het leger. Uiteindelijk, en overall in het nieuw opvoedingssysteem, was de impact van de Nazis op de opvoeding gewoon desastreus! De Nazis zagen het nieuw opvoedingssysteem als een middel om de jonge mannen te beïnvloeden met hun eigen Nazi visie over de wereld, en tegelijk als een middel om de jongeren voor te bereiden op een nieuwe oorlog. Ze duwden terzijde de noties zoals vrijheid van geest, kritische intelligentie, of het zuiver onderzoek in haar geheel.

De wetenschappelijke onderzoek gemeenschap in Duitsland was nog wel uitstekend, waarschijnlijk zelfs nog de beste ter wereld, en georganiseerd in twee grote instituten, de *Duitse Onderzoek Gemeenschap* en de *Keizer Wilhelm Gemeenschap*. Deze garandeerden dat het wetenschappelijk onderzoek niet ineensstuurde in Duitsland.

In 1936 verzekerden Heisenberg en zijn collega's dat Stark verwijderd werd van het voorzitterschap van de *Duitse Onderzoek Gemeenschap*, ten gevolge van zijn vijandigheid tegenover de theoretische Fysica. Zijn koppigheid was het Duits oorlogs-relevant fundamenteel onderzoek aan het tegenhouden.

Otto Hahn en Lise Meitner ontdekten de nucleaire splitsing van de atomen in 1938. Anderen ontdekten het zenuwgas Sarin, de jet propulsie motor, de elektronen microscoop, de elektronische computer, de extrusie van koud staal, de infrarode fotografie vanuit de lucht, band recorders, X-straal lampen, de behandeling van kleurfilms, en intercontinentale ballistische missielen. De eerste televisie uitzending sterk genoeg om tot buiten de planeet te geraken was de redevoering van Hitler tijdens de openingsceremonie van de 1936 Olympische Spelen.

Voor wat betreft de Geschiedenis, waren er nog veel en uitstekende geschiedkundigen in Duitsland, zoals Hermann Oncken en Johannes Haller, die er de nadruk op legden dat de geschiedenis een zoeken naar de waarheid was, niet een woord dat zeer welkom was bij de Nazis die de geschiedenis verdraaiden zoals het hen paste.

Het Rijksinstituut voor de Geschiedenis van het nieuwe Duitsland werd geleid door de Nazi Walter Franck en het onderzoek in de Joodse Kwestie werd geleid door Alexander von Müller, die al geassocieerd waren met Hitler in het München van de jaren 1920. In 1935 had von Müller als uitgever het prestigieuze Duits *Historisches Zeitschrift* overgenomen van de Liberaal Friedrich Meineke. De geschiedkundigen organiseerden hun jaarlijks Congres van de Geschiedkundigen, maar die eindigden in 1937 omdat geen enkele geleerde zich nog de moeite deed om er aanwezig op te zijn. Eén van de grootste geschiedkundigen was de Universiteitsprofessor Gerhard Ritter te Freiburg. Ritter was een legerofficier die nog gevochten had aan de Somme in de Wereldoorlog van 14-18. Hij was een patriot, maar ook iemand die sterk op zijn voeten stond. Hij was geen antisemiet en wantrouwde zeer het populisme van de Nazi politici. Hij stond kritisch opgesteld tegen veel aspecten van de Nazi

ideologie. Toch dienden zijn boeken de gebruikelijke thema's van de Nazi ideologie zoals de Duitse mannelijkheid en hun heroïsme, zoals weergegeven in de levens van de grote Duitse helden van het verleden.

In de Theologie bleven de Protestantse en de Katholieke theologen bittere twisten uit te vechten aangaande de godsdienstige thema's sinds ooit. Aan de universiteit van Bonn, was Karl Barth de leidende geest. In april 1933 kreeg de faculteit een nieuwe deken, Christian Emil Pfennigsdorf. Hij ontsloeg of transfereerde 10 van de 14 professoren Theologie van zijn faculteit en verving hen met zijn eigen aanhangers. Het resultaat was, dat de faculteit bijna al haar studenten verloor! In 1939, in de Faculteit Theologie, bleven 8 van de 12 zetels niet ingevuld. Dan kwamen er 2 nieuwe professoren van München, waar de Nazis de theologie faculteit gewoon gesloten hadden.

In 1933 benoemde Hitler de genaamde Fritz Lens tot de nieuwe zetel van Raciale Hygiëne aan de universiteit van Berlijn. Dit was de eerste dergelijke zetel in Duitsland. In de raciale Hygiëne was de kwaliteit van de professors dikwijls zeer laag.

In de Geneeskunde, van 1936 af, was de leider van de *Rijks Geneesheren Kamer*, Gerhard Wagner, een dichte geassocieerde van Rudolph Hess. Tegen 1938 was er zulk een tekort van gekwalificeerde medische zetels, dat het Ministerie van Opvoeding professoren die op rust gingen moest vragen om in dienst te blijven. Maar het idee dat mensen die als raciaal minderwaardig aanzien werden wettelijk konden gebruikt worden als objecten voor de medische experimenten, begon langzaam gewoon te worden in de hoofden in Duitsland. Wanneer de patholoog Gerhard Domagk de Nobel Prijs voor Geneeskunde kreeg voor zijn ontwikkeling van drugs op basis van zwavel om infecties door bacteriën te doen stoppen, mocht hij van de Nazis die zelfs niet aanvaardden.

Economie en Tewerkstelling

In de Duitse economie en in de technologie, was het belangrijkste idee geïntroduceerd tijdens de Motor Show van februari 1933 in Berlijn, de constructie van de *Autobahnen*, de Duitse snelwegen. Eigenlijk was dat oorspronkelijk een Italiaans idee, maar Hitler nam het gretig op. Op 30 juni van dat jaar benoemde Hitler de ingenieur Fritz Todt om het bouwen van de nieuwe snelwegen te overzien. Todt was ook een voorstander van dit idee, en had er Hitler voor warm gemaakt.

Todt was de leider van de *Vechtende Liga van Duitse Architecten en Ingenieurs* van de NSDAP Partij. Hij werd benoemd tot Hoofd Technologie Adviseur in het kantoor van de assistent van Hitler, Rudolph Hess.

De snelwegen waren misschien een vreemd idee in het begin, want zelfs in 1935 bezat slechts 1,6% van de Duitse bevolking een auto! Dit cijfer was toen 4,9% voor Frankrijk, 4,5% voor Groot Brittannië en 4,2% voor Denemarken. Vergelijk dit met 20,5% voor de toenmalige USA! Toch verdubbelde de productie van auto's in Duitsland van 1932 tot 1933, en dan weer van 1934 tot 1935. In 1938 groeide in Duitsland de productie van wagens sneller dan in eender welk ander Europees land. Toch bleven de grootste transport voorzieningen de spoorwegen. De Nazis verkregen de steun van de beroemde ingenieur van renwagens, Ferdinand Porsche.

Von Papen voedde dadelijk het project van de snelwegen met 300 miljoen *Reichsmark*. Het Ministerie van von Schleicher bracht 500 miljoen *Reichsmark* bij. De Nazis verhoogden nog dit bedrag tot 600 miljoen *Reichsmark* in de zomer van 1933. Günther Gereke, een economist, was benoemd geworden als hoofd van de *Rijkscommissie voor de Creatie van Jobs* op 15 december 1932. Hij had veel enthousiasme voor de werken aan de snelwegen. In het algemeen was reeds het aantal werkloze personen gedaald tegen eind april 1933 met meer dan een half miljoen mannen, zoals Franz Seldt, de Minister van Arbeid, kon aankondigen op 27 april 1933. Aan het einde van 1933, had de Regering meer dan 5.000 miljoen *Reichsmark* geïnjecteerd voor de creatie van jobs, waarvan er 3.500 miljoen uitgegeven waren tegen het begin van 1936. Dat geld was geïnvesteerd in de subsidies van aankoop van huizen, in veranderingen aan huizen en aan herstellingen, dat alles om de bouwindustrie te stimuleren. Het begin van de economische herneming in Duitsland kon dus al heel natuurlijk beginnen, in de laatste maanden van 1932, zonder waarlijke innovatieve Nazi tussenkomst. De niveaus van werkloosheid waren reeds in 1934 gevallen tot de helft van de niveaus van 1932. De aantallen vielen onder de 1 miljoen werklozen in 1937.

De Hoofdadministrator van de NSDAP was Georg Strasser. Hij had de leiding genomen van een *Afdeling Economische Politiek* om schema's van job creaties voor de toekomst uit te werken. Op 1 juni 1933 maakte de *Eerste Wet voor de Vermindering van de Werkloosheid* al ongeveer 1.000 miljoen *Reichsmark* vrij voor openbare werken. Die werken werden concreet in het *Eerste Reinhardt Programma*, genaamd naar Fritz Reinhardt, de staatssecretaris in het Rijks Financiën Ministerie. In september van 1933 maakte het *Tweede Reinhardt Programma* 500 miljoen *Reichsmark* in kredieten vrij voor privé bedrijven, meestal in de bouwindustrie.

In 1937 kondigde de regering de *Auto van het Volk*, de bouw van de Volkswagen aan. Eén van de eerste modellen werd voorgesteld op de Internationale Motor Show van Berlijn die geopend werd op 17 februari 1939. Hitler gaf er zelfs één aan zijn minnares Eva Braun voor haar verjaardag! De auto werd slechts herdoopt tot de Volkswagen na de oorlog! In feite werden er geen modellen van gebouwd tijdens het Derde Rijk. De Volkswagen kwam na de oorlog!

Aan het einde van 1933 wou de Regering 5.000 miljoen *Reichsmark* injecteren voor schema's van creaties van jobs, waarvan er 3.500 miljoen uitgegeven werden tegen het begin van 1936. De regering subsidieerde de aankoop van huizen, de conversies van huizen en hun herstellingen, om de bouwindustrie te stimuleren.

Vanaf begin juni 1933 werden huwelijksleningen, interestvrije leningen toegestaan aan vrouwen die een job hadden en die bereid waren die op te geven op de dag van hun huwelijk. Ze moest beloven niet opnieuw te gaan werken tot de lening afbetaald was. De maximum periode van de leningen was 8,5 jaar, maar met 4 kinderen moesten de koppels niets terugbetalen. Het voordeel werd enkel toegestaan aan erkende Arische koppels, natuurlijk. Een medisch onderzoek was een voorwaarde voor de lening. Het Huwelijk Lening Schema en de eigenlijke verwerping de vrouwen te laten werken buitenshuis waren centraal tot de Nazi ideologie.

Toch realiseerde dit idee zich niet zozeer als Hitler en de Nazis gehoopt hadden. Vrouwen bleven zich realiseren evenzeer als mannen, maar op andere wijzen. Hitler legde de nadruk in een redevoering gehouden tijdens een verzameling van Nationaal Socialistische vrouwen, dat

de emancipatie van vrouwen een uitvinding was van Joodse intellectuelen, en daarom on-Duits in haar essentie! De wereld van de man was de Staat, de wereld van de vrouw was haar echtgenoot en haar familie en haar thuis. Men herkent in dergelijke standpunten de mentaliteit in die tijd van de lagere middenklasse, de sociale omgeving waar Hitler zijn ideeën vandaan haalde, zonder enige wetenschappelijke noch morele rechtvaardiging.

De niveaus van werkloosheid in 1934 vielen tot lager dan de helft van die van 1932. In 1937 vielen ze zelfs onder het niveau van 1 miljoen personen. Hier was het economisch mirakel van Hitler, maar de tendens was al erg bezig vóór Hitler aan de macht kwam! De Nazis hadden het groot geluk aan de macht te kunnen komen terwijl de economie zich snel verbeterde. De Regering volgde nadien ook wel een stoutmoedige politiek van uitgaven tijdens een deficit, en investeerde heel veel in de economie, zodat de voorspoed kon weerkeren. Van vóór de overname van de macht door de Nazis, had de Duitse Regering al een *Vrijwillige Arbeidsdienst* geïnstalleerd. Jonge mannen werden geronseld met de keuze of het land te dienen, of al hun voordelen te verliezen. De betaling van het aangeboden werk was laag. De meest luid protesterende mannen werden voor heropvoeding gezonden naar het concentratiekamp van Dachau!

De Herbewapening

Voor Adolf Hitler lag de belangrijkste focus van de verbetering van de economie op de herbewapening. Heel logisch en coherent met de ideeën voorgesteld in *Mein Kampf*, lag voor de nieuwe fabrieken en voor oude fabrieken die herbouwd werden, de nadruk op de militaire productie op korte termijn, op de verovering van nieuwe streken die konden toegevoegd worden aan Duitsland.

Bij voorbeeld, in het *Sterkte door Vreugde* Auto Programma, konden arbeiders een deel van hun loon elke week afstaan om te sparen voor de aankoop van een wagen. Aan het einde van 1939, hadden 270.000 Duitsers zo al 110 miljoen *Reichsmark* gegeven aan de Staat. Maar in september 1939, was de fabriek die dergelijke volksauto's moest bouwen al omgevormd tot de oorlogsproductie. Niemand zag ooit zijn auto tijdens de oorlog, en zeker niet erna!

Hitler bleef zeggen aan leidende SS en SA mannen dat het nodig was om binnen de 8 jaar meer leefruimte te winnen in het oosten, zoals hij nodig vond voor het Duits volk, omdat de economische herneming dan weer stoom zou verloren hebben. Hitler zette het herbewapeningsproces in actie vanaf februari 1933, in tijden waarin er geen luchtmacht meer bestond in het land, geen grote slagschepen, geen tanks en geen zware kanonnen. In april 1933 gaf hij de militaire controle over hun eigen herbewapening terug aan de leiders van het Leger. Duitsland had toen al ongeveer 2.800 bedrijven aan dewelke orders voor de productie van wapens en munitie konden gegeven worden.

De herbewapening stelde heel wat voor! In juli 1933 werd Krupp in het Ruhr gebied verondersteld nieuwe landbouwtractors te bouwen. In realiteit bouwden ze tanks. In November 1934 bestelde de Duitse *Kriegsmarine* voor 41 miljoen *Reichsmark* aan militaire uitrustingen en 70 miljoen *Reichsmark* aan oorlogsschepen. De productie van geweren en kanonnen begon in de Borsig fabrieken nabij Berlijn en in de *Bochumer Gesellschaft* van Hamburg. In januari 1933 verhoogde de *Mauser Geweer Fabriek* haar aantal arbeiders van 800 naar 2.300. Het

bedrijf *Rheinmetall* maakte houwitsers en machinegeweren, mitrailleurs, en nam meer dan 500 arbeiders bij aan. Dergelijke activiteiten verhoogden de lokale industrieën.

De Nazis voerden weer de Conscriptie in voor het Leger in 1934, en dat voor een periode van één jaar. Dit werd uitgebreid tot 2 jaar dienst in augustus 1934. In mei 1935, werd de gedwongen militaire dienst weer ingevoerd in Duitsland. Dit was voor alle mannen van meer dan 18 jaar oud, en die al de nodige 6 maanden hadden gewerkt in de Rijks Arbeidsdienst.

In oktober 1933 reeds, vroeg Hitler aan de Britse ambassadeur of diens Regering zich akkoord kon verklaren om het Duits Leger van 100.000 soldaten, zoals bepaald door het Verdrag van Versailles, naar 300.000 soldaten te brengen. Door een snel recruteringsprogramma, was het Duits Leger tegen oktober 1933 al gegroeid tot 240.000 soldaten. In juni van 1936, schatte de Generale Staf van het Leger dat het Leger al 793.000 soldaten in dienst had, inclusief reservisten en niet-strijdenden. In 1940, had Duitsland 750.000 soldaten in actieve dienst en 1 miljoen mannen in reserve. Het land had een *Luftwaffe*, een luchtmacht, van 28.000 officieren en mannen, maar tegen augustus 1939 waren er al meer dan 380.000 soldaten en officieren in de *Luftwaffe*! In de *Kriegsmarine*, de Zeemacht, had Duitsland slechts 17.000 officieren en zeemannen, maar in 1939 al bijna 79.000 zeelui! In enkele jaren tijd, had Duitsland een groot en compleet Leger gevormd.

In maart 1935 kondigde Hitler de vorming aan van een nieuwe *Wehrmacht* van 36 divisies. Dat betekende ongeveer 550.000 soldaten en de herinvoering van de algemene militaire dienst. Ook het bestaan van de *Luftwaffe* werd openbaar gemaakt, en die was al ongeveer even groot als de luchtmacht van Groot Brittannië! Beide aankondigingen konden beschouwd worden als uitdagingen aan het Verdrag van Versailles. De westerse democratieën protesteerden wel, maar wat konden ze doen?

In april van 1935 had een internationale conferentie plaats te Stresa in Italië. Groot Brittannië, Frankrijk en Italië verklaarden zich akkoord het Verdrag van Locarno van 1923 te respecteren. Maar Groot Brittannië verklaarde zich eveneens akkoord met een bilateraal Marine Verdrag voorgesteld door Duitsland, om de relatieve grootte van hun vloten te beperken. Dit betekende een verdere bijval voor het internationaal prestige van Hitler. In september van 1934 kwam de Sovjet Unie bij de Liga der Naties. Het tekende verdragen van wederzijdse bijstand met Frankrijk en Tsjechoslowakije.

In 1935 viel Italië Ethiopië aan, een oud Afrikaans koninkrijk. Het initiatief van Italië was een imperialistische actie uitgevoerd met moderne methoden en wapens. Italiaanse bommenwerpers maakten wijdverspreid gebruik van gifgas om de bevolking te terroriseren alsook het Ethiopisch Leger. De Ethiopische Keizer Haile Selassie vluchtte. In mei 1936 dan, reden Italiaanse troepen de hoofdstad Addis Adabba in. Het duurde nog 7 lange maanden vooraleer Ethiopia ‘gepacificeerd’ was. De koning van Italië werd tot keizer uitgeroepen, en het prestige van Mussolini steeg torenhoog.

De Liga der Naties reageerde niet. Het legde wel beperkte economische sancties op aan Italië. De export van ganzenlever naar Ethiopië werd verboden, doch niet die van ijzer en staal, van steenkolen en olie. Groot Brittannië en Frankrijk waren al akkoord gegaan om Ethiopië in stukken te verdelen, het Ethiopië dat ingenomen was door een andere lidstaat van de Liga, Italië, in een totaal niet geprovoceerde oorlog!

De Nazi Financiën

In 1933, was Duitsland in een zeer slechte financiële toestand gebleven. Het land had zwaar geleden onder 3 jaar economische depressie. Hoe kon het Nazi Regime dan betalen voor haar ambitieus programma van herbewapening en vermindering van de werkloosheid?

In 1933 was de President van de *Reichsbank* Hans Luther. In maart 1933 verving Hitler hem met Hjalmar Schacht. Schacht was een echte financiële tovenaars. Hij had de inflatie onder controle gebracht einde 1923 voor de Weimar Republiek. Zijn ware naam was Horace Greeley Hjalmar Schacht, want zijn vader had 7 jaar doorgebracht in de USA. Zijn origines lagen in Hamburg. Schacht had zich in feite laten scheiden van zijn eerste vrouw omdat zij er radicale pro-Nazi meningen op na hield! In 1923 was Schacht de Commissaris voor de Nationale Munt geworden, benoemd trouwens door Hans Luther, de toenmalige Minister van Financiën van Weimar. In november 1923 werd Schacht de president van de *Reichsbank*. De Regering beschouwde hem als een soort financiële mirakel-doener. Toen de Weimar Regering het *Young Plan* wel moest aanvaarden, gaf Schacht zijn ontslag, in protest. Hij trok zich terug, en verliet zelfs de Democratische Partij.

Schacht ontmoette Hitler in het begin van 1931, hem voorgesteld door Hermann Göring. Schacht werd voor Hitler snel de beste financiële leider in het land. Hitler bracht naar Schacht zijn probleem van de financiering voor de herbewapening van Duitsland. Had Schacht een oplossing?

Einde mei 1933 kwam Schacht naar voren met een ingenieus schema voor deficit financiering. Hij stichtte het *Metallurgisches Forschungsinstitut* of Mefo met 4 verschillende bedrijven en gaf dat een kapitaal van 1 miljoen Reichsmark. Het instituut kreeg de toelating van de Regering om zogenaamde *Mefo Biljetten* uit te geven, met staatsgarantie en garantie van de *Reichsbank*. De bank kon de biljetten dekken gewoon door geld te drukken! In maart 1938 waren zo 12.000 miljoen *Mefo Biljetten* uitgegeven en het aantal van die biljetten in omloop groeide tegen einde maart tot 6.000 miljoen!

Maar in 1937 werd Schacht toch ongerust omtrent het inflatie effect van het drukken van zoveel geld in de vorm van *Mefo Biljetten*. Hij stopte met er nog meer te drukken. Als vervanging gebruikte hij taks-vouchers en staatsschat-biljetten zonder interest. Het resultaat daarvan was, dat de staatsschuld rees. Hitler kon het probleem weinig schelen, want deficit financiering was toch slechts een korte termijn probleem voor hem. De schulden zouden in de toekomst wel betaald worden door zijn territoriale uitbreiding. In andere woorden, de financiering van de oorlog maakte de oorlog nodig! Wat Hitler ook zelfs goed uitkwam.

Autarchie was de term gebruikt door de Nazis voor het voorzien in de eigen behoeften, en ook voor zelfgenoegzaamheid. Het was een basis concept van de Nazi economie vanaf de vroege jaren 1920. De Nazi financiële politiek focuste op het halen uit de internationale markten van zoveel mogelijk handel om de uitgaven dan te heroriënteren naar de landen die ooit een deel zouden worden van het nieuw Nazi Keizerrijk. Hitler zocht niet de exporten op te drijven. De enige weg voor een herstelling op lange termijn en een veilige heropleving van de Duitse economie was door de verovering van meer levensruimte in het oosten, een fundamenteel idee, zoals voorgesteld in *Mein Kampf*.

Op 13 september 1933 stichtten de Nazis het *Reich Voedsel Landgoed*. Het hoofd ervan was Richard Walter Darré, de leider van de Rijksboeren, de Minister van Landbouw. Het was zijn doel om de producenten, grossieren, winkeliers en verbruikers te verbinden in één enkele keten en in een faire overeenkomst voor allen. Dit moest de toevoer van voedsel controleren, met vaste prijzen, en met de hoeveelheden en quota's bepaald in het belang van de producenten. In september 1934, lanceerde Schacht een productieslag die Duitsland onafhankelijk moest maken in de voedsel voorziening. Dat zou fondsen ook binnen Duitsland houden. Het doel bleek snel onbereikbaar, en het *Reich Voedsel Landgoed* idee werd terzijde geduwd door de noden van de autarchie en de herbewapening. Tijdens die inspanning tussen 1933 en 1938, werden 140 dorpen opgebroken en 225 landelijke gemeenschappen uiteengerukt of zelfs gedwongen verplaatst door aankopen van het Leger van grond voor motorwegen, luchthavens, barakken, kampen en training zones.

Het resultaat van deze Nazi politiek was, dat er in de herfst van 1936 al een tekort kwam aan verbruiksgoederen, en dat de vraag steiler steeg dan het aanbod. De Prijs Gevolmachtigde, Carl Goerdeler, de burgemeester van Leipzig, die een conservatieve politicus was, stelde voor de herbewapening langzamer te doen verlopen. Hitler weigerde dit voorstel direct.

Op 26 oktober 1936 moest de Regering een bevrozing van de prijs van goederen opleggen. Op 1 januari 1937, introduceerde de Regering de rationering van boter, margarine en vetten. Aan het einde van 1936 was het duidelijk geworden dat de zelfvoorziening in voedsel een verre illusie was geweest. Ze kon gewoon niet gerealiseerd worden. De ster van Darré begon te tanen. Een wet van 26 juni 1936 liet toe aan de Staat om boerderijen samen te voegen, om grotere en meer effectieve eenheden te creëren. Dat schema was natuurlijk buitengewoon onpopulair! Aan de vooravond van de oorlog, eind 1939, waren de oorspronkelijke ideeën van Darré praktisch alle verdwenen. En dan, kwamen nog steeds 15% van alle toevoer van voedsel uit het buitenland. De Nazi leiders wezen dan eens te meer naar de noodzaak om meer Leefruimte te hebben in het oosten om de deficits aan voedsel op te lossen.

De Nazi leiders probeerden de markteconomie te beheeren en te controleren, eerder dan de boerderijen te nationaliseren en boerderijen direct over te nemen. Naarmate de Nazi Regering voorraden opbouwde voor de oorlog en landbouwarbeiders en vaklui opeiste om te werken in de herbewapeningsindustrie, kwamen steeds meer voedselwaren in officiële rationering:

- Boter en vetten waren al sinds lang beperkt.
- In de vroege lente van 1939 rantsoeneerde de Regering fruit en koffie. Duitsland begon hard geld te missen, dus kon er geen invoer van koffie meer gebeuren.
- Arbeiders werden uit de steden en dorpen weggehaald. Dus bleef fruit ongeplukt. Aan de mensen werd gevraagd hun eigen fruit te groeien en om het fruit te bewaren voor de winter. 1938 was een bijzonder koude lente, zodat de fruitbloesems bevroren.
- Er was een gebrek aan granen, zodat de controles op de bakkers stegen en de bakkers genoopt werden om 'gehomogeniseerd' brood te bakken van minderwaardige granen.
- Wit brood kon nog slechts verkregen worden en gekocht op medisch voorschrift.
- Vanaf 1 januari 1939 moest alle melk gekocht worden van centrale melk depots.
- In de Ruhr Streek kregen de arbeiders slechts vlees op tafel eenmaal per week.
- In 1938 brak er een mond-en-klauwzeer ziekte uit in het vee.
- Aanschuiven in rijen in winkels werd een dagelijkse gebeurtenis.

Op 14 december 1933 zette het Nazi Regime het bedrijf I.G. Farben onder druk om synthetische benzine en oliën voor motoren te produceren door de hydrogenatie van steenkolen. Wanneer een bedrijf weigerde te doen wat de Nazis wilden, dan bracht de Regering het wel weer in het gareel, zo nodig met de hulp van de SA en de SS. Duitsland moest wel een vrije markteconomie blijven, maar dan één waarin de staat het leiderschap had en de eerste doeleinden bepaalde. Hitler zocht steeds de vrijwillige medewerking van de bedrijven. Toch kwam de Staat overal tussen. Bijvoorbeeld, Hugo Junkers had geprobeerd te weerstaan aan de oproepen van de Regering om zijn vliegtuigen aan te passen voor militaire doeleinden. De Nazis deden hem dan zijn meerderheidsaandeel in de twee bedrijven aan de staat te verkopen.

Op 30 juni 1933 werd Kurt Schmitt benoemd tot Minister van Economie. Hij werd een SS officier en was voorheen de directeur van de Allianz Verzekeringen Firma. Dit was na het vertrek van de Nationaal Socialist Alfred Hugenberg. Hij was een Beierse man. Hij had Göring ontmoet in 1930, en kwam onder de indruk van hem. De Nazi theoreticus voor economie in de NSDAP was toen Gottfried Feder. Veel van de ideeën van Schmitt vonden heel wat tegenstand in de partij. Op 30 januari van 1935 diende Schmitt al zijn ontslag in. Hij had een hartaanval gekregen maanden vroeger. Hij realiseerde nu zijn onbekwaamheid als politicus. Hjalmar Schacht verving Schmitt. Schacht zei tot Hitler dat hij de herbewapening zou behandelen als zijn eerste prioriteit. Hitler gaf Schacht direct bijna dictatoriale macht in zijn management van de Duitse economie.

Schacht creëerde bijna onmiddellijk zeven *Reich* Industriegroepen: industrie, handel, bankwezen, en zo verder, nog onderverdeeld in gespecialiseerde en regionale subgroepen. De Staat en het Leger verhoogden dan de inheemse industriële productie voor de herbewapening. Schacht deed de industrie overgaan van de productie van export-georiënteerde verbruiksgoederen naar wat nuttig was voor de herbewapening. Het duurde echter niet lang vóór Groot Brittannië en de USA handelssancties opdrongen op Duitsland in protest tegen de vervolging van de Joden. Dit leidde tot een val in exports van 1932 tot 1934, terwijl de importen stegen, zoals voor rubber, olie en katoen. De prijzen bekomen van de Duits exporten vielen met 15%, en importen van ruwe materialen rezen met 32%. Het resultaat was een catastrofe, zodat het betalingsevenwicht van Duitsland in deficit ging. De buitenlandse schuld van Duitsland steeg. Op 14 juni 1934, legde de *Reichsbank* een stop gedurende 6 maanden op alle herbetalingen op lange-termijn en medium-termijn van buitenlandse schulden.

Hjalmar Schacht moest een *Nieuw Plan* voorstellen. Hij kondigde dit aan op 19 september 1934, met de handel op een bilaterale basis, een soort van ruilhandel. Voor importen plaatste hij zijn focus op de Balkan landen, want de import van wapen-gerelateerde materialen en voedsel kon toch niet bekomen worden in Duitsland. Hij verminderde de overzeese handel. Controlerende officieren duwden zijn politiek door. De Duits importen vanuit Europese landen verminderden inderdaad op deze wijze, van 7,24 biljoen *Reichsmark* naar 2,97 biljoen in 1938. In de ideeën van Hitler, was dan de tijd gekomen om veel meer drastische interventies in de economie te introduceren.

De Herbewapening

Op 4 september 1936 legde Hermann Göring in een lange rede het bankroet uit van het *Nieuw Plan*. De economie moest beter voorbereid worden op de oorlog! Hitler dacht nog steeds dat de Bolsjewistische overwinning de verdwijning van het Duits volk zou betekenen. Het leiderschap in de wereld zou overgenomen worden door het Internationaal Jodendom. Zich voorbereiden op de strijd tegen het Bolsjewisme was dus een absolute prioriteit. Een nieuw economisch plan moest opgezet worden. De interessen van de Duitse bedrijven moesten ondergeschikt worden aan de interessen van de Natie. Göring viel dan sterk Schacht en Goerdeler aan. Het was ten gevolge hun plannen, riep hij, dat de economie geblokkeerd was, zodat de herbewapening van Duitsland moest teruggeschroefd worden. Hitler ging akkoord met een *Nieuw 4-Jaren Plan* op de Partijverzameling. De overgang van het vroeger *Nieuw Plan* naar het nieuw genoemde *4-Jaren Plan* gebeurde in 1936.

Op 10 oktober 1936 werd de triomf van Göring officieel gemaakt. Duitsland zou een nieuwe organisatie krijgen om de economie voor te bereiden op de oorlog. Het plan definieerde 6 departementen: de productie en distributie van ruwe materialen, de coördinatie van de arbeidskrachten, de prijscontrole, de buitenlandse handel, en de landbouw. Göring benoemde de topambtenaren in de ministeries van Arbeid en Landbouw. Hij ging daarin voorbij aan Darré en Seldte, de twee verantwoordelijke ministers en ook aan Schacht, die op gedwongen verlof werd gezonden. De beslissingen over de beleidslijnen zouden gemaakt worden zonder de medewerking van de Minister van de Economie. Op 8 oktober al, schreef Schacht aan Hitler dat hij alleen het hoofd van de Economische Zaken kon zijn. Hij dreigde met ontslag.

Op 5 november 1937 ontmoetten Hitler, Admiraal Raeder en het hoofd van het Rijks Oorlog Ministerie, Werner von Blomberg, elkaar in de Rijkskanselarij. Ook aanwezig waren de Opperbevelhebber van het Leger, Generaal Werner von Fritsch, Göring, en de Minister van Buitenlandse Zaken, Konstantin von Neurath. De militaire adjudant van Hitler, Kolonel Friedrich Hossbach, nam nota's. Ze kwamen overeen tot een aantal bedoelingen en beslissingen.

Het doel van de Duitse Buitenlandse politiek zou zijn het Duits ras, de Volksmassa, te preserven en het meer levensruimte te verlenen. De verovering van het Oost-Centrale en het Oostelijk Europa was daartoe essentieel. Dit moest gedaan worden in 3 generaties, vóór nieuwe expansie overzee kon beginnen. De autarchie van Duitsland in voedsel en in economie kon niet gegarandeerd worden. Daarom moesten nieuwe streken gewonnen worden door verovering, en de mensen die in de veroverde gebieden woonden moesten verwijderd worden of verminderd. Dat probleem voor Duitsland moest opgelost worden door macht, door oorlog, door bewapende verovering.

Hitler wou het probleem oplossen in 1943 tot 1945. De prioriteiten in de doeleinden waren de absorptie in het *Reich* van Oostenrijk en Tsjechoslowakije. Door de verwijdering van 3 miljoen mensen daar, konden bijkomende voedselvoorzieningen vrijgemaakt worden voor Duitsland. Het leek onwaarschijnlijk dat Groot Brittannië en Frankrijk zouden tussenkomen. Polen ook zou neutraal blijven. Daarom weigerde Hitler de herbewapeningsinspanningen te verminderen. Integendeel, hij wou die versnellen, om te komen tot de verovering van bijkomende levensruimte!

Op 26 november 1937, diende Hjalmar Schacht zijn ontslag in. Hitler aanvaardde dat. Schacht waarschuwde dat de openbare uitgaven verder doen duren snel zou leiden tot een verhoging van de inflatie. Schacht schreef dit ook in een brief die hij ondertekende op 7 januari 1939, gericht aan al de directeurs van de *Reichsbank*, waarvan hij de President was gebleven. Op 20 januari dan, ontsloeg Hitler ook Schacht van de *Reichsbank*, samen met de ganse groep van haar directieleden.

De opvolger van Schacht werd Walter Funk, de vroegere Staatsecretaris in het Ministerie van Propaganda. Funk werd eveneens benoemd tot Rijksminister van Economie op 15 februari 1934. De gewoonte van onbeperkte uitgaven in de publieke financiën voor de herbewapening kon zo verder gaan. Op 15 juni 1939 verwijderde een nieuwe wet alle grenzen op de eigen druk van geld. Dit realiseerde de ergste vrees van Schacht, maar de Nazis kon dat weinig schelen. Ze rekenden op de invasie en de verovering van Oost Europa om alle kosten te dekken, alle deficits in financiering. In februari 1934 al had Hitler gezegd dat de herbewapening van Duitsland een feit moest zijn tegen 1942. Hij bracht die datum naar voor, naar 1940!

Göring was voorheen een piloot geweest. Hij begreep weinig van economie en financiën. Het resultaat was, dat het *4-Jaren Plan* eerder chaotisch vorderde. De organisatie werd een oerwoud van tegengestelde interesses. Er was een fundamentele tegenstelling in de vooruitgang tot autarchie in de verwachting van een lange oorlog, tegenover de massieve, roekeloze, versnelde herbewapening. Geen statistische informatie was voorhanden om een rationeel planning systeem op te zetten. Het *4-Jaren Plan* werd dus een serie van afzonderlijke initiatieven, ondanks het bestaan van een Algemene Raad die het geheel moest harmoniseren en coördineren. Het plan kende successen, zoals in de productie van steenkolen, zodat Duitsland minder moest rekenen op geïmporteerde benzine door de productie van synthetische olie. In 1937, kon Hitler eveneens de bouw aankondigen van twee reusachtige synthetische rubber fabrieken.

Uiteindelijk echter, kon het plan slechts falen! Het chronisch onevenwicht in de betalingen bleef verder duren, omdat de importen nog steeds groter bleven dan de exporten. De massieve groei van de vraag bleef aanhouden, vooral zoals gedaan door de Gewapende Machten, omdat Generaal Ludwig von Beck, het Hoofd van de Generale Staf, de creatie eiste van een meer mobiel Leger, met veel meer tank brigades en gemotoriseerde infanterie. Die hadden veel staal en brandstof nodig.

De uitgaven voor de Duitse zeemacht ook waren reusachtig! Hitler verwachtte een lang gevecht met de *US Navy*. Hitler verhoogde daarom het aantal slagschepen dat moest gebouwd worden van 4 naar 6, om voleindigd te worden in 1944. Hij beval 4 kleine slagschepen te bouwen, maar veranderde dat in 1939 tot 4 slagkruisers. De uitgaven voor de marine rezen torenhoog van 187 miljoen *Reichsmark* in 1932 tot 2.390 miljoen *Reichsmark* in 1939. De vloot zou 6 miljoen ton brandstof per jaar nodig hebben en 2 miljoen ton Diesel olie. Maar het eigen, totaal verbruik was toen slechts 6 miljoen ton, iets minder dan de helft van wat kon geproduceerd worden in Duitsland zelf. Gelijkaardige problemen doken op bij de Duitse *Luftwaffe*.

Op 10 mei 1933 had Hitler het Rijks Vliegtuig Ministerie opgericht, onder Hermann Göring. Zijn Staatssecretaris was Erhard Milch, een vroegere directeur van de civiele *Lufthansa*. Milch zag in dat meer lange afstand bommenwerpers nodig waren voor de *Luftwaffe*. Zijn plan was daarom om 2.000 jagers te bouwen, 2.000 bommenwerpers en 700 duikbommenwerpers, 1.500

verkenningstvliegtuigen, en duizenden training vliegtuigen tegen het einde van 1938. Maar de productie van vliegtuigen dook recht in de problemen wegens het gebrek aan staal. In 1937 reeds, kreeg de *Luftwaffe* slechts de helft van het staal dat het nodig had. In 1939 had de *Luftwaffe* zo slechts 4.000 vliegtuigen klaar voor actie. Dit bleef ver onder de doelen bepaald door Göring.

In 1939 leidde het gebrek aan ruwe materialen tot vreemde gevolgen voor het leven van de Duitsers. Bijvoorbeeld mocht de Rijkscommissaris Wilhelm Ziegler een beroep doen op de gedwongen vordering van schroot, en oud roest. Metalen tuinhelms, ijzeren relingen, openbare lampen en dergelijke, werden verwijderd. De steenkolen voor huisverbruik werden gerantsoeneerd.

De herbewapening bracht ook tekorten mee op de arbeidsmarkt. Nieuwe decreten van 1936 en 1937 trokken daarom de decreten in waarbij een vrouw die een huwelijkslening kreeg haar job moest opgeven. Hitler weigerde nog steeds vrouwen toe te laten rechters of advocaten te worden. Maar de vrouwen keerden terug naar werk in fabrieken in grote aantallen. Er kwamen meer vrouwelijke dokters, meer vrouwen in de industrie, meer vrouwelijk werk in boerderijen. In februari 1938, kondigde de Raad voor het *4-Jaren Plan* aan, dat alle vrouwen onder 25 jaar oud die wilden werken in de industrie, eerst een volledig jaar moesten werken op een boerderij. Dat schema kreeg onverhoopt succes, maar ook niet veel meer werd gedaan om vrouwen in de herbewapening productie te halen vóór 1939. Hitler kende te goed de resultaten van de moeilijkheden voor vrouwen thuis, tijdens een oorlog. Dit hield heel wat tegen in de Nazi voorbereidingen voor de oorlog in de late jaren 1930.

De Duisters moesten zich dus wenden tot buitenlandse, mannelijke arbeid. Het grootste deel van die buitenlandse arbeidskracht werd eerst verzekerd door seizoen arbeiders uit Polen en Italië. Dit betekende echter een vermindering van de economie, omdat de arbeiders hun hard verdiend geld weer naar huis zonden. Duitsland moest dus ook die aantallen beperken. De oplossing weer, kon slechts de oorlog leveren, door de veroverde landen hun arbeiders gedwongen naar Duitsland te doen zenden! Het *4-Jaren Plan* creëerde zo haar eigen spanningen en opstoppingen. Het resultaat was, dat Duitsland de oorlog moest beginnen waarvoor het minder dan volledig klaar voor was. Duitsland en Hitler hadden daarom korte, snelle en beslissende operaties nodig, eigenlijk de *Blitzkrieg*. De Duitse economie, zelfs zonder en met haar eigen veroveringen, kon geen lange oorlog in stand houden!

Het *4-Jaren Plan* betekende een massieve escalatie in interventie van de Staat in de economie. De prioriteiten van de productie werden bepaald door het Nazi Regime en niet door de industrie. De Nazi economische planning kon zeker ook niet ontworpen worden in functie van de interessen van de werkende Duitse klasse! De objectieven van de Staat verschilden van de objectieven van de industrie die haar winsten en haar inkomens moest optimaliseren in een nog steeds kapitalistisch systeem.

Eén van de eerste mannen om kritiek te uiten tegen het plan was Fritz Thyssen, een industrieel die zo rijk en machtig was als eender welke directeur van de von Bohlen-Krupp bedrijven. Hij veroordeelde de leiding van de staat in de economie. Hij profetiseerde dat de Nazis nu snel industriële neerschieten die de voorwaarden van het *4-Jaren Plan* niet konden

vervullen. Thyssen vluchtte uit Duitsland na het uitbreken van de oorlog, maar hij werd gevat in Frankrijk en naar een Duits concentratiekamp gezonden.

Göring moest nationaliseren! Hij nationaliseerde privé mijnen van ijzererts. Hij nam de controle over in staalfabrieken die privé eigendom waren. Een nieuw concern, de *Hermann Göring Werken*, werden gesticht in juli van 1937 om de genationaliseerde fabrieken en ondernemingen te beheren. Haar hoofdkwartier lag te Salzgitter. Dit was oorspronkelijk een bedrijf dat eigendom was van de Staat en een bedrijf beheerd door de Staat, met het doel om ijzer van lage kwaliteit aan een economische prijs te produceren, een product dat de privé industrie geweigerd had te leveren. Het concern nam met de tijd andere firma's over. In april van 1938, namen de Göring Werken het herbewapening bedrijf Rheinmetall-Borsig over. Wanneer de Verzamelde Staalwerken begonnen te intrigeren tegen het *4-Jaren Plan*, liet Göring de telefoons van de bedrijfsleiders aftappen. De industriëlen hielden snel op met hun kritiek.

Essentieel in de Duitse staalproductie was de Krupp Familie van Essen, geleid door Gustav Krupp von Bohlen und Holbach. Alfred Hugenberg was de voorzitter van de Overzichtsraad van de onderneming.

Krupp was eigenlijk een paternalistische beheerder. Hij gaf wat voor de welvarendheid van zijn mensen en over hoe zijn arbeiders leefden. De Krupp fabrieken werden hard geraakt door de wereld economische crisis van 1929. Hun productie van staal en steenkolen was verminderd in 1927 tot de helft van vroeger. Zijn arbeiders waren gezakt van 49.000 mannen in 1926 tot ongeveer 28.000 in 1933. Tevens was Gustav Krupp geen voorstander van de Nazis! Wanneer in 1933 Paul Silverberg, een industrieel van Köln zijn functies verloren had omdat hij Joods was, en in het exiel gedwongen werd, bezocht Gustav Krupp hem in zijn Zwitsers huis. Maar Krupp was een machtige man, zelfs het Hoofd van de *Rijksvereniging van de Duitse Industrie*. Krupp begreep snel dat het Nazi regime zijn bedrijf niet de vrijheid van actie zou geven die hij nodig achtte in een kapitalistisch systeem. Het *4-Jaren Plan*, met haar vermindering van de basis zware industrie en haar hostiliteit tot de internationale handel, haar promotie van het staatseigenaarschap, betekende geen vrijheid voor zijn eigen plannen en bijgevolg minder winsten voor de firma.

In 1941 leed Gustav Krupp aan een aantal hartaanvallen. Hij bleef nog leven tot in 1950, hoewel geïsoleerd en onbewust van wat er zich werkelijk nog afspeelde in de wereld.

Ook I.G. Farben moest meer en meer haar productie reoriënteren om de militaire eisen van de Nazis tegemoet te treden. Het produceerde de synthetische rubber, genaamd de *buna*. Maar in september 1939 waren haar voorraden nog slechts voldoende voor 2 maanden oorlog. Het *4-Jaren Plan* hing niet af van I.G. Farben, en I.G. Farben hing niet af van het Plan.

Tegen 1938, waren de Nazi Partij en haar dochterorganisaties grote economische ondernemingen aan het creëren die de conventionele kapitalistische operaties konden omzeilen en dat om de politieke streefdoelen van het bekomen van meer macht te bereiken. De automobiël industrie werd omzeild door het Volkswagen concept, en de ijzer en staal industrie werden omzeild door de *Göring Werken*. Tevens werden een reeks wetten afgekondigd in 1939 door het Nazi Regime om kredieten te verlenen, hypotheeken, leningen en op de banken, om de vrijheid erger te belemmeren van investeringen in andere producten dan deze van de herbewapening inspanning. Op 2 maart 1939 beperkte Kolonel von Schell, de plenipotentiaire

afgevaardigde van Göring voor de automobiel industrie, de soorten verschillende modellen die konden gebouwd worden. De productie van onderdelen kon zo gerationaliseerd worden, met minder kosten geproduceerd, meer efficiënt, en de auto's konden gemakkelijker en sneller hersteld worden. Die inspanningen gingen de latere vereenvoudiging inspanningen van Speer vooraf.

De Corruptie

De corruptie begon eigenlijk al bij de *Führer* zelf! Wanneer hij de macht overnam in Duitsland, had Hitler de hand kunnen leggen op de fondsen van von Hindenburg, de toenmalige *Reichspräsident*. Op die fondsen bestonden dan geen controles meer. Hitler begon geld te verdelen met stijgende liberaliteit.

Hitler betaalde speciale maandelijkse pensioenen aan Nazi personen voor geleverde diensten. Meer dan 100 mannen en vrouwen kregen zo geld van de Partij. Bedragen werden overgemaakt aan officiers van het Leger. De rustperioden van officieren werden betaald door de partij op deze manier. De pensioenen voor admiraals en veldmaarschalken van de vorige oorlog werden plots verhoogd. August von Mackensen kreeg zelfs een landgoed in het Preslau District, plus een som geld.

Hitler bezat een fonds van ongeveer 24 miljoen *Reichsmark*. Hij kreeg in 1933 alleen al ongeveer 1,2 miljoen *Reichsmark* van de publicatierechten op *Mein Kampf*. Hij eiste rechten op het gebruik van zijn portret op postzegels en op de publicatie van zijn redevoeringen. Dankbare Nazis die stierven lieten hem geld en goederen na in hun testament. Hitler had daarom niet echt een salaris nodig van 29,200 *Reichsmark*, noch zijn jaarlijkse toelage voor uitgaven van 18.000 *Reichsmark*. Hij zag wel publiek af van zijn salaris en toelage, in een daad van onbaatzuchtige toewijding aan de natie. Hij had echter andere, ruim voldoende fondsen die hem toekwamen.

In feite bond een groeiend netwerk van corruptie, verdoken onder de vorm van beschermheerschap, nepotisme, omkoperij, gunsten en bevoorrechting, het systeem samen. Reeds in 1933 beloofde Rudolph Hess een baan aan iedereen die de Partij vervoegd had vóór 30 januari 1933. In oktober, centraliseerde het *Rijksbureau voor Werkloosheidsverzekering en Jobs* de campagne om jobs te bezorgen aan iedereen die een lidkaart had van de NSDAP Partij met een nummer onder 300.000!

De hoeveelheid geld en eigendommen die in de Nazi Partij vloeide vanaf 1933 was zo groot, dat weinigen konden weerstaan aan de verleiding om wat voor hen zelf te grijpen. De Nazi officiëlen op ieder niveau van de hiërarchie konden snel er een rijke levensstijl op na houden. Goebbels, bijvoorbeeld, kocht een villa op het Berlijns eiland van Schwanenwerder, waarvan de vorige eigenaar, de Joodse geleerde in de fysica Charlotte Herz, gedwongen werd het te verkopen. Goebbels had een andere eigendom in de Bogensee. Hij verkocht zijn Schwanenwerder eigendom verder aan de industrieel Alfred Ludwig, die het daarna aan hem weer uitleende zonder kosten.

De best gekende corrupte Nazi was zonder twijfel Hermann Göring. Göring kocht het jachtgoed Carinhall. Hij installeerde het met meubels voor 15 miljoen *Reichsmark* aan geld

van de belasting betalers. Göring had nog een jachtslot in Oost Pruisen, een villa in Berlijn, een chalet in de Obersalzberg, een kasteel genaamd Burg Veldenstein, nog vijf andere jachtpaviljoenen, een privé trein, en hij kreeg een jacht toegediend. Hij bezat een rijke collectie van kunstwerken. De meeste Nazi leiders kochten werken van oude meesters. In het algemeen plunderden de Nazi leiders de Joden, de Communisten, de Marxisten, en eender welke vijand van het Rijk waar ze de handen konden op plaatsen om naar willekeur van hen te plunderen.

De Aristocratie

In de zomer van 1939, waren de Nazi voorbereidingen tot een oorlog nog steeds onvoldoende. De Staf van het Leger kloeg daar voldoende over. De aantallen tanks, schepen, vliegtuigen en andere oorlogswapens hadden niet de aantallen bereikt die vooropgezet werden. Duitsland was gewoon niet klaar om een oorlog te voeren! Dit alles werd nog vermeerderd door de eigen onbekwaamheid van Hitler om stabiele en rationele prioriteiten te stellen binnen het herbewapeningsprogramma.

Hitler kon rekenen op enige steun van de Duitse aristocratie. Kroonprins Friedrich Wilhelm raadde de mensen aan voor Hitler te stemmen, zelfs tegen von Hindenburg in de presidentiële verkiezingen. De leidende Nazis, zoals Heinrich Himmler, de Rijksleider van de SS, toonden een groeiend enthousiasme voor de aristocratie. Himmler was van mening dat eeuwen van geplande opvoeding een gestage verbetering moesten hebben teweeggebracht in de raciale kwaliteit van die mannen. Zelfs vóór 1933, vervoegden mannen zoals de erfelijke Groothertog van Mecklenburg en Prins Wilhelm von Hesse, de SS. Hetzelfde deden andere Pruisen van de oude adel. De baronnen von der Goltz, von Podbelski, Erich von dem Bach-Zelewski, Ludolf von Alvensleben, en Baron Karl von Eberstein vervoegden de NSDAP en het regime. Tegen 1938 waren ongeveer 20 personen in de hogere rangen van de SS leden van de oude Duitse adel. Die aristocraten, die in het Leger stapten, zouden later bitter ontgoocheld worden door het Nazi regime, maar nog niet in het begin.

De Boeren

De Minister van Landbouw Darré had een ideaal van een Duitsland bedekt door grote boerderijen, voldoende groot om zichzelf te kunnen beheren en om het zelfbestaan van het nieuw Duitsland te garanderen.

Op 29 september 1933 publiceerde Darré de *Rijks onvervreemdbare Boerderijen Wet*. Die wou de oude Duitse gewoonten van de onvervreemdbare erfenissen weer invoeren. Alle boerderijen van tussen 7,5 en 125 hectaren konden noch gekocht worden, noch gesplitst. Ze konden niet gesloten worden ten gevolge van schuldenlast. De eigendommen konden niet als waarborg gebruikt worden in leningen. De wet maakte het voortaan moeilijker voor boeren om te investeren in kostelijke machines en om delen van landbouwgrond op te kopen naast hun al bestaande boerderijen. Het liet de weinig succesvolle zonen en dochters van boeren geen andere optie dan hun land te verlaten en te migreren naar de steden. Succesvolle en rijke landbouwers konden groeien. Natuurlijk creëerde de verdwijning van de automatische erfenis wetten ook ernstige spanningen in de families van de boeren, en verbitterde interne oorlogen

konden volgen tussen de nakomelingen van de boeren. Dit was eens te meer een voorbeeld van de overleving van de sterksten omgevormd tot Nazi beleidsregels.

Op 11 mei 1934 haalde Darré scherp uit tegen de huidige eigenaars van grote domeinen land, die de kleinere landbouwers ten oosten van de Elbe vernietigd hadden en velen tot de status van landloze arbeiders hadden herleid. De Nazis hadden het opgegeven om de grootgrondbezitters te onteigenen en hun landgoederen op te delen. Darré raadde de staat aan niets te doen aan de grootgrondbezitters die hun land hadden verlaten wegens financiële moeilijkheden. Hij hield die positie niet ver van Hitlers eigen ideeën. Hitler wou de economische basis van de Pruisische landaristocratie niet vernietigen. De Pruisische adel had met succes haar productie en beheer gerationaliseerd en gemoderniseerd, zodat ze veel efficiënter waren geworden in de productie van voedsel dan de kleine boeren.

Maar in de zomer van 1934 hadden de kleinere boeren zich gekeerd tegen deze Nazi agrarische beheersregels, en dat vooral in Beieren. In plaats van hun melk rechtstreeks aan de verbruikers te verkopen, moesten ze thans door de ingewikkelde administratieve structuur van de Rijks Voedsel Staat. Het antwoord van de boeren waren de zwarte markten! De boeren klaagden over de lage prijzen. Ze meenden dat ze de vrijheid verloren hadden goederen te kopen en te verkopen aan wie en waar ze wilden, en in gevallen van de onvervreemdbare boerderijen, ook hun eigendom in land en gebouwen. Toch wisten zelfs de oudere boeren wel dat hun situatie ver van zo slecht was in 1939 als meer dan 5 jaren geleden.

De Nazis beloofden een vereende gemeenschap, beheerd door de rede. Die slogan won hen veel aanhangers onder de boeren. Dorpsgemeenschappen bleven meestal intact, hoewel de dorpsburgemeesters benoemd werden en niet direct verkozen. De meeste oudere boeren, hoofden van families, bleven tegenstanders van het Nazisme, maar ook in het algemeen zagen veel zonen het lidmaatschap van de Nazi Partij als een uiting tegen de autoritaire, bazige vader generatie. De oudere boeren verdroegen enige vorm van arrogantie van hun jongere generatie en de spanningen tussen de generaties werden dikwijls met enige humor terzijde geschoven. De dorpsstructuren en het leven in de dorpen werden zo niet fundamenteel gewijzigd door het Nazi Regime. Wat werkelijk van belang was voor de grote en kleine boeren, was dat ze een deftig leven konden opbouwen en hun fortuin en land konden doen groeien.

De doeleinden van de Nazi Partij en van Darré werden niet volledig gerealiseerd. Het regime had als doel te kunnen voldoen in de eigen behoeften, al werkte dit doel uiteindelijk ook tegen de boeren, die niet rijker werden. De boeren bleven hangen in de middenklasse, in de Duitse *Mittelstand*. Ze werkten hard, bleven onafhankelijk, maar ze werden terzijde gedrukt in de klassenoorlog die rond hen raasde.

De Middenklasse

De Nazi economische programma's van de jaren 1920 en 1930 waren typische producten van de Duitse middenklasse. Op 12 mei 1933 verbood een wet voor de Bescherming van de Individuele Handel aan de grote warenhuizen verder nieuwe ketens te bouwen of nieuwe lijnen van producten op te nemen. In augustus van 1933 werd het hen verboden te bakken, worsten

te maken, horloges te herstellen, foto's te ontwikkelen, auto's te bedienen, allemaal dingen die de kleine winkels tot dan gedaan hadden.

De Nazis introduceerden zelfs weer elementen van het oude gildesysteem! Vanaf juni 1934 moesten inderdaad de handwerkslui opnieuw tot een gilde behoren. Het gildesysteem werd beschouwd als noodzakelijk om ook die tak van de handel te reguleren. De gilden stonden onder de controle van de Minister van Economie.

Na 1935 moesten de handwerkslui weer lukken in een examen van meester om officieel in een gilde te kunnen geregistreerd worden en een toelating te bekomen om een werkplaats te openen. Het systeem werd ook sterk gepromoveerd door Hjalmar Schacht. Het aantal ondernemingen van vakwerklui verhoogde sterk tijdens de jaren van 1931 tot 1936, met meer dan 18%. Maar nadien, van 1936 tot 1939, verminderde het aantal weer met 14%. Veel vakwerklui waren inderdaad armer geworden dan de arbeiders in de industrie, wanneer ze slachtoffer werden van veel Regeringsregelingen. Kleine winkels kregen het zwaar om te overleven tijdens het verlies van arbeiders doorheen de conscriptie voor de oorlog. Door een decreet van december 1938, moesten bijvoorbeeld de handwerkslui zich ook verzekeren, en dat zonder hulp van de Regering. De Vakwerklui Kamers moesten uiteindelijk de kleine, niet leefbare ondernemingen in de verbruikssector doen stoppen omdat de eigenaars zo arm waren geworden, dat ze ook op hulpbetalingen moesten steunen om te kunnen overleven. De vakwerklui klaagden daar bitter over. Het gegrom was echter niet voldoende om een fundamentele kritiek op het Regime te worden.

Tot de Lagere Middenklasse behoorden de witte boorden arbeiders van Duitsland, die bedienden. De leiders van de drie politieke vleugels van hun syndicaten waren gearresteerd in 1933 en naar concentratiekampen gezonden. De syndicaten werden geabsorbeerd in het ene en enige *Duits Arbeidsfront*, een Nazi instelling. De bedienden bleven meestal politiek apathisch. Ze waren de professionelen die opgeleid waren aan de universiteiten, zoals advocaten, onderwijzers, leraars, ingenieurs, universiteitsprofessoren, en zo verder. De Nazis verminderden in het algemeen hun status en brachten andere beroepen dan weer hoger, zoals de dokters in de geneeskunde. De groeiende macht en prestige van het Leger trok velen van die mannen aan om loopbanen als officier te zoeken. De beroepen zelf leken hen nu vervelend en weinig opleverend in vergelijking met de loopbanen als officier.

Op de 1938 Nürnberg verzameling van de NSDAP Partij bijvoorbeeld, werd de *Tweede Duitse Kunst en Wetenschap Prijs* uitgedeeld, een Nazi substituuut voor de Nobel Prijs. De prijzen van dat jaar werden gegeven aan Fritz Todt, de ingenieur die de Duitse autowegen aan het bouwen was, aan Ferdinand Porsche, aan Wilhelm Messerschmidt en aan Ernst Heinkel. De eerste bouwde tanks, en de twee andere vliegtuigen!

Alle professionelen, groepen van mensen die opgevoed waren aan de universiteiten, verloren heel wat aan autonomie, slachtoffers van de Nazi wens om elke beroep te controleren en te organiseren. Hun professionele genootschappen werden gesloten of onder Nazi leiderschap gebracht.

In 1935 definieerde een *Rijk Dokters Regeling* en in november een *Professioneel Statuut voor Dokters in de Geneeskunde* de Nazi regels voor dat beroep. De dokters moesten nu hun confidentialiteit voor de ziekten van hun patiënten breken door ernstige gevallen van alcoholisme, afhankelijkheid van drugs, hereditaire of congeniale afwijkingen, en seksuele

aandoeningen te melden aan de autoriteiten. De dokters moesten nieuwe training cursussen volgen in raciale hygiëne en in hereditaire biologie. In 1936, moesten meer dan 5.000 dokters die cursussen volgen, gegeven door Nazi ideologen, personen met kwalificaties die de dokters zeer inferieur vonden aan hun eigen opleiding. De Rijks Leider Heinrich Himmler stichtte een SS militaire academie in Berlijn om ideologische training te geven SS en andere dokters. Die opleiding leidde tot de titel van SS Rijksdokter. De *Leiderschap School van Duitse Dokters* in Mecklenburg was een speciaal Nazi opleidingskamp voor dokters. Het gaf een twee weken durend training programma in Nazi ideologie.

Tevens werden minstens 14.000 niet-universitair opgeleide mannen, die *Quacks* genoemd werden door de gediplomeerde dokters, aanvaard als dokters door het Regime! De *Nazi Dokters Liga*, met lidmaatschap van ongeveer één derde van alle werkelijke dokters, miste de invloed en het prestige om iets te kunnen veranderen aan die toestand. De *Rijks Dokters Kamer* die dit toeliet, was veel sterker. Haar hoofd was Richard Wagner, en hij steunde de zogenaamde *Nieuwe Duitse Heelkunde*. De Nazi leiders, onder wie ook Hitler, bleven erg sympathiek met de alternatieve heelkunde. In februari 1939, moesten wel alle dergelijke helers zich aansluiten bij de *Nationale Vereniging van Helers*. Geen nieuwe rekruten mochten aangenomen worden. De titel van *Dokter van de Nationale Heling* volstond om een dokter genoemd te worden! Dokters die wel getraind waren aan een universiteit konden zelfs opgeroepen worden om de natuurlijke helers te assisteren, wanneer die laatste naar hulp vroegen!

Op die wijze moest het Duits medisch beroep verlies van professionele status aanvaarden, verhoogd nog met interferentie van de Staat, en met de erosie van de traditionele ethische waarden van de dokters. Toch bleef de gezondheid centraal in het Nazi Regime, waarvan echter de belangrijkste prioriteit bleef de raciale kwestie. De betalingen aan de dokters verhoogde scherp na 1937. Het gemiddelde salaris rees van 9.000 *Reichsmark* in 1933 tot 20.000 *Reichsmark* in 1939.

Voor wat betreft de Ambtenaren, de Burgerlijke Dienst, een Pruisische fierheid sinds ooit, bleef het conflict tussen de twee armen van de Duale Staat, de officiële en die van de Partij, onverminderd verder gebeuren. De Minister van Binnenlandse Zaken waarschuwde de ambtenaren geen instructies te aanvaarden uitgaande van agentschappen van de Nazi Partij die geen formele opdracht en prerogatief in de Staat hadden. Hitler echter, drong aan dat wanneer de Staatsinstituties ineffectief bleven om de Partij regels te implementeren, dan de Partij, de Nazi beweging, die zelf maar moest implementeren. Als resultaat verloren de Openbare Dienst, en de ambtenaren, hun prestige van weleer. Het ambt werd minder aantrekkelijk in de ogen van jonge, ambitieuze gegradueerden. Vanaf 1937, kende daarom de Openbare Dienst problemen in het aantrekken van bekwame, intelligente jonge mannen. Tegen 1938, plaagden staftekorten de meeste van de departementen van de Openbare Diensten.

Het Duits Proletariaat en de Welstand van de Arbeiders

De grootste sociale klasse in Duitsland bleef het proletariaat, met ongeveer 40% van de economisch actieve bevolking. Volgens een census van 1933 waren er verder nog 17% ambtenaren, witte boord bedienden en soldaten, 16,4% zelfstandigen en 16,4% onbetaalde personen die in familieverband werkten, en 9,8% huisdienaars en dienststers. Volgens dezelfde

census waren 13 miljoen mensen actief in de industrie en als vakwerklui, 9,3 miljoen in de landbouw en de bosbouw, 6 miljoen in de handel, 2,7 miljoen in het openbaar transport en in privé dienst, 1,5 miljoen in huisdienst. In de Duitse gemeenschap was dus de industriële werkende klasse nog steeds zeer beduidend, hoewel in vermindering. De dienstensector was relatief klein in schaal, maar ze groeide snel. In de moderne industrie waren één vierde tot één vijfde vrouwen. Van de personen die actief waren in de industrie was één vierde dat in de metallurgie en de mechanica, ongeveer 3 miljoen arbeiders in 1933. Twee miljoen arbeiders werkten in de bouw, ongeveer 870.000 in houtbewerking, 700.000 in de mijnen en in het ophalen van zout, meer dan 600.000 werkten in steenmijnen en in het verwerken van steen.

Tussen maart en juli van 1933 vernietigden de Nazis de sinds lang bestaande arbeidersbewegingen. Ze sloten de syndicaten en ze verbanden de twee belangrijkste politieke partijen van de arbeiders, de Communisten en de Socialisten. De werknemers zowel als de werkgevers beschouwden het bestaand Nazi Syndicaat, de *Nationaal Socialistische Fabriekscel Organisatie* met veel argwaan en de werkgevers begonnen te klagen over het feit dat de Nationaal Socialistische agenten van het syndicaat probeerden tussen te komen in hoe zij hun zaken beheerden. De leider van de *NS Fabriekscel Organisatie* was Reinhard Muchow, die nog geen 30 jaar oud was in 1933. Hij was een propaganda assistent van Goebbels. Het was waarschijnlijk zijn idee geweest één groot syndicaat te creëren om zijn wil op te leggen aan de arbeiders. Het Nazi leiderschap wou echter geen klassenconflicten overnemen van de instituties van de Weimar Republiek. In april 1933, had Rudolph Hess daarover reeds gewaarschuwd en hij beval de *NS Fabriekscel Organisatie* zich niet te mengen met het beheer van de ondernemingen. Een reorganisatie werd niettemin bevolen door de hoogste Nazi leiders.

Op 1 mei 1933 werden al de nog bestaande syndicaten overgenomen door een nieuwe institutie die de naam kreeg van het *Duits Arbeidersfront*. Haar leider werd Robert Ley, een boerenzoon die in 1920 een doctoraat had behaald in de scheikunde van voedsel, en die sinds toen een bediende was bij de Bayer Chemische Groep van Leverkusen. In juni van 1925 was Ley de Regionale Partijleider geworden voor het Zuiderse Rijnland. Hij was een aanhanger van Hitler. Hitler zou later herhaaldelijk de klachten naast zich neerleggen over het slecht financieel beheer van Ley, over zijn nogal hooghartige houdingen tegenover zijn ondergeschikten, en ook over zijn administratieve incompetentie. Wanneer Georg Strasser plots zijn ontslag indiende als de Rijks Organisatie Leider, was Robert Ley in diens schoenen gestapt. Begin 1933, was het de taak van Ley om de visie van Hitler over de integratie van de werkende klasse in het nieuw Duitsland te realiseren. Dit was om de meest harde tegenstanders van het Nazi Regime te winnen voor de nieuwe orde, de Nazi orde.

Maar het ontbrak Robert Ley aan de ervaring en de kennis betreffende het *Arbeidersfront* om deze doeleinden zelf te realiseren. Tot dan had het *Arbeidersfront* 5 subdivisies: de oude syndicaten met het Persbureau en de nieuwsbladen, de syndicaten van de bedienden, de beroepen, en een afdeling voor de ondernemingen. In het nieuw *Arbeidersfront* waren nog steeds Muchow en de Fabriekscel Leiders de belangrijkste leiders. Zij wilden een soort van super-syndicaat dat de interessen van de arbeiders vertegenwoordigde. Dit zou met de werknemers onderwerpen bepalen zoals de betaalde verloven, de salarisovereenkomsten, gelijk loon voor de vrouwen, en de gezondheids- en veiligheidsvoorzieningen. Maar de zaken liepen uit de hand!

Op 19 mei 1933 publiceerde de regering van Hitler een Wet op de Arbeidsbeheerders. Die wet benoemde 12 *Arbeitsbeheerders* die de salarissen in Duitsland zouden regelen, de arbeidsvoorwaarden, de werkcontracten, en van wie het de taak werd de vrede te bewaren tussen de werknemers en de werkgevers. De *Arbeitsbeheerders* waren personen die werkzaam waren in het Rijksministerie voor Arbeid, 2 waren nog lid van de vorige Fabriekscel Organisatie, er waren 5 ondernemingsadvocaten en er waren 4 ambtenaren.

Een andere maatregel was de *Wet voor de Ordening van de Nationale Arbeid*, van 20 januari 1934. Die wet was opgesteld door een hogere ambtenaar. Ze stelde dat er geen opbod en regelingen meer zouden komen tussen de werknemers en de Syndicaten. Een nieuwe structuur werd in plaats gesteld om het antagonisme te vermijden tussen werknemers en werkgevers. Ze moesten in harmonie samenwerken! De *Arbeitsbeheerders* moesten Vertrouwensraden opstellen in de verschillende fabrieken. De ondernemingen moesten geleid worden door een *Betriebsführer*, een Algemene Beheerder. De arbeiders waren diens *Gefolgschaft*, zijn gevolg. Het nieuw systeem gaf alle macht aan de bazen, in samenwerking met de Arbeidsbeheerders. De arbeiders konden niet langer hun vertegenwoordigers in de ondernemingen kiezen. Dit betekende een belangrijke overwinning voor de werkgevers, gesteund door Hitler en het Nazi Leiderschap.

Op 12 september werd Reinhard Muchow doodgeschoten in een gevecht in een taveerne. Zijn dood opende de weg voor Robert Ley. Hij herstelde zijn autoriteit en reorganiseerde het *Arbeitsfront*. Hij ontbond de laatste resten van de cultuur van de arbeidssyndicaten en hun houdingen, en vernietigde de laatste resten van de *Fabriekscel Organisatie*. Onder druk van het Ministerie van Arbeid en van het nieuwe *Arbeitsfront*, zei hij dat de Fabriekscellen geen rol meer te spelen hadden in de onderhandelingen voor salarisovereenkomsten. Daarna, na de *Nacht van de Lange Messen*, werden alle officiële van de Fabriekscellen ontslagen, zodat de revolutionaire elementen in het *Arbeitsfront* geëlimineerd werden.

Tegen de herfst van 1934, hadden zo de werkgevers de bovenhand gekregen in de strijd om de controle van de werkrelaties. Maar dat was gebeurd door de massieve tussenkomst in de arbeidsrelaties door de Staat, en dat door het *Arbeitsfront* gedomineerd door de Nationaal Socialistische, de Nazi partij! Er waren geen syndicaten meer, maar toch waren de werkgevers ook niet langer meester in eigen huis!

Geleid door Robert Ley, won het Duits *Arbeitsfront* een reputatie van één van de meest corrupte instituties van het Derde Rijk. Ley kreeg een groot salaris. Hij kreeg rechten op boeken en pamfletten, op grote fondsen geconfisqueerd van de vroegere syndicaten, en nog veel meer. Hij kocht grootse villa's in Berlijn, bijvoorbeeld nabij Grünewald. Hij hield van dure auto's en hij was de eigenaar van een landgoed nabij Köln. Hij bleef een drinker en een vrouwenjager. Hitler vergaf aan Ley alles wat hij deed, zo lang als Ley maar trouw bleef aan hem persoonlijk, een houding die Hitler aannam tegenover al zijn ondergeschikten, ook tegenover Hermann Göring. Ley zette het voorbeeld van hoe organisaties te leiden voor persoonlijk winstbejag. De morele standaarden in het *Arbeitsfront* daalden tot zeer laag.

Op 27 november stichtte Ley een organisatie voor de arbeiders die *Sterkte door Blijdschap* heette. Het was een dochter-instituut van het *Arbeitsfront*, dat het doel had de vrije tijd van de

arbeiders te vullen. Een dergelijke organisatie bestond al in het Italiaans Fascisme, genaamd *Dopolavoro*, Italiaans voor ‘na het werk’.

De Duitse organisatie zorgde voor fysieke opvoeding, gymnastiek, opvoeringen van klassieke muziek, en zo verder, in de fabrieken. Ze was bedoeld voor de 15 miljoen leden van het *Arbeitsfront* en hun families. Ze organiseerde het massa toerisme voor arbeiders, buitenlandse reises naar landen zoals Italië, Finland, Bulgarije, Turkije en Istanbul, en Portugal, om de arbeiders ten minste voor een korte tijd een vlucht te gunnen, weg van de zwaarte en de repressie van het alledaags leven in de ondernemingen. Ze wou goedkope opportuniteiten bieden aan arbeiders om hen eenvoudige ontspanning te bezorgen.

Tegen 1939 bezat die organisatie 8 cruise schepen en ze huurden er 4 meer af. Ze beheerde een model resort in de Baltische Zee op het eiland Rügen, te Prora, een gebouw geleid door Albert Speer, de architect van Hitler, begonnen op 3 mei 1936 en beëindigd in 1940. De bouw was uitgedacht door Clemens Klatz, de architect van het Orde Kasteel te Vogelsang. Het werd nooit echt geopend, wegens het uitbreken van de oorlog, die leidde tot de ogenblikkelijke stilstand van de werken. Ze werd nochtans later beëindigd, om de mensen op te vangen die hun huis verloren hadden in bombardementen en vernietigd door de Engelse bommenwerpers in de Duitse steden. Na de oorlog werd Vogelsang een trainingscentrum voor de geallieerde Legers.

De *Sterkte door Blijdschap* organisatie zond *Gestapo* en SS Veiligheidsagenten mee met de arbeiders op de cruises. Maar slechts 10% van de passagiers op de cruise schepen waren eigenlijk arbeiders! De rest waren partij ambtenaren, die waard waren bespioneerd te worden. De arbeiders zelf konden zich zelfs de eenvoudigste toevoegingen aan het basis voedsel gebracht door de schepen niet veroorloven. Veel mensen beklagden zich over de organisatie. *Gestapo agenten* rapporteerden over massale dronkenschap aan boord van de schepen, zodat een populaire bijnaam voor *Sterkte door Blijdschap* werd *das Bonzenbordell*, het bordeel van de grote mannen van de partij.

Ley had *Sterkte door Blijdschap* zelf gesticht. Ondanks de prioritisering in Duitsland op de herbewapening, zag het Nazi Regime zich in de onmogelijkheid de organisatie te stoppen. De basis intentie van de organisatie bleef om te compenseren voor lage lonen en lange werkuren.

Een andere dergelijke organisatie was *Schoonheid van Werk*. Het was een subdepartement van *Sterkte door Blijdschap*. Het zorgde op de werkvloer voor mogelijkheden tot wassen en voor propere toiletten, kamers om van klederen te veranderen, voor verbeterde hygiëne, betere lucht, minder geluid, propere werkkledij, voor persoonlijke kastjes en voor netheid en orde. Het zorgde ook voor concerten en culturele gebeurtenissen op de werkvloer. Het moedigde sport aan en zorgde voor recreatieve mogelijkheden. Het noopte bij de werkgevers aan om te zorgen voor eetzaal, om puin en afval te verwijderen dat op de werkvloer bleef liggen.

Een organisatie zoals *Sterkte door Blijdschap* was nodig, want de herbewapening betekende ook grote economische opofferingen voor het Duits volk. De gemiddelde industriële salarissen waren lager dan de niveaus gekend in 1927 tot 1937. Veel arbeiders in de industrieën van verbruiksgoederen bleven minder geld te winnen dan ze gekregen hadden vóór de depressie! Tevens, in juli 1934, kregen de *Arbeitsbeheerders* het recht om de werkuren te verhogen met meer dan 8 uren hoger dan de wettelijke 8 uren per dag. Gemeten als een percentage van het

nationaal inkomen, vielen de salarissen met 11% tussen 1932 en 1938. De sluiting van de syndicaten had de rol van de arbeiders in formele loonbesprekingen weggenomen. Het was ook niet de rationalisering van de arbeid die leidde tot verhoogde productie, maar gewoon langer werk. De meest belangrijke periode van rationalisatie en mechanisering van de arbeid in Duitsland had plaats in de 1920 jaren. De trends werden nu verder gezet, maar langzamer dan vroeger. Al de hogere inspanningen gingen naar de industrie van de herbewapening.

Op 22 juni 1938 publiceerde Göring een decreet aangaande de plicht tot arbeidsdienst. Dit liet toe aan de Voorzitter van het *Instituut voor Uitwisseling van Arbeidskrachten en Werkloosheidsverzekeringen* om tijdelijk arbeiders te halen voor specifieke projecten waarvoor er een tekort was aan arbeiders. Het decreet werd later uitgebreid om de conscriptie van arbeiders zo lang in te voeren als de Regering maar wilde. Ongeveer 1 miljoen arbeiders werden hiermee opgeroepen om te werken in de munitiefabrieken, of voor arbeid aan de *West Wall*, de vroegere Siegfried Lijn, en zo verder. Op 6 oktober 1936 zonden de Ministers van Arbeid en van Economie een officiële brief aan Hitler om te melden dat tekorten aan arbeidskrachten zorgden voor vertragingen in het programma voor herbewapening. In sommige fabrieken werkten toen arbeiders reeds meer dan 14 uur per dag, tot 60 uur per week! Arbeiders liepen weg van de werken aan de *West Wall*, omdat ze daar in 12 uur periodes per dag moesten werken en dat in zeer ruwe omstandigheden, aan lage salarissen, zonder veiligheidsvoorzieningen, met frequente ongelukken als gevolg. Het Nazi Regime probeerde dan meer en meer maatregelen in te voeren met gebruik van terreur. Zogezegde oproerlingen in de fabrieken bedreigde het met ontslag en ogenblikkelijke transfert naar de *West Wall* werken. De *Gestapo* bespiedde de werkvloeren om onder-presterende arbeiders te vatten. Op 25 juni 1938 liet Göring aan de *Arbeidsbeheerders* toe maximum salarissen te bepalen om de kosten onder controle te houden.

De Nazi ideologie ondersteunde niet noodzakelijk het idee van sociale voorspoed. De Nazis vonden dat de sociale welstand het behoud van de zwakken en de gedegenereerden in de hand werkte. Teneinde het Germaans ras te versterken, moest de filantropie en de liefdadigheid aanzien worden als een onheil dat moest uitgeroeid worden. De zwakste elementen moesten uit het ras verwijderd worden in een proces van natuurlijke selectie. Goebbels merkte op dat de economische situatie nog steeds voldoende mild was opdat veel mensen konden leven en overleven onder de armoede lijn in de eerste winter van 1933 naar 1934 in het Rijk.

Toch kondigden Hitler en Goebbels op 13 september 1933 het *Winterhulp* Programma aan, met een aantal hulpvoorzieningen reeds gelanceerd door de Regionale Partijleiders. Ze verdeelden voedsel aan de armen. De giften die winter stegen tot de waarde van 358 miljoen *Reichsmark*. Goebbels verklaarde dat de distributie van geld, een vorm van liefdadigheid, een vorm van rassen zelfhulp was door het Duits volk. De giften waren niet zo gratis! Wie niet wilde geven werd beschouwd als een vijand van Duitsland.

Op 5 november 1934 werd een *Collectie Wet* ingevoerd. Ze liet het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de Schatbewaarder van de Partij toe om alle liefdadigheid of andere fondsen te stoppen die in concurrentie traden met de officiële *Winterhulp*.

Op 4 december 1936 plaatsten de *Winterhulp Wetten* het schema op een formele, permanente, wettelijke basis. *Winterhulp* giften zorgden voor bijna 3% van het gemiddeld arbeidersinkomen in die tijd. Er bestond een specifieke campagne om fondsen te verzamelen voor één maaltijd

van maximum 50 Pfennig, en het verschil moest gegeven worden aan de SA Stormtroepen en aan de SS mannen.

In de winter van 1935 tot 1936 werden de Joden niet langer toegestaan noch als gevers noch als ontvangers van hulp te dienen. Maar Duitsland had liefdadigheid hard nodig!

Erich Hilgenfeldt, een man van het Saarland, hervormde de privé liefdadigheid. Met Magda Goebbels als beschermvrouw en met de toestemming van Hitler, breidde hij zijn greep op de zelfhulp groepen van de partij uit. Hilgenfeldt nam praktisch alle privé liefdadigheid en de filantropische organisaties van Duitsland over in een Nazi programma.

Vanaf 25 juli 1933 bleven er nog slechts 4 weldadigheidsorganisaties die niet van de Staat afhingen over. Dit waren de Nazi Volkswelzijn, de Protestantse Binnenlandse Missie, de Katholieke Caritas Associatie en het Duits Rode Kruis. Deze werden constant lastig gevallen in hun activiteiten door de SA Stormtroepen. Er werd in het algemeen geen hulp gegeven aan alcoholici, aan de mensen die niet wilden werken, aan de asocialen, aan de gewone criminelen, aan de erfelijke zieken, en aan leden van andere rassen dan het Arische. Vanaf 1937-1938, arresteerde de politie leden van de lagere klassen, sociale afwijkingen, kleine criminelen, en zo verder, in grote aantallen, om hen naar concentratiekampen te zenden. De Nazis beschouwden hen als van geen nut voor het Regime en haar doeleinden.

Met *Sterkte door Blijdschap*, was de *Nationaal Socialistische Weldadigheid* waarschijnlijk de meest populaire partijorganisatie in het Derde Rijk. Ze telde 17 miljoen leden in 1939. Maar toch hielden de armen er niet van! Ze namen de indringerigheid kwalijk van de vragen, de morele oordelen, de steeds aanwezige bedreiging om dwang te gebruiken, en de bedreiging om de *Gestapo* in te roepen wanneer de armen niet voldeden aan de aangeduide criteria van ras.

In de werkloosheidsuitkeringen werd steeds streng gesneden, zelfs door de Regeringen van vóór de Nazis de macht overnamen. Het nieuw Regime sneed nog erger in die uitkeringen! Dit alles voerde de druk op bij de werklozen. De liefdadigheidsbetalingen werden langzaamaan verminderd. De *Nationaal Socialistische Winterhulp* en *Sterkte door Blijdschap* hadden als doel de klasse- en status verschillen te verminderen of uit te roeien, alsook de levens van de meest gewone mensen te verbeteren. Maar de mensen die er beter afkwamen werden vooral aangetrokken door de ideologie van de Volksgemeenschap. De armere arbeiders waren te zeer doordrenkt met de Marxistische ideeën van klassenconflicten om zich direct over te geven aan de roep van die Nazi creaties.

Tegen 1939, waren de desillusies van de welvaartschema's van de Nazis wijd verspreid in Duitsland. Reeds in het begin van 1936, hadden die zulk een laag niveau bereikt, dat zelfs de populariteit van Hitler begon aangetast te worden. De Nazis hadden in 1933 een nieuwe, nationale en rassen gemeenschap beloofd, gebaseerd op samenwerking en niet op conflict, en met materiële steun. Klassenverschillen zouden verdwenen moeten zijn in die gemeenschap, en de interessen van het Duits ras zouden permanent geworden zijn. De Nazis speelden in op de basiswensen van de grote meerderheid van Duisters voor een job, voor orde, voor betere levensvoorwaarden en vooruitgang tijdens de loopbanen. In het algemeen leek dit wel ondanks alles gerealiseerd te zijn.

In 1933 organiseerden de Nazis de *Eerste Dag van Potsdam* en de *Dag van Nationale Arbeid*. Dit waren twee belangrijke propaganda vertoningen. Hitler verklaarde dat het Nazisme

Duitsland zag als één lichaam. Hitler sprak over zichzelf als over een arbeider van oorsprong, een nederige man van het volk, die nooit zijn lage afkomst uit het oog verloren had. Het Derde Rijk verspreidde de notie dat alle klassenverschillen afgeschaft waren in het nieuw Duitsland. De bourgeois mannen zouden moeten ophouden zich te voelen zoals gepensioneerden in de tradities en tijden van het rabiante kapitalisme, gescheiden van de arbeiders door het Marxistisch concept van eigendom.

Eén voorbeeld van de ver verspreide aanval op de vele Duitse bastions van sociale privileges was de aanval van de Nazi studenten op de traditionele duellering onder de studentengroepen. De vermindering in status van de autonomie en macht van de academisch opgeleide beroepen in de vroege jaren van het Nazi Regime was heel reëel. De kleine handelaar en de witte-boord bedienden ook zagen de sociale verschillen tussen hen en de arbeidersklasse snel eroderen. Autocraten vonden zich met de ellenbogen uit de weg geduwd door jonge Nazis van sociale klassen ver beneden de hunne. Een nieuwe politieke elite was bezig te proberen de macht over te nemen in het land.

Maar de rijken en de armen bleven zoals ze steeds gebleven waren, en gescheiden. Ook de macht van de aristocratie bleef heel reëel! Jonge mannen van adel, bijvoorbeeld, vonden een mogelijke nieuwe leiderschap positie in de SS organisaties. Tevens waren weinigen ervan overtuigd dat de sociale utopie die de Nazis beloofd hadden in 1933 ooit kon of zou gerealiseerd worden. De programma's van sociale verandering van de Nazis werden steeds ondergeschikt aan de alles overreikende voorbereiding voor de oorlog. Wat ook Duitsland kon helpen klaar te maken voor de verovering van Oost-Europa was goed, wat ook in de weg kwam te staan, was slecht.

De Duitse burgers moesten zich realiseren dat de sociale utopie enkel zou gerealiseerd worden wanneer Duitsland het Hitleriaans idee van de levensruimte in het oosten veroverd had. De grootste kracht achter Hitler was en bleef de verovering van het oosten. En nadat hij dat gerealiseerd had, zou Hitler niet gestopt hebben nadat hij dat oosten veroverd had! Hitler zou de oorlog transformeren in een nieuwe oorlog, een oorlog voor de totale suprematie in Europa, en daarna een oorlog voor het domineren over de ganse wereld. Deelden de meeste Duitsers die ideeën, en realiseerden ze zich dat zulke zoektocht werkelijk kon beginnen en gebeuren? Wat dan ook, Hitler en de Nazis wilden een verandering bereiken in de geesten van de mensen, in hoe ze dachten en zich gedroegen, tot ze waren zoals de Nazis. Die revolutie was eerst een culturele revolutie, eerder dan een sociale revolutie.

De Nazis beweerden steeds dat de principes waarop de Nazi toekomst gebaseerd was wetenschappelijk was, van de toepassing van de raciale hygiëne tot het Darwinistische selectionisme in de menselijke gemeenschap, zonder rekening te houden met de tradities van moraliteit en religieuze scrupules. Hierin, stonden de raciale veranderingen centraal. Het Duits volk moest herwerkt worden tot een nieuwe kweek van helden, en vandaar hun nadruk op de eliminering van de zwakken uit de keten van de erfelijkheid.

Natuurlijk was wat de Nazi leiders in de eerste plaats zochten de macht, de eenvoudige, ruwe macht. Ze wilden diegenen zijn die in Duitsland konden doen wat ze maar wilden. Het Nazi Regime werd de zeer oude droom van eender welke dictator in de geschiedenis van de mensheid ooit. Corruptie en terreur kon hen dat allemaal nu geven.

De schema's van opvoeding van jongeren in het Derde Rijk had snel moeten bewegen naar de verhoging van de professionele, wetenschappelijke en intellectuele competentie van de toekomstige professionele elites van het land. Maar de Nazis werkten het tegengesteld principe uit! De professionele elite verminderde in aantallen tegen 1939, ten voorkeur van soldaten die konden doden. Dat kwam omdat de meeste Nazi leiders niet in de academische middens opgevoed waren en bijgevolg een – misschien onbewuste - houding van revanche innamen tegen academici.

De Raciale Hygiëne

Tijdens zijn verblijf in de gevangenis van Landsberg in Beieren in 1924, had Hitler documenten van raciale hygiëne gelezen. Hij besloot daaruit dat de Duitsers slechts weer sterk konden worden wanneer de Staat op de gemeenschap de basis principes van raciale hygiëne en raciale verandering toepaste. De natie was zwak geworden. Ze had de Wereldoorlog verloren, omdat de gemeenschap corrupt was geworden door de infusie van gedegenereerde elementen in haar bloed. Daarom moesten de sterken en raciaal zuiveren aangemoedigd worden meer kinderen te hebben, terwijl de zwakken en de raciaal onzuivere mensen geneutraliseerd moesten worden. In het toenmalig Duitsland was Alfred Ploetz één van de invloedrijkste geesten in de Eugenistische beweging. Hij was nu in zijn zeventiger jaren.

Walter Gross was het hoofd van het *Raciaal Politiek Bureau* van de Nazi Partij. De bestaande *Raciale Hygiëne Gemeenschap* werd overgenomen door de Nazis in 1933 en gezuiverd. De *Nazi Dokters Liga* en de SS speelden belangrijke rollen. Reeds in 1933, had de Minister van Binnenlandse Zaken, Wilhelm Frick, aangekondigd dat het nieuw Regime zich zou concentreren op openbare uitgaven voor de raciaal degelijke en gezonde mensen. Het zou de uitgaven voor de minderwaardige en asociale individuen, de zieken, de mentaal deficiënte mensen, de krankzinnigen, verminderen en de reproductie van zwaar gehandicapte mensen proberen te voorkomen. Iedereen leek te vergeten dat Goebbels een horrelvoet had.

Op 14 juli 1933 al werd de *Wet op de Voorkoming van erfelijk zieke Nakomelingen* gepubliceerd. Deze stelde voor de voorgeschreven, onder dwang uit te voeren sterilisatie te verrichten op iedereen die leed aan congeniale zwakheid van geest, van schizofrenie, manische-depressieve psychose, erfelijke epilepsie, de ziekte van Huntingdon, erfelijke doofheid, blindheid, vervormingen, zwaar alcoholisme, en zo voort. De beslissing over de eliminatie van de individuele gevallen moest genomen worden door 181 speciaal opgerichte Gezondheid Gerechtshoven, en door Beroeps Gerechtshoven bestaande uit een advocaat en 2 dokters. In 1932 reeds had een wet bepaald dat dokters alle gevallen van erfelijke ziektes moesten melden, behalve voor vrouwen over 45 jaar oud. Die laatste werden niet meer mogelijk geacht nog geboorte te kunnen geven. Op het advies van de Duitse Medische Associatie werd in 1932 ook een wet voorgesteld om de vrijwillige sterilisatie toe te staan. Het Nazi Regime gebruikte nu de sterilisatie als het middel om die delen van de gemeenschap te zuiveren die niet conform werden beschouwd door de officiëlen van de Nazi Partij.

In 1934 gingen 4.000 mensen in beroep tegen de beslissingen van de steriliserende autoriteiten. Ongeveer 3.540 van die beroepen faalden. Van 1933 tot 1939 rees het totaal aantal gesteriliseerde mensen tot ongeveer 360.000 individuen. Tot 3/4^{de} van die bevelen tot

sterilisatie waren voor congeniale zwakheid van geest. Veel andere oorzaken van sociale afwijkingen werden ook in beschouwing genomen voor sterilisatie. Prostitutie was een vorm van zwakheid van geest, en dat was ook alcoholisme. Hitler en de leidende Nazis waren er sterk voorstander van om in de lijst van te steriliseren mensen de gewoonlijke, recidiverende criminelen op te nemen. Maar de Rijks Justitie Minister Franz Gürtner blokkeerde die beweging. Ondanks druk vanwege de Eugenisten zoals Ernst Rüdin, vond hij de sterilisatie van dergelijke mensen onnodig, want recidiverende criminelen werden nu voor het leven gevangen gezet, en dat onder de nieuwe regels voor confinerings wegens veiligheidsbeschouwingen, en konden zo zich toch niet voortplanten. Vasectomie werd uitgevoerd op mannen, ligatie van de geslachtsorganen op vrouwen. De operaties konden pijnlijk zijn en ze kwamen met complicaties. De sterftegraad was ongeveer 0,5%, laag, maar toch stierven ongeveer 2.000 mensen. Ongeveer 2/3^{de} van de gesteriliseerde mensen waren gevangenen van de mentale hospitalen. Hoe beter de kansen op herstelling, des te hoger de waarschijnlijkheid dat die mensen gesteriliseerd werden! De asielhuizen liet hen daarna gewoon weer de straat op, om de kosten van onderhoud te verminderen. Sterilisatie kwam vooral voor als een straf, eerder dan als een maatregel van sociale controle.

Op 14 juli 1933, had het Nazi Regime de gedwongen sterilisatie voor Duitsers die leden aan erfelijke zwakheden bevolen, inclusief de morele zwakheid van geest. Tegen de tijd dat de oorlog uitbrak, werden 360.000 mensen gesteriliseerd, zoals reeds vermeld. Tevens, in 1935, werd de abortus op Eugenetische gronden wettelijk toegelaten. Na de invasie van Polen door de Duitse Legers, werden de gevangenen van Poolse asielen die bekwaam waren tot enig werk, gespaard van de dood en werden ze meegenomen naar Duitsland. De rest werd beschouwd als onwaardig te leven, en gedood zo snel als mogelijk. De Nazi leiders in Berlijn waren zich zeer goed bewust van wat er in Polen gebeurde, de massa moorden van dergelijke gehandicapte mensen. Ze gaven de ideologische redenen voor de moorden. Ze vonden het inderdaad nodig de gedegenereerden te elimineren uit de keten der erfelijkheid. Hitler had al voorzien om een dergelijke tekst voor het doden van mentale patiënten in de wet van 14 juli 1933 op te nemen, maar hij had die weerhouden, omdat zulke paragraaf toen te controversieel geweest zou zijn geweest.

Sterilisatie wetten waren niet alleen een Nazi fenomeen! Gelijkaardige wetten bestonden in Denemarken, Noorwegen, Zwitserland en Zweden. De Katholieke Kerk protesteerde tegen maatregelen zoals gedwongen sterilisatie. De Christen moraliteit werd vervangen door de Nazi ideologieën, door een systeem van ethiek dat goed en kwaad slechts bepaalde uit de collectieve interessen van het Duits ras. De teistering van mensen die kandidaten konden zijn voor sterilisatie duurde ook voort. Op 16 juli 1933, blokkeerde een regeling de toegang tot huwelijksleningen voor mensen die leden aan erfelijke mentale of fysische afwijkingen. De fysisch gehandicapte mensen werden daarbij minder zwaar behandeld. De staatsondersteuning voor die mensen werd afgeschaft, want ze waren van nut meer voor de gemeenschap. De dokters pleitten wel tot het tegengestelde, argumenterend dat zo lang als ze slechts fysisch gehandicapt waren doch helder van geest waren, ze ergens een job konden vinden en gebruikt konden worden in meerdere, aangepaste jobs. En inderdaad, op 12 oktober 1937, tijdens een vergadering van lokale officiële, gingen velen ermee akkoord dat het tekort van arbeidskrachten het raadzaam maakte de fysisch gehandicapten beter te integreren in de gemeenschap.

Otto Perl, de stichter van de *Liga voor de Vermeerdering van Zelfhulp voor de fysisch Gehandicapten*, lobbyde om de pejoratieve aanduiding van kreupele, *Krüppel*, te doen vervangen door het meer neutraal woord van fysisch gehandicapte of *Körperbehinderte*. De Liga van Perl werd later voortgezet in het *Nationaal Socialistisch Welvaart Programma*, onder de naam van de *Reichsbund der Körperbehinderten*. Maar op 17 maart 1935 werden toch de fysisch gehandicapte kinderen uitgesloten van verder naar de secundaire opvoeding te kunnen.

De Welvaart voor Vrouwen en Kinderen

Voor de Nazis was een hoge geboortegraad essentieel voor de gezondheid van de natie. Verminderende geboortegraden betekenden een verouderende populatie. Een totaal van 86 geboortes per 1.000 mensen in 1900 meenden ze al een teken van een verouderende populatie. Het totaal van 86 geboortes per 1.000 mensen daalde echter tot nog geen 15 per duizend in 1932! Foor Fritz Lens, moest de blaam gegeven worden aan de emancipatie van de vrouwen. Hij was voorstander van een verbod op vrouwen om een hogere opleiding te bekomen.

De Nazi regering verstrengde dan de bestaande wetten op abortus, behalve voor medische gronden. Ze verminderde de officieel gesanctioneerde abortussen wel van 25.000 per jaar in het begin van de 1930 jaren tot minder dan 2.000 per jaar in 1939. Maar ze lieten abortus toe op Eugenistische gronden vanaf 1935. In november van 1938, legaliseerde een Lüneburg Gerechtshof de abortus voor Joodse vrouwen.

De raciale Eugenisten argumenteerden dat een gezonde vrouw kon en zou moeten geboorte geven aan 8 of 9 kinderen tijdens haar leven. De Nazis stopten alle verenigingen van vrouwelijke activisten. Zij werden ingelijfd in de *NS-Frauenschaft*, de Nazi vrouwen.

De *NS-Frauenschaft* werd sinds 1934 geleid door Gertrud Scholtz-Klink, een moeder van 11 kinderen. Haar doel was de vrouwen in Duitsland ertoe te brengen om te denken zoals de Nazi ideologie. De groep had de *Rijks Moeder Dienst* gesticht, die cursussen gaf over het verzorgen van kinderen, koken, naaien, en natuurlijk ook in de raciale hygiëne.

Moeders mochten geen make-up of lipstick gebruiken. Ze moesten hun haar in vlechten opmaken en er uitzien zoals *dirndls*, vooral wanneer ze blond van haarkleur waren. Maar de internationale mode was moeilijk om aan te weerstaan! Prominente vrouwen in de Nazi hogere gemeenschap verwierp de aanvallen op de mode. Magda Goebbels, Winnifred Wagner en Eva Braun rookten.

Op Moeders' Dag van 1939, kregen 3 miljoen vrouwen die geboorte hadden gegeven aan 3 of meer kinderen de titel van *Moeder van het Rijk*, in speciale ceremonies die overal in Duitsland plaats hadden. De moeders kregen erekruisjes: brons voor 4 kinderen, zilver voor 6, en gouden kruisjes voor 8 kinderen of meer. De draagsters van dergelijke kruisjes mochten naar voren lopen in wachtrijen in winkels. Hitler was steeds de peetvader van het tiende kind! En de naam van het mannelijk kind moest dan Adolf zijn.

Het *Arbeidsfront*, de *Rijks Voedsel Staat*, en de *Nationaal Socialistische Welvaart* namen snel al de belangrijkste domeinen van de vrouwelijke welvaart over. Zij ook boden een brede keuze aan van faciliteiten voor de vrije tijd van vrouwen. De Nazis boden geldelijke bijdragen en belastinghervormingen aan voor families met kinderen. Toch bleef de daling van het percentage huwelijken met 4 of meer kinderen verder duren. De economische kost van het

hebben van meer dan één kind was gewoon te zwaar om tegengewerkt te worden door het Derde Rijk. De plotse verhoging van het aantal huwelijken was vooral te wijten aan het economisch herstel. Slechts relatief weinig geboortes konden rechtstreeks toegeschreven worden aan de regelingen die door de regering afgekondigd waren. Eén van die maatregelen was een nieuwe *Huwelijkswet* die uitgevaardigd werd in 1938. Met die wet werd het mogelijk voor een vruchtbare echtgenoot zich te laten scheiden op gronden van onvruchtbaarheid of wegens de weigering van de andere partner om kinderen te hebben. De Regering maakte het zo gemakkelijker om te trouwen met het doel om kinderen te baren.

Op 18 oktober 1935, werd een *Wet voor de Bescherming van de Erfelijke Gezondheid van het Duits Volk* uitgegeven. Ze hield de ban in op het huwelijk wanneer één persoon van het koppel leed aan een erfelijke ziekte of aan een mentale ziekte. Iedereen die wou trouwen zou volgens die wet een schriftelijk bewijs moten afleveren van het feit dat ze kinderen konden krijgen. Die wet waterde weg met de tijd. Het is onnodig te melden, hier, dat de illegitimiteit totaal irrelevant was voor de Nazi ideeën aangaande het hebben van kinderen.

In 1936 stichtte Heinrich Himmler een reeks van moederhuizen onder een organisatie beheerd door de SS associatie genaamd de *Lebensborn*, de *Bron van Leven*. Het was een bizarre poging van Himmler om zijn elite aan te moedigen een toekomstig meester ras te bouwen. Het was niet zeer succesvol! In vreedstijd, bleven onder de helft van de moeders ongehuwd. Ongeveer 8.000 kinderen werden geboren. In het algemeen hadden de 115.600 SS-mannen een gemiddelde van slechts 1,1 kinderen!

De *Aktion T4* was een Nazi programma voor het doden van gehandicapte kinderen. Het werd zo genoemd naar het adres van haar leiders, Tiergartenstrasse 4, het adres van de Duitse kanselarij! Officieel heette het de *Caritatieve Stichting voor Genezing en Institutionele Zorg*, gesuperviseerd vanuit het persoonlijk bureau van Hitler, de kanselarij. Het doel ervan was te zorgen voor de pijnloze dood van gehandicapte mensen die niet konden overleven zonder kostelijke zorg. Het focuste vooral op gehandicapte kinderen!

De leider van het programma was Viktor Brack. Zijn vader kende Heinrich Himmler redelijk goed. In de 1930 jaren had hij meermaals gediend als de chauffeur van Himmler. Brack werd het hoofd van de staf van Philipp Bouhler, Hoofd van de Kanselarij van Hitler, en kwam naar Berlijn met hem. Zijn assistent was Werner Blankenburg. Blankenburg volgde Brack op wanneer Brack ging strijden aan het front in 1942.

Brack plaatste Werner Heyde aan het hoofd van de medische afdeling van het programma. Heyde was een man uit Estland. Hij voegde zich bij de Nazi Partij in 1933 en werd een SS officier in 1936. Hij kwam bij de staf van de Universiteit van Würzburg in 1932. Hij werd een adviseur van de *Gestapo* voor psychiatrische gevallen, en een lector op het gebied van de erfelijke ziektes. In 1939 werd hij een volle professor aan de universiteit. Hij was ook het hoofd van het dodingsprogramma.

Tegen 1939, had het *T4 Programma* tienduizenden onnuttige mensen gedood. Eind 1936, begin 1937, werd een geheim *Rijkscomité voor Erfelijke Gezondheidszaken* opgericht binnen de Kanselarij van de Führer, met het doel om wetten op te stellen voor een *Rijks Erfelijke Gezondheid* Gerechtshof. Dit werd later hernoemd tot het *Rijkscomité voor de wetenschappelijke Registratie van erge Erfelijke en Congeniale Ziekten*. Na de dood van

Richard Wagner op 25 maart 1939, was Leonard Conti benoemd om het hoofd te worden van het *Gezondheid Bureau* van de Partij. Zijn titel was van dan af *Rijk Gezondheid Leider*.

Het programma was opgericht nadat de persoonlijke dokter van Hitler, Dokter Theo Morell, aan Hitler een memorandum had voorgelegd aangaande de mogelijkheid om formeel te legaliseren omtrent het doden van gehandicapte mensen. Hitler gaf zijn persoonlijke goedkeuring aan het idee. Meerdere besprekingen hadden plaats over de zaak, maar het idee werd in een kast vergeten om later weer opgenomen te worden. Hitler wou oorspronkelijk 7.000 patiënten laten doden. Het probleem was echter, dat niemand echt wist hoe die grote aantallen van gehandicapte mensen ook werkelijk te doden.

Albert Widman, een SS officier en een top professionele scheikundige in het technisch Crimineel instituut van de Rijks Criminele Politie, vond een oplossing! Hij bouwde een cel van 5x5x3 meter, die eigenlijk een eerste gaskamer was. Een gaspijp leidde naar de kamer. Vanaf december 1939, gebeurde de vergassing van mensen met koolstof monoxide. De eerste vergassing had plaats in Brandenburg. Bouhler, Brandt, Conto, Brack en andere officiële en dokters van het T4 Hoofdkwartier in Berlijn zagen de eerste, doeltreffende dodingen.

Dergelijke gaskamers werden opgezet in Brandenburg, Grafeneck, Hartheim en Hadamar. Vanaf december 1939 waren al die centra in gebruik. Andere kamers bevonden zich te Sonnenstein en te Bernburg. Lange-termijn patiënten, zoals schizofrenen, epileptici, onbehandelbare syphilis lijdende, seniele mensen en de criminele krankzinnigen, mensen die leed aan encefalitis, aan de ziekte van Huntington en de zwakken van geest werden als doelwit genomen. Het belangrijkste criterium was of de patiënt bekwaam was te werken of niet, dus niet een medisch criterium doch een economisch criterium! De dodingen werden ook uitgevoerd op epileptici, doofstomme mensen en blinden. Joodse patiënten ook werden vergast, ongeveer 1.000 dergelijke mensen.

De vergassing gebeurde niet op een menselijke wijze. De vergaste mensen verloren het bewustzijn na 5 minuten en waren gestorven na 20 minuten. In het algemeen werden de lichamen verbrand. De dokters gebruikten valse namen om de overlijdenscertificaten te ondertekenen, en zelfs valse datums. In totaal werden 20.000 mensen gedood op die wijze in Hartheim, 20.000 in Sonnenstein, 20.000 in Brandenburg, Banburg en Grafeneck, 20.000 in Hadama, met in totaal 80.000 mensen. Ongeveer de helft van de gedode patiënten kwamen uit instituties geleid door de Protestantse of Katholieke Kerken. De patiënten werden verwijderd uit de instituten voor de doding, dikwijls met de goedkeuring van de leiders van de instituten.

In de zomer van 1940, begonnen de Katholieke priesters te protesteren tegen het doden van gehandicapte mensen, vooral na controversiële gebeurtenissen in het Bethel hospitaal. Dit Bethel hospitaal bevond zich in de diocese van Bisschop Clemens August von Galen.

Von Galen schreef naar Kardinaal Adolf Bertram op 28 juli 1940, met details van de moordcampagne. Conrad Gröber, de Aartsbisschop van Freiburg, protesteerde dan ook bij Han-Heinrich Lammers, hoofd van de Rijkskanselarij. Op 11 augustus 1940, protesteerde de Fulda Bisschoppen Conferentie tegen de dodingen in brieven gericht aan Lammers, en dat deed ook de Bisschop Heinrich Wienken van de Caritas Vereniging. Andere tegenstanders waren Friedrich von Bodelschwingh, Lothar Klessig, Pastoor Paul Gerhard Braune, en Pastoor Ernst Wilm. De Nazi leiders vreesden om acties te ondernemen tegen de bisschoppen. De film, 'Ik klaag aan', een film over euthanasie, werd gezien door 18 miljoen mensen.

Ten slotte, op 24 augustus van 1941, stopte een direct bevel van Hitler aan Brandt, doorgegeven aan Bouhler en Brack, tot nader orde de vergassing van volwassenen. Hitler zorgde ervoor dat het doden van kinderen verder ging, hoewel minder zichtbaar en op een kleinere schaal.

Op 2 december 1940; meldde een decreet van het Vaticaan dat de directe doding van een onschuldige persoon wegens mentale of fysische defecten niet toegelaten was, want tegen de natuurlijke en positieve Goddelijke Wetten. Op 6 maart 1941, drukte von Galen dit in zijn persoonlijke nieuwsbrief, na het arresteren door de *Gestapo* van priesters en na de in beslagname van Jezuïtische eigendommen in zijn thuisstad van Münster.

Op 3 augustus 1941, gaf von Galen zijn 4^{de} sermoen over dit onderwerp in zijn kerk. Dit gebeurde nadat hij een geheim bezoek had gekregen van Vader Heinrich Lackmann, de kapelaan van het Marienthal Instituut, waar patiënten weggenomen waren om gedood te worden. Von Galen kloeg het euthanasie programma aan, en verklaarde de moorden onwettelijk. Het sermoen van von Galen creëerde een sensatie! Meer bisschoppen begonnen te protesteren. Het euthanasie programma werd publieke kennis. De quota geplaatst door Hitler van het doden van 70.000 mensen, was toen reeds bereikt. Tot op dat ogenblik waren de T4 acties, in feite massamoorden, uitgevoerd met gruwelijke efficiëntie. Van augustus 1941 af, moest het T4 programma langzamer en in het geheim verder gezet worden. Hitler had ook geleerd dat het aan te raden was dergelijke bevelen niet op schrift te stellen.

In oktober 1939 ondertekende Hitler een bevel dat de opdracht gaf aan Philipp Bouhler, het Hoofd van de Kanselarij van de Führer, en aan Brandt, om de macht van dokters die met naam gespecificeerd moesten worden, uit te breiden, zodat zieke mensen die bij menselijke inschatting ongeneesbaar waren, na de meest kritische beschouwing van de toestand van hun ziekte een genadevolle dood te geven. Dit zou nooit een formeel decreet worden. Het was slechts een regeling. De verklaring van wettelijkheid van de euthanasie werd eerst geheim gehouden. Hitler antedateerde het op 1 september 1939, de dag waarop de oorlog uitbrak. Hij gaf als reden de verhoogde nood om het Duits ras te zuiveren, genoodzaakt door de oorlog. Het programma was oorspronkelijk gericht voor kinderen. Het retrospectief *Hitler Euthanasie Bevel* werd toegepast op kinderen en op volwassenen in de hospitalen van het Derde Rijk.

In andere domeinen van dergelijk onderwerpen hadden de Nazis op 18 augustus van 1939 besloten tot de registratie onder dwang van alle misvormde nieuwgeboren kinderen, voor het Down syndroom, voor de afwezigheid van ledematen, vervormingen van het hoofd of de ruggengraat, cerebrale afwijkingen, enz. Tot 30 hospitalen werden aangeduid om die kinderen te doden. Van maart 1941 af, werden kinderbijslagen niet meer uitbetaald door de Staat voor dergelijke kinderen, en vanaf september 1941 konden de kinderen onder dwang weggenomen worden van de ouders die weigerden hun gehandicapte kinderen af te staan. De bovenste ouderdomsgrens voor dergelijke kinderen in de oorlogsjaren werd opgetrokken tot 8 jaar, daarna tot 12 en uiteindelijk tot 16 jaar oud. In de dodingscentra, konden de kinderen gewoon verhongeren, of werden hen overdosisen van Luminal toegediend in hun voedsel. De kinderen stierven dikwijls aan bronchitis of aan longontsteking. In totaal werden aldus 5.000 kinderen gedood.

Zigeuners en Homoseksuelen

Zigeuners, de Romani, de Sinti, en zo verder, leefden op een nomadische levenswijze. Ze waren aangekomen in Europa ergens in de 15^{de} eeuw, sommigen meenden uit Egypte. De zigeuners hadden een hoge inter-huwelijks graad met Duitsers. In 1938, bracht Himmler het Beiers *Centraal Kantoor voor Zigeuner Zaken* naar Berlijn. Het werd er een Rijksautoriteit. Op 8 december van dat jaar, gaf hij een decreet over zigeuners uit. Informatie over hen moest gecentraliseerd worden onder de controle van de criminele politie van Berlijn. Alle Zigeuners en andere zwervers moesten een identiteitskaart dragen. Ze moesten geregistreerd worden, en een raciaal en biologisch onderzoek ondergaan. De identiteitskaart was bruin voor gewone Zigeuners, bruin met een blauwe streep voor Zigeuners van gemengd ras, en grijs voor niet-Zigeuner zwervers. De kaart was nodig om werk te kunnen vinden, om een rijbewijs te kunnen krijgen, premies, en zo verder. De registratie werd uitgevoerd op basis van de inschrijvingen bij de politie en met de hulp van het *Rijks Gezondheid Bureau*, dat vanaf 1936 onder de leiding stond van Dokter Robert Ritter.

Ritter had een register van meer dan 20.000 Zigeuners. Voor Ritter waren de Zigeuners een primitief, lager ras, mensen die ongeschikt waren om er een normale levensstijl op na te houden. Ze vormden niet speciaal een bedreiging voor de gemeenschap, maar ze hadden een gevaarlijke laag van criminelen opgericht in de Duitse gemeenschap. Ritter was volledig verkeerd hierin, maar zijn opinies vonden een gepaste plaats in de Nazi obsessies over ras.

Een wet van 8 december 1938 verbood aan Zigeuners om zich te verplaatsen in hordes of groepen van meerdere families. De uitwijzing van Zigeuners werd bevolen en de politie verkreeg het recht om hen als asocialen aan te houden. De Zigeuners moesten een certificaat voorleggen vooraleer ze mochten trouwen, en zulk een certificaat was zeer moeilijk te bekomen. In maart van 1939, beval Himmler de raciale mengeling van Zigeuners en Duitsers te doen stoppen.

De *Rijnland Bastaarden* was een benaming die refereerde naar de mensen met zwarte huid of van ras gemengde Duisters, die naar wat geloofd werd, het resultaat waren van de verkrachting van Duitse vrouwen door Franse Afrikaanse koloniale troepen tijdens de bezetting van het Rijnland na 1919, en vooral in de Ruhr Streek in 1923. Er bestonden niet meer dan 500 of 600 dergelijke mannen en vrouwen. Eigenlijk waren ze de nakomelingen van gewone, consensuele unies, niet van verkrachtingen. Maar de Afrikaanse Duitsers werden door de Nationaal Socialisten beschouwd als de levende bewijzen van de Duitse schaamte. In 1937, besloot de Regering, met het akkoord van Hitler, om die kinderen te steriliseren, op basis enkel van de autoriteit van de Führer! Ernst Rüdin, Fritz Lens en Walter Gross, met anderen, leidden dit sterilisatie programma. De sterilisatie werd uitgevoerd zowel voor jongens als voor meisjes.

Homoseksueel gedrag was al sinds lang buiten de wet gesteld in Duitsland, hoewel toen onder mannen, niet onder vrouwen. De homoseksuele gedragingen waren vooral gekend in Berlijn. De Nazis begonnen dus de bars en danszalen te controleren. Voor de Nazis waren de homoseksuele mannen gewoon gedegeneerden, perverse en verwijfde mannen. Ze ondermijnden de sterkte van het Aisch ras door te weigeren kinderen te hebben en door het idee van de mannelijkheid te degraderen. Himmler, bijvoorbeeld, had een pathologische vrees voor homoseksualiteit. Hij kon de meest strenge sancties heffen op een officier of een man die

schuldig werd bevonden om homoseksuele relaties te hebben. Himmler wist wel dat er een harde kern bestond in Duitsland van 40.000 homoseksuele mannen, of van ongeveer 2% van de algemene homoseksuele bevolking. Hij meende dat ze genezen konden worden door heropvoeding. Straffen werden toegediend in concentratiekampen.

De vroegere leider van de SA, ernst Röhm, was een homoseksueel. Hitler sloeg op het SA leiderschap door op Röhm te slaan. Hij gebruikte de homoseksualiteit van Röhm om zijn wrede daden en moorden zowat overal in Duitsland tegen de SA te rechtvaardigen. Hij zei dat Röhm een homoseksuele dictatuur had willen inrichten in Duitsland.

Vanaf dat ogenblik zou de homoseksualiteit direct leiden tot de ogenblikkelijke verwijdering uit de Nationaal Socialistische Partij. Raids van de politie tegen homoseksuelen hadden plaats. Na 1934 werden homoseksuelen gezonden naar het concentratiekamp van Dachau. In december 1934, waren 2.000 mannen reeds aangehouden. Tegen het midden van 1935, waren hele reeksen van vervolgingen van *Hitler Jugend* leiders aan de gang, met ondervragingen en bekennen van schuld.

Op 23 juli van 1935 werd een wet gepubliceerd die hardere straffen voorzag voor homoseksueel gedrag. Himmler zei dat homoseksuelen in de SS voortaan zouden aangehouden worden, berecht en veroordeeld. Bij de vrijlating uit de gevangenis werden de mannen naar concentratiekampen gezonden en neergeschoten wegens poging tot ontsnapping. Van 1933 tot 1936 werden ongeveer 4.000 mannen zo veroordeeld in Duitsland, maar van 1936 tot 1938 ongeveer 22.000 mannen! Op 1 oktober 1936 werd een *Rijks Centraal Bureau voor de Bestrijding van Homoseksualiteit en Abortussen* opgericht.

In gans Duitsland werden ongeveer 50.000 mannen aangehouden, de helft daarvan tussen 1937 en 1939. Van 1933 tot 1945, werden ongeveer 5.000 tot 15.000 homoseksuelen in de gevangenis geworpen. Ze moesten een roze driehoek dragen, genaaid op hun kamp uniform. Ze leden onder het brutaal en verachtend gedrag van de kampbewakers. De sterftegraad in de kampen werd ongeveer 50%, terwijl dezelfde statistiek voor politieke gevangenen 40% bedroeg, en 35% voor Getuigen van Jehova. Het totaal aantal mannen die stierven in kampen bedroeg tussen 2.500 en 7.500 mannen. Ongeveer 2.000 mannen werden gecastreerd. Sommigen aanvaardden de vrijwillige castratie.

Julian Vincius en de Nazi Veranderingen in de Gemeenschap

Wanneer Julian Vincius een lijst opmaakte van al wat hij als misdaden beschouwde van de Nazis tegen de menselijkheid, eerst en vooral gedaan in zijn eigen land, dan moest hij bijna overgeven. Hij had zijn informatie van meerdere bronnen gehaald, van de nieuwsbladen, van geroddel, van verhalen verteld door vrienden en geburen, en van zijn beste vriend Ernst Vincius. Dan had hij ze naar waarheid gecontroleerd. Hij verwierp veel van wat hij hoorde, weigerde heel wat informatie te geloven, doch om later te moeten constateren dat ze inderdaad geconfirmeerd werd door feiten en andere bronnen.

Julian had steeds geleefd met een groot gevoel voor rechtvaardigheid en met achting voor de historische evolutie. Zoals Socrates, geloofde hij dat een goed opgevoede man al de bekwaamheden had meegekregen om door zijn eigen rationele geest het onderscheid te kunnen maken tussen goed en kwaad. Meer en meer moest hij aanvaarden wat voor hem een verschrikkelijk gegeven werd: dat het Duits volk haar rationalisme verloren had, en nu enkel volgde de zieke, slechte, verkeerde, decadente ideeën en daden van de Nazi machine. Hij begreep niet hoe de leidende Nazi Partij leden de ideeën van zieke theoretici konden geloven. Die theoretici spuwden ideeën uit zonder enige wetenschappelijke basis! Dat, niettemin, was wat er in Duitsland aan het gebeuren was! Duitsland, voor Julian, was het land geweest dat het meest toegewijd was aan de rede en aan de echte wetenschap in de wereld. Het was het belangrijkste land van de Verlichting. En toch, werden thans obscene, onwetenschappelijke, irrationele ideeën over de Duitse mensen uitgegoten als waarheden, hoewel de ideeën zonder enige basis bleven van rede en eerlijkheid en correctheid.

Julian begon zich af te vragen in welke soort van agressieve, verkeerde, verwrongen gemeenschap van mannen en vrouwen hij thans leefde. Was er dan niet één land op aarde dat nog steeds haar geloof in de waarheid toetste aan de wetenschappen? Hoe kon Duitsland zo diep zijn gevallen? Julian kon geen andere verklaring vinden dan dat in een soort van kwade evolutie, al de slechte gevoelens en de wrok van de Duitsers die doorheen de Wereldoorlog van 1914 tot 1918 geleefd hadden, in de herinnering waren gebleven. De Duitsers hadden nooit die oorlog vergeten, en ook niet de vernedering gebracht op het volk. De Duitsers waren nu gevallen van ongehoorde economische, wetenschappelijke en rationale principes tot de opwellingen van een niet zeer intelligente en niet erg moedige, niet goedschiklige man, de fascinatie voor een non-entiteit zoals Adolf Hitler! Julian werd er zeker van dat deze evolutie Duitsland in de afgrond zou trekken, naar nog verdere vernedering en rampen.

Julian had steeds geweigerd te geloven in de incarnatie van het kwade in de vorm van de ene of andere creatuur. Nu kwam hij er bijna toe toch te geloven in het bestaan van een kwaadaardige tegenkracht, die in Duitsland kon gerecreëerd zijn. Misschien, meende Julian, had God de oorlog van 1914 tot 1918 laten bestaan om de mensheid de volle gruwel van een moderne oorlog te laten kennen. Misschien was een tweede oorlog nodig opdat de mensheid zou begrijpen hoe verschrikkelijk, krankzinnig en gruwelachtig het was voor een gemeenschap in nog verdere oorlogen getrokken te worden door mensen zoals Hitler, Göring, Goebbels en Himmler! Hoe kon men vermijden dat dergelijke mannen een land in hun greep konden nemen en houden? Zou dat niet de grootste les voor de toekomst kunnen zijn? Ja, dacht Julian, er kon een verwrongen doel en rede zitten in het tonen van welk afgrijzen konden gedaan worden aan

een gemeenschap die in de handen gelaten werd van kwaadaardige, onbekwame criminelen, onbekwaam om gevoelens van tederheid en sympathie voor anderen te hebben, zoals Hitler. Wat een verschrikkelijke toekomst dan, om gevangen te blijven, Julian en zijn familie, in het centrum van dergelijk kwaad, om als voorbeeld te dienen voor de ganse mensheid, om nadien nooit nog dergelijk afgrijzen te aanvaarden! En hier was hij dan, een Vincius die gevluht was naar het centrum van die gruwel! Wat kon hij doen? Julian voelde zich zeer vermoeid. Anderen zouden moeten vechten, niet hij. Hij kon enkel een vlam van hoop houden, van liefde en empathie, en het voorbeeld tonen door het goede te doen, eerder dan het kwade, en nog een tijdje zo te leven.

Julian had ook een probleem met de daden van God. Hoe kon de God van de Jezus, de enige God, al deze pijn, deze miserie, deze misdaden toelaten? Was het doel van al dit lijden slechts om te tonen dat een standpunt moest gehouden worden? Hoe rechtvaardig was zulk een actie van God? Ze betekende een slachtoffer te maken van een generatie in pijn en lijden! Julian herinnerde zich dan hoe, volgens het Christelijk Geloof, God zelfs zijn eigen zoon opgeofferd had, een deel van zijn eigen natuur, om de mensheid te redden en te verlossen van de oerzonde. Was God nu zijn eigen volk aan het opofferen, de mensen met wie hij een pact had gesloten, bezegeld met het symbool van de regenboog, om de mensheid te tonen hoe slecht het was om zoveel gruwelijkheden op te leggen aan een deel van de mensheid? Zou de mensheid er beter van worden nadat dit voorbeeld gegeven was? Zo niet, hoe deprimerend, wreedaardig zou de hele oefening dan schijnen aan de mensheid? God was risico's aan het nemen. De mensheid kon zich van Hem wegtrekken. Welke zin had de Schepping dan nog? Wat zou de toekomst brengen?

De gedachten van Julian dreven dan naar de mensen aan wie de Nazis hem nauwer dan ooit gezonden had, naar de Joden.

De Uitroeijing van de Joden

De Nazis en de Joodse Dokters

Wanneer aan het einde van 1933 de NSDAP, de Nazi Partij, alle ware Communisten en Socialisten, alle organisaties van de Marxistische ideologie had geëlimineerd en wanneer al de leden van die organisaties uit het openbaar leven waren gehaald want gevangen gezet in concentratie kampen, dan vermeerderden de Nazis ook hun antisemitische acties. Reeds vanaf maart 1933 werd de Nazi onderdrukking losgelaten tegen het Joods deel van de bevolking, enkel op raciale gronden. Ongeveer 1% van de Duitse gemeenschap was Joods. Volgens de Nazi ideologie was het nodig om het Arisch ras zuiver te houden eerst alle Oost-Europese Joden uit te wijzen. Deze waren de stijgende antisemitische tendensen in het Russisch Sovjet Regime ontvlucht. De andere Joden in het land moesten politiek en economisch onschadelijk gemaakt worden, vóór ze ook fysisch geëlimineerd konden worden.

Enkele dagen na de verkiezingen van 5 maart 1933, had de SA gemarcheerd door de Kurfürstendamm en er door gelopen om jacht te maken op de Joden en om hen neer te slaan. Synagogen werden aangevallen en vernietigd. Joodse rechters en advocaten werden geslagen met rubber wapenstokken.

Op 9 maart 1933 schreef de Secretaris van Staat van de Kanselarij, Hans Heinrich Lammers, op vraag van Hitler, aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken dat het belangrijk was om wettelijke stappen te ondernemen om de invloed van Oost-Europese Joden te verminderen. Hitler wou die Joden al het land uitwijzen die onlangs het Duits territorium waren binnen geslopen, maar die nog niet correct genaturaliseerd waren. Acties begonnen dan om Joden uit het openbaar leven te verwijderen. Bijvoorbeeld, in het Algemeen Moabit Hospitaal, werden alle Joodse dokters verdreven uit de instelling. Hoe kon dat gebeuren?

Op 13 maart 1933 benoemde Göring de vroegere leider van de Berlijnse Stadsraad en uitgever van *Der Angriff*, Julius Lippert, tot Staatscommissaris voor Berlijn, de machtigste functie in de hoofdstad. Lippert op zijn beurt benoemde een lid van de Nazi Partij, die ook tandarts was in Wiesbaden, Wilhelm Klein, tot de medische raadgever van de stad.

Op 20 maart 1933 reeds, begon Klein het Algemeen Moabit Hospitaal te zuiveren door Joodse dokters te beroven van hun functie, samen met een hele reeks Joodse dokters in opleiding. De week daarop bereidde hij het ontslag voor van elk lid van het hospitaal die van Joodse afkomst was, alsook de leden van Marxistische politieke partijen. Op 1 april dan, voerde de SA een raid uit op het hospitaal om een eerste groep Joodse dokters mee te nemen, dokters die nog werkzaam waren en nog steeds hun witte schorten droegen. De SA mannen reden met de dokters weg in camions, om sommigen te brengen naar de *General-von-Papen Strasse* in Schöneberg. Van de 47 dokters die nog werkten in het Moabit Hospitaal, werden zo 23 dokters ontslagen en nog 3 meer tegen het einde van het jaar. Gelijkaardige raids gebeurden in andere hospitalen van Berlijn. Bijvoorbeeld werden 27 Joodse dokters die werkten in de openbare welvaart instituten van het Berlin-Mitte District, ontheven van hun plichten vanaf juni 1933. In het Friedrichshain Hospitaal, werden al de Joodse dokters ontslagen op 18 mei 1933. Het hospitaal werd dan hernoemd tot het Horst Wessel Hospitaal!

Er woonden en werkten veel Joodse dokters in Berlijn. Einde 1922, had een census of telling duidelijk gemaakt dat 85% van alle Berlijnse dokters Joods waren! Hitler argumenteerde dat die dokters functies bezetten die ze niet verdienden. Hij beweerde dat er voldoende jonge studenten waren die klaar stonden om de Joodse dokters te vervangen, en dat hetzelfde kon gedaan worden met de Joodse advocaten. Hitler had daar natuurlijk geen correcte cijfers voor.

Op 7 april 1933 gaven de Nazi leiders wetten uit om de professionele klasse van de ambtenaren te herdefiniëren, en te beslissen over wie kon of zou moeten toegelaten worden tot de wettelijke medische beroepen. Die wetten lieten toe, en moedigden zelfs aan, om de Joodse openbare ambtenaren te ontslaan. Toch kon toen nog President von Hindenburg een clause inlassen, die de Joodse oorlogsveteranen beschermde, alsmede de Joodse ambtenaren die benoemd waren door de voormalige keizer vóór 1914.

Op 29 maart nodigde Hitler de partijleden van de NSDAP uit om zich te engageren in een defensieve strijd tegen de zo genoemde schandelijke heksenjacht, geleid door de Joodse dokters tegen hun beroep. De Kanselarij beval dan op 28 maart een eerste boycot van Joodse dokters, winkeliers, en Joden van nog andere beroepen. De SA plaatste zelfs een man in SA uniform vóór elke Joodse winkel in Berlijn. Die mannen moesten Duitsers ontmoedigen nog iets te kopen in die winkels! De NSDAP liet de SA toe zich te beschouwen als een instrument van de nationale revolutie en als strijders van Hitler voor de zuivering van het Duits ras door de Joden er uit te verwijderen.

Op 16 maart ontving Hitler Theodor Lewald, het hoofd van het Duits Olympisch Comité, om Lewald zijn rapport te laten voorstellen aangaande de Berlijnse Olympische Spelen. Lewald was onder hevige kritiek gekomen in de NSDAP omdat hij een halve Jood was. Hitler, echter, gaf instructies om verdere aanvallen in de Nazi pers tegen de man te doen stoppen. Hij vreesde wereldwijde protesten van het Internationaal Olympisch Comité, het IOC.

Op 3 mei dan, herinnerde dit IOC de Duitse vertegenwoordigers eraan, dat de Spelen niet een politiek, raciaal of nationaal karakter mocht hebben. Dat was immers niet de geest van de Internationale Olympische Spelen! Het zou beter zijn, stelden de directeurs zelfs, voor Berlijn om haar kandidatuur weer in te trekken, indien dit principe niet naar de zin was van de Duitse Kanselier Hitler. De reactie van Hitler was een woedeaanval, maar hij liet het Berlijns mandaat confirmeren tijdens een vergadering van het IOC in Wenen op 7 tot 9 juni 1933. De Duitse delegatie gaf de nodige verzekeringen. De Duitse Joden zouden niet geweigerd worden van de Spelen, en van de Duitse groepen. Hitler stelde zelfs de acties uit die al logischerwijze zouden beslist moeten worden in de latere *Nürnberg Rassenwetten*.

De acties van de Nationaal Socialisten, de Nazis, tegen de Joodse pers begon bijna direct nadat Hitler aan de macht kwam. De Joodse uitgeverij van Rudolph Mosse publiceerde de zeer goed gekende nieuwsbladen de *Frankfurter Zeitung* en het *Berliner Tageblatt*. Deze waren in het land de meest prestigieuze van alle nieuwsbladen in de Duitse taal. De leidende politieke editor Wolfgang Bretholz en de hoofduitgever Theodor Wolff hadden artikels geschreven ter ondersteuning van de Weimar Republiek, en tegen de Nationaal Socialistische, Nazi opgang. Op 10 maart 1933, werd het *Berliner Tageblatt* verboden voor 4 dagen, en dat was ‘in de interesse van de publieke veiligheid en de orde’. De twee uitgevers werden gedwongen het land te ontvluchten. Het dagblad zonk tot aan de rand van het bankroet, maar de Rudolph Mosse Stichting redde het.

Het Hermann Tietz Grootwarenhuis kwam eveneens in financiële crisis, en was Joods. De Nationaal Socialisten namen geen beslissing betreffende haar overleving op 23 juni 1933. Op 31 maart 1933 werd ook de financiële crisis bij de Karstadt keten van warenhuizen besproken door de Regering. Dit was een niet-Joodse organisatie. Ze had 1,5 miljoen Mark extra kredieten nodig om te overleven, en dreigde zonder bijkomende fondsen te moeten sluiten, met verlies van 20.000 jobs. De Regering zorgde voor voldoende geld om Karstadt te redden, maar niet Tietz. In principe, hield Hitler niet van grootwarenhuizen, maar hij faciliteerde hun geplande Arische hervorming.

Op 23 maart 1933 sprak Hitler eens te meer in de *Reichstag*. Hij sprak over de morele hernieuwing van de Duitse gemeenschap, van de natie. Elk aspect van opvoeding, theater, cinema, letterkunde, pers en radio zouden een middel zijn om zijn doeleinden te bereiken. Hij noemde dit de *Gleichschaltung*, de gelijkmaking. Een grote herverdeling van de rijkdom moest gerealiseerd worden. Joden en andere politiek onbetrouwbare individu's moesten verwijderd worden uit het hoger en midden management van de bedrijven. Ook moesten de eigendommen van ondernemingen die deel uitmaakten van de georganiseerde arbeidersbewegingen zoals de Joodse pershuizen, in beslag genomen worden. Het onvoorwaardelijk autoritair leiderschap in het land moest de condities creëren van vertrouwen en stabiliteit. Hitler zei dat winstgevende concerns onder de controle van de Staat moesten komen, of van de Partij.

De Ullstein Uitgeverij, zelfs nog meer belangrijk dan het pershuis van Mosse, met winstgevende en invloedrijke nieuwsbladen zoals de *Bildzeitung am Mittag*, *Die Berliner Morgenpost* en de magazines *Berliner Illustrierte Zeitung*, *Der Grüne Post* en *Die Dame*, mochten nog blijven bestaan zolang Berlijn haar status en bekendheid als een stad van nieuwsbladen nog niet had verloren. De financieel zieke *Tempo* werd gestopt op 5 augustus 1933 en de *Vossische Zeitung* verscheen nog slechts eens in plaats van tweemaal per dag vanaf 1 november 1933. Het stopte volledig te publiceren op 31 maart 1934. De Ullstein uitgeverij werd uiteindelijk geleid door leden van de NSDAP. De Nazis maakten duidelijk aan de Ullstein Broeders dat het tijd was om uit vrije wil hun zaken te stoppen, en dat werd dan ook gedaan op 7 juni 1934. Een andere grote Joodse uitgeverij verdween aldus.

Hetzelfde trust bedrijf dat de Mosse Uitgeverij een korte tijd voorheen opgekocht had, nam ook de Ullstein uitgeverij over voor een belachelijk kleine som. De verkoop kwam er op bevel van Hitler en de NSDAP leiders. Het werd een Nazi industrie. Van dan af aan, domineerde de NSDAP de nieuwsblad uitgeverij in Berlijn.

In de periode van 1931 tot 1939, zonk het aantal nieuwsbladen uitgegeven in Berlijn van 44 naar 15. En van 10 van deze laatste, was het Nationaal Socialistische Pers Trust de eigenaar.

De eerste druk op de Joden viel eveneens in het cultureel domein. De Joodse concertleiders Bruno Walter en Otto Klemperer werden ontslagen. Bertholt Brecht en Thomas Mann moesten stoppen met schrijven. De moderne kunstenaars Max Beckmann, Paul Klee, Ernst Ludwig Kirchner en Vassily Kandinsky werden ontslagen uit alle officiële posten die ze hielden. Ze emigreerden uit het land.

Hetzelfde gebeurde in de wetenschappen. Onderzoekers zoals Albert Einstein, Gustav Herz, Erwin Schrödinger en Max Born verlieten Duitsland voor de Verenigde Staten van Amerika.

Tegen 1934 al, waren ongeveer 1.600 van in het totaal 5.000 universiteitsprofessoren uit hun jobs verdreven, meer dan 500 omdat ze Joden waren en de rest omdat ze tegenstanders waren van het Nazi Regime.

Voor de Nazis was ras een wetenschappelijk concept, een concept dat Hitler gretig had opgepikt uit de wetenschappen, en dat hij dan als de basis maakte van zijn ideologie. Hij legde ras uit als de toepassing van de wetenschappelijke methodes op de menselijke gemeenschappen. Op 10 mei 1933, hadden Nazi demonstraties plaats in ongeveer 20 Duitse universiteiten. Grote aantallen boeken geschreven door Joden en linkse schrijvers werden opgestapeld en verbrand.

Op 13 maart 1933 was Goebbels de Minister voor Informatie en Propaganda. Hij verzekerde het toezicht op de radio stations van Duitsland. Op 6 juli 1933 publiceerde Hitler zijn instructies om alle radio netwerken onder de controle van Goebbels te brengen.

Een decreet van 1 april 1933 bevatte de boycot van Joodse bedrijven over het gans land. Een eerste reeks van wetten sloot de Joden uit de openbare dienst, en discrimineerde hen in de wettelijke en medische beroepen. In 1935, brachten de welbekende en beruchte *Nürnberg Wetten* het verbod uit van huwelijken tussen Joden en mensen van Duits bloed. Ze sloten de Joden uit van het Rijksburgerschap. De volgende golf van antisemitisme werd losgelaten in 1938, met als culminerend punt de *Reichskristallnacht* van 9 op 10 november 1938.

Het resultaat daarvan was dat duizenden Joden het land ontvluchtten. Bijna hetzelfde gebeurde met andere sociale minderheden, zoals van Zigeuners en homoseksuelen, de krankzinnigen, alcoholici en bedelaars, de gewone misdadigers, die allen uitgesloten werden uit de algemene Arische gemeenschap. De SS, de *Schutzstaffeln*, oorspronkelijk de Pretoriaanse Garde van Hitler, de beschermingstroepen en de ideologisch meest dynamische delen van het Nazisme, werden bestemd voor de voortzetting van de raciale zuiveringen om de politieke gezondheid van de natie te verbeteren, en om de elite te vormen van de toekomstige Duitse overheersing in Europa. In 1936 beheerde de SS de concentratie kampen. Ze kregen de leiding over de veiligheid en de criminele politie. Ze ontwikkelden een reusachtig groot toezicht netwerk, en ontwikkelden zelfs een militaire vleugel, de *Waffen-SS*.

De Duitse concentratiekampen ontwikkelden zich eerst relatief langzaam. In 1935 waren er 3.000 mensen gevangen in die kampen. Expansieplannen werden echter al opgemaakt. Einde 1939, waren er reeds 21.000 gevangen in de kampen. De kampen dienden om de interne vijanden van de natie in op te sluiten, en om de raciale zuivering van de gemeenschap van het Duits volk te garanderen.

Einde juni stonden er SA Stormtroepers aan elke deur van Joodse winkels. Ze bedreigden en waarschuwden de gewone Duitsers niet binnen te gaan. Goebbels riep de actie terug na een paar dagen. Ten gevolge de groeiende bedreigingen echter, waren reeds 37.000 Joden geëmigreerd vanuit Duitsland naar andere landen. In de zomer van 1933, voelde Hitler zich verplicht om zijn volgelingen te bevelen de Jodenjacht te stoppen. Duitsland had stabiliteit nodig om nog andere veranderingen in de gemeenschap door te voeren. Het Derde Rijk was toen al stevig aan de macht. Met de macht groeide ook de corruptie.

Voor de Nazis vormden de Joden een overal doordringende macht in de gemeenschap, die zelfs het voortbestaan van de natie bedreigde. De Joden en alles wat Joods was, waren een vergiftiging van de Germaanse cultuur, een ondermijning van de Duitse waarden, een corruptie van de raciale zuiverheid van Duitsland. Tevens vormden de Joden een verderfelijke internationale macht door hun overheersing van het kapitalisme en door het Bolsjewisme voor de massa's.

De Joodse Ondernemingen

Het meest zichtbaar in Duitse steden waren de grote warenhuizen. Ze waren de centra waar zeer veel mensen kochten wat ze in hun huizen nodig hadden om te leven. De Nazis en Hitler vooral, beschouwden hen als onfaire concurrenten voor de kleine zaken en winkels. De meest bekende warenhuizen waren die van Ida en Abraham Wertheim en van Hermann Tietz en zijn neef Oskar. Die twee families waren Joden.

De Wertheims hadden een nieuw systeem van detailhandel uitgedacht, in plaatsen met grote turnover, lage winstmarges per product, vaste prijzen, met een brede selectie van koopwaren, het recht om goederen weer in te leveren, en betaling strikt in baar geld, geen krediet. De Wertheims waren afkomstig van Stralsund. Ze hadden hun eerste winkel opgezet in de bekende Oranienstrasse van Berlijn, en snel 3 meer winkels in de hoofdstad.

De Tietzes bezaten 58 grootwarenhuizen, waaronder de KadeWe of *Kaufhaus des Westens* in Berlijn. In totaal werkten 31.000 bedienden voor hen, zodat hun zaken groter waren dan die van de Wertheims.

NSDAP was de afkorting van *National Sozialistische Deutsche Arbeiter Partei*. Het woord socialisme stond daarin om de hostiliteit van de Nazis aan te duiden voor de grootste ondernemingen, en dat natuurlijk gemengd met een grote dosis antisemitisme. De Nazis voedden de voortdurende haat voor de rol van de Joden in de Duitse economie. De economie van het Derde Rijk was onscheidbaar van de aanslag door het Nazi Regime van de bezittingen van de Joden, wat niet meer was dan een grote plundercampagne.

De grootwarenhuizen waarvan de Joden eigenaars waren werden reeds aangevallen in de jaren 1920. De aanvallen bereikten hun hoogtepunt in 1932 en dan in de volgende jaren. Ondanks de persoonlijk afkeer van Hitler voor de grootwarenhuizen, konden ze niet zomaar gesloten worden, omdat ze zoveel mensen in moeilijke tijden tewerkstelden. Hun sluiting zou bijzonder onpopulair geweest zijn. De mensen konden oproepen tot stakingen tegen de Partij en het lidmaatschap van de Partij kon sterk verminderen. Rudolph Hess in het bijzonder, begreep dit zeer goed, en probeerde de warenhuizen te beschermen zo goed en zo kwaad hij kon. Hjalmar Schacht had er niets op tegen om de Joden uit het economisch leven te jagen. Hadden inderdaad niet de Joden een vreemde, niet-Germaanse geest gebracht in de Duitse cultuur tijdens de Weimar Republiek?

Onder de slachtoffers van deze acties vielen de Vincius van de Vincius Uitgeverij, die nog steeds gehouden werd door leden van de grotere Vincius Familie. De twee huidige eigenaars van de firma, werden geslagen, hun kantoren vernietigd, en de gebouwen overgenomen door de Nazi pers. Al de Joodse arbeiders werden buiten gezwaard. Aan het einde van de ravage, werden de overlevende Vincius eigenaars die dan reeds bewusteloos in een poel van bloed

lagen, tot de dood geslagen. De rest van de familie vertelde aan Julian Vincius dat ze wat geld verzameld en beveiligd hadden, en het land zouden verlaten voor de Verenigde Staten van Amerika, in een reeds voorbereid plan. Ook de Bamberg Familie die in het kasteel Hubertushöhe woonde, werden uit hun grote villa gezet. Ze moesten, praktisch zonder enige vergoeding, hun belangrijke klerenwinkel in Berlijn afstaan. Ook die familie verliet Duitsland voor de Verenigde staten.

De natiewijde boycot van winkels met Joodse eigenaars vanaf reeds 1 april 1933, had dus geen impact op de grote warenhuizen in Joodse handen. Toch ondervonden de eigenaars van die warenhuizen dat ze gediscrimineerd werden in minder zichtbare wijzen. Bijvoorbeeld mochten huwelijkscoupons niet omgezet worden tegen goederen in de Joodse warenhuizen. Hun verkoopcijfers daalden sterk. Wanneer de Tietzes bankleningen aanvroegen, werden die leningen slechts toegestaan onder de voorwaarde dat het management van de winkels gearianiseerd werd.

Geleidelijk aan werden de Joodse eigenaars uit hun winkels gestoten. De warenhuizen van de Tietzes namen de naam *Hertie* aan, en de warenhuizen van Leonard Tietz werden *Kaufhof* genoemd. Het Propaganda Ministerie van Goebbels beval alle Wertheim boek departementen te sluiten in 1936. De Wertheim winkels waren herdoopt tot AWAG, voor *Allgemeines Warenhaus Aktion Gesellschaft*. Het bureau van Hess eiste de scheiding van Georg en Ursula Wertheim, mogelijk omdat zij niet Joods was. Ze scheidden in 1938. Toen Georg Wertheim stierf op 31 december 1939, trouwde in 1940 zijn weduwe met Arthur Lindgens, een niet-Joods lid van de Overzichtsraad van de AWAG.

De kleinere Joodse winkels leden meer! Lokale Nazi groepen teisterden en vielen de Joodse winkels en zakenhuizen aan. Bijvoorbeeld in 1933, tijdens de tijd van de Kerst aankopen, bleven groepen van lokale SA Stormtroepen buiten de Joodse winkels staan, om te proberen niet-Joodse cliënten te ontmoedigen om naar binnen te gaan. Iedereen die toch naar binnen ging, werd aanzien als een verrader van het Germaans ras. Sinds de herfst van 1937, plaatsten de Nazis plakaten buiten aan de Joodse ondernemingen, om hen openlijk als zodanig te bestempelen. Het leek op een uitnodiging tot teistering, boycotts en zelfs regelrechte aanvallen. De SA, de SS, en het *Arbeitsfront*, gebruikten hun koopkracht om de Joodse winkels uit te sluiten van wat ze kochten.

In sommige steden, was het aantal Joodse winkels zeer hoog, zoals in Hamburg, waar meer dan 1.500 Joodse winkels of bedrijfjes in de stad goede zaken deden. De acties hadden daar grote economische effecten. Dit werd zo erg, dat Hitler een verklaring moest uitgeven begin oktober 1933, om vooral de ambtenaren toe te laten goederen te kopen in Joodse winkels en warenhuizen.

Maar het woord was uit om de Joodse winkels te boycotten. Meer en meer verbraken de lokale autoriteiten hun zakenrelaties met Joodse winkels en ondernemingen. De Nazis lieten verder demonstraties toe van antisemitische mensen vóór de Joodse winkels. Niettemin, en vooral zo in Katholieke regio's, bleven de mensen dingen kopen in Joodse winkels. Maar ook initiatieven van antisemitische mensen om Joodse eigendommen te vernietigen werden meer frequent en harder, vooral in de Kerstperiode, periodes van grote verkoop. De winkels organiseerden zich wel om hun Joodse eigenaars te kunnen laten overleven of te laten vertrekken. Bijvoorbeeld, van januari 1938 tot in oktober van hetzelfde jaar, hadden 800 verduitsingen plaats van Joodse zaken, en dat gebeurde ook met 340 fabrieken en 22 privé banken.

De Joodse eigenaars konden vluchten naar de naburige landen, maar op 1 augustus 1936, liet het *Devisenfahndungsamt*, het Duits Opzoekingsbureau van Deviezen, opgericht onder de controle van Reinhard Heydrich, de lokale autoriteiten toe om onder hun eigen beheer al de winkels van eigenaars die verdacht konden worden van het helpen om de kapitaalvlucht uit Duitsland te bevorderen, over te nemen en aan te slagen. Zo werden in Hamburg van december 1936 tot oktober 1939 meer dan 1.400 overnamebevelen uitgegeven tegen Joodse zakenlui.

In de verder gaande Aryanisatie van Joodse zaken, namen de Regionale Economische Consultants van de Nazi Partij de leiding. Zij benoemden hun vertrouwensmannen aan het hoofd van Joodse firma's, en drongen aan om alle nog blijvende Joodse werknemers te ontslagen. Ze zetten dan de aankooprijzen van die bedrijven zeer laag. Gewoonlijk waren de leden van die kantoren zeer jong en zeer onscrupuleus.

Het Derde Rijk evolueerde zo meer en meer tot een duale staat. Normalerweise hanteerde ze wel legale normen en de wetten werden gevolgd door de traditionele gerechtelijke instituten, maar er bestond ook een quasi-wettelijk apparaat van de Hitler Staat die terzijde bestond, zonder vaste regels, en die antisemitisch was tot in de kern.

Op 16 oktober 1934 werd een belastinghervorming ingevoerd. Alle taksen moesten de zichten van de Nazis op de wereld volgen. In individuele gevallen, moesten de Nazi principes gebruikt worden om eventuele problemen op te lossen. Joodse bedrijven werden plots geconfronteerd met nieuwe eisen voor zagezegde onbetaalde vroegere taksen. De taks regelingen werden vrij geïnterpreteerd door de Nazis om Joodse zakenmannen in het nadeel te plaatsen. Eind november 1935 verbood Hjalmar Schacht de Joodse effectenmakelaars hun handel verder te drijven. Op 14 oktober 1936, beval de *Reichsbank*, toen nog geleid door dezelfde Hjalmar Schacht, aan haar dochtermaatschappijen de bewegingen van vreemde munten te inspecteren indien andere instanties dat niet deden.

In 1936 had Hitler een memorandum doen publiceren over het Internationaal Jodendom in het *4-Jaar Plan*. Daarin identificeerde hij de Joden als het verborgen gezicht achter de Bolsjewistische bedreiging. Hitler eiste openlijk wetten om al de Joden financieel verantwoordelijk te maken voor alle schade toegebracht door de Joden aan de Duitse economie, vooral ten gevolge de ophoping van muntreserves in het buitenland. Hitler eiste zelfs de doodsstraf voor dergelijke overtredingen.

De Ruwe materialen en Munten Staf Wet van Göring had de overdracht van Joodse fondsen naar het buitenland illegaal gemaakt! Het volstond verdacht te worden van deze misdaad om zich grote bedragen te zien opgelegd te worden. Dat leidde dan weer tot een groeiend aantal onteigeningen van Joodse bezittingen in de volgende maanden en jaren.

Er bestond toen nog een oude noodregeling van Heinrich Brüning over de bedragen van geld die uit Duitsland mochten gestuurd worden. In plaats van de vroegere 200.000 *Reichsmark* werd dit gebracht op 50.000 *Reichsmark* en de Brüning taks van 25% werd gebracht tot veel hoger. De inkomens van de staat van dergelijke transacties steeg in 1922 en 1923 van 1 miljoen *Reichsmark* tot 342 miljoen *Reichsmark* in 1938 tot 1939. Voor transferten van kapitaal naar het buitenland, legde de Duitse Goud Discount Bank een bijkomend bedrag op van 20%. Dit bedrag steeg geleidelijk tot 90% in juni van 1938!

Rond 1 januari 1936 waren veel Joodse bankiers uit het zakenleven verdrongen. Ze sloten hun onderneming en verkozen te emigreren. Ongeveer 300 Joodse privé banken sloten op die wijze in Duitsland op een totaal van ongeveer 1.300. Eén vierde van alle Joodse bankiers gaven het bankwezen gewoon op. Verdere financiële decreten volgden trouwens. Op 26 april 1938 nog, decreteerde Göring in zijn rol als Minister van Binnenlandse zaken, dat elke Jood of echtgenote van een Jood al de activa moest declareren die in haar huis gehouden werden en ook in het buitenland, met een waarde hoger dan 5.000 *Reichsmark*. Later nog, verboden andere decreten de Joden te handelen als veilingmeesters, wapens te bezitten of te kopen, en om commissies te aanvaarden van publieke ondernemingen.

De Aryanisatie duurde verder in de jaren 1933 tot 1939. In Hamburg bleven meer dan 2.000 winkels leeg staan als resultaat van de Aryanisatie. De meeste daarvan waren kleine, Joodse winkels. Ondernemingen van niet te grote omvang en niet-Joodse ondernemingen profiteerden het meest van de sluitingen. Het waren vooral grote Duitse bedrijven die de Joodse winkels opslopten. Het resultaat daarvan was, dat de industriële en financiële macht van die grotere bedrijven nog groeide, hoewel niet de grootste concerns. Het Nazi Regime durfde nooit de grootste bedrijven onder druk te zetten. Ook in de grootste concerns zetelden nog veel Joden in de beheerraden. In de beheerraden van Mannesmann, IG Farben, of de *Deutsche Bank*, bleven nog veel Joden werken tot in 1938. De geleidelijke verwijdering van Joodse managers uit de Duitse zakenwereld kwam met de stijging van een nieuwe, jonge, beherende elite. Die was al begonnen de taken van de oudere generatie over te nemen wanneer de oorlog begon. Maar er waren ook tegenvoorbeelden.

De Allianz Verzekeringen Groep had geen actieve politiek van ontslagen in haar beheerraad. Tenminste, niet tot in 1938. In 1938 kwam de ban op Joden die handelden als reizende verkopers, vastgoed agenten, en zo verder. Vanaf 1937 begonnen zeer grote ondernemingen ook hun scrupules te laten vallen betreffende de overname van Joodse bedrijven. Mannesmann greep meerdere interessante, kleine bedrijven. Dat deed ook Salamander Schoenen, dat al gearianiseerd was in 1933, door andere Joodse schoenfabrieken en leerlooierijen op te kopen. Rond 1937 was praktisch elke zeer grote onderneming in Duitsland bezig te delen in de plunder, en dat met stijgend cynisme. Ook de Duitse banken concurreerden in dit domein.

Een faire prijs betalen voor Joodse ondernemingen in het Derde Rijk, vooral in de late 1930 jaren, zodat de basis zaken ethiek behouden werd, was bijna een criminele daad in het Duitsland van toen. Veel mannen, onder wie ook veel actieve NSDAP leden, moedigden de Aryanisatie van Joodse bedrijven aan en dreven de prijzen van Joodse ondernemingen zo diep als ze konden. Ondertussen dreven de ondernemingen in Duitsland die eigendom waren van buitenlandse groepen, ook hun Joodse arbeiders en bedienden uit. Göring, Hess, Himmler, Robert Wagner (de Regionale Leider van Baden) zeiden in het publiek geen financiële voordelen uit de Aryanisatie te willen halen, maar de meeste partijleiders zochten hoge winst! Ze beweerden dat plunder slechts de normale vergelding was voor de offers die ze geleden hadden onder de Weimar Republiek. De kansen nu waren te mooi, gemakkelijk en eenvoudig! Ze redeneerden dat Joodse eigendommen en fondsen toch waren gestolen van het Duits ras. Mar Aryanisatie was slechts een deel van het uitgebreid systeem van plunderingen, aanslagings en verduisteringen in het Derde Rijk.

De Rassenwetten van Nürnberg

De minderheid van mensen in de Duitse gemeenschap die voor de Nazis een grote bedreiging leken te vormen, en die gehaat werd door Adolf Hitler, waren natuurlijk de Joden. De Nazis beweerden dat de Joden luiertikken waren, inferieur, gedegenereerd, actief subversief, verbonden in een massieve samenzwering om alles wat Germaans was te ondermijnen en te vernietigen. De Joden werkten in een samenzwering die op een wereldwijde schaal uitgevoerd werd. Toch waren de Joden met niet meer dan 1% van de Duitse bevolking! Het antisemitisme werd verbonden en gedreven door meerdere aspecten van het Nazi rassen idee. Maar wie was eigenlijk Joods?

De Wet voor de *Preventie van erfelijke zieke Nakomelingen* werd ontworpen als een reeks wetten die het Duits burgerschap wegnamen van de Joden en die huwelijken en seksuele relaties verboden tussen Joden en Ariërs. De wetten werden eerst tijdelijk teruggetrokken, omdat ze een slecht effect konden hebben op de buitenlandse publieke opinie, een effect waar Hitler en andere Nazi leiders eerst van terugschrokken. De politiek op de Joden hield toen niet in de sterilisatie of castratie van Joodse mensen.

Op 7 april 1933, dus al redelijk vroeg, verbood een wet de Joden om plaatsen in te nemen in de openbare dienst, in de universiteiten, in gerechtelijke en andere staats-gefundeerde instituten. De Regering maakte zich toen zorgen over de effecten van dergelijke wetten en over de antisemitische acties op de nog steeds fragiele economische heropleving, en ook over de buitenlandse diplomatieke relaties. Een pauze werd daarom ingezet na 1933. Paul von Hindenburg, de toenmalige nog *Reichspräsident*, had eveneens gedrukt op de vrijstelling van vroegere frontsoldaten van dergelijke wetten. Eind 1933 echter, herhaalde de SA nog steeds haar boycots van Joodse zakenhuizen. Na de zuiveringen van 1934 in de SA, bleef dit activisme nog slechts nazinderen. Maar rond Kerstmis 1934, herbegonnen de boycot acties. De pauze was ten einde! Joodse ondernemingen werden eens te meer gemarginaliseerd.

Eén van de redenen van de herneming van de aanvallen op de Joden was toen de groeiende onpopulariteit van het Nazi Regime! De materiële voorwaarden van leven in Duitsland bleven slecht, de werkloosheid verminderde niet, en prijzen van voedsel en andere dagelijkse benodigdheden waren scherp gestegen. De mensen begonnen ontgoocheld te worden door de constante eisen van de Nazis voor bewieroking, toejuichingen, steun en nood aan geld. Tezelfdertijd probeerde de SA weer uit de schaduwen te treden en terug in het licht te geraken. Hoe anders konden ze hun bestaan verantwoorden? De Nazis in het algemeen leken het vroege enthousiasme voor de NSDAP en Hitler te verliezen, zodat deze steun en toestemming kwijt geraakten. Enige actie was nodig om de trend te doen keren!

In 1935 wilden de Nazis nieuwe maatregelen invoeren om huwelijken en seksuele relaties tussen Joden en niet-Joden te verbieden, om de Duitse Joden sneller te verjagen uit het economisch leven, en om een speciale status te creëren voor de Joden die ondanks alles in Duitsland wilden blijven. In mei 1935, verbood een nieuwe *Verdedigingswet voor het Duits Ras* de huwelijken tussen Duitse soldaten en niet-Arische vrouwen. In mei ook kwam er een nieuwe wet om de aanvragen van burgers om naar het buitenland te trekken te verbieden voor Joden en andere niet-Ariërs.

Al dit culmineerde in het midden van 1935 in meer en gewelddadiger boycots van Joodse winkels door SA en SS mannen. Aan de ingangswegen van veel dorpen verschenen slogans zoals ‘Joden hier niet gewenst!’ Andere dergelijke tekenen van antisemitisme verschenen. In bepaalde steden waren de Joden niet welkom op de trams. In andere, konden de Joden de stadsbibliotheken niet gebruiken. In nog andere steden, werden herbergen en restaurants gesloten voor de Joden, ook zwembaden en baden, alsook de cinemazalen en de theaters. Joodse begraafplaatsen en synagoges werden besmeurd en niet-Joden die met Duitsers optrokken, al was het zelfs maar in gewone vriendschap, werden bedreigd en behandeld als zijnde Joden zelf.

De Joodse bewoners durfden bijna niet meer hun huizen verlaten. In Berlijn was het antisemitisch geweld het duidelijkst in de Kurfürstendamm, waar Joden aangevallen werden in winkels en bars. Joseph Goebbels zweeptte zijn aanhangers op. Hij zocht het antisemitisch geweld te rechtvaardigen in zijn redevoeringen. Bij Kerstmis 1935 bereikten de anti-Joodse gevoelens weer nieuwe hoogtes. Wijdverspreide antisemitische propaganda prikkelde de geesten van de gewone mensen opnieuw.

Een voorbeeld was *Der Stürmer*, het nieuwsblad van haar uitgever en miljonair Julius Streicher. Streicher was ook de Regionale partijleider van Frankenland. Het *Arbeitsfront* plaatste exemplaren van zijn blad in de fabrieken.

Op 30 augustus 1935, in Hamburg, leidde Julius Streicher een demonstratie, de dag ervoor vooraf gegaan door SA Stormtroepers die brandende toortsen in de straten gooiden, roepend, ‘laat de Joden maar creveren!’ Streicher schreeuwde ook tegen buitenlandse correspondenten die het Nazi antisemitisme bekritiseerden.

Dergelijke golven van vernederingen en zelfs terroristische acties, noch de hen toegevoegde campagne tegen de Katholieke Kerk had het gewenst effect op de steun van het publiek voor het regime! Veel Katholieken bleven sympathiseren met de Joden. Ze bleven vijandig tegenover het idee dat ras en religie de leidraad zou moeten zijn voor acties tegen individuele mensen. Tevens was de middenklasse ook al niet erg opgezet voor de chaos in de straten. Toch kon de propaganda en het geweld niet falen een grote indruk te maken, vooral op de mensen die zich op de Regering moesten verlaten en op haar vertegenwoordigers en structuren om hun opinies te vormen. In september 1935 begonnen de acties tegen de Joden te verminderen. Ze stopten echter niet volledig.

In het buitenland begon de publieke opinie zich ook op te winden. Op 11 september 1935, verklaarde de Communistische Internationale in Moskou de oorlog aan het Fascisme. Hitler herhaalde dan in zijn redevoeringen dat het tijd was om de Bolsjewistische bedreiging aan te pakken. Hij beschouwde die als een product van de internationale Joodse samenzweringen.

Op 9 september 1935 begon de jaarlijkse NSDAP Partijverzameling te Nürnberg. Hitler riep de *Reichstag* samen voor een sessie op de laatste dag van de verzameling, op 15 september. Dit zou de enige *Reichstag* sessie worden die ooit buiten Berlijn door het Regime werd georganiseerd. Hitler leidde er officieel de staatsvlag met de Swastika in. Hij bracht ook nieuwe regels voor het Duits burgerschap en hij begon een redevoering te houden tegen de Joden. De Joden waren relletjes aan het opvoeren en aan het voor te bereiden om moeilijkheden te creëren

in de al gespannen internationale relaties van Duitsland, beweerde hij. Hij sprak tegen de provocatieve houding van de Joden in de wereld. Hij vroeg om die provocaties te beantwoorden. Hitler vroeg en kreeg nieuwe wetten tegen de Joden. Hij liet de gedetailleerde rechtvaardiging van die wetten over aan Göring. Ze moesten het Duits bloed bescherming verlenen tegen pollutie door andere rassen, zoals het Joods ras. De *Reichstag* stemde dan voor enkele wetten onder algemeen applaus. Die wetten werden nog dezelfde dag gedrukt in de nieuwsbladen.

De eerste wet heette de *Wet voor de Bescherming van het Duits Bloed en de Duitse Eer*. Deze verbood huwelijken en buitenhuwelijkse seksuele betrekkingen tussen Joden en Duitsers, alsook het gebruik van Duitse vrouwen onder 45 jaar als arbeidsters in Joodse huishoudens. Personen die de huwelijkswetten niet volgden, konden in de gevangenis geworpen worden, en daarna opnieuw gearresteerd worden door de *Gestapo* en naar Nazi concentratie kampen gezonden worden.

De tweede wet, de *Rijks Burgerschap Wet*, verklaarde dat slechts de personen van Germaans of gerelateerd bloed Rijksburgers konden genoemd worden. De anderen waren onderdanen van de staat, zonder enige burgerrechten. Dit vroeg een definitie van wie Joods was en wie niet. De definitie werd gegeven in een supplementair decreet, verklaard op 14 november 1935, de datum vanaf dewelke ook de *Rijks Burgerschap Wet* in voege trad.

Later, op 26 november, werden deze wetten uitgebreid om ook van kracht te zijn voor de Roma en de mensen met zwarte huid. De Roma mensen werden bestempeld als vijanden van de op het Arisch ras gebaseerde staat, in dezelfde categorie als de Joden.

Vervolgelingen op die wetten begonnen slechts later, na de Berlijnse Olympische Spelen van augustus 1936. De wetten vervulde definitie van de *Volksgemeinschaft* van de Nazis en van Hitler, de gemeenschap van het volk, bepaald op het Arisch ras.

De *Rijks Burgerschap Wet* definieerde de burgers van het Derde Rijk als mensen van Duits en aanverwant bloed. Slechts mensen erkend als Ariërs konden voortaan volle politieke rechten bekomen. Joden en anderen werden slechts genoemd ‘onderdanen van de staat’, met verplichtingen maar geen rechten. Twee Nazi directieven bepaalden verder de implicaties van de wetten. Het *Rijksburgerschap* werd verworven door het toekennen van een *Rijksburgerschap Certificaat*. Binnen de twee weken had de Minister van Binnenlandse Zaken, toen Wilhelm Frick, al het ontslag bevolen van alle ambtenaren van Joodse afkomst zoals gedefinieerd door de Nürnberg Rassenwetten.

Hoe werd een Jood gedefinieerd? Een Jood was een persoon met minstens 3 van 4 grootouders die Joods waren, gedefinieerd als personen die de Joodse religie praktiseerden. De Nazis verduidelikten dat de zuiverheid van het Duits bloed de essentiële voorwaarde was voor het bestaan van de Duitse Natie. De wetten maakten ook een onderscheiding tussen 6 klassen van burgers, gebaseerd op de rassenwetten.

- *Deutschblütiger*, of met Germaans bloed, waren mensen die volledig tot het Duits ras behoorden, en dus konden toegelaten worden tot het Rijksburgerschap.
- *Deutschblütiger*, maar 1/8^{ste} Joods werden beschouwd als behorend tot het Duits ras, en goedgekeurd voor Rijksburgerschap.
- *Mischlinge zweiten Grades*, of van gemengd ras 2^{de} graad, waren 1/4^{de} Joods, slechts gedeeltelijk behorend tot het Duits ras, maar goedgekeurd voor het Rijksburgerschap.

- *Mischlinge ersten Grades*, van gemengd ras 1^{ste} graad, waren 3/8^{ste} of ½ Joods, slechts gedeeltelijk behorend tot het Duits ras, en ze moesten de goedkeuring krijgen tot het Rijksburgerschap, wat bijna nooit gebeurde.
- *Joden*, indien slechts 3/4^{de} Joods, behorend tot het Joods ras en tot die gemeenschap.
- *Joden*, hoorden tot het Joods ras, niet goedgekeurd voor het Rijksburgerschap.

Er waren problemen met die definities. In 1935 hadden ongeveer 50.000 Joden in Duitsland zich al geconverteerd naar het Christendom, of ze waren kinderen van Joodse ouders die zich geconverteerd hadden. Tussen 70.000 en 75.000 personen hadden slechts 2 grootouders die Joods waren en ongeveer 125.000 tot 130.000 mensen hadden slechts één joodse grootouder, van wie velen getrouwd waren met niet-Joden. In 1939, waren er meer dan 20.400 gemengde huwelijken in het Derde Rijk, dat toen ook Oostenrijk inhield en het vroegere Tsjechische Sudetenland. Die vormden dilemma's voor de Nazis, want ze begrepen al te goed dat alle oplossingen die ze vonden voor de definitie van Duitsers van gemengd ras uiteindelijk volledig arbitrair waren vastgelegd!

Op 14 november 1935, in een nieuwe wet, werden dergelijke mensen geclassificeerd als van gemengd ras 1^{ste} graad, tenzij ze het Joods Geloof volgden en nog getrouwd waren met een volledige Jood en dus moesten tellen als volledige Joden. Zij werden genoemd de *Geltungsjuden*. Mensen van gemengd ras 2^{de} graad hadden 1 volledig Joodse grootouder.

In de wetten stonden provisies opdat Hitler uitzonderingen zou kunnen maken voor wie hij ook maar wilde. De *Ahnennachweis* was een document dat bewees van welk ras men was. Volledig Duits zijn was een essentiële noodzaak voor wie ambtenaar wou worden of virtueel eender welke tewerkstelling in Duitsland zocht.

Einde 1936 kreeg Julian Vincius een stempel in zijn identiteitskaart, een rode rechthoek waarin de woorden stonden *Jüdischer Abstammung*, ook al in het rood. Hij werd dus opnieuw gemarkeerd als een Jood. Dezelfde kaart meldde al van voorheen dat hij voor Duitsland gevochten had in de Veldslagen van Verdun. Die melding bleef. Zijn kinderen werden vermeld als *Mischlinge* 1^{ste} graad, omdat ze een beetje minder Joods waren.

Joden mochten niet werken in de openbare dienst of in beroepen die door de regering geregeld werden, zoals in medische beroepen of in de opvoeding. De eigenaars van ondernemingen, hoe bescheiden ook, en professionelen van alle soorten, hadden geen ander alternatief dan handwerktaken op te nemen om te kunnen overleven.

De Nazis stelden de *Nürnberg Rassenwetten* voor als een stabiliserende maatregel die de joden kon helpen zich ergens neer te zetten en een rustig leven te leiden. Maar de wetten openden de weg voor een massieve discriminatie van de Joden.

Op 14 november 1935 reeds, twee weken na de publicatie van de wetten, had Hitler dan retroactief de provisies geannuleerd die uitbreidingen van de maatregelen verbood, om de zuiverheid van het Duits bloed te verzekeren, verder dan de maatregelen in de wet al garandeerden. Dit liet toe niet-regerings organisaties de Arische paragraaf in de Grondwet toe te passen op hun werknemers en leden, niet enkel op de Joden, naar ook op mensen van gemengd ras.

Personen met 2 Joodse grootouders moesten een speciale toelating vragen van het *Rijkscomité voor de Bescherming van het Duits Bloed*, indien bijvoorbeeld ze wilden trouwen met een niet-Jood of niet-Joodse. Personen van gemengd ras konden nog steeds studeren in Duitsland, maar

het werd ook hen verboden seksuele of andere contacten te hebben met niet-Joden. Voor de rest, konden ze een relatief rustig leven leiden.

De *Nürnberg Rassenwetten* verboden mensen van een gemengd ras hun militaire dienstplicht te volbrengen. Duizenden potentiële rekruten werden zo uit het Leger verbannen. De *Wehrmacht* had geteld dat er 150.000 mannelijke half-Joden en kwart-Joden van militaire ouderdom in het land woonden. Maar eind 1935 had het Leger reeds alle overblijvende Joodse officiers en mannen ontslagen. Vroeg in de zomer van 1935 bereikte het Leger nog een andere overeenkomst met Hitler opdat de half- en kwart-Joden toch hun militaire dienstplicht zouden verrichten, maar ze werden niet langer toegestaan nog plaatsen van autoriteit in het Leger te houden, tenzij op basis van specifieke en persoonlijke uitzonderingen toegestaan door Hitler zelf. Het *Nazi Genealogie Bureau* zond informatie naar het Leger betreffende officiers die niet zuiver Arisch waren. Maar controle uitoefenen op de afkomst van duizenden mannen was een onmogelijke taak! Veel officieren slaagden er in hun deel van Joodse afkomst te verstoppen tot het uitbreken van de oorlog, en in sommige gevallen nog langer. Wat natuurlijk van belang was voor het Leger was of de mannen goede soldaten, zeelieden of piloten konden zijn.

Veel Duitsers gingen niet akkoord met de *Nürnberg Rassenwetten*. Bijvoorbeeld in het Palatinaat, verwierp de werkende klasse hen. Veel zakenlui vreesden dat de wetten konden leiden tot de boycot van Duitse goederen door andere landen.

De mensen werden zeker van toen af aan constant blootgesteld aan antisemitische propaganda. Het antisemitisme werd een principe dat niet enkel het publiek leven regelde, doch ook het privé leven van velen. Rechters, openbare aanklagers, politiemannen, de *Gestapo* en andere agentschappen voor de doorvoering van de wetten spendeerden meer tijd aan het zorgen van de opvolging van de wetten. Verdere antisemitische regelingen werden gedurig gepubliceerd. Bibliotheken, herbergen, zwembaden, enz. werden gesloten voor Joden. Hoewel sommige eigenaars een blind oog draaiden naar de wetten, werden de Joden verboden in winkels, cinema's en andere organisaties. Verdere wetten verboden huwelijken tussen Joden en Duitsers, zelfs van aanverwant bloed. Ze verboden seksuele relaties buiten het huwelijk tussen de twee categorieën gedefinieerd door de wet. Joden mochten geen vrouwelijke diensters onder 43 jaar houden wanneer deze Duits waren, enz. De wetten werden toegepast en beschermd door de gewone gerechtshoven.

Gevallen van ontering van de rassen of van *Rassenschande*, sociale schaamte en ongenade, vloeiden in de gerechtshoven binnen. In de periode van 1936 tot 1939 steeg het gemiddelde aantal van beschuldigingen van dit soort met ongeveer 420 per jaar, waarvan 2/3^{de} op Joodse mannen. Ze werden veroordeeld tot lange gevangenisstraffen in verbeteringsgestichten eerder dan in gewone gevangenissen. En dan, op 8 maart 1938, kwam een bevel van het Rijksministerie van Justitie om de Joden die gevangenisstraffen uitzaten voor rassenontering, opnieuw te doen arresteren door de *Gestapo* wanneer ze de gevangenis verlieten, om hen naar concentratiekampen te zenden zoals Buchenwald. Daar konden ze uitgekozen worden door de kampdokters voor castratie, hoewel nog steeds met toestemming van de mannen.

Dit alles verhoogde de emigraties van jongemannen en van mannen op middelbare leeftijd. De andere wetten verleenden meer opportuniteiten voor teistering en vervolging van de Duitse Joden, vooral van mannen. Prostituees waren vooral kwetsbaar voor aanklachten door geburen om Joodse cliënten te onderhouden. Mensen konden aangeklaagd worden gewoon om wat

vriendelijk te zijn voor Joden, zoals hen regelmatig de hand te drukken. De *Gestapo* en andere rechtsagentschappen braken op die wijze langzaam aan alle sociale contacten tussen de Duitse Joden en de andere Duitsers in de jaren 1930.

Meer Teisteringen van de Joden en de Joodse Emigratie

Wanner Joden nog voldoende jong waren en bekwaam een nieuw leven te beginnen, of voldoende rijk om hun emigratie te kunnen financieren, dan verlieten ze Duitsland. Ze vluchtten het land uit om voor toestanden te vluchten die voor veel Joden volledig ondraagbaar werden.

Enige statistieken illustreren de emigratie beweging, weg van Duitsland. In 1933 leefden er iets meer dan 430.000 Joden in Duitsland. Aan het einde van 1937 was dat aantal gezakt tot 350.000. In 1933 emigreerden 37.000 Joden. In 1934 was het getal ongeveer 34.000, in 1935 nog ongeveer 21.000, in 1936 35.000, in 1937 ongeveer 23.000. Meer dan 70% van die Joden bleven in Europa. Slechts 8% reisde naar verre streken zoals de USA. 19% van de emigrerende Joden gingen wonen in Palestina. Over de ganse periode van 1933 tot 1939, reisden ongeveer 52.000 Duitse Joden naar dit, het Beloofde Land. Van 1933 tot 1938, emigreerden 6.000 Joden naar Canada, 102.000 naar de USA, 63.500 naar Argentinië, 8.000 naar Brazilië en 3.000 naar Cuba. Meer dan 30.000 Joden zochten hun toevlucht in Frankrijk, 12.000 in België, 52.000 in Groot Brittannië, 7.000 in Zwitserland, 5.000 in Italië, 25.000 in Polen, 5.000 in Tsjechoslowakije, 3.000 in Spanje, 7.000 in Joegoslavië, 7.000 in Hongarije, 2.000 in Noorwegen en 4.200 in Zweden.

Op de 23^{ste} augustus van 1933, sloten vertegenwoordigers van de Zionistische bewegingen in Duitsland en de Nazi Regering een pact dat ondersteund werd door Hitler, genaamd de *Haavara Transfert Overeenkomst*, waardoor de Joden een beduidend deel van hun bezittingen met zich konden meenemen naar het buitenland. Diegenen die naar andere landen vluchtten dan de landen op de Haavara lijst, moesten meer van wat ze bezaten achterlaten. Duitsland verkreeg door de *Haavara Overeenkomst* in ruil erg gegeerde en nodige producten zoals citrus fruit van Palestina.

De afdeling Joodse zaken van de SS Veiligheidsdienst zorgde voor de emigraties in 1935. Een radicale groep van jonge SS officieren leidde de emigraties: Dieter Wisliceny, Theodor Dannecker, en Adolf Eichmann. Deze werden langzamerhand bezorgd over de beweging. Ze begonnen te menen dat de Joden aan te moedigen om te reizen naar Palestina de vorming van een Joods land in het Nabije Oosten kon in de hand werken, wat op de langere termijn gevaarlijke gevolgen kon hebben voor Duitsland.

Op 12 februari 1933 werd een Joodse nationale organisatie gesticht. In september 1933 leidde die tot de *Rijksvertegenwoordiging van de Duitse Joden*, geleid door de Berlijnse Rabbi Leo Baeck. Het doel van de organisatie was om de Joden te hergroeperen in Duitsland en het Joods leven in het land te verdedigen, in dialoog met de Nazis. Ze benadrukten de patriottische diensten verleend door de Joden in de Eerste Wereldoorlog. Ze klaagden de financiële straffen opgelegd door de Regering op de Duitse Joden aan, alsook de Aryanisatie van de Duitse ondernemingen en de restricties afgekondigd door de Regering op de export van gelden. Veel

Joden waren heel zeker Duitse patriotten. Ze verlieten Duitsland in tranen. Veel anderen zagen nog geen nood aan emigratie.

De emigranten waren over het algemeen arm. Het werd daarom geleidelijk aan moeilijker om toevlucht te vinden in andere landen, die niet de last van de armen op hun eigen welvaartssysteem wilden opnemen. Ook al ten gevolge de economische depressie, bleef de werkloosheid hoog in alle landen. De emigratie was ook een bron geworden van rijkdom voor corrupte Duitse ambtenaren. In ruil voor bepaalde stempels op de Joodse papieren, vroegen de ambtenaren frequent hoge sommen geld.

Op 6 juli 1938 had een conferentie plaats van 32 naties te Evian op de Franse oevers van het Meer van Genève. De deelnemers bespraken het fenomeen van de Joodse emigratie uit Duitsland en ze probeerden om overeengekomen regelingen te treffen die moesten gelden voor alle landen. Ze slaagden er echter niet in tot een algemene overeenkomst te geraken. De anti-immigratie gevoelens werden echter groter in de meeste landen.

Ondertussen gingen de teisteringen van de Joden in Duitsland verder. De *Nazi Studenten Liga* bijvoorbeeld, duwde de meeste Joodse studenten uit de universiteiten.

Hoewel er ongeveer 3.950 Joodse studenten waren in hogescholen in de zomer van 1932, bleven er slechts 590 daarvan over in het herfstsemester van 1933. Reeds in 1933 werden Joodse kinderen door Nazi decreten uit de belangrijkste sportclubs verdreven. Minder dan 35.000 bleven in de eigen Joodse sportorganisaties over.

Fanatische Nazi leraars en de *Hitler Jugend* activisten dreven Joodse kinderen uit de scholen. Meer dan 10% van de Joodse studenten werden gedongen hun secundaire opleiding te onderbreken wegens de anti-Joodse wetten, en ongeveer 60% braken hun studies af wegens de open vijandelijkheid getoond door sommige leraars en studenten. In januari 1938 werden Joodse studenten officieel uitgesloten van de gewone examens om hogere studies te beginnen. Alle overblijvende Joodse schoolkinderen waren zonder veel omhaal uit de scholen gesloten aan het einde van het jaar. In de klassen, werden speciale banken geplaatst voor de Joodse studenten, en ze werden geweigerd in de Duitse lessen. Joden mochten geen ceremonies bijwonen, ze mochten niet deelnemen aan festivals, concerten en toneelstukken. Sommige leraars gaven Joodse leerlingen slechte punten, en ze vernederden de kinderen.

In 1935, gingen meer dan de helft van de 30.000 Joodse kinderen van ouderdom voor lagere scholen naar de Joodse gemeenschapsscholen, gesticht door Joodse organisaties. Ze bleven behuisd in onvoldoende en overbevolkte voorzieningen, met tot 50 kinderen in één klas. In 1938, waren slechts 1% van al de leerlingen in secundaire Pruisische scholen Joods. In het begin van 1937 bleven er nog 167 Joodse scholen in Duitsland open, met bijna 24.000 leerlingen op de 39.000 in totaal. In oktober 1939, bleven er nog slechts minder dan 10.000 Joodse schoolkinderen in Duitsland, en dat ten gevolge de emigratie.

De vroegere Joodse assistent leider van de Berlijnse Stadsopera, Kurt Singer, stichtte een *Joodse Culturele Liga* in de hoofdstad. Het aantal leden daarvan steeg tot 8.000 Joden. Ze werd officieel erkend door Hermann Göring. Singer werd echter snel terzijde geschoven en vervangen door Hans Hinkel, een Nazi en volger van Göring. Hinkel weigerde Duitse werken voor de Kultuurliga, zoals werken van Goethe, Schiller, Richard Wagner en Richard Strauss.

In november 1938 werden de Joden officieel verboden nog naar Duitse theaters, cinema's, concerten, lezingen, cabarets, dansen, shows, tentoonstellingen en andere culturele gebeurtenissen te gaan. Op 1 januari 1939 werden de overblijvende Joodse publicatiebedrijven samengevoegd in de gecentraliseerde *Joodse Cultuur Liga*. Het effect van de emigratie werd toen zeer zichtbaar. Wanneer in 1933 slechts 20% van alle Joden geboren in Duitsland ouder dan 50 jaar waren, was dit aantal reeds over 50% in 1939.

In 1933 waren er 35.000 koppels in gemengde huwelijken in Duitsland, meestal Joodse mannen en Christelijke vrouwen. De *Nürnberg Rassenwetten* herdefinieerden ook hun sociale positie en eigenlijk plaatsten ze dergelijke huwelijken buiten de wet. Niet-Joodse bruiden werden constant onder druk gezet door de *Gestapo* om scheidingsprocedures in te zetten. Joodse echtgenoten in gemengde huwelijken werden gedwongen om de controle over hun kinderen, hun ondernemingen, hun eigendommen, enz., te overhandigen aan hun niet-Joodse vrouwen. Geleidelijk aan werd de vrouw de belangrijkste broodwinner in dergelijke families.

Op 28 december 1938 publiceerde Göring nieuwe regels voor gemengde huwelijken. Geprivilegieerde families waarin de kinderen opgevoed werden als Christenen, of huwelijken waarin de vrouw Joods was zonder kinderen, werden niet meer gediscrimineerd door handelingen van het Nazi Regime. Een familie waarin de echtgenoot Joods was, doch zonder kinderen, of waarin de vrouw zich geconverteerd had tot het Judaïsme en de kinderen grootgebracht werden als Joden, kregen geen enkel privilege meer.

Op 6 juli 1938 publiceerde de Nazi Regering nog een andere *Huwelijkswet*. Het huwelijk werd gedefinieerd als een unie tussen twee personen van gezond bloed, hetzelfde ras en verschillende seksen, afgesloten voor het gemene goed, met het doel kinderen te doen geboren te worden van gezond bloed, om hen te doen opgroeien om goede Duitse kameraden van gelijk ras te worden. Gemengde huwelijken vonden geen plaats in deze definitie, en gemengde huwelijken waren reeds verboden in september 1935.

In een latere wet, konden Duitse mannen van Arisch bloed die getrouwd waren met een Joodse vrouw, vragen om het huwelijk te ontbinden wegens rassenvermenging. Een Joodse man die zijn job of andere bron van levensonderhoud verloor, kon op vraag van zijn vrouw van haar gescheiden worden, op basis van het feit dat hij gefaald had in zijn plicht om voor zijn familie te zorgen. Nog andere redenen op raciale gronden werden zo vermeld in die wet. De scheiding voor een Joodse vrouw betekende andere en nieuwe moeilijkheden, omdat ze alleen kwam te staan. De *Gestapo* vroeg regelmatig aan Duitse, Arische vrouwen, getrouwd met Joodse mannen, om naar een politie hoofdkwartier te komen voor een vriendelijk gesprek, waarin ze druk uitoefenden op de vrouw om zich te laten scheiden.

Laat 1935 werd de situatie van de Joden in Duitsland even iets beter, doch slechts voor een korte periode. Dit gebeurde omdat Duitsland de Olympische Spelen organiseerde. De beslissing om de Spelen in Berlijn te houden was genomen vóór de Nazis aan de macht kwamen. De Olympische Zomerspelen zouden plaats hebben in Berlijn, de Olympische Winterspelen in Garmisch-Partenkirchen. Te Garmisch hadden de Nazis al de plakkaat moeten neerhalen die zegden dat de Joden ongewenst waren in de kleine stad! De Nazis vreesden een internationale boycot campagne, zoals al speciaal in de USA gevraagd werd. Hitler realiseerde zich wel dat de transfert van de Spelen naar elders in de wereld zeer nadelig kon worden voor de reputatie van Duitsland en van hemzelf in het buitenland. In het Duits team

waren er geen Joden! Er bestonden ook geen trainingsmogelijkheden waarin Joden toegelaten waren in het land. Drie half-Joodse atleten werden uit het buitenland opgeroepen, zoals de blonde schermster Helene Mayer om de lacune enigszins te dekken.

Het groot, nieuw stadion in Berlijn kon 110.000 toeschouwers houden. De Spelen werden uitgezonden op de radio en op experimentele wijze zelfs per TV. Een koor van 3.000 zangers, geleid door Richard Strauss, openden de Spelen met de door Strauss nieuw geschreven Olympische Hymne, een variatie op het Horst Wessel lied.

Tijdens de Spelen gebeurde een incident. Hitler riep de overwinnende atleten naar zijn box, om hen officieel geluk te wensen. Het Olympisch Comité moest hem echter herinneren dat hij de internationale geest van de Spelen niet mocht schaden door tussen de overwinnaars van verschillende landen te discrimineren. Hitler zou iedereen, van elk land, moeten gelukwensen, of niemand! Hitler koos voor dit laatste.

In februari van 1936 herinnerde Martin Bormann de Officiëlen van de Partij eraan dat het doel van de NSDAP bleef om de Joden uit te sluiten van elk deel van het Duits leven. Naarmate de situatie in de straten wat kalmeerde, waren vele duizenden Joden die Duitsland verlaten hadden in 1933, teruggekomen naar hun thuis in de volgende jaren. De depressie sloeg zwaar toe in Frankrijk in 1934, zodat de Franse Regering beperkingen had uitgevaardigd op de buitenlandse arbeiders. Duitse Joden die vertrokken waren naar Frankrijk, keerden terug. Maar een decreet van de Beierse Politie bepaalde dat alle terugkerende mannelijke emigranten naar het concentratiekamp van Dachau moesten gezonden worden, en terugkerende vrouwen naar het concentratiekamp van Moringen.

De *Gestapo* kwam in actie tegen de Joodse verkopers die vee kochten en verkochten. Joodse veehouders werden uitgesloten van de veemarkten en de slachthuizen. Einde 1937 werden ze uit dit zaken doen verbannen. De Joden werden meer dan ooit aanzien als waren ze vijanden binnen in Duitsland. Hitler herinnerde allen weer aan de ‘dolkstoot in de rug’ van de vroegere Wereldoorlog, en wou een dergelijke mogelijkheid in de toekomst uitsluiten, zelfs al was dit allemaal slechts ‘van horen zeggen’ en verkeerdt.

Op 13 september 1937 drong Hitler er op aan om meer geweld tegen de Joden uit te oefenen. Hij noemde de Joden inferieure wezens door en door, subversief, die slimmere mensen dan ze zelf waren wilden elimineren, en die overal een Bolsjewistische regering van terreur wilden installeren. Tegen het einde van 1937 braken overal nieuwe antisemitische opstootjes uit, en nieuwe boycots van Joodse winkels in de Kersttijd. Een nieuwe fase van vervolging brak dan aan.

Op 25 juli 1938 verloren alle op 709 dokters na van alle overblijvende 3.152 Joodse dokters in Duitsland hun licentie om een praktijk te houden. Ze verloren het recht om dokters genoemd te worden in Duitsland, maar ze konden verder nog Joodse patiënten behandelen.

Op 27 september 1938 werd hetzelfde principe toegepast op Joodse advocaten. Slechts 170 van de meer dan 1.750 advocaten kregen de toelating verder te werken met andere dan Joodse cliënten.

Op 17 januari 1939 gebeurde hetzelfde met Joodse tandartsen en apothekers.

Op 28 maart 1938, onthief de Regering de Joodse culturele associaties van hun status als publieke organisaties, om hen van een belangrijke wettelijke bescherming te ontheffen. De Duitse Regering verhoogde ook de taksen op hen.

Op 17 augustus 1938 gaf het Ministerie van Binnenlandse Zaken een nieuwe wet uit. Alle Joden moesten nu een typisch Joodse naam dragen. Als ze dat niet deden, dan moesten ze de naam Israel of Sara toevoegen aan hun naam ten laatste op 1 januari 1939. Joden konden zo automatisch geïdentificeerd worden als zijnde Joden, vanop de identiteitspapieren die elke Duitser en Duitse vrouw moest bij zich hebben.

In juni 1938 werden 1.500 Joden gearresteerd op persoonlijke bevelen van Hitler in een grootschalige operatie gericht tegen de zogenaamde asocialen, bedelaars, thuisloze zwervende mensen, en zo voort. De arresten werden gemeend de druk op hen te verhogen om hen te doen emigreren. Ze werden gevangen gezet, en slechts uit de kampen vrijgelaten wanneer Joodse agentschappen voor hen had gezorgd met emigratiepapieren.

In Berlijn bleven Goebbels en de Berlijnse chef van de politie Helldorf acties uitvoeren tegen de Joden. Ze verplichtten een Joodse Davidster te plaatsen op Joodse winkels, en ze plaatsten ook zulke ster op de kantoren van Joodse dokters en advocaten over de ganse stad. De SA Stormtroepers mochten Joodse huizen plunderen en synagogen vernielen. Hetzelfde gebeurde in andere Duitse steden zoals Frankfurt en Magdeburg.

Goebbels vroeg aan Helldorf een rapport op te stellen. Hij beval dan een speciaal identificerend teken te doen aanbrengen dat steeds moest gedragen worden door de Joden, ook op hun winkels, en om een speciale identiteitskaart te geven aan de Joden. De Joden konden verwijderd worden uit een aantal beroepen, moesten reizen in speciale compartimenten op treinen, wonen werd beperkt tot bepaalde kwartieren in de stad. Die maatregelen bleven echter in het stadium van voorstellen.

Op 22 juni 1938 moest Hitler de gewelddadigheden toch enigszins beperken, omdat het geweld ook de buitenlandse Joden in de stad bereikten. Hitler gaf zijn algemene toestemming voor de handelingen tegen de Joden, omdat hij binnen de 10 jaar al de Joden weg uit Duitsland wilde hebben. Hoe, daar trok hij zich niets van aan! De Berlijnse Politie gaf dan een lijst met 76 punten uit, met wijzen waarop de Joden konden geteisterd worden zonder de wet te breken.

Bijvoorbeeld, de Joden konden naar politiekantoren geroepen worden op de Sabbath. Gezondheids- en veiligheidsregelingen konden zeer strikt gemaakt worden voor Joden. Het behandelen van wettelijke documenten voor Joden kon een lange tijd duren speciaal voor hen. Synagogen werden vernield in Nürnberg en in München, en in minstens een dozijn andere Duitse steden. Joodse gebouwen in Württemberg werden aangevallen en verwoest.

In het geval een oorlog zou uitbreken, had de SS Veiligheidsdienst plannen en lijsten klaar voor de gevangenneming van al de overblijvende Joden. De zomer van 1938 kende een atmosfeer van zoals in ware pogroms. Het Nazi Regime nam stappen om al de niet-Duitse Joden uit te wijzen uit het Derde Rijk.

In de herfst van 1937 werd aan de Arische werkgevers bevolen om alle Joodse werknemers te ontslaan. Meer dan 1.000 Russische Joden werden het land uitgezet en teruggezonden naar de Sovjet Unie, wat een heel lange tijd nam wegens de niet-medewerkende houding van de Russische autoriteiten. In 1939 verbleven ongeveer 50.000 Poolse Joden in Duitsland. Van hen was eigenlijk ongeveer 40% geboren in Duitsland. Die Joden bleven een probleem voor de

Nazi Regering, omdat ze niet onderhevig waren aan de Duitse anti-Joodse wetten. Maar de antisemitische militaire dictatuur die Polen toen beheerste, publiceerde een nieuwe wet op 31 maart 1938, die toeliet om het Pools burgerschap af te nemen van die mensen. Op 27 oktober 1938 begon de Duitse Politie die Poolse arbeiders gevangen te nemen. De politie bracht hen en hun familie in verzegelde wagens over de Duitse grens met Polen. De Poolse Politie kon de Poolse grens op tijd blokkeren, zodat de mensen verplicht waren te dolen in het *No-Man's Land* tussen de twee landen, zonder voedsel of onderdak, tot de Poolse regering toegaf en vluchtelingenkampen organiseerde. Daarna bevelen de Poolse autoriteiten de uitwijzing van alle Duitse burgers over de grens, in de tegengestelde richting! Duitsland stopte de actie, die teruggeslagen had, op 29 oktober 1938.

De Kristalnacht, de nacht van het gebroken Glas

Op 7 november 1938 hoorde een 17-jarige Poolse burger, Hershel Grynszpan, die in Parijs leefde maar opgegroeid was in Duitsland, dat zijn ouders van Duitsland naar Polen gedeporteerd waren. Grynszpan zorgde voor een revolver. Hij stapte de Duitse ambassade te Parijs binnen en schoot de eerste Duitse diplomaat neer die hij ontmoette. Dit was een jonge ambtenaar genoemd Ernst von Rath. Von Rath werd ernstig gewond en werd naar een hospitaal gebracht.

De Propaganda Minister Goebbels gaf direct instructies aan de Duitse pers om het verslag te geven van het incident in een prominente plaats van hun reportages. De zaak werd een aanval genoemd van het Wereld Jodendom op het Derde Rijk, dat de zwaarste gevolgen moest krijgen voor de Duitse Joden. Goebbels beval nadien de Regionale Propaganda chef van Hesse om gewelddadige aanvallen te lanceren op synagogen en andere Joodse gebouwen. De SS, de SA en de *Gestapo* snelden ter actie. Synagogen in Kassel, in andere steden van Hesse en in Hannover, werden vernield. Dit betekende voor de Nazis de spontane woede van het Duits Volk tegen de gewelddaad van Parijs. Op 9 november 1938, zond Hitler zijn persoonlijke dokter Karl Brandt naar Parijs. Brandt telefoneerde de Führer en zei dat von Rath gestorven was. Goebbels en het Ministerie van Buitenlandse Zaken hoorden van het sterfgeval laat op 9 november.

Hitler beval dan aan Goebbels een massieve en gecoördineerde aanval te lanceren op de Joden van Duitsland. Hij eiste het arrest van zoveel Joden als er snel konden gevonden worden, en hun opsluiting in concentratiekampen. Het was een ideale opportuniteit om zoveel mogelijk Joden Duitsland te doen verlaten, zo snel als ze konden. Een verschrikkelijke, landswijde uitbarsting van geweld en vernieling volgde! Het was het eerst landwijd pogrom!

De NSDAP Partijleiders hadden zich verzameld in de Oude Raadskamer van de stad München voor een avonddiner. Hitler verliet de zaal vroeg. De hoofdkwartieren van de Regionale groepen van de Partij en andere officiële telefoneerden aan de SA bevelhebbers en aan activisten van de Partij om de synagoges plat te branden en om de Joodse winkels, huizen en appartementen te plunderen en te vernielen.

Het hoofd van de *Gestapo* in die tijd was Heinrich Müller, een ondergeschikte van Himmler. Het arrest van 20.000 tot 30.000 Joden was al voorbereid. Heydrich beval de Politie en de SS Veiligheidsdienst zich niet te bemoeien met de vernieling van de Joodse eigendommen.

Plundering van huizen van Joden en niet-Joden mocht niet toegelaten worden en buitenlanders mochten niet geraakt worden. Geen vuren mochten aangestoken worden in Joodse winkels, vooral uit vrees om de nabij liggende Duitse woonsten en ondernemingen niet te raken. Maar evenveel Joden moesten gevangen genomen worden als er plaats was in de concentratiekampen!

De Duitse activisten waren nog bezig de verjaardag van de 1923 Nazi Putsch te vieren. Ze waren dronken, zodat ze niet hoorden naar de waarschuwingen om niet te plunderen, om geen persoonlijk geweld te gebruiken. In een korte tijd stond elk Joods huis van eredienst in het land in de vlammen! Lokale brandbestrijders deden niets, behalve dan de aanpalende gebouwen te beschermen tegen het vuur en tegen schade. In totaal lagen nadien 520 synagogen in Duitsland in puin, hoewel waarschijnlijk meer dan duizend.

De vensters van Joodse eigendommen werden ingegooid. Scherven lagen in vele straten. De nacht werd daarom de *Kristallnacht* genoemd, de nacht van het gebroken kristal.

Meubels waren vernield, boeken werden in het ronde geworpen, en waardevolle voorwerpen werden gestolen uit de Joodse huizen. Ongeveer 7.500 van de overblijvende 9.000 Joodse winkels in Duitsland werden vernield en geplunderd. De nacht vormde een wijdverspreide en destructieve rage van de Duitsers tegen de Joden, vooral in Berlijn en München. Er kwam wel enige populaire afkeuring van het gebeuren, wanneer ook de *Hitler Jugend* aan het plunderen sloeg.

In de morgen van de volgende dag, 10 november 1938, verschenen politieagenten in de straten om verdere diefstallen te voorkomen. De Confesserende Kerk, de Protestantse Kerk, nam geen standpunt in en bleef zwijgen. Enige Katholieke priesters verwezen voorzichtig en slinks naar hun afkeuring van wat werkelijk een alles-vernielend pogrom was geweest. Ze durfden niet openlijk te protesteren. Het Derde Rijk had zo een massieve, vernielende furie losgelaten tegen de Joden in haar landen. De geweldplegers hadden geen betekenisvolle oppositie ontmoet. Ze begrepen dan goed dat ze voortaan alle verschrikkelijke stappen konden ondernemen tegen de Joden, zonder dat wie dan ook probeerde of het aandurfde hen te stoppen.

Op 10 november 1938 telefoneerde Goebbels aan Hitler om te bespreken hoe de actie kon omgebogen worden. Het officieel verslag meldde 91 Joden gedood. Maar velen meer waren ernstig gewond. Onder de Joodse bevolking volgden 300 zelfmoorden. Waarschijnlijk werden in totaal 1.000 tot 2.000 Joden gedood. Voor veel Joodse mannen duurde het geweld nog lang na het officieel einde van de pogrom voort. In totaal werden 30.000 Joodse mannen aangehouden tussen 9 november en 16 november 1938, en weggebracht naar Buchenwald, Dachau en Sachsenhausen. In Buchenwald verbleven nu 20.000 mannen op de vloeren van hutten zonder wasgelegenheden, en met slechts twee snel in elkaar gestoken latrines. De SS bewakers sloegen de mensen en ze veroorzaakten gruwelijkheden op de Joodse gevangenen. Het aantal doden in Dachau steeg van 20 tot 40 mensen van tussen 20 en 40 jaar ouderdom tot 115 in november 1938, 173 in december en 286 voor het jaar.

Het Propaganda Ministerie van Goebbels legde de gebeurtenissen van de *Kristallnacht* uit als een spontane uitbarsting van de gerechtvaardigde woede van het Duits volk. Het was een furie, opgewrokt sinds generaties lang die plots gelost werd. Het Duits Propaganda Ministerie had veel geleerd van de Russische uitleg gegeven voor de pogroms in de Joodse Vestigingsgebieden rond de eeuwwisseling! Op 11 november viel Goebbels in het *De Racialle*

Observator dagblad de buitenlandse Joodse pers aan en verweet hen te sterk te reageren op het pogrom. Voor Goebbels, waren de Duitsers een antisemitisch volk van natuur. Ze waren geprovoceerd geworden als een natie door het parasitisch Joods ras. Maar voor veel buitenlandse waarnemers, was de uitbarsting van woede in de gebeurtenissen van november 1938 een keerpunt in hun inschatting van het Nazi Regime.

Hitler en Goebbels finaliseerden dan het ontwerp van een decreet om het pogrom tot een einde te brengen, en ze bespraken wat ze vervolgens konden doen. Hitler wou een wet om uitsluitend de Joden allen samen verantwoordelijk te maken voor de schade toegebracht door het Duits volk. Hitler wou zelfs nog hardere maatregelen tegen de Joden. Hij wenste de geleidelijke onteigening van alle Joodse ondernemingen. De Joodse bezittingen waren recent geregistreerd, zodat Hitlers ‘compensatie’ bevel direct kon geïmplementeerd worden.

Göring eveneens hield een conferentie met ongeveer 100 deelnemers om de acties te bespreken die konden ondernomen worden. Goebbels was daarop aanwezig, Heydrich, de Minister voor Financiën Schwerin von Krosigk, de Minister voor Economie Walther Funk, vertegenwoordigers van de Politie, van de verzekeringsbedrijven, en van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Göring zei dat de ‘demonstraties’ van november de economie hadden geschaad. Verbruiksgoederen die tot het volk behoorden waren vernietigd geworden. Göring, Hitler, Goebbels en Himmler wilden de segregatie van de Joden van de rest van de Duitse gemeenschap volledig zien.

De Joden werden landswijd verboden naar cinema’s te gaan, naar theaters en concerten en tentoonstellingen. De Joden moesten alle vuurwapens afgeven, en ze werden verboden offensieve wapens te dragen. Gemeentes konden de Joden uit de straten verbannen, of uit ganse districten zelfs, op bepaalde uren. Rijbewijzen en documenten voor de inschrijving van motorvoertuigen konden afgenomen worden van de Joden. Vanaf 6 december 1938, mochten de Joden niet meer naar sport- of speelvelden gaan, naar publieke zwembaden en naar zwembaden in open lucht. Geen speciale compartimenten zouden voorzien worden voor Joden in treinen, maar Joden mochten geen slaapwagons of eetwagons meer gebruiken of lange-afstands expres treinen. Joden werden verbannen uit de beter gekende restaurants, luxe hotels, openbare pleinen, veel begane straten en mooie residentiële districten. Het werd hen verboden nog universiteitscursussen te volgen.

Op 30 januari 1939 werden de rechten als huurders van de Joden nietig verklaard. Dit maakte de weg vrij voor hun opgelegd leven in getto’s. Ze konden uit hun appartement gezet worden zonder appel wanneer een Duitser hen een alternatief onderkomen voorstelde. Alle taks concessies werden weggenomen van de Joden, alle kindergeld voordelen, en ze zouden in het vervolg allen aan slechts één en dezelfde graad van belastingen getaxeerd worden: de hoogste!

De Joden moesten een collectieve straf betalen van 1 miljard Reichsmark voor de moord op von Rath. Alle Joden moesten 20% taks betalen op hun bezittingen, zoals verklaard in de vorige aprilmaand. In oktober 1939 werd die som verhoogd tot 25%, omdat het geschat boetegeld niet was bereikt. De Joden moesten de schade die door het pogrom aangedaan was zelf betalen, en zelf betalen voor de herstellingen van hun eigendommen. De verzekeringsbetalingen werden aangeslagen door de staat, tot een hoogte van 225 miljoen *Reichsmark*. De totale som geplunderd van de Joodse gemeenschap bedroeg echter over 2 miljard *Reichsmark*. Een wet

van 12 november 1938, het *Eerste Decreet over de Uitsluiting van de Joden van het Duits Economisch Leven* verbood de Joden in praktisch alle overblijvende beroepen in Duitsland waar de Joden nog wat geld mee konden winnen. Die wet beval ook dat alle Joden die nog werkten in bedrijven verder moesten ontslagen worden zonder enige compensatie of pensioen. En dat was nog niet alles!

Op 16 november 1938 beval Heydrich alle bezittingen van Joodse mannen aan te slaan. Alle Joden van meer dan 60 jaar oud, zieke of gehandicapte Joden, en Joden die betrokken waren in het Aryanisatie proces, werden dadelijk ontslagen. De vrijlating van andere Joodse mannen werd voorwaardelijk gesteld aan hun belofte het land zo snel mogelijk te verlaten.

Het Nazi Regime dwong de Joden zo te emigreren. In januari 1939 gaf Heydrich het bevel aan alle Politie autoriteiten van Duitsland om alle gevangenen in de concentratie kampen die migratie papieren in hun bezit hadden, vrij te laten. Ze moesten emigreren en zouden weer naar de kampen gezonden worden indien ze naar Duitsland zouden terugkeren. Ze kregen 3 weken om het land te verlaten. Joodse agentschappen werkten samen met de ambtenaren van het Ministerie van Binnenlandse Zaken van het Derde Rijk voor de emigratie. Op 30 januari 1939, gaf Göring, als hoofd van het *4-Jaren Plan*, de taak om te zorgen voor de Joodse emigratie over aan het *Rijkscentrum voor Joodse Emigratie*, dat gesticht werd op 24 januari 1939 onder het beheer van Heydrich.

Op 3 december 1938, publiceerde de Regering een Decreet aangaande het Gebruik van Joodse Bezittingen. Het beval de Aryanisatie van alle overblijvende Joodse ondernemingen. Tegen 1 april 1939, waren ongeveer 15.000 van de 39.000 Joodse ondernemingen die nog bestonden, gearianiseerd. De pers noemde dit een gerechtvaardigde maatregel als retributie voor de lafhartige moord op de Ambassade Raadgever von Rath.

In februari van 1939 werd bevolen dat al het Joods baar geld, fondsen en waardevolle dingen zoals juwelen, op speciale bankrekeningen moesten geplaatst worden. Om die gedeponeerde zaken weer op te vragen, waren speciale toelatingen nodig. Dergelijke toelatingen werden natuurlijk zelden indien ooit gegeven. Het resultaat was, dat bijna alle Joden die nog in Duitsland verbleven, geldloos werden en afhankelijk waren van de liefdadigheidswerken van de *Rijksvereniging van de Joden in Duitsland*, die gesticht werd op 7 juli van 1938. Hitler beval die organisatie verder te laten bestaan opdat de Staat geen verplichting zou hebben enige steun van welke aard dan ook te verlenen aan behoeftige Joden.

Op 20 december van 1938 beval het Rijks Werklozen Agentschap de regionale bureaus te verzekeren dat alle Joodse mensen tewerk gesteld werden, om zo Duitse arbeiders vrij te maken voor de productie van wapens. De Joden werden slechts goed bevonden voor werk in boerderijen en andere soorten slaafse taken. In mei 1939 werden zo nog 20.000 Joden tewerk gesteld in zware constructiearbeid voor de nieuwe autosnelwegen.

Vermits de Joodse fondsen geblokkeerd waren, konden de Joden geen tickets meer betalen om bijvoorbeeld naar de Verenigde Staten van Amerika te vluchten. De Nazi slogans luiden dan, ‘zend de Joodse bedelaars over de grenzen, des te groter de last aan de hen ontvangende landen!’

Volgens Joodse statistieken, waren er eind 1937 nog steeds 324.000 Duitse Joden in het land. Einde 1938 was dit aantal gevallen tot 269.000. Einde mei 1939 tot 189.000. De cijfers van officiële tellingen waren voor september 1939 nog 233.646 Joden in het land. Min dan ongeveer 20.000 Joodse leden van de Christelijke kerken en 26.000 buitenlandse Joden. Bij het uitbreken van de oorlog, waren er dus nog officieel ongeveer 207.000 Joden in het Rijk, van wie 187.000 nog de Joodse cultus volgden. Van november 1938 tot september 1939, verlieten ongeveer 115.000 Joden Duitsland. Sinds 1933 waren ongeveer 400.000 Joden Duitsland ontvlucht! Zo emigreerden ongeveer 115.000 Joden naar de Verenigde Staten van Amerika, 62.000 naar Palestina, 40.000 naar Groot Brittannië, 10.000 naar Argentinië, 7.000 naar Australië, 5.000 naar Zuid Afrika, 9.000 naar Shanghai. Ongeveer 1.700 kinderen werden naar Nederland gezonden en 9.000 naar Groot Brittannië. In totaal vluchtten ongeveer 7.000 Joden naar Nederland. De Verenigde Staten van Amerika weigerden kinderen op te nemen.

Bij het begin van de zomer van 1939, waren de Joden die nog in Duitsland bleven volledig gemarginaliseerd. Ze waren beroofd van alle middelen om een bestaan te verdienen. Zelfs dat was nog onvoldoende voor Heydrich. Tijdens een vergadering in november van 1938 drong hij aan opdat alle Joden een kenteken zouden dragen. Hitler zelf echter weigerde een voorstel om de Joden in bepaalde huizen te concentreren en hen te dwingen een geel kenteken in het publiek te dragen. Hij deed dit uit beschouwingen over de internationale publieke opinie. Hitler stelde het *Kristallnacht* pogrom nog steeds voor als de uitdrukking van de algemene en fanatische haat van de Duitsers voor de Joden, een gevoel waarvoor hij zijn best deed het in te tomen! Op 30 januari 1939, herhaalde Hitler in het publiek verdere bedreigingen tegen de Joden, in de *Reichstag*. Dit gebeurde onder andere in zijn redevoering voor de 6^{de} verjaardag van zijn benoeming tot Rijkskanselier.

Hitler zei dat indien de Internationale Joodse Financiën in Europe en elders erin mochten slagen de volkeren van de wereld weer in een globale oorlog te storten, het resultaat niet alleen zou worden de Bolsjevisatie van de wereld en de overwinning van het Jodendom, maar ook de vernietiging van het Joods ras in Europa. Hitler zocht van wat hij zag als een Joodse bedreiging te stoppen in de komende oorlog. Voor hem was het eveneens duidelijk dat de Internationale Joodse Financiën samenwerkten met het Internationaal Communisme, beide gestuurd door de Joden. In een dergelijke Europese Oorlog zou Duitsland overwinnen, en de Verenigde Staten van Amerika zouden erin betrokken worden. De enige wijze voor de Joden om een kans op slagen te hebben zou verloren gaan. Tegen die tijd zou Duitsland al de Europese Joden in haar macht hebben. Daarna zou ze de Europese Joden houden als gijzelaars, als een middel om de Verenigde Staten van Amerika tegen te houden zich in de oorlog te mengen. Als de Verenigde Staten echter toch zich in de oorlog zouden werpen, dan zouden al de Europese Joden gedood worden. Het programma van Hitler was met die uitspraak klaar en duidelijk. De radicalisering van het antisemitisme in 1938, vormde een deel van de oorlogsvoorbereidingen voor de Duitse overheersing en voor de herschikking van de rassen in Europa.

Dit alles gebeurde in 1938. Tegen die tijd was het proces van de verovering en reorganisatie van Europa reeds begonnen met de aanhechting van Oostenrijk. Duitsland had baar geld nodig voor haar snel groeiende factuur voor de herbewapening te betalen. Het anti-Joods pogrom van november 1938 leek dus een deel geweest te zijn van de algemene voorbereiding van de Nazis tot de oorlog. De Nazis hadden hun interne bedreiging door de Joden geëlimineerd, de bedreiging die hen de Eerste Wereldoorlog gekost had. Ze confisqueerden grote sommen van

de Joden voor het programma tot herbewapening. En ze oefenden reeds enige chantage uit tegen de Verenigde Staten van Amerika door de gevangenneming van de Joden gepaard met de bedreiging die uit te roeien indien de Verenigde Staten van Amerika aan de oorlog zouden deelnemen.

De Toestand in andere Europese Landen

Polen

Een erg antisemitische groep genaamd *Endeks* van Roman Dmowski was de belangrijkste in Polen. *Endeks* hield aan een fascistische ideologie in de jaren 1930. Na 1935 werd *Endeks* in de oppositie gestort en een militaire junta heerste over het land. Toch bleef *Endeks* wijdverspreide boycots organiseren van Joodse winkels en ze gebruikte heel wat geweld daarmee. In acties van *Endeks* werden meer dan 350 Joden gedood en meer dan 500 gewond, tijdens pogroms van nieuwe stijl tussen december 1935 en maart 1939.

De Poolse regering werd verzwakt door de dood van de nationale held Maarschalk Pilsudski in 1938. Ze beschouwde dan het gebruik van antisemitische maatregelen om *Endeks* ervan te weerhouden nog te groeien. De maatregelen waren onder andere de zogenaamde Joden banken voor Joodse studenten aan de universiteiten, restricties in het aantal Joodse studenten, beperkingen op de ondernemingen van Joden voor de export, het verbieden van de rituele slachtingen van dieren volgens de Joodse kosher voorschriften, een ban op het winkelen op zondag, en zo verder. Meer en meer gebruikte de Poolse Regering maatregelen die eerst naar voor gebracht werden door de Nazis in Duitsland. In januari 1939 brachten sommige vertegenwoordigers de Poolse equivalenten van de Duitse Nürnberg wetten naar het parlement.

Einde 1938 annexeerde Polen het land van Teschen, een deel van zuidoost Silezië met een diverse bevolking. Die streek was aan de Tsjechen toegewezen in 1920. De Poolse Regering bleef eveneens weigeren om Danzig terug te geven aan Duitsland, en dat hoewel Danzig een bijna volledig Duitse etnische stad was gebleven. Polen weigerde ook een transport corridor toe te staan vanuit Duitsland naar Oost-Pruisen. In die weigeringen bleef Polen zeer standvastig.

De Poolse Joden vormden ongeveer 10% van de bevolking, dus veel hoger dan in Duitsland. De grootste meerderheid van hen sprak Jiddisch, eerder dan Pools, en ze hielden streng aan hun Joodse religie. Ze werden behandeld als een nationale minderheid. Het Pools antisemitisme was eerder religieus dan fascistisch en raciaal. In de late jaren 1930, zette de Poolse Regering de internationale gemeenschap onder druk om de massieve emigratie uit het land toe te laten. Dit was een belangrijke reden om een internationale conferentie bijeen te roepen te Evian over het onderwerp. Eén idee dat nooit geïmplementeerd werd, was om de Joden te zenden naar het eiland van Madagascar. Dergelijke problemen werden ook besproken in andere landen van Centraal Europa, zoals in Roemenië en in Hongarije. De Fascistische beweging in Hongarije werd de *Pijl Leeuwen* genoemd en de *IJzeren Garde* in Roemenië. In die landen ook, werd het antisemitisme verbonden aan een radicaal nationalisme.

Op 31 maart 1939 gaf de Engelse Eerste Minister Neville Chamberlain een garantie van de Britse militaire steun aan Polen, mocht het land door Duitsland aangevallen worden. Frankrijk deed hetzelfde. Hun doel was Hitler tegen te houden van verdere daden van agressie tegen Polen. Dit provoceerde Hitler nog meer.

Roemenië

Roemenië had nog 700.000 Joden die leefden in het land, ongeveer 4,2% van de totale bevolking. Koning Carol vormde een rechtsgezinnd regime met antisemitische wetten. Koning Carol werd in feite de dictator in het land vanaf 1938. Tegen september 1939 had zijn regering minstens 270.000 Joden ontheven van het recht Roemeense burgers te zijn. De meeste Joden kwamen onder druk om te emigreren, ook al omdat ze uit heel wat beroepen gedwongen werden zoals de rechterlijke macht, de politie, de officieren in het Leger, het onderwijs, en zo verder.

Hongarije

In Hongarije woonden 445.000 Joden. Ze spraken Hongaars en waren cultureel zeer geïntegreerd in de bevolking van het land. De grootste groep woonde in Budapest. De vooraanstaande Joden in het slechts kort aan de macht gekomen Communistisch regime van Béla Kun in 1919 voedde het antisemitisme in de rechtse politieke partijen. De contrarevolutionaire leider, Admiraal Miklós Horthy, bracht een alliantie teweeg van Hongarije met Duitsland in de late jaren 1930. Horthy hoopte zo streken terug te winnen die overhandigd waren aan Roemenië en Tsjechoslowakije in de 1919 vredesonderhandelingen na de Eerste Wereldoorlog.

De eerste Hongaarse anti-Joodse wetten werden gepubliceerd in mei 1938. Ze brachten beperkingen mee in het zakenleven en in de beroepen. De Tweede Joodse Wet werd afgekondigd in mei 1939. Ze duwde de Joden uit de nieuwsbladen, de cinema's en theaters, de opleiding, het kopen van grond, dienst doen als officiers in het Leger, en uit de ambtenarij. Dit waren wetten met een basis van rassenhaat.

Bulgarije

In de meeste landen van Centraal Europa zagen de nationalistische extremisten de Joden als agenten van een wereldwijde Joodse samenzwering. De Joden werden in het algemeen beschouwd als een bedreiging voor de nationale onafhankelijkheid. In die landen werden de Joodse rechten beperkt.

Veranderingen in grenzen duurden voort. Duitsland annexeerde het noordelijk deel van Slovenië, ten zuiden van de Oostenrijkse grens. Italië nam bezit van de streken van de Adriatische kust, van sommige Dalmatische Eilanden, en van Montenegro.

Bulgarije zond troepen in Oost-Macedonië en in West-Thracië. De Bulgaren wezen 100.000 Grieken uit die zones en brachten er Bulgaarse kolonisten in als een voorbeeld van vroege etnische zuivering. Het land hield nog meer aan haar onafhankelijkheid dan zelfs Hongarije en Roemenië. De koning was er Boris II bij het uitbreken van de oorlog. Hij was een sluwe en intelligente man. Hij moest afrekenen met een belangrijk oproer in Thracië in september 1941. Hij had zijn Leger nodig om de opstand te onderdrukken. In de maanden daarna doodde het Bulgaars Leger van 45.000 tot 60.000 Grieken. Koning Boris II moest ook de dreiging van een interne opstand door Fascistische republikeinen onderdrukken.

Vanaf oktober 1940 kreeg Bulgarije een antisemitische wetgeving die seksuele relaties tussen Joden en niet-Joden verbood. Joden werden gedefinieerd enkel in religieuze termen. Die wetgeving werd echter niet zeer streng doorgevoerd. De Joden moesten wel bij wet de gele Davidsster dragen, maar de sterren werden gewoonweg niet gedragen. Ook de Vrijmetselaarsordes waren onder Duitse druk verboden, maar heel wat ministers van de Regering waren zelf Vrijmetselaars! Koning Boris III weigerde troepen te leveren aan de Duisters voor het Sovjet Front, en Bulgarije verklaarde nooit de oorlog aan de Sovjet Unie.

Koning Boris weigerde de Joden van zijn land over te geven aan de SS na wijdverspreid populair protest tegen het plan. Ook het Parlement weigerde sterk de deportatie van Bulgaarse burgers, hoewel het onder grote Duitse druk antisemitische wetten had aanvaard. Niettemin werden 11.000 Joden in de geannexeerde Thracische en Macedonische streken ontheven van hun burgerschap en overhandigd aan de Duitsers om gedood te worden. Wanner echter 6.000 Joden van het vooroorlogse Bulgaars koninkrijk op een lijst gezet werden voor deportatie door een fanatieke ambtenaar, werd dit aanzien als een publieke schande in Bulgarije. De Orthodoxe Kerk beschermde dan de Joden. Op 2 april 1943 bezocht Koning Boris de Duitse Minister van Buitenlandse Zaken Joachim von Ribbentrop. Zij kwamen overeen de overblijvende 25.000 Joden van Bulgarije in concentratiekampen te plaatsen, maar niet om overgeleverd te worden aan de Duitsers.

Frankrijk

Op 3 mei 1936, leken de Franse algemene verkiezingen een triomf te worden voor de antifascisten! Een front bestaand uit Socialisten, Communisten en Radicalen, dat zichzelf het *Populair Front* noemde, won een overwinning van 376 zetels in het Parlement, terwijl het Rechts Nationaal Front slechts 222 zetels won. In feite kreeg Links 37,3% van de stemmen en rechts 35,9%. De Radicalen verloren van 157 zetels in 1932 tot 106 zetels in 1936. De Socialisten groeiden van 131 tot 147 vertegenwoordigers en kleinere linkse partijen wonnen 14 zetels meer. De Communisten stegen van 10 zetels naar 72! De Socialisten waren de grote winnaars. De leider van Links was Léon Blum, een Joodse intellectueel en een vroege ondersteuner van Albert Dreyfuss. Aan het uiterste rechts van de politiek in Frankrijk bevond zich Charles Maurras en zijn *Action Française*.

Het antisemitisme was een kenmerk van de rechtse partijen in Frankrijk. Zij werden ook gedreven door hun vijandigheid en oppositie tot de Regering van het *Populair Front* van Léon Blum, de Joodse en Socialistische President van Frankrijk. Frankrijk werd een verdeeld land. De verkiezingsbeloftes van het *Populair Front* waren een programma van openbare werken om de werkloosheid te doen verminderen, een vermindering van de uren in de werkweek, rustpensioenen, en de oprichting van een werkloosheid fonds.

De sociale revolutie zou moeten wachten! Er zou geen nationalisatie van de economie komen, geen sovjets of arbeidersraden zouden opgericht worden, geen collectieven van landbouwers zouden opgericht worden, en geen nationalisatie van de *Banque de France*, al moest het management van de bank wel uitgebreid worden om het uit de handen te trekken van de beherende oligarchie, en de *Franc* moest verdedigd worden in waarde om de middelklasse te redden. Het recht voor vrouwen om te werken zou gegarandeerd worden, hoewel er geen sprake was van het stemrecht voor vrouwen!

Léon Blum werd dus de eerste Socialistische en Joodse Eerste minister. De Communisten leverden hun steun aan de Regering, maar bleven er uit. Toch bleef Frankrijk verdeeld en beide zijden zochten wraak.

In februari van 1936 viel een Nationalistisch gepeupel Léon Blum zelf aan. Charles Maurras, de leider van de rechtse Action Française had Blum aangeduid als iemand die in de rug moest geschoten worden! Na die aanval, werden stakingen georganiseerd, zoals Frankrijk nooit voordien gekend had. Duizenden stakingen begonnen, over het gans land, spontane neerleggingen van het werk door meer dan 2 miljoen arbeiders en grote aantallen vrouwen. Er gebeurden bezettingen van fabrieken, overnames van werkplaatsen, in een massieve stakingsgolf. Op 7 juni van hetzelfde jaar bogen de Eerste Minister en de Syndicaten zich over het recht voor de arbeiders om lid te kunnen zijn van Syndicaten. Dit werd toegelaten. Na de collectieve overeenkomst werden andere maatregelen ingevoerd, zoals de herkenning van winkel stewards, een verbod op primitieve repressieve acties tegen stakingen, salarisverhogingen van ongeveer 15%, de 40-uren week, en 2 weken betaald verlof per jaar werden toegekend. De stakingen stopten. Verdere maatregelen waren zoals reeds vermeld de hervormingen van de *Banque de France*.

De leeftijd waarop de school kon verlaten worden werd opgetrokken tot 14 jaar. De paramilitaire liga's werden alle verboden en de bewapeningsindustrie werd genationaliseerd. De boeren kregen grote verhogingen van de graanprijzen. Een Ministerie voor Sport en Vrije tijd werd gesticht, met voorbeeld genomen op de Fascisten voor dergelijke organisaties, en de openbare gezondheidsdiensten werden verbeterd.

Aan het einde van 1936 kreeg het beperkt experiment van Blum snel sterke winden tegen vanwege de internationale markt. De grootste ondernemingen zonden hun investering uit het land. De invoering van de 40-uren week leidde tot prijsverhogingen, en tot een groeiende inflatie. De Franse munt kwam onder druk en vandaar eveneens de goudreserves van Frankrijk. Dit verminderde de steun aan de linkse Regering. In juni van 1937 reeds, werd Léon Blum tot ontslag gedwongen omdat het parlement en de conservatieve senaat aan de Regering weigerden de uitzonderlijke machten te verlenen om de financiële problemen van het land op te lossen.

De nieuwe Eerste minister werd de radicale Camille Chautemps. De Regering werd gedomineerd door de Radicaal. Dezen hadden politieke sympathieën met rechts, naar groter conservatisme. Camille Chautemps verhoogde de belastingen, en eindigde de sociale hervormingen. Toch bleven de prijzen stijgen en de openbare schuld bleef maar groeien. De Franse *Franc* bleef aan waarde verliezen. Het vertrouwen in de *Franc* was verloren. De productiviteit stagneerde. De onrust en de stakingen bleven sudderen. Toen de regering van Léon Blum viel, werd de nieuwe Minister van Financiën George Bonnet. Hij probeerde de staatsfinanciën te stabiliseren. Het defensiebudget voor 1938 werd verminderd. De leiders van de gewapende machten protesteerden tevergeefs.

In 1937 bouwde Frankrijk 370 moderne vliegtuigen. Duitsland bouwde in dezelfde periode meer dan 5.600 nieuwe vliegtuigen! De Minister van de Luchtmacht was toen René Coty. Hij moest een 60% verhoging van zijn budget krijgen om de productie van vliegtuigen te verhogen, maar de regering weigerde hem het geld. In 1938 had het militair budget van Frankrijk verhoogd moeten worden, opdat in een oorlog de Franse Luchtmacht niet in enkele dagen zou vernietigd worden, maar integendeel, het budget werd nog verminderd!

In maart van 1938 kwam Léon Blum terug als Eerste Minister. Frankrijk zat toen tot over de oren in de zorgen omtrent haar Buitenlandse politiek. Blum moest eens te meer zijn ontslag indienen, slechts 26 dagen nadat hij weer Eerste Minister was geworden. De politiek schoof daarna naar het Conservatief rechts onder het leiderschap van de nieuwe Eerste Minister, de radicaal Edouard Daladier. Hij stopte wat later de revolutie van juni 1936 werd genoemd.

Deel II. De Weg naar de Tweede Wereldoorlog

Adolf Hitler

Adolf Hitler was in 1939 niet slechts de Führer, die de rol van President van Duitsland had ingenomen, doch ook de Rijkskanselier of Eerste Minister. Zijn Staatssecretaris was Otto Meisner. Hij beheerde wat vroeger het Bureau van de President was geweest. Het hoofd van de Rijkskanselarij, de administratie van de kanselier, was Heinrich Lammers. De persoonlijke verbinding met het Propaganda Ministerie van Joseph Goebbels was Walther Frank.

De woonst van Hitler lag op een berg, de Obersalzberg in de Beierse Alpen. Dit was eerst slechts een klein chalet op de heuveltop. Later spreidde dit zich uit tot een groot complex van gebouwen dat het *Berghof* genoemd werd. Hitler woonde daar met een mooie jonge vrouw, Eva Braun. Braun was 23 jaar jonger dan Hitler, een vroegere bediende van Heinrich Hoffmann. Hij weigerde met haar te trouwen, tot op zijn laatste levensdag. Eva Braun was de privé gezellin van Hitler, niet zijn officiële gemalin. Nogal onsmakelijke geruchten deden de ronde gedaan over de relatie van Hitler met haar nicht Angela Raubel, die gedood werd in een auto ongeval.

Hitler was eerder grillig dan druk bezig in zijn werk gewoonten. Hij kende geen uren van de dag. De man was voorzeker intelligent, maar tot op een punt, en hij had eigenlijk niet of weinig gestudeerd. Tot waar juist reikte zijn intellectuele capaciteit? Hij was een fanatieke en inspirerende spreker. Vanuit zijn brein ontsproten de brede, algemene principes waarop de NSDAP werkte. Hij stelde de enkele, brede basis ideeën voor van de Nazi ideologie. Die waren eenvoudig.

Duitsland moest de territoriums die ze verloor in de vorige Wereldoorlog heroveren, omdat die op onrechtvaardige wijze van haar ontnomen werden in het Verdrag van Versailles in 1919. Hitler had in die oorlog gevochten, dus ook verloren, en hij haatte nog steeds de geallieerden voor die vernedering. Hitler was van mening dat Duitsland die oorlog verloren had omdat ze aan het thuisfront verraden werd door het Internationaal Jodendom en door haar dochter, de Russische Bolsjewistische ideologie. Zowel de Joden als het Bolsjewisme moesten daarom vernietigd worden, in Duitsland en daar buiten.

De Duitsers hadden meer en nieuw territorium nodig, dat slechts in het oosten kon gevonden worden, om meer *Lebensraum* of levensruimte voor haar burgers te zorgen. Uiteindelijk zouden de Ariërs, superieur onder alle rassen, moeten heersen over de wereld. Maar de Duitsers waren allesbehalve aan het verhongeren op eigen terrein!

De roep naar de *Lebensraum* voor het voeden van het Duits volk en haar toekomstige generaties was helemaal niet gebaseerd op enig huidig gebrek van vruchtbaar land! Zo had ook Japan niet de helft van China nodig om haar industrie te voeden! Duitsland lokte de oorlog uit om de globale macht te winnen, en om herkend te worden als de globale macht.

Die irrationele denkbeelden van Hitler waren niet gebaseerd op wetenschappelijke gegevens en redeneringen. De zucht naar de materiele macht ten koste van andere landen en zuivere hoogmoed waren veel meer de oorzaak van de oorlog. Duitsland en Hitler en de Nazis voelden zich niet geliefd en erg gevreesd voor hun intelligentie, industrie en militaire macht. Boven alles, was de herbewapening van het land de belangrijkste drang, die gerealiseerd werd ten koste van het bekomen van de sociale rechtvaardigheid, zelfs al stond dat woord van ‘Socialistisch’ in de naam van de NSDAP partij.

De oorlog die Hitler wou uitlokken was dus veel meer uitgebreid dan een beperkte reeks veldslagen in Europa. Zoals Hitler ooit zelf zei, zou hij het Duits volk in bloedige actie leiden, niet slechts voor een herziening van haar grenzen, maar vooral om haar te redden in de verre toekomst door zoveel land te verzamelen dat Duitsland wel in de toekomst verscheidene malen de waarde van het bloedverlies zou terugwinnen. Hitler had inderdaad een visie, en die visie van overwinning en macht vond bijval bij het Duits volk. Het was een visie van extreme hoogmoed, en Duitsland zou uiteindelijk zeer duur betalen voor die hoogmoed.

In augustus 1933 had Hitler aan Amerikaanse zakenlui gezegd dat hij niet alleen Oostenrijk wou annexeren, want daar woonde een Arisch en Duitssprekend volk, maar eveneens de Poolse corridor naar Danzig terug wou, alsook de Duitssprekende delen van Denemarken, Italië, Tsjechoslowakije, Joegoslavië en Roemenië. Hij voegde er niet aan toe dat het zijn bedoeling was op lange termijn de ganse wereld te domineren. Hitler schertste met het feit dat hoewel landen zoals Polen hun onafhankelijkheid verkregen hadden, miljoenen Duitssprekende mensen hun recht hadden geweigerd gekregen op de landen waar ze op leefden, als delen van Duitsland.

Hitler realiseerde zich zeer duidelijk dat voor de twee grootste vijanden van Duitsland, Frankrijk en Groot Brittannië, de depressie als resultaat zware financiële bezuinigingen had gehad en een grote afkeer om meer geld aan wapens te besteden. Hij zag ook duidelijk dat de meeste van de politiekers van na de oorlog in Groot Brittannië en Frankrijk tweede rang figuren waren. Ze waren weigerachtig om nog oorlog te maken en zochten eerder andere middelen voor het oplossen van conflicten zoals diplomatieke onderhandelingen, en daarbij wilden ze houden aan wat ze gewonnen hadden. Een minimum van goede wil meenden ze, was alles wat nodig was om een nieuwe oorlog te vermijden. Een oorlog kon slechts opnieuw betekenen een massaslachting in de loopgrachten, grote luchtbombardementen van steden en industriële sites, reusachtige vernielingen en groot verlies van mensenlevens, met mogelijk sociale revoluties die slechts konden leiden tot de overheersing van het Communisme.

De Nazi Duitsers waren al verwickeld in een race tegen de tijd om de Sovjet Unie te kunnen verslaan vóór de economische macht van de Verenigde Staten van Amerika een beslissend effect kon hebben op het verloop van de oorlog. Juist die race in de oorlog, zou Hitler uiteindelijk verliezen!

Alles wat Hitler nu moest doen, was zich voorbereiden voor een oorlog in een fase van herbewapening en de internationale publieke en politieke opinies in slaap sussen.

Internationale ontwapeningsonderhandelingen, net het tegenovergestelde van wat Hitler wou, waren begonnen in Genève in het begin van 1932. Groot Brittannië en Frankrijk wilden helemaal niet de pariteit van wapens met Duitsland toelaten. De leider van het Duits Ministerie van Buitenlandse Zaken was toen Baron Konstantin von Neurath. De Minister van Defensie, von Blomberg, kon Hitler overreden zich uit de Genève besprekingen terug te trekken op 14 oktober 1933.

Duitsland was vernederd geworden door het Verdrag van Versailles en had zich verloren in een economische ramp. De belediging door Frankrijk en Groot Brittannië om nu te weigeren Duitsland als hun gelijke te beschouwen in de ontwapening, was te veel om te verdragen voor Hitler!

Polen was een groot land. Op 26 januari 1934 sloot de Nazi Regering van Duitsland een 10-jarig durend niet-agressie pact met Polen. Polen dekte de oosterse flank van Duitsland in de delicate periode van haar geheime herbewapening. De streek van Danzig werd beheerd door een lokale Nationaal Socialist, een Nazi, met een Regering onder soevereiniteit van de Liga der Naties, en dus in principe beveiligd. Hitler had de handen vrij voor de interne herbewapening.

Hitler ontmoette ook Benito Mussolini, de Italiaanse dictator. Hij deed dat in juni van 1934. Hitler bewonderde Mussolini. De vergadering met Mussolini bleef echter eerder koud, omdat de Italiaanse leider achterdochtig bleef aangaande de bedoelingen van Hitler met Oostenrijk en delen van Noord-Italië.

Oostenrijk

Oostenrijk bleef in die tijden ver van de glorie van het oud Habsburg Keizerrijk. Het had de meeste van haar geassocieerde streken, zoals Hongarije, verloren. Het was zwaar getroffen door een massieve inflatie in de jaren 1920, gevolgd door de deflatie en daarna de wereldwijde depressie. De traditionele grote groepen in de politiek waren de Socialisten, vooral in de hoofdstad Wenen, en de Katholieke Christen Sociale Partij van de middelklasse en de eerder conservatieve boeren. In februari 1934 werd een gewapende Socialistische oproer onderdrukt met de brutale kracht van het Leger.

De Christen Sociale Kanselier Engelbert Dollfuß werkte als in een autoritair regime. Hij gebruikte het Leger om zijn macht over het land hoog te houden, en stelde zijn belangrijkste tegenstanders, de Socialisten, buiten de wet. Duizenden van hen werden gearresteerd.

Aan rechtse kant in de politiek, zochten de paramilitaire *Thuisverdediging Brigades* een meer radicaal Fascisme naar Italiaans model op te bouwen. Een kleine Oostenrijkse Nazi Partij begon te groeien, maar ze werd formeel verbannen door Dollfuß in juli 1933. Dit had weinig effect in Oostenrijk, hoewel de doeleinden van de Oostenrijkse Nationaal Socialisten toen reeds duidelijk gesteld waren: vereniging met het Duits Derde Rijk!

In de vroege zomer van 1934, probeerde Fridolin Glass, de leider van een groep genaamd de *SS Standard 89* de toenmalige Regering in Wenen omver te werpen. Ongeveer 150 van hun aanhangers konden de Oostenrijkse Kanselarij innemen in geleende uniformen van het Oostenrijks Leger. Ze schoten de Kanselier Dollfuß dood, namen ook het radio station in de nabijheid in, en beweerden dat de Regering haar ontslag had ingediend. De Oostenrijkse tak van de SA weigerde echter tussen te komen. Het Oostenrijks Leger sloeg snel de oproer neer, en de Oostenrijkse Nazis hielpen zelfs mee om de putsch te onderdrukken. De toenmalige Minister van Justitie, Kurt von Schuschnigg, vormde een nieuwe Regering. Hij nam de rebellen gevangen. Schuschnigg plaatste dan de Fascistische dictatuur op een nieuwe en meer solide basis. Hij verminderde de macht van de *Thuisverdediging Brigades* en zond de Nazis ondergronds. In juni van 1933 werd de Nazi Partij zelfs verboden in Oostenrijk.

Hitler organiseerde de ondergrondse activiteiten van de Oostenrijkse Nazis vanuit München. Hij zond Theo Habicht, een Duitse *Reichstag* vertegenwoordiger naar Oostenrijk om de Oostenrijkse Nazis te leiden. Clandestiene propaganda beschuldigde de Oostenrijkse Regering voortaan een regime te hebben geïnstalleerd dat door de Joden werd geleid. Habicht zocht een

putsch uit te lokken, die echter eveneens mislukte. Hitler was buiten zichzelf van woede en verlegenheid. Hij ontsloeg Habicht en sloot het bureau van de Oostenrijkse Nationaal Socialistische Partij te München. Daarna dacht Hitler aan zijn vroegere Vicekanselier von Papen, die sinds de *Nacht van de Lange Messen* nog steeds onder huisarrest stond. Hij benoemde von Papen tot Duitse ambassadeur te Wenen. Von Papen verhuisde naar Wenen, vergezeld van zijn eveneens tot dan toe nog steeds gevangen secretaris Günther von Tschirschky-Bögendorf.

Hitler en Duitsland

In de jaren 1934 en 1935 was de isolering in de internationale diplomatieke scene van Duitsland bijna volledig. Op 13 januari van 1935 had het plebisciet plaats in het Saarland, zoals bepaald in het Verdrag van Versailles. Het Saarland had nooit gewild gescheiden te worden van Duitsland! In totaal stemden dan 445.000 Saarlanders om bij Duitsland te blijven, ongeveer 90% van alle stemmers. De Katholieke Centrum Partij die daar nog sterk stond, had eveneens de terugkeer naar Duitsland ondersteund. Goebbels had propaganda campagnes gevoerd. De NSDAP organiseerde massale intimidatie en geweld achter de schermen. Sociaal Democratische vergaderingen werden opgebroken door SA mannen die opdaagden met stalen staven in de handen. Enige publiciteit tegen de hereniging met Duitsland bestond nauwelijks. De meeste Saarlanders stemden voor de terugkeer naar Duitsland, ondanks Hitler en de Nazis. Het plebisciet bracht een nieuwe stoutmoedigheid in de politiek van buitenlandse zaken voor Hitler. Hij voelde zich persoonlijk versterkt door de overwinning.

In 1934 had Hitler de totale macht in de Duitse staat gewonnen. Zijn onophoudelijke ideologisch gedreven acties bleven voor de verwijdering van de Joden uit Duitsland, de verovering van nieuwe levensruimte - wat de voorbereidingen inhield voor het militair conflict om de toekomst van het Duits volk veilig te stellen, hoewel dat toen nog geen coherent plan of tijdschema had -, en de rassenzuivering in het algemeen, met de bedoeling een zuiver Duits ras te creëren.

Pruisische ambtenaren verhuisden ogenblikkelijk in het Saarland om er alle belangrijke politieke kantoren en jobs over te nemen. Mensen die verdacht werden van pro-Franse sympathieën werden ontslagen. De Joden in de regio mochten emigreren met meer voordelige termen dan voor de Joden in andere delen van Duitsland.

Hitler had ondertussen een punt bereikt waarop hij meer en meer onmogelijk nog de snelheid en de grootte van het Duits herbewapeningsprogramma kon verbergen. Het Duits Leger had toen al 500.000 soldaten! De Nazi regering voerde de Algemene Conscriptie in op 16 maart 1935.

Dit alles begon een zorg te worden voor de vroegere Geallieerden. Op 11 april 1935, vergaderden de Britse, Franse en Italiaanse diplomaten te Stresa in Italië. Ze verklaarden zich bereid de integriteit van Oostenrijk te verdedigen tegen de steeds duidelijker wordende bedoelingen van de Duitse bedreiging. Iets later bekritiseerde de Liga der Naties het Duits herbewapeningsprogramma. Frankrijk sloot een samenwerkingsverdrag af met de Sovjet Unie. Op 18 april 1935, werd nog een Anglo-Duitse scheepsovereenkomst ondertekend. De Duitsers

mochten hun zeemacht uitbreiden tot op 35% grootte van de Britse Navy, en de Duitsers mochten de pariteit bereiken met de Britten in aantal onderzeeërs.

De onderhandelingen voor dit werden voor de Duitsers in London geleid door Joachim von Ribbentrop. Von Ribbentrop sprak vlot Frans en Engels, en had het IJzeren Kruis verdiend in de laatste Wereldoorlog. Hij was een zeer ambitieuze man. Hij was getrouwd met Annelies Henkell, de dochter van de magnaat van de Duitse *Sekt* of sprankelende witte wijn op de Champagne wijze. Een tante van de aristocratische tak van zijn familie adopteerde hem, zodat hij het aristocratische ‘von’ in zijn naam kon plaatsen. Von Ribbentrop was sociaal erg pretentius en een snob, zodat zijn gelijken hem snel ‘von Ribbensnob’ noemden. Hij had Hitler ontmoet in 1933. Met het akkoord van Hitler, had von Ribbentrop zijn eigen, onafhankelijk kantoor opgezet. Hiermee had hij zijn invloed verhoogd op de politiek van de Buitenlandse Zaken. Hitler had hem zelfs een staf gegeven van 150 medewerkers om de onderhandelingen te leiden. Laat in 1936, had Hitler von Ribbentrop benoemd tot ambassadeur in London. Maar de harde Germaanse stijl van von Ribbentrop, bruusk, gebiedend, kwam helemaal niet goed over bij de Britse diplomaten. Von Ribbentrop nam snel de geringschatting van zijn figuur door de Britse *High Society* kwalijk. Ook de ‘oudstrijders’ in de Nazi Partij, zoals Goebbels en Göring, verachtten hem. Hij verhoogde echter zijn invloed op Hitler om de Nazi ladder op te klimmen.

Einde 1935 lanceerde Benito Mussolini de Italiaanse invasie van Abyssinië, het huidige Ethiopië. Hij vond ook geen beduidende oppositie in het verre Ethiopië tegen het leger van Keizer Haile Selassie. De Italianen hadden de totale overmacht in de lucht. Italiaanse vliegtuigen vernietigden de Ethiopische strijdkrachten, en bombardeerden hen de hele tijd. De hoog explosieve bommen elimineerden de Ethiopische ruitery. De Italianen gebruikten gifgas om de Ethiopische infanterie uit te roeien.

Haile Selassie vroeg hulp aan de Liga der Naties. De publieke opinie kon wel de Britse Secretaris voor Buitenlandse Zaken, Anthony Eden, bewegen om economische sancties op te leggen op Italië. Mussolini en zijn pro-Duitse schoonzoon, Graaf Galeazzo Ciano, keerden zich naar Hitler voor bijstand. In 1936 wou de Duitse ambassadeur in Rome, Ulrich von Hassel, en Hitler zelf wel Italië te hulp snellen. Duitsland weigerde enige internationale sanctie op Italië. Een dankbare Mussolini kon dan aan Hitler melden dat van toen af Oostenrijk volledig in de Duitse invloedssfeer lag! De conclusies van de Stresa Conferentie werden terzijde geschoven, en de oorlog in Abyssinië vergeten en Italiaans. Die bewegingen overtuigden Hitler en Mussolini er eveneens van, dat ze niets moesten vrezen van London en Parijs. Mussolini ontsloeg zijn pro-Franse Minister van Buitenlandse Zaken en verving hem door Graaf Ciano. Dit was ook het ogenblik waarop in Frankrijk het links *Populair Front* de verkiezingen won.

De Duitse herovering van het Rijnland

In 1936 vloeiende er weer een golf van harde tijden over Duitsland. Er waren weer tekorten aan voedsel, en het regime sukkelde in een zich verscherpend conflict met de Katholieke Kerk. De ontevredenheid groeide. De Nazis begrepen er niets van, maar meenden dat een nieuwe diplomatieke overwinning hun reputatie bij het volk kon vergroten. Het Duits Leger kon nog niet het Frans Leger verslaan in het geval Frankrijk zou reageren op enige Duitse provocatie.

Hitler moest gokken en speculeren. Hij nam risico's. Hij verwachtte dat Frankrijk en Groot-Brittannië nog steeds niet zouden proberen het Duits Leger tegen te houden als het bijvoorbeeld de bezette en gedemilitariseerde zone van het Rijnland binnen zou treden met troepen. Het voorwendsel om dit te doen zou kunnen zijn de toekomstige ratificering van het Frans-Sovjet pact door de Franse Kamer der Volksvertegenwoordigers. Ten gevolge van die ratificatie vond het Derde Rijk zich niet verder gebonden door het Pact van Locarno van 1925, dat de relaties van Frankrijk met Duitsland regelde. Hitler wou de remilitarisatie van de Rijnlanden! Dit was essentieel voor zijn verdediging in het westen, en zeker ook voor de herbewapening van Duitsland. De invasie door Duitsland van het Rijnland was echter een flagrante aanval op het 1925 Locarno Verdrag betreffende de vrede na de oorlog in West Europa.

De voorbereiding voor de operatie in het Rijnland had plaats in het uiterst geheim. Troepen bewogen zich tijdens de nacht naar hun vooraf bepaalde posities. Op 7 maart 1936, riep Hitler de *Reichstag* bijeen, nog steeds in de Kroll Opera, voor een middagzitting. Sinds het begin van de dag echter, waren Duitse troepen reeds de gedemilitariseerde zone van het Rijnland ingereken en ingestapt. 3.000 Duitse troepen marcheerden diep de Rijnlanden in, gesteund door 30.000 meer soldaten die op, of nabij de oostelijke oevers van de stroom bleven. De Franse politici meenden in feite dat de Duitse militaire aanwezigheid tienmaal groter was dan in de feiten!

Hitler verklaarde nog steeds dat hij geen territoriale eisen had in Europa. Hij stelde vredesdaden voor, om de burens van Duitsland gerust te stellen. Hij ontbond dan de *Reichstag* en lokte nieuwe verkiezingen uit. Hij vroeg ook een plebisciet om akkoord te gaan met zijn handelingen van 29 maart 1936. Duitsland juichte met de coup van Hitler!

De Franse Regering besloot niets te doen. Groot-Brittannië hield zich ver van enig te snel geformuleerd antwoord. Wat ten slotte eigenlijk gebeurd was, was slechts de herovering van de Duitse soevereiniteit over streken die steeds hadden behoord tot Duitsland. Die daad was het niet waard een nieuwe, algemene oorlog uit te lokken. Het resultaat zou dus geen militaire confrontatie worden!

Frankrijk reageerde ook niet. De Franse politici weigerden het gebruik van geweld om de Duitsers weer uit het Rijnland te duwen. Een dergelijke reactie zou financieel en politiek te gevaarlijk kunnen worden voor Frankrijk. De Franse publieke opinie was tegen de militaire vergelding voor het verlies van het Rijnland.

Anthony Eden, de Britse Minister van Buitenlandse Zaken, meldde slechts dat de Britse Regering de verzoening wou, de *appeasement*. In maart 1936 hield Hitler zijn plebisciet om de Rijnland actie geratificeerd te krijgen. Hij won dat plebisciet met 99% van de stemmen! Zijn populariteit steeg weer ten top! De remilitarisatie eindigde ook het Verdrag van Versailles en het Verdrag van Locarno. Hitler had zonder scrupules het initiatief genomen, en hij had gewonnen.

Hitler had hiermee zijn grootste gok binnengehaald, en hij had gewonnen, tot de grote vreugde van het Duits volk. Dit initiatief versterkte Hitler in zijn geloof dat hij niet kon falen in zijn handelingen. Hij was een soort van genie! De remilitarisatie van het Rijnland veranderde sterk de verhouding van de krachten en de internationale relaties in Europa. Frankrijk kon niet meer triomfantelijk de Ruhr streek in marcheren en de grootste industriële regio van Duitsland

bezetten. Vanaf 1936, was de Franse positie nog slechts één van verdediging op Duitse acties. Het Derde Rijk had een vrije hand om zich te bewegen tegen de kleinere landen van Europa.

De dictatuur in Duitsland en de passiviteit van de West-Europese landen betekende nu dat de Duitse Regering meerdere initiatieven kon nemen zonder weerstand te ondervinden. Dat was vooral en eerst de eliminatie van of de strenge vermindering van de pluralistische vormen van de politieke vertegenwoordiging, de grote vermindering van de persoonlijke vrijheid in Duitsland, de controle over alle massamedia, en het beëindigen of de inperking van enige rechterlijke onafhankelijkheid.

De Nazis konden hun zwaar-handige repressie van de politieke dissidenten verder zetten met uitgebreide politiemachten. Enige vorm van een nationaal parlement werd bewaard, maar het Parlement had geen reële macht meer. Alle macht lag in de handen van één man, van de Führer. Zijn autoriteit rustte op de steun van de veiligheidskrachten en van de militairen. De militairen waren ideologisch nationaal conservatief en erg antisocialistisch.

Na de greep naar de macht in Duitsland door Hitler, kenden de Linkse krachten een zware terneergang. Rechts, gesteund door de Politie, de militairen en de toezichtsdiensten, bleken veel te sterk te zijn vergeleken met de Linkse krachten. Tegen 1935, was Links impotent geworden in de handen van de rechtse partijen en onderhevig aan een verschrikkelijke vervolging. In Groot Brittannië en ook in Frankrijk, hadden conservatieve Regeringen de bovenhand. Links keek in de eerste plaats te ageren om de interessen van een specifieke sociale groep, de industriële werkende klasse, te bevorderen. Dat maakte dat alle andere klassen bevreesd uitkeken naar een andere zijde, om te proberen de gruwelverhalen die uit de Sovjet Unie sijpelden te vermijden.

Veel landen van Europa draaiden zich naar het Nationalisme en naar regimes gedomineerd door sterke mannen, al bleven koningen in hun naam de regeringen leiden. Dit was het geval in Griekenland, waar de monarchie in ere hersteld werd onder Koning George II, hoewel Generaal Ioannis Metaxas de macht hield van april 1936 tot in 1941, de overlijdensdatum van de koning.

In Hongarije werd de macht gehouden door Admiraal Miklós Horthy.

In Portugal hield Antonio Salazar de macht, en in Polen was de leider van de natie Generaal Edward Smigly-Rydz.

In al deze landen en hun dictaturen, hadden de regeringen gelijkaardige kenmerken: ze konden tellen op de volledige inregimentering van de gemeenschap en de bewondering van een leider. De mannen die de macht bezaten terroriseerden hun tegenstanders en de minderheden. Een monopolistische partij beval de constante mobilisatie. Hun winst van de macht betekende een volledige ommekeer naar de utopie van een weinig veranderende gemeenschap, niet noodzakelijk beter dan de vorige, en een totale gehoorzaamheid van het individu. De mannen die aan de macht waren voedden de mensen op om overtuigde gelovigen te worden van hun eigen ideologie, en ze eisten de hoofden van de mensen op, zowel als hun lichaam. De regimes waren zeer dynamisch en revolutionair.

In de jaren 1930, wonnen de Nazis wijde populaire steun in Duitsland. Dat was vooral ten gevolge de economische herleving, die eigenlijk al begonnen was vóór de Nazis aan de macht kwamen, na het begin van de jaren 1930. De depressie nam af na 1934. De nieuwe economie

garandeerde de eliminatie van de werkloosheid. De Nazis herstelden de politieke orde in het land, vergezeld van de wederinvoering van de nationale eenheid en van een gevoel van hernieuwde sterkte. De Nazis wonnen patriottische overwinningen, zoals de remilitarisatie van het Rijnland. Tevens betekende de immens grote populariteit van Hitler als het symbool van de heropstand van Duitsland in de wereld, een dynamisering van de massa's. Vanaf 1938 werd lidmaatschap van de *Hitler Jugend* bijna verplicht voor jonge Duitsers. De propaganda en de terroristische onderdrukking van de NSDAP met een algemeen toezicht, vormden een sterk gecontroleerde gemeenschap. De meeste Duitsers lieten echter geen tranen omdat buitenlanders en andere soorten rassen uit de gemeenschap verstoten werden, en het minst van allen de Joden.

Groot Brittannië

De politieke en militaire leiders van Groot Brittannië realiseerden zich wel dat de door hen aangegane verbintenissen tot verdediging van andere landen erg overschat waren. De Britse verdedigingen ook waren verwaarloosd! De leiders zochten bijgevolg een gedragslijn van verzoeningen, waarin Groot Brittannië leidde en Frankrijk volgde.

In juni 1935 werd Stanley Baldwin de Eerste Minister van Groot Brittannië voor de derde maal. In maart, zei Hitler tot de Britse Minister van Buitenlandse zaken, Sir John Simon en tot de Lord Privy Seal Anthony Eden, dat Duitsland de pariteit bereikt had met Groot Brittannië in de luchtmacht. Dat bericht veroorzaakte een groot alarm in London. Dezelfde maand nog, verving Baldwin de Minister van de Luchtmacht, Lord Londonderry, met de krachtigere Sir Philip Cunliffe-Lister. De overheersende houding in London werd nu naar tijd te zoeken om een te vroege oorlog te vermijden en ondertussen ook de bewapening te verhogen. Een soort van overeenkomst werd bereikt met Duitsland, de politiek van verzoening, de *appeasement*, werd gedefinieerd.

Op 28 mei 1937 werd de nieuwe Britse eerste Minister Neville Chamberlain en in november was Lord Halifax, de leider van het House of Lords, de man die binnenkort de nieuwe Minister van Buitenlandse Zaken zou worden. In december 1936 kwam de troonsafstand, toen Koning Edward VIII afzag van de troon ten gunste van zijn broeder George VI, en dat om een Amerikaanse gescheiden vrouw – Mrs. Wallis Simpson - te kunnen trouwen. In november van 1937 ging Halifax naar Duitsland om Hitler te ontmoeten.

De Britse Regering, zei Halifax, zou een verandering van de status van Oostenrijk, Tsjechoslowakije en Danzig aanvaarden in een vreedevolle evolutie. Hitler antwoordde dat hij niet de wens had om Oostenrijk te annexeren, maar achter de schermen was hij juist op dat onderwerp aan het werken! Chamberlain aanzag het bezoek van Halifax als een groot succes. De Britse, toen Secretaris van Buitenlandse zaken, Anthony Eden, verzette zich tegen die simplistische zienswijze. Maar hij was ziek, en recupereerde in het zuiden van Frankrijk vanaf januari 1938. Eden diende zijn ontslag in tijdens februari van dat jaar. Zijn opvolger werd de aarts-verzoener Lord Halifax. Hitler merkte in privé op dat de Britse regering het belangrijkste struikelblok was voor de Duitse expansie in Europa.

De Sovjet Unie

In 1935 was het Bolsjewistisch systeem van de communistische overheersing in Sovjet Rusland het Stalinisme geworden. Sinds de dood van Lenin in 1924, was er geen collectief leiderschap meer van de Sovjets. In 1936 werd een nieuwe Sovjet Constitutie uitgegeven, die de vroegere Constitutie van 1924 verving. Ze hield in de algemene vertegenwoordiging door verkiezingen, burgerlijke rechten, vrijheid van gedachte, van pers, van religie en van verzamelen. De Constitutie meldde ook garanties van arbeid, voor de Regering te werken in de interessen van het volk, met als doel de versterking van het Socialistisch systeem.

Eigenlijk was het Stalinisme een meedogenloze dictatuur gebaseerd op angst, op serviliteit, en op ambities voor loopbanen. De vrijheid bestond niet, en ook niet de bescherming van het individu onder de wet. De Russen werden ondergeschikt aan de onbeperkte en arbitraire macht van enkele leidende persoonlijkheden in de staat. Etnische minderheden die dicht bij de grenzen van de Sovjet Republiek woonden werden het slachtoffer van massale deportaties en executies.

Van 1928 tot 1932 was de periode van het eerste Vijfjaren Plan. Dit plan stelde de gedwongen collectivisering van de boeren voor. De maatregelen werden erg onpopulair, omdat de landbouw regio's verarmden onder dit schema. Toch was er ook geen tekort aan enthousiaste volgers. De regelingen van de autoriteiten werden brutaal en meedogenloos opgedrongen. Loopbanen hingen af van doeleinden die gehaald werden of niet, terwijl een falen te grimmig was om zelfs maar aan te denken. Het tweede Vijfjarenplan was voor 1933 tot 1939. De materiële toestand van de Sovjet burgers verminderde scherp in die periode!

In de Sovjet Unie domineerde de Communistische Partij de Staat en Stalin domineerde de partij! Hij was de Secretaris Generaal van de Communistische Bolsjewistische Partij. Het Centraal Comité van de partij was slechts een instrument van de wil van Stalin. Het *Politburo*, oorspronkelijk 15 sterk, werd nu verminderd tot een handvol van Stalins loyale naaste vrienden. De Minister van Buitenlandse zaken was Maxim Litvinov, die een voorkeur leek te hebben voor een toenadering tot Duitsland. Vyacheslav Molotov was de Voorzitter van de Raad van de Volkscommissarissen, of de Eerste Minister. De Raad hield dikwijls informele vergaderingen. De Regering was de *Sovnarkom*, de Raad van de Volkscommissarissen.

Stalin was 50 jaar oud in 1928. Hij was een Georgiër, een nogal geheimzinnige, zeer private persoon, intelligent en ondemonstratief. Hij sprak met een stille stem. Stalin was in essentie wraakzuchtig, koud en wreedaardig, overgegeven aan paranoia en fantasie. Het regime van Stalin moedigde aanklagingen aan op alle niveaus. Tegen 1933 waren reeds meer dan een miljoen anti-Sovjet personen in kampen en gevangenissen geworpen. Ongeveer 850.000 leden van de partij hadden hun lidmaatschap verloren. In 1934, werd het hoofd van de Leningrad afdeling van de partij, ook al een lid van het *Politburo*, doodgeschoten aangetroffen in zijn bureau, gedood op bevel van Stalin. In 1937 en 1938 organiseerde Stalin veel zuiveringen van tegenstanders tot het Communisme en tot hemzelf. De staatspolitie in de Sovjet Unie heette de NKVD.

Grigory Zinoviev was een vroege ondersteuner van Stalin, maar hij had eveneens Lev Trotsky en Lev Kamenev gesteund. Die drie mannen werden veroordeeld tot lange periodes in de gevangenis tijdens de zuiveringen van Stalin. Ongeveer 30.000 werkelijke of veronderstelde

tegenstanders van Stalin in Leningrad werden gedeporteerd naar Siberië. Trotsky, Kamenev en Zinoviev werden ook veroordeeld tot gevangenisstraffen. In de 5 maanden die volgden op hun processen, werden 300.000 leden uit de partij geworpen. In 1936 werden Zinoviev en Kamenev neergeschoten na een nieuw proces. Trotsky was gevlucht.

In 1938 kreeg ook Nikolai Bukharin een proces en werd hij doodgeschoten. Het hoofd van de Sovjet Politie was toen Nicolai Yezhov, bijgenaamd de *IJzeren Egel*. Stalin deed hem arresteren in 1939 en executeren het jaar nadien. Er waren 139 leden van het Centraal Comité, maar 110 van die leden werden aanzien als onbetrouwbaar door Stalin, en gearresteerd in de zuiveringen. De partij hield een congres in 1934, waarop 2.000 gedelegeerden aanwezig waren. Van hen werden 1.100 mensen gearresteerd! In 1937 moest de NKVD meer dan een kwart miljoen personen arresteren als doelwitten van represailles. Van deze personen werden 70.000 doodgeschoten en de rest gezonden naar kampen, naar gevangenissen, of naar werkkampen. De zuiveringen verminderden in 1938, ten gevolge de enorme verscheuring die de industriële productie in de Sovjet Unie veel schade toebracht. De ideologische drijvende kracht van de Communisten in de Sovjet Unie was dus niet klaar voor een belangrijk conflict met Duitsland, en dat door de spanningen en de vrees voor de zuiveringen.

In 1939 was het totaal aantal Sovjet Russische burgers in gevangenissen en werkkampen ongeveer 3 miljoen mensen! Willekeurige executies gebeurden de hele tijd in de Sovjet Unie tijdens de periode waarin Stalin aan de macht was. In 1937 nog beval hij 140.000 Sovjet Polen gevangen te nemen. Ze werden ofwel doodgeschoten of naar werkkampen gezonden. In de periode van 1937 en 1938, vernielde Stalin zo ook zijn militaire hoogste bevelhebbers. De meest belangrijke en beste strategist van de Sovjet Unie was Michael Tukhachevsky. Stalin liet hem aanhouden en executeren. In totaal, werden meer dan 30.000 officieren gezuiverd uit het Rood Leger. Het bevel over het Leger werd gegeven aan een eerder onbekwame favoriet van Stalin, Kliment Voroshilov.

In juni 1934 had Stalin ook de belasting door de *Comintern*, de Communistische Internationale, van de Sociale Democraten als ‘Sociale Fascisten’ verlaten. Dit was een verandering in de vroegere Communistische strategie in Europa. Stalin moedigde nu de samenwerking van de Communisten met de Socialisten aan, en zelfs met de bourgeois partijen, om een populair front van Links te bouwen teneinde de stijgende bedreiging van het Fascisme te bestrijden. De nieuwe strategie van Stalin was om samen te werken met de vroeger gedenigreeerde Sociale Democraten om die stijgende bedreiging van het Fascisme in Europa te doen stoppen.

De Sovjet Unie was aldus helemaal niet klaar voor een belangrijk conflict in 1941. Haar wapenproductie werd bemoeilijkt door lage efficiëntie en door structurele problemen in de conversie van de burgerlijke productie naar de militaire productie. Natuurlijk werd Rusland ook verzwakt door de desastreuze zuiveringen gewenst door Stalin. Rusland werd verzwakt, zodat Hitler kon menen dat het land geen strijdkracht had waar veel rekening moest mee gehouden worden. Het verschil met Duitsland vergrootte trouwens met elke dag.

Duitsland had agressief gepland voor een grote oorlog in de nabije toekomst. Het land had de meest geavanceerde economie en het meest efficiënt militair leiderschap. Hitler had al

meerdere pogingen van Duits expansionistische initiatieven uitgeprobeerd toen hij de gebeurtenissen beval waarop de Sovjet Unie het zeer moeilijk had op te reageren.

In het Sovjet leiderschap werd de oorlog met de kapitalistische machten, vooral met Duitsland en Italië, als onafwendbaar geacht. De vraag was slechts juist wanneer zulke oorlog zou beginnen. In de late herfst van 1937 waren de meeste leiders van Centraal en Oost Europa zich wel bewust van de drastische verandering in de macht en van hun eigen beperkte opties wanneer een oorlog nu zou beginnen. Ze zagen Frankrijk verzwakt door interne geschillen en economische problemen. Op ongeveer dezelfde tijd bezochten weer de Britse diplomaten het Duitsland van Hitler. Ze ondertekenden een anti-Comintern Pact, gericht tegen de Sovjet Unie. Hitler had von Ribbentrop daartoe naar London gezonden als zijn ambassadeur.

Het Japans militarisme langs de grens van Manchukuo met de Sovjet Unie werd eveneens een beduidende bedreiging. Vanaf juli 1937 echter, moest Japan een bittere oorlog vechten in China. De Sovjet Unie aanzag Japan wel als een stijgende militaristische en agressieve bedreiging, meet het was toen onbekwaam militair tussen te komen.

De Spaanse Burgeroorlog

De dictatuur van Primo de Rivera in Spanje was beëindigd in januari 1930. Vanaf 1936 waren de Spaanse generaals aan het samenzweren om de democratisch verkozen, linkse Regering omver te werpen. In november van 1933 werden nieuwe verkiezingen gehouden in Spanje, die gewonnen werden door de radicalen, geleid door Alejandro Lerroux, die Eerste Minister werd. Een staking van twee weken in de Asturias Streek werd bloedig onderdrukt door Generaal Francisco Franco. Die liet 2.000 burgers gedood achter, 4.000 gekwetst en 30.000 mannen gevangen en gefolterd in de Spaanse gevangenissen.

In 1936 werden nieuwe verkiezingen uitgeschreven. Het linkse *Populair Front* bestond toen uit de Republikeinen, de Socialisten, de Communisten, de Catalaanse Separatisten en de anarchistische syndicale organisaties. Zij kwamen op tegen een nationaal blok van rechtse partijen. Het *Populair Front* won een grote overwinning. Ze verzekerden 278 zetels in het Parlement, tegen de 124 zetels van Rechts. De nieuwe Regering gaf dadelijk aan Catalonië haar autonomie weer. Nadien, oefende de Regering slechts zwakke controle uit op de meest extreme vormen van de linkse groeperingen. Stakingen volgden, alsmede de in brand stichting van Katholieke kerken. De rechtse, extremistische *Falange* Groep oefende geweld uit tegen de Katholieke Kerk. Over gans het land werden meer dan 6.000 leden van de geestelijkheid, zoals monniken, priesters en nonnen, uitgemoord, soms op verschrikkelijke wijze.

In de groeiende protesten en in vrees van rechtse opstanden, zond de Regering Generaal Francisco Franco van het centrum van Spanje naar de Canarische Eilanden. Generaal Emilio Mola werd gedegradeerd. 17 juli 1936 was de datum van het begin van een opstand in Spanje en Marokko. In Spanje zelf, bleven het oosten en het zuiden van het land trouw aan de partijen en zienswijzen van de Republiek, maar de rest van de Spaanse streken verklaarde zich solidair met Generaal Mola. Mola en de rechtse officieren van het Spaans Regulier Leger lanceerden dan een opstand om de republiek omver te gooien en een militaire dictatuur in Spanje aan de

macht te brengen. Ze dompelden Spanje in een wanhopige, bloedige en alles vernielende burgeroorlog.

In juli en augustus van 1936 leverden Hitler en Mussolini vliegtuigen aan de rebellen om het uitstekend Afrikaans Leger van Franco over te brengen naar Spanje. Dat waren ongeveer 30.000 soldaten. De ultieme leider van conservatief rechts, Generaal Francisco Franco, deed beroep op Hitler voor meer directe hulp. Eind 1936 werd Franco aanvaard als de Supreme Leider van het revolterende Leger. Franco was volledig een militaire leider. Hij ageerde meedogenloos met zijn vijanden. Hij was ook een tegenstander van de Vrijmetselarij, tegen het Communisme en het separatisme, de kwaadheden die hij meende de decadentie, de corruptie en de terneergang van Spanje te veroorzaken. Zijn strijdkrachten zorgden voor meer dan 200.000 executies in Spanje, en wierpen ongeveer 1 miljoen mensen in de gevangenissen en in de werkkampen. Generaal Franco leidde goed bewapende en gedisciplineerde troepen. Zij begonnen de soldaten van de Republiek terug te drijven.

In november 1936 werd Werner von Blomberg, de Duitse Minister van Defensie gepromoveerd tot veldmaarschalk van de Spaanse troepen. Ongeveer 11.000 Duitse troepen, vergezeld van hun logistieke groepen met een luchtmacht, artillerie en bepantserde voertuigen, landden te Cádiz. Groot Brittannië en Frankrijk kwamen samen en benadrukten een politiek van niet-interventies. Niemand van de vroegere geallieerden wou dat de oorlog zou escaleren buiten Spanje.

Vóór eind juli 1936 waren reeds Duitse vliegtuigen operaties aan het uitvoeren boven Spanje, vooral om de strijdkrachten van de rebellen naar belangrijke plaatsen in het Front over te brengen. Deze oorlog was ideale testscene voor de nieuwe Duitse gewapende strijdkrachten en hun uitrusting. Hitler hield bewust het Duits Condor Legioen klein, hoewel hoog getraind en een waarlijk professionele vechtende macht. Het Condor Legioen werd onder het bevel gebracht van Generaal Hugo Sperrle. Het had eveneens nieuwe afweerkanonnen of *Flaks* voor *Flugzeug Abwehr Kanonen* meegebracht tegen de Republikeinse vliegtuigen.

De bijstand van Mussolini in de oorlog was nog groter.

Maar Hitler en Mussolini werden tegengehouden door de hulp van de Sovjet Unie aan de Socialistische, Republikeinse krachten. Toen ook, wilden vrijwilligers van alle soorten landen, de Fascistische troepen stoppen in hun opgang. De vrijwilligers van meerdere landen wilden helpen de Fascistische troepen te bestrijden. Zij vormden een Internationale Brigade. Zij eveneens liepen de oorlog in aan de Republikeinse zijde.

Niettemin moesten de Republikeinse machten zich terugtrekken. In november 1936 reeds, verliet de Regering Madrid voor Valencia. In september 1936 dan, kwam de Populaire Front Regering onder Largo Caballero te staan. Zijn centrale autoriteit werd ingericht met een gecentraliseerde economie, de conscriptie van soldaten, een verenigd Leger, rationering van voedsel en de georganiseerde burgerlijke verdediging. Er kwam ook verhoogde invloed van de Sovjet Unie in Spanje.

Op 31 maart van 1937 bombardeerden de Junker bommenwerpers van het Condor Legioen de onverdedigde stad Durango. Ongeveer 248 inwoners werden gedood. Daarna, op 16 april 1937, met 4 nieuwe en snelle Heinkel 111 bommenwerpers en tot nog toe ongeoefende Messerschmitt Bf-109 jachtvliegtuigen, en ook met enige Italiaanse vliegtuigen, een luchtmacht van 43

apparaten, vielen de Duitsers de Baskische stad Guernica aan. Ze lieten meer dan 100.000 pond hoog explosieve brandbommen en schrapnel bommen neer op de kleine stad. Vluchtelingen van de strijd en boeren hadden zich net verzameld op de marktdag van de week. Meer dan 1.000 mensen werden gedood in de raid, en meer dan 800 gekwetst. De aanval werd geleid en was georganiseerd door Kolonel Wolfram von Richthofen. Later stelde Franco echter een veto tegen een voorstel om snel bewegende tanks tegen de Republikeinse strijdkrachten te werpen. De overwinning van de troepen van Generaal Franco, nu de *Caudillo* genaamd, was bijna onvermijdelijk. Eind maart 1939 was de oorlog over. Op 18 mei 1939, kon het Condor Legioen geleid door von Richthofen meemarcheren in de overwinningssparade in Madrid.

In september van 1936 was Hans Frank in Rome om voor Duitsland de mutuele steun van Mussolini te behalen. Hitler ondertekende in Duitsland een geheime overeenkomst met Italië, samen met Graaf Ciano. In november van 1936, kon Mussolini spreken van een Rome-Berlijn As. Vanaf dan werden Duitsland en Italië de As krachten genoemd. Ze zouden snel bijgestaan worden door de soldaten van meerdere andere landen.

In mei 1937 werd in Spanje Largo Caballero uit zijn functie gezet door Juan Negrin, de vroegere Minister van Financiën. Negrin was een sluwe politicus en een competente administrator. Toch was in 1938 de uiteindelijke agonie van de Republiek nabij, vooral nadat een belangrijk Republikeins offensief aan de Ebro Rivier gefaald was. Het moreel van de Republikeinse troepen daalde sterk en snel, en verdween rond maart 1938. Het Fascistisch Italië en ook Nazi Duitsland hadden vitale hulp verleend om het militair succes van Franco te verzekeren.

Op 1 april 1938 kon Generaal Franco het einde van de burgeroorlog aankondigen. Op de slagvelden van Spanje stierven 200.000 mannen, terwijl over gans Spanje meer dan een miljoen mannen gedood waren op een totale bevolking van 20 miljoen. Veel mannen werden in de gevangenissen gefolterd. Eind 1939 viel ook Catalonië aan Franco. Zijn Leger nam grote aantallen strijders gevangen. Na de oorlog nog werden ongeveer 20.000 Republikeinen geëxecuteerd. Duizenden mannen meer stierven in de gevangeniskampen en in de kampen voor gedwongen arbeid. Het doden duurde verder tot in de jaren 1940. Generaal Franco werd de dictator van Spanje. Hij bleef uit de Tweede Wereldoorlog en stierf in 1975. De Spaanse Burgeroorlog had 3 jaar geduurd.

De gebeurtenissen in Spanje lieten de Socialisten van Europa gedemoraliseerd achter. Spanje had het geloof gebracht dat pacifisme en ontwapening niet kon behouden blijven tegen de rechtse krachten. Slechts met de macht der wapens kon het Socialisme een kans krijgen om de Fascisten de nederlaag toe te dienen. De Duitse strijdkrachten leerden belangrijke tactische lessen aangaande luchtaanvallen ter ondersteuning van grondtroepen, en de noodzakelijkheid om verbeteringen aan te brengen aan hun eigen tanks.

Ontwikkelingen in Duitsland

Op 1 januari 1937, werd Julius Lippert de nieuwe burgemeester van Berlijn. In de zomer nam hij de leiding van de feestelijkheden in de hoofdstad om de 700^{ste} verjaardag te vieren van de stichting van de stad. Op 30 januari benoemde Hitler Albert Speer in de functie van Inspecteur

Generaal van de Gebouwen in de stad. Hitler wou dat hij ambitieuze plannen tekende voor het ontwerp van de nieuwe Nationalistische hoofdstad van Duitsland. Hitler stopte daarmee vele jaren van samenwerking met de autoriteiten van de stad voor de verfraaiing van de hoofdstad. Hij plaatste al zijn vertrouwen in Speer nu, en begon de ontwerpen met hem te bespreken.

Hitler wenste ook een nieuwe Kanselarij. Het gebouw zou verder in de Voss Strasse moeten staan. Met dat doel werden in 1933 de gebouwen van de Dresdner Bank gekocht door de Staat. In 1936 konden ook de gebouwen van het Ministerie van Justitie in dezelfde straat gebruikt worden. In feite waren de beide gebouwen reeds gesloten, vanaf maart 1936. Dit eerste stadium van de nieuwe kanselarij werd beëindigd in januari van 1938.

Speer ontwikkelde ook plannen om een nieuwe Noord-Zuid as te vormen in Berlijn, die zou moeten lopen langs de vroegere *Siegesallee*, om door de *Voss Strasse* te snijden en een nieuwe verbinding vormen met de *Kurfürstendamm* nabij de *Kaiser Wilhelm Gedänkniskirche*. Er zou ook een nieuw Zuid Spoorwegstation komen. Hitler realiseerde zo met Speer de eerste ideeën voor een nieuw, groots Berlijn als hoofdstad van Nazi Duitsland.

Op 5 november 1937 hield Hitler een belangrijke vergadering met von Blomberg, Fritsch, Göring, non Neurath, Admiraal Raeder, Kolonel Hossbach, en anderen. Ze hoorden van de bedoelingen van Hitler om militaire acties te beginnen tegen Oostenrijk en Tsjechoslowakije. Maar een aantal van de top militaire leiders, gesteund door sympathisanten in het Ministerie van Buitenlandse Zaken, waren zeer gealarmeerd geworden door de ongeduldige drift naar oorlog en verovering van de Führer. De Minister van Oorlog, de Veldmaarschalk Werner von Blomberg, de Minister van Buitenlandse Zaken Konstantin von Neurath en de Legerbevelhebber Werner von Fritsch drukten hun ernstige twijfels uit aangaande de intenties van Hitler. De Chef van de Generale Staf, Generaal Ludwig Beck, drukte zelfs zijn verontwaardiging uit bij de onverantwoordelijkheid van Hitler. Hij waarschuwde iedereen er voor dat een algemene oorlog onvermijdelijk zou zijn, misschien wel wenselijk, maar die nu lanceren zou gevaarlijk te voortijdig zijn omdat de Gewapende Machten nog niet klaar zouden zijn voor zulk een onderneming thans, op dit ogenblik in de tijd.

Göring en andere prominente Nazis concentreerden dan hun aandacht op Werner von Blomberg om de weerstand tegen hun plannen te doen verzwakken. Op 12 januari 1938 had von Blomberg een vrouw getrouwd die 35 jaar jonger was dan hij zelf, een Margarete Grünh. Ze leek een eenvoudige vrouw van bescheiden achtergrond. Maar ze was ooit ingeschreven als een prostituée, had naakt geposeerd voor pornografische foto's en was door de Politie aangehouden om gestolen te hebben van een cliënt. Op 24 januari 1938 overhandigde Göring daarover een verslag aan Hitler. De foto's werden gemaakt door een Jood met wie de vrouw Grünh toen een tijdje samenwoonde. Von Blomberg werd gedwongen om zijn ontslag in te dienen als Minister van Defensie. Hij en zijn echtgenote verlieten Duitsland voor een vakantie van een jaar in Italië. Von Blomberg overleefde de oorlog in zijn terugtrekking en stierf in een geallieerde gevangenis na de oorlog.

De tweede man om te elimineren was Kolonel-Generaal Werner von Fritsch. Hitler herinnerde zich een verslag dat hem gepresenteerd werd in de zomer van 1936, met aantijgingen van homoseksueel gedrag van Fritsch met een mannelijke Berlijnse prostituée, Otto Schmidt. Op 25 januari 1938 plaatste Heydrich het aangepast verslag vóór de ogen van Hitler. Op 27 januari 1938 ondervroeg de *Gestapo* von Fritsch. Von Fritsch had weinig moeite om de aantijgingen

als zijnde vals te bewijzen. Maar Hitler had het vertrouwen in von Fritsch verloren. Op 3 februari 1938 vroeg Hitler formeel aan von Fritsch om af te treden. Op 18 maart 1938 onderzocht een militair gerechtshof nog von Fritsch, doch klaarde hem volledig en onvoorwaardelijk onschuldig van alle aantijgingen. Von Fritsch gaf zich dan op als vrijwilliger aan het Pools Front, waar hij gedood werd op 22 september 1939.

Op deze wijze vielen de twee hoogste Legerleiders die obstakels konden worden voor de oorlogsplannen van Hitler. Al de andere Legerleiders waren nu gewaarschuwd.

Hitler ontsloeg daarna niet minder dan 14 generaals, onder wie 6 van de Luchtmacht. Ongeveer 46 andere hogere officieren werden naar elders overgeplaatst. Walther von Brauchitsch, een artillerie officier, verving von Fritsch. Göring wou de nieuwe Minister van Oorlog worden, maar Hitler gaf hem slechts de titel van Veldmaarschalk. Vermits het Ministerie van Oorlog nu vacant stond, zou voortaan Hitler zelf de functies van Legerleider op zich nemen, gecoördineerd door een nieuw Hoger Bevel van de Gewapende Machten of het *Oberkommando der Wehrmacht*, afgekort tot OKW. In de nieuwe structuur werd Kolonel-Generaal Wilhelm Keitel de hoogste administrator. Joachim von Ribbentrop verving von Neurath. Hitler riep Ullrich von Hassel van Rome weg om hem te vervangen door een meer plooibare man. Op het Ministerie van Economie, vanwaar Hjalmar Schacht zijn ontslag had gegeven in november 1937, plaatste Hitler Walther Funk. Onder nog verdere veranderingen werd Ernst Hanfstaengl verplaatst tot in de positie van Buitenlandse Perschef van de NSDAP, en dat in 1932. Hitler had hem niet meer nodig. Hanfstaengl wist wat te doen. Hij vluchtte naar Zwitserland.

De veranderingen lieten Hitler in het absoluut bevel van de Buitenlandse, Militaire en Economische ministeries. Niemand kon meer dan ooit nog Hitler tegenhouden in wat hij ook maar wilde in Duitsland!

Italië

Mussolini was de leider van de Italiaanse Fascistische Beweging. In 1925 had Mussolini de beweging gelanceerd van wat hij de vurige totalitaire wil van de Fascistische Beweging noemde. Hij nam de Regering van Italië over. Niettemin begreep hij de nood aan de steun vane de gevestigde elite leiders in het land. Daarom maakte hij ook van Roberto Farinacci, een radicale regionale partijleider, de Nationale Secretaris van de Fascistische Partij. Farinacci was een meedogenloze en venijnige man, die te veel geweld gebruikte, zodat Mussolini hem weer moest ontslagen in 1926. De Fascistische Partij groeide. In 1933 had ze 1,5 miljoen leden op een Italiaanse bevolking van 42 miljoen personen. De partij was een propaganda instrument geworden om de bewieroking van Mussolini te orkestreren. Mussolini werd *Il Duce* genoemd, de leider, in dezelfde betekenis als de titel van *Der Führer* voor Hitler.

De meest prominente theoreticus en ideoloog van de beweging was Giovanni Gentile, een professor van filosofie te Rome. Sinds 1923 was hij de minister van Opvoeding. Voor Gentile, moest de Staat alle facetten van de gemeenschap leiden en beheren. Een andere prominente Fascistische leider bleef Italo Balbo. Primo Carnera, de wereld zwaargewicht bokskampioen, was eveneens een lid van de Beweging.

Sinds 1926 waren alle politieke partijen verboden, en dat waren ook de stakingen en de uitsluitingen van toegangen tot de werkvloeren door kaderpersoneel.

Het Communisme was min of meer verdwenen uit Italië rond 1934. De repressie door de Fascisten bleef relatief mild vergeleken bij wat er gebeurd was in de Sovjet Unie en in Duitsland. Toch werden de Communisten en de Vrijmetselaars doelwitten van de repressie.

In 1930 had het Fascistisch Regime haar macht over Italië geconsolideerd, met de steun van de elites, van de monarchie, van de militairen, de belangrijkste industriëlen, de grootste landeigenaars, en zelfs de Kerk.

De Katholieke Kerk was sinds 1929 de mond gesnoerd door de *Lateraanse Verdragen*. Die verdragen vormden een moeilijke wapenstilstand tussen de Katholieke Kerk en Mussolini. Ze betekenden de stichting van de Vaticaanse Staat en de herkenning van het Katholicisme als de staatsreligie van Italië. De Kerk had zich verbonden tot de politieke passiviteit. De Pauselijke Staten hielden op te bestaan.

Tegen 1933 was het lidmaatschap van de Fascistische Partij voor eender welke vorm van openbare betrekking absoluut noodzakelijk. Tegen 1940, was bijna de helft van de Italiaanse bevolking lid van enige soort van Fascistische affiliaties, van Fascistische jeugd organisaties, of andere. De Fascistische Partij organiseerde sportgebeurtenissen, culturele ontspanningen en reizen met de *Opera Nazionale Dopolavoro*.

In de Italiaanse kunst verheerlijkten Filippo Marinetti en de Futuristen het revolutionair geweld van het tijdperk van de machine. Sommige van die kunstenaars applaudisseerden voor Mussolini. Ze toonden een visie van een Utopiaanse, moderne gemeenschap waarvan de rijkdom te vinden lag in de industrie.

Italië stemde in 1938, eerder laat, voor een strenge anti-Joodse wetgeving. De Joden van Italië vormden slechts ongeveer 0,1% van de bevolking. Het racisme in Italië was eerder gekeerd tegen de zwarte Afrikanen. De anti-Joodse ideeën werden meestal helemaal niet gedeeld door de Italiaanse bevolking.

Reeds tegen het einde van 1937 begonnen de problemen in de Italiaanse economie belangrijke beperkingen op te leggen aan de herbewapening van Italië. Het ontbrak de Staat aan industriële capaciteit en aan de financiële sterkte om een snelle verhoging van bewapening door te drijven. Van 1937 tot 1938 leed Italië aan een vermindering van 20% in de militaire uitgaven.

Het Nazi Regime in Duitsland was meer radicaal en meer agressief dan haar Italiaans voorbeeld. Het was meer dynamisch en in haar acties meer ideologisch gedreven. Hitler won de totale macht in de Staat, terwijl Mussolini onderdaan bleef van de koning van Italië. De doordringing in de gemeenschap van de Fascistische waarden was het laagst in Italië, vergeleken met Duitsland. Nazi Duitsland had ook het grootste niveau van populaire steun. Het Fascistisch Italië was het zwakst in ideologisch dynamisme en in de militarisering. De Italianen begrepen beter en vreesden meer tot wat de Italiaanse strijdkrachten bekwaam waren in korte campagnes tegen mindere machten, omdat ze niet voldoende uitgerust waren voor belangrijke, langdurige oorlogen.

De Germaanse groet met de uitgestrekte arm in Duitsland, was eigenlijk ontleend aan de Italiaanse Fascistische groet! De twee dictators van Italië en Duitsland waren nationalist en militaristen, en ook zeer imperialistisch. Vandaar de aspiraties van Italië in Noord- en Oost-Afrika.

De Oostenrijkse Anschluss

Op 11 juli 1936 leek Oostenrijk aanvaard te hebben dat ze een Germaanse staat was. Kurt von Schuschnigg had toegegeven aan de eis van Hitler om de Oostenrijkse Nationaal Socialistische Partij een deel te geven in de Regering. Schuschnigg benoemde een pro-Nazi advocaat, Arthur Seyss-Inquart, om de Regering te leiden.

Ernst Kaltenbrunner leidde de Oostenrijkse SS in die tijd. Hij verzorgde illegale activiteiten in Oostenrijk, tegen de zin van de leiders van de Duitse NSDAP.

Voor zijn Duits Vijfjarenplan had Göring een tekort aan ruwe materialen en opgeleide arbeidskrachten. Oostenrijk bezat beide in overvloed. Göring begon met Mussolini een kaart van Oostenrijk te tonen binnen Duitsland. Mussolini zei geen woord, wat Göring aanvaardde als een toestemming. Göring steunde nadien de monetaire unie met Oostenrijk, en nog veel meer banden. Hitler hield zich niet terug van de activiteiten van Göring. Hitler voelde zijn tijd vervloeien. Hij was bijna 50 jaar oud. Hij had gezondheidsproblemen. Mussolini had al eerder zijn vroegere bezwaren tegen een Duitse overname van Oostenrijk teruggetrokken. Franz von Papen moedigde Schuschnigg aan om met Hitler te gaan praten. Schuschnigg had daarmee zijn twijfels. Zijn regering was gestaag zwakker geworden sinds 1936. Hij slaagde er niet in de economische situatie te verbeteren. Was het kleine Oostenrijk nog wel leefbaar op lange termijn, met een zo machtige buur?

Ondertussen moedigden de Oostenrijkse Nazis antisemitische acties aan. Ook de kleine Monarchistische beweging rond de Aartshertog Otto von Habsburg, de erfgenaam van de Habsburgse troon van Oostenrijk, leidde naar het antisemitisme. In 1936, in een inspanning om meer autoriteit te verwerven, verbande Schuschnigg de turbulente *Thuis Verdedigingsliga* volledig. Dat liet hem echter zonder paramilitaire divisies waarmee hij een eventuele Duitse invasie had kunnen stoppen. Tevens vluchtten duizenden ontevreden en protesterende paramilitairen naar de ondergrondse Nazi Partij, eveneens toen al verboden door Schuschnigg. Ten slotte, op 12 februari 1938, stond Hitler toe om Schuschnigg te ontmoeten in Berchtesgaden, georganiseerd door Franz von Papen. Hitler spelde Schuschnigg de les gedurende twee uren. Hij maakte duidelijk dat een militaire actie van Duitsland over de Oostenrijkse kwestie onafwendbaar werd, en dan ook zou volgen. De volgende morgen reeds, gaf Hitler het bevel aan Keitel om intimiderende Leger manoeuvres langs de Oostenrijkse grens voor te bereiden.

Op 15 februari 1938 voldeed Schuschnigg aan alle eisen van Hitler. Hij kon zich verzoenen met een gezamenlijke Politie-macht met Duitsland. De Oostenrijkse Nazi Partij zou weer wettelijk aanvaard worden. Gevangen Nazis zouden uit de gevangenissen vrijgelaten worden. Oostenrijk zou alle maatregelen genomen tegen de Nazis intrekken. Over gezamenlijke programma's van militaire en economische samenwerking konden overeenkomsten bereikt worden. Arthur Seyss-Inquart zou benoemd worden tot Oostenrijkse Minister van Binnenlandse Zaken.

Enkele dagen later, op 21 februari 1938, riep Hitler de 5 belangrijkste leiders van de Oostenrijkse Nazi Partij naar Berlijn. Hij ontsloeg hen allen, omdat ze volgens hem onbekwaam waren hun taak te vervullen. Hij verbood hen zelfs terug te keren! De Oostenrijkse

Nazi Partij zou voortaan een strikt wettelijke koers moeten volgen. In feite hadden de toegevingen van von Schuschnigg Oostenrijk al tot een satelliet staat van Duitsland gemaakt.

Op 9 maart 1938 kondigde Schuschnigg een plebisciet aan in Oostenrijk. Hij wou op 13 maart de Oostenrijkse bevolking vragen of ze een voorkeur hadden voor een vrij en Germaans, onafhankelijke en sociaal land, een Christelijk land, een ééngemaakt Oostenrijk, voor vrijheid en werk, voor de gelijkheid van alle mensen in het vaderland. Hij vroeg impliciet de mensen om een unie met Duitsland te aanvaarden, eerder dan er tegenstand toe te bieden.

Hitler was woedend! Hij wou geen plebisciet, niet nu! Schuschnigg moest zijn ontslag aanbieden en vervangen worden door Seyss-Inquart.

Schuschnigg ging er wel noodgedwongen akkoord mee zijn plebisciet uit te stellen, maar hij weigerde zijn ontslag in te dienen. Göring telefoneerde daarop naar Seyss-Inquart, die zeer nerveus werd en weigerde wat dan ook te doen. Göring zei hem het Oostenrijks Staatshoofd, President Wilhelm Miklas, in te lichten dat als hij niet Seyss-Inquart benoemde tot Kanselier, de Duitse Legers Oostenrijk zouden binnentrekken.

In de avond van 11 maart 1938, demonstreerden Oostenrijkse Nazis overal in het land. Een Oostenrijks SS contingent troepen bezette het hoofdkwartier van de Tyroolse Provinciale regering. Iets later gaf Schuschnigg zijn ontslag, onder het gewicht van het tweede ultimatum van Göring. Het plebisciet, de volksconsultatie, werd geannuleerd. Meer demonstraties veroorzaakten tumult in Wenen.

Göring beval dan Seyss-Inquart een formele vraag aan Duitsland te richten om de orde in Oostenrijk te komen herstellen. Seyss-Inquart aarzelde echter. Hij was niet meer de kanselier van Oostenrijk! De vraag aan Duitsland werd uiteindelijk verzonden door Wilhelm Keppeler, het hoofd van de Oostenrijks Bureau van de Nazi Partij. Het werd verzonden in de avond van 11 maart 1938, vanuit Wenen.

Hitler had Prins Philip van Hessen naar Mussolini gezonden om de Italiaanse neutraliteit in de zaak te beveiligen. Hesse telefoneerde Hitler vanuit Italië dat alles in orde was. De Britten ook, schijnen hun neutraliteit in deze zaak te hebben bevestigd.

Op middernacht van 11 maart 1938, gaf de Oostenrijkse President toe. Hij benoemde Seyss-Inquart tot zijn Kanselier. Maar om 8h45 had Göring reeds bevolen aan Keitel om Oostenrijk binnen te vallen met de Duitse *Wehrmacht*. Op 12 maart 1938 om 05h30 in de morgen, reden Duitse soldaten die gemonsterd waren in Beieren, over de Oostenrijkse grens. Naarmate ze reden en marcheerden doorheen de belangrijkste Oostenrijkse steden die morgen, groette de ogenschijnlijke extatische bevolking de Duitse soldaten met kreten van ‘*Hail!*’ en ze wierpen bloemen aan hun voeten.

Hitler vloog dan van Berlijn naar München. Een chauffeur reed hem tot aan de grens met Oostenrijk in een open wagen, vergezeld van een gemotoriseerde kolonne van zijn SS lijfwacht. Hitler kwam om 03h50 in de namiddag aan in zijn geboorteplaats van Braunau-am-Inn, gegroet door een jubilerende massa. Hij bezocht even zijn vroeger thuis. Het konvooi reed later door naar Linz, waar Hitler bloemen neerlegde aan het graf van zijn ouders.

Op 13 maart 1938 werd een wet goedgekeurd door het hervormd Oostenrijks Cabinet van Ministers om de annexatie van het land aan Duitsland te bevestigen. Dit werd ondertekend ook

door Hitler. Oostenrijk werd een provincie van het Derde Rijk, geleid door Seyss-Inquart. Oostenrijk werd de Oostenrijkse Mark genoemd, of de *Ostmark*. In april 1939 werd de Nazi Partij Regionale Leider van het Rijnland, Josef Bürckel de Rijkscommissaris voor de hereniging van Oostenrijk met het Derde Rijk. Bürckel was de man die ook het volksplebisciet in het Saarland had georganiseerd en voor de stemming van de kandidaten tot de grotere Duitse *Reichstag*. Oostenrijk werd verdeeld in de Rijksregionen van de Alpen en de Donau. Die verdeling en het verlies aan status was niet wat de meeste Oostenrijkers en de inwoners van Wenen verwacht hadden! Oostenrijk daalde op de ladder van de macht enkele plaatsen lager!

Na een ontmoeting tussen Franz von Papen en Kardinaal Innitzer, de leider van de Katholieke Kerk in Oostenrijk, beloofde Hitler aan de Katholieke Kerk haar instituties te kunnen behouden, vooral de scholen. Zij zouden niet geraakt worden door de verandering van regime. In het volgend plebisciet van 10 april 1938, stemden ongeveer 99,75% van de Oostenrijkers stemmers voor de annexatie.

De Oostenrijkse economie kreeg een 4-Jaren Plan. De postdiensten, de spoorwegen, het banksysteem van Oostenrijk, werden terzijde geschoven door hun Duitse ekwivalenten, en dat binnen de twee dagen. Duitse bedrijven namen het beheer van de Oostenrijkse ondernemingen over. Een nieuwe, grote Hermann Göring Werken werd opgezet in Linz om de Oostenrijkse industrie te bevatten. Duitse firma's kwamen het land in om de Oostenrijkse zaken die hen interesseerden over te nemen.

Oostenrijk bracht aan het Derde Rijk veel erg gezochte petroleum en een grote ijzer productie mee. Het land liet gemakkelijker handel met de Balkan landen toe. De absorptie in de al oververhitte Duitse economie bracht wel veel voordelen voor de Oostenrijkers. De werkloosheid viel scherp en de lokale vraag naar goederen verhoogde de influx van Duitsers. Göring had arbeiders nodig voor zijn economische plannen. Hij besloot om Oostenrijkse arbeiders onder druk in Duitsland te brengen. Hij publiceerde een aantal decreten hiertoe op 22 juni 1938. Het volgend jaar vloeiden meer dan 100.000 Oostenrijkse arbeiders Duitsland in, onder wie 10.000 opgeleide arbeiders.

De Nazi terreur verspreidde zich over het geannexeerde Oostenrijk! De vroegere Kanselier Schuschnigg weigerde het land te verlaten. De Duitse Nazis arresteerden hem en hij bleef onder bewaking. De *Gestapo* kwam ook de Secretaris van Von Papen opnemen. Zijn lichaam werd dood teruggevonden in de wateren van een kanaal. De vroegere leider van de Oostenrijkse Verdediging Brigades, Majoor Frey, die geholpen had de Nazi opstand van 1934 te breken, pleegde zelfmoord met zijn ganse familie.

Meer dan 40 mannen, leden van het Oostenrijks Officieren Korps dat meer dan 2.500 officieren telde, kregen hun ontslagen en een groter aantal werd gestuurd naar administratieve taken. Ernst Kaltenbrunner, het hoofd van de Oostenrijkse SS, werd benoemd tot Staatssecretaris voor de Veiligheid in het land.

De nieuwe chef van de Politie van Wenen werd Otto Steinhäuser. Hij had een belangrijke rol gespeeld in de neergeslagen putsch van 1934. Veel agenten van de Oostenrijkse Politie werden Nazis. De *Gestapo* kwam naar Oostenrijk vanaf 12 of 13 maart 1938. Heinrich Himmler moest een nieuw concentratiekamp bouwen nabij Linz, te Mauthausen. De stad Wenen verleende de gronden, op voorwaarde dat de stenen van de steengroeve waarin de gevangenen moesten werken, konden gebruikt worden om de straten van Wenen mee uit te rusten.

Voor het nieuw concentratiekamp dachten de Nazi leiders ook aan de Oostenrijkse Joden. De Nazis kondigden een inspanning aan om de Joden uit Oostenrijk te zuiveren. Er leefden toen nog ongeveer 200.000 Joden in het land, van wie 170.000 in Wenen. Al de antisemitische wetten van het Derde Rijk werd ingeleid in Oostenrijk, waaronder de bekende *Rassenwetten van Nürnberg*. Een Bureau voor de Transfert van Eigendommen werd opgezet met een staf van 500 om de Aryanisatie van de Joodse eigendommen te voleindigen. Tegen mei 1938, dus zeer snel, werden ongeveer 7.000 van de 33.000 Joodse ondernemingen in Wenen gesloten. In augustus verdwenen nog eens 23.000 Joodse zaken.

De meest belangrijke Oostenrijkse bank bijvoorbeeld, was de *Creditanstalt*. Haar voorzitter, Franz Rothenberg, werd in een auto getrokken en geslagen. De *Creditanstalt* werd overgenomen door de Deutsche Bank.

Isidor Pollack, de directeur van een dynamietfabriek, werd op dezelfde wijze overvallen en geslagen. Zijn bedrijf werd overgenomen door I.G. Farben.

Oostenrijkse Joden werden zonder straf aangevallen. Hun huizen werden vernield en ze eindigden half dood geslagen. De Nazis sloegen de Joodse appartementen in Wenen aan. Einde 1938 werden zo meer dan 44.000 appartementen ‘verduist’ van de 70.000 die de stad telde.

De Joden werden uit hun huizen verdreven met brutaal geweld. Velen strandden in het no-mans land langs de grenzen. Meer dan 50 Joden werden bijvoorbeeld gedwongen te verblijven op een dor, zandig eiland in de Donau Rivier. Rond eind 1938 waren er geen Joden meer in het Burgenland. Duizenden Joden vluchtten het land uit, honderden pleegden zelfmoord. Teneinde het proces van de zuivering van Joden in Oostenrijk te versnellen, stelden de Nazis zelfs een Centraal Agentschap voor Joodse Emigratie op. Dit werd geleid door Adolph Eichmann. Eichmann was een Rijnlander, van wie de familie in Linz woonde. Hij was in Wenen aangekomen als een lid van een speciale SS eenheid om prominente Joden gevangen te nemen. Hij was een ruwe en brutale man.

Joseph Löwenherz was een Jood. De Nazis bevalen hem een plan op te stellen voor de massale emigratie van de Joden uit Oostenrijk. In de gevangenissen vroegen de Oostenrijkse Joden exit visas bij de duizenden. De Nazis hielpen hen! Rond mei 1939 waren zo ongeveer 100.000 Joden wettelijk geëmigreerd. Velen meer gingen onwettelijk over de grenzen, en velen bereikten Palestina.

In Wenen werden meer dan 40 synagogen plat gebrand. Bijna alle Joodse winkels lagen vernield. Meer dan 2.000 Joodse families werden op summiere wijze uit hun huizen gezet. Op 10 november 1938 vernielde de SS het Hoofdkwartier van de Joodse gemeenschappen en de Zionistische kantoren in Wenen.

De Nazis namen belangrijke kunstcollecties in Wenen in beslag. Dit gebeurde ook met de verzamelingen van de Rothschild familie. De kunstwerken werden verkocht door de Rijks Financiën Minister, om nieuw opgelegde taksen te doen betalen. Veel van die verzamelingen werden gewoon geplunderd. De plundering van de kunst werd geleid door Hitler.

Op 26 juni 1939 beval de directeur van het Museum van Dresden, Hans Posse, om verzamelingen kunst aan te slagen voor het geplande kunstmuseum van Linz. Op 24 juli van dat jaar, informeerde Martin Bormann de Oostenrijkse administratie van Bürckel om al de geconfisqueerde kunstcollecties over te dragen aan Hans Posse of aan Hitler zelf. Dit hield de Rothschild Collectie in.

De inlijving van Oostenrijk in het Derde Rijk met haar schaamteloze antisemitische excessen, verhoogde nog het antisemitisme in Duitsland. Nooit voordien was het antisemitisme zo duidelijk en was het zo meedogenloos en volledig bevolen door de Staat. De Duitse Nazis verdubbelden hun inspanningen om de geforceerde emigratie van de Joden uit Duitsland door te drukken. De verhoging van het geweld gericht tegen de Duitse Joden in de zomer van 1938, culmineerde in de pogroms van 9 en 10 november 1938. Zij kunnen slechts begrepen worden door de wijze waarop de Joden in Oostenrijk behandeld werden na de *Anschluss*!

Met de overgang van Oostenrijk in het Derde Rijk, verhoogde nog meer het vertrouwen van Hitler in zijn eigen genie. Hij geloofde dat hij niets fout kon doen. Hij zou ongetwijfeld de man worden van de herleving van de Duitse dominantie!

De Invasie van Tsjechoslowakije

Na de annexering van Oostenrijk, draaide Hitler zijn hoofd en zijn gedachten naar Tsjechoslowakije. Op 28 maart 1938 hield hij een geheime vergadering met de leider van de Sudeten Duitse Partij, een organisatie die gesteund werd door de Nazis. Hitler sprak over de vrijheid van de Sudeten Duitsers. Hun plaats was in het Derde Rijk! Wat Hitler nu wou, was de omverwerping van Tsjechoslowakije, met als ultiem doel de vernietiging van dat land en haar daaropvolgende absorptie in het Duits Rijk, net zoals hij gedaan had met Oostenrijk. Dit kon dan de springplank worden voor de Duitse invasie van Polen en Rusland. Dezelfde dag zei Hitler aan zijn generaals dat hij Tsjechoslowakije wou doen verdwijnen van de Europese geografische kaarten.

De Tsjechoslowaakse Republiek was een democratie in 1938. Ze had verregaande liberale politieke tradities. Het land had de onafhankelijkheid gewonnen van het Habsburgs Keizerrijk in 1919. Het had ook een sterke industriële basis. In het land leefde een minderheid van 3 miljoen Duitssprekende mensen langs haar westelijke grenzen. Deze mensen hadden volledige individuele rechten verkregen in het land. Ze werden genoemd de Sudeten Duitsers. De economische depressie had de Duitssprekende bevolking zwaar getroffen. Hun glas en textiel bedrijven waren verdwenen. Het te zwaar belast sociaal welvaartsysteem had veel Duitsers de armoede in gezonden en er behoeftigen van gemaakt. Er bestond wel een Sudeten Duitse Partij. Ze eiste de regionale autonomie op. Haar leider, de schoolmeester Konrad Henlein, kwam onder de invloed van Duitse Nationalistische groeperingen, die verbannen werden in 1933. In de 1936 verkiezingen in Tsjechoslowakije, behaalde de Nationaal Socialistische Partij 63% van de Duitse stemmen, zodat in 1937 de Tsjechoslowaakse Regering een aantal concessies moest doen aan de Sudeten Duitsers. Duitssprekende mensen werden nu wel toegelaten tot de burgerlijke diensten van het land, en regeringscontracten werden toegekend ook aan de Sudeten Duitse bedrijven.

De Duitse Sudeten Partij kreeg geld van de Duitse NSDAP. De Duitse Regering slaagde erin om Henlein in lijn te brengen met het idee het Sudetenland af te scheuren van Tsjechoslowakije. Met wat meer intimidatie vanuit Duitsland, rezen de stemmen voor de Sudeten Duitse Partij tot 75% van de bevolking. De Tsjechoslowaakse Regering moest het principe van de autonomie

van de Sudeten Duitsers aanvaarden. Het stelde ook economische hulp voor aan de regio's. Dergelijke toegevingen dienden echter tot niets.

In Duitsland, bleef Hitler verder oorlogszuchtig. Toch bleef de Tsjechoslowaakse bevolking algemeen tegenstander van Hitler en van het Nazisme, zowel als tegen een Duitse overname. Tsjechoslowakije had een verbond met Frankrijk en met de Sovjet Unie afgesloten, en Frankrijk was een geallieerde van Groot Brittannië, zodat Tsjechoslowakije een groot risico kon worden voor Duitsland. Hitler zette een oorlog met de westerse democratieën op het spel! Toch wou Groot Brittannië geen garanties geven om militaire acties te lanceren mocht het Duits Leger aanvallen, en Frankrijk wou niet alleen handelen zonder Groot Brittannië. Frankrijk kon dus geen militaire hulp bieden aan haar Tsjechische bondgenoot. Niettemin was Ludwig Beck, het Hoofd van de Duitse Generale staf, de Legerleider, er van overtuigd dat Duitsland geen oorlog kon winnen tegen de andere Europese machten.

Het Tsjechoslowaaks Leger had een substantiële, wel-gedisciplineerde en goed uitgeruste strijdmacht. De Skoda Werken waren een belangrijke wapeningsindustrie en zelfs één van de leidende wapenfabrikanten van Europa. De Duitse generaals bleven dus met paniek geslagen wanneer ze hoorden van de bedoelingen van Hitler om dit naburig land aan te vallen. Tevens was Tsjechoslowakije formeel verbonden met Frankrijk door militaire en politieke overeenkomsten. Een invasie tegen zulk een soevereine Staat was een daad van ongekwalificeerde agressie!

De leiders van het Duits Leger haatten en verachtten in het algemeen de Slaven en de democraten. Ze beschouwden de winst van de Tsjechoslowaakse wapenindustrie en haar bekwame arbeiders en overvloed van ruwe materialen een ernstige aanwinst voor de herbewapening van het Derde Rijk. Göring realiseerde zich al te goed van het strategisch belang op de geopolitieke wijze van Tsjechoslowakije, maar hij en zijn generaals bleven twijfelen of de tijd rijp was om het land in te dringen en het te veroveren. Ze beschouwden de invasie een roekeloze daad, waarbij Duitsland het risico liep een algemene oorlog in Europa te ontketen, waartoe de Nazis onvoorbereid waren.

Op 3 mei 1938, waarschuwde nog de Chef van de Generale Staf van het Leger, Generaal Ludwig Beck, van de mogelijke zware gevolgen van een invasie van Tsjechoslowakije. Goebbels, echter, lanceerde een massieve propaganda campagne vol van gruwelverhalen over de zogezegde slechte behandeling van de Sudeten Duitsers door de Tsjechen. In augustus, organiseerde Hitler vergaderingen met de belangrijkste generaals, daarbij gesteund door het hoofd van het Leger, Generaal von Brauchitsch.

De Generale Staf speelde oorlogsspelen om de invasie van Tsjechoslowakije te simuleren. Het land kon veroverd worden in 11 dagen, inclusief het plaatsen van speciale verdedigingen tegen de eventuele Britse expeditionaire troepen. Hitler was ervan overtuigd dat de Britse en Franse Legers niet zouden tussenkomen. Tevens, aan de westkant van Duitsland, zou Fritz Todt de *West Wall* versterkingen klaar krijgen in de winter van 1938.

Op 18 augustus daarom, was Beck geïsoleerd geworden en diende hij zijn ontslag in als Chef van de Generale Staf. Zijn opvolger zou Franz Halder worden, een artillerie officier uit het Frankenland. Zijn geallieerden waren de Admiraal Wilhelm Canaris, het hoofd van de militaire intelligentie, en Erwin von Witzleben, de seniore infanterie Generaal en Bevelhebber van de troepen in het district van Berlijn. Halder deelde de reserves van Beck. Die generaals begonnen

plannen op te maken om Hitler omver te werpen. Andere jonge officieren waren ook al reeds plannen voor de val van Hitler aan het uitwerken. Onder hen bevond zich Hans Oster, een kolonel in het Intelligentie Departement van Canaris, zowel als de burgers Hjalmar Schacht en Goerdeler. Officiële in het Ministerie van Buitenlandse zaken bleven trouw aan dezelfde ideeën. De Staatssecretaris Ernst von Weizsäcker, de junior officieren Adan von Trott zu Solz, Hans-Bernd von Haeften en de ambtenaren Hans-Bernd Giseviers, de assistent-secretaris in het Ministerie van Binnenlandse Zaken, en ook met Graaf Peter York von Wartenburg van het kantoor van de Rijks Prijs Commissaris behoorden tot de sceptici. Zij allen besloten dat Hitler vermoord of opgesloten zou moeten worden. De samenzweerders keurden niet direct het doel van Hitler af om Tsjechoslowakije in stukken te verdelen. Ze betreurden slechts de haast waarmee de operatie moest uitgevoerd worden. Ze wisten echter wel dat als Hitler er zou in slagen Tsjechoslowakije te nemen zonder een nieuwe oorlog te provoceren, de trap onder hun argumenten zou weggetrokken worden. Ze kregen geen steun van binnen de NSDAP partij. Göring kende de argumenten van de generaals. Hij verweet de officieren hun lafhartigheid. Hij zei dat ze geen steun zouden krijgen in de Nazi Partij, zodat succes voor hun handelingen zeer onwaarschijnlijk leken.

De invasie van Tsjechoslowakije nam dus veel tijd in om de tegenstand van de militaire en internationale obstakels die in de weg van Hitler bleven op te ruimen. Het nam hem meerdere maanden om de tegenstand van de generaals te overwinnen, om dan toch hun grommende steun te krijgen en om de militaire plannen voor de invasie te ontwikkelen. De propaganda campagne van Goebbels maakte het duidelijk aan de internationale waarnemers dat een invasie van Tsjechoslowakije wel degelijk in voorbereiding was te Berlijn.

Een verdrag met Frankrijk en Groot Brittannië moest de integriteit van Tsjechoslowakije garanderen, maar de Britse toenmalige Eerste Minister Neville Chamberlain, was er zich zeer van bewust dat Groot Brittannië niet in staat was een nieuwe algemene Europese oorlog te voeren. Hij vreesde massale luchtbombardementen op zijn land. Voor Chamberlain, leek Tsjechoslowakije verder weg te liggen dan Indië, Zuid Afrika of Australië! Tevens was Hitler er slechts op uit om de onrechten aangedaan aan Duitsland door het Verdrag van Versailles recht te trekken, en inderdaad om de belegerde Duitse minderheden in Centraal Europa te beschermen.

Op 12 september 1938, tijdens de traditionele Partij Verzameling te Nürnberg, bedreigde Hitler duidelijk met oorlog indien de Sudeten Duitsers geen zelfbeheer kregen. Diezelfde maand vloog Chamberlain een eerste maal naar München om er Hitler te spreken. Daar, ging Chamberlain ermee akkoord een herziening van de Tsjechische grenzen te bespreken om tegemoet te komen aan de wensen van de Sudeten Duitsers. De oplossing leek Hitler geen voldoening te schenken, maar de Duitse kanselier ging er wel met tegenzin mee akkoord om verdere onderhandelingen te voeren.

Op 22 september 1938 vloog dan Chamberlain een tweede maal naar Duitsland om met Hitler te praten. Ze ontmoetten elkaar in het Hotel Dreesen van Bad Godesberg aan de Rijn. Chamberlain zei dat de Fransen met zijn voorstellen akkoord waren gegaan. De Tsjechische Regering was eveneens akkoord met de Engels-Franse termen.

Maar Hitler legde een nieuwe reeks van eisen op de tafel! Hij zei dat hij het Sudetenland bijna onmiddellijk zou moeten innemen. Polen en Hongarije ook hadden hun eisen op delen van het

Tsjechisch territorium die aan die landen grensden voorgelegd. Die eisen ook moesten voldaan worden!

Het resultaat van al die nieuwe eisen en onderhandelingen was, dat een militaire Regering aan de macht kwam in Praag. Die wilde dat geen nieuwe toegevingen gedaan zouden gemaakt worden door Tsjechië. Het Brits Cabinet van Ministers ook weigerde de voorstellen van Bad Godesberg aan te nemen. Het Brits publiek zou de Hitler-eisen tevens als een vernedering beschouwen voor Groot Brittannië. Chamberlain zond een derde zending naar Berlijn om duidelijk te maken aan Hitler dat Groot Brittannië geen unilaterale acties van Duitsland nog kon dulden.

Hitler was heel kwaad. Hij legde de nadruk op Sir Horace Wilson, de leider van de Britse delegatie, om te luisteren naar een redevoering die hij zou houden in het Berlijnse *Sportpalast* op de avond van 26 september 1938. Hitler gaf daar een gewelddadige tirade tegen Tsjechoslowakije! Hij schreeuwde en tierde. Hij weigerde nog langer de genocide van de Duitse minderheid in Tsjechië te dulden!

De datum van de geplande invasie was voor 1 oktober 1938, maar Hitler trok zijn plannen terug onder de invloed van Göring. Hij vreesde nog steeds een algemene oorlog over het probleem, waarin de belangrijkste concessies reeds gegeven waren. Göring stelde een vergadering voor met de Britse, Franse en Italiaanse diplomaten. De Italianen ook hadden aan Hitler gevraagd te wachten tot ze het probleem samen hadden kunnen bespreken. Hitler ging akkoord.

De Franse Opperbevelhebber Generaal Maurice Gamelin, informeerde de Britse en Franse leiders op 26 september 1938 dat, alles samengenomen, hun militaire strijdkrachten, samen met de Tsjechische troepen, groter waren dan die van Duitsland. Frankrijk had 23 divisies aan de grens met Duitsland staan, terwijl Duitsland daar slechts 8 divisies hield. Gamelin stelde voor om zuidwaarts aan te vallen in een offensief over de Alpen, de Po Vallei in, om de Italianen te verslaan en daarna noordwaarts verder te trekken naar Wenen om de Tsjechen te helpen. Hij voegde hier aan toe, dat de Geallieerden niets politieks hadden gedaan om Duitsland tegen te houden om nu militair zo sterk te staan.

Op 28 september 1938 werd een nieuwe conferentie met de Britten, de Fransen, en de Italianen gehouden te München. De Tsjechen werden niet uitgenodigd. Göring kwam met een voorbereid document, opgesteld in formele diplomatieke termen door von Weizsäcker in het Duitse Ministerie van Buitenlandse zaken. Von Ribbentrop had zich al tegen de Britten verklaard, niet in het minst omdat hij de Engelsen haatte. Hij was niet op de hoogte gebracht van het voorbereid document. Het papier werd overhandigd aan de Italiaanse ambassadeur, die het op 28 september voorstelde aan Hitler alsof het werk van Mussolini was.

De 29^{ste} september, na 23 uur onderhandelingen, werd deze München overeenkomst ondertekend door de vier grootmachten. Op 30 september presenteerde Chamberlain aan Hitler een verklaring die stelde dat Groot Brittannië en Duitsland nooit meer ten oorlog zouden trekken. Hitler ondertekende, maar talmde.

Chamberlain weefde met dit papier wanneer hij in Groot Brittannië uit zijn vliegtuig stapte, bewegend, ‘dit is de vrede in onze tijden!’ Volgens de overeenkomst, moest de bezetting van het Sudetenland direct uitgevoerd worden; Voor Hitler kon inderdaad de verovering van de rest van Tsjechoslowakije wel op een latere datum uitgevoerd worden. De vrede was tijdelijk bewaard.

Er volgde een grote opluchting in London en in Berlijn! Inderdaad, de oorlogspychose had geduurd tot deze *Overeenkomst van München* ondertekend werd.

De meeste mensen wilden de Sudeten problemen opgelost zien zonder oorlog, maar ze beschouwden de eisen van de Sudeten Duitsers volledig gerechtvaardigd. Niemand meende dat Duitsland een oorlog kon winnen tegen Groot Brittannië en Frankrijk. Niettemin verspreidde zich een fatalisme onder de arbeiders. De voorbereiding voor de oorlog werd nog meer intens, en de ongerustheid groeide. Winston Churchill, een tegenstander van het *appeasement*, had gepleit voor een groot verbond met de Sovjet Unie en met de Oost Europese landen. De Britse Arbeiders Partij steunde zijn standpunt. Het vooruitzicht van een grote Europese alliantie leek hem de beste optie om Hitler tegen te houden.

In de late zomer en in de herfst van 1938, kende Duitsland een scherpe verhoging in het aantal mensen die voor de speciale Gerechtshoven gesleurd werden voor kritieken op de acties van Hitler. Hitler nam ook de interventies van Göring kwalijk. De verhoudingen tussen hen koelden af. Dit plaatste von Ribbentrop en Himmler in sterkere posities. Hitler wist wel dat de meerderheid van de Duitsers geen oorlog wensten. Op 10 november haalde Hitler uit naar de intellectuelen die de Duitse wil om oorlog te voeren ondermijnden. De grote meerderheid van Duitsers, meende Hitler, faalden het Nazi Regime de populaire steun te geven die het nodig had.

Niettemin stapten en reden de Duitse troepen op 1 oktober 1938 over de grens met Tsjechoslowakije! Het goed uitgerust Tsjechisch Leger trok achteruit van de sterk verdedigde posities die het ingenomen had in de bergen van de grensstreken. De Duitse soldaten vorderden en trokken het Sudetenland in. De Sudeten inwoners ontvingen hen met toejuichingen. Ze wierpen bloemen naar hen, en gaven het Hitler saluut.

Ongeveer 25.000 mensen, meestal Tsjechische burgers, waren reeds in september gevlucht naar de zones waar de Tsjechen in de meerderheid waren. Thans vluchtten meer dan 150.000 mensen weg, en bijna 50.000 meer in de volgende maanden. De vluchtelingen waren niet enkel Tsjechen, doch ook Joden, van wie kon verwacht worden dat ze snel onder de *Nürnberg Rassenwetten* zouden vallen. Tegen mei 1939 vluchtten nog eens 22.000 mensen, en ook 2.000 Joden vluchtten weg uit het Sudetenland weg. Ongeveer 35.000 Duitssprekende Sudeten vluchtten ook. Ze waren tegenstanders geweest van de partij van Henlein! De *Gestapo* nam al 8.000 etnische Duitsers gevangen en 2.000 Tsjechische tegenstanders van het Nazisme. De meesten werden naar concentratiekampen gezonden.

Een maand later, werd het anti-Joods pogrom van 9 tot 10 november 1938 uitgebreid tot het Sudetenland! De Joden die in Tsjechië gebleven waren werden het onderwerp van wijdverspreide gewelddadigheden. De *Gestapo* en de SS mannen kwamen binnen! De Nazis ontsloegen 50.000 bedienden van de Tsjechoslowaakse spoorwegen, de postkantoren, de lokale administraties, allen om plaats te maken voor etnische Duitsers. De Duitssprekende zones van West- en Noord-Bohemen, Noord Moravië en Noord Silezië, werden ingevoerd in het Duits Rijk. Daarna werd de streek genoemd de Rijksregio Sudetenland. Zuid-Bohemen werd een deel van Beieren. Zuid-Moravië werd opgenomen in het vroegere Oostenrijk.

De Nazis benoemden Henlein tot Rijkscommissaris, onder het Rijksministerie van het Binnenland. Nieuwe ambtenaren werden aangetrokken uit Duitsland om de posten in te vullen in de regionale en lokale administraties, vacant gelaten door de Tsjechen en de Joden. De Sudeten Duitsers werden natuurlijk lid van de Nazi Partij en van de SA. Hun vroegere associaties werden opgedoekt en ingevoerd in de Nazi organisaties die beheerd werden vanuit Berlijn.

Ongeveer 20% van de Tsjechische industriële productie lag in de thans geannexeerde regionen. Ze werden snel ingebracht in de Duitse oorlogsvoorbereidingen. I.G. Farben, Carl Zeiss Jena en Duitse banken maakten beduidende aanwinsten. Ongeveer 400.000 Tsjechen bleven wonen in de geannexeerde zones. Maar de Tsjechische taal werd verboden, scholen werden gesloten, en associaties moesten stoppen met werken.

De overeenkomst van München gaf een teken aan andere landen om stukken van Tsjechoslowakije op te eisen. Op 30 september 1938, vroeg de Poolse militaire Regering de overdracht van de streken rond Teschen, waar een talrijke Pools-sprekende bevolking woonde. De Tsjechen gingen daarmee akkoord, en Poolse troepen marcheerden het land in op 2 oktober 1938. Die streken werden snel gepoloniseerd! Ondertussen werden anti-Joodse maatregelen ingevoerd in Hongarije, Roemenië en Polen. Polen behield nog steeds haar corridor naar Danzig. De overheersende bevolking van Danzig zelf had zich gevoegd bij de Duitse zaak, en dat had ook de havenstad van Memel, die voordien overhandigd was aan Litouwen. Hitler wou die streken en steden terug naar Pruisen en Duitsland zien komen. Hongarije onder Admiraal Horthy wou ook wel een stuk land dat Magyar meerderheden kende. De Hongaren begonnen daarover te onderhandelen met de Tsjechen.

Op 7 oktober 1938 vormden de leiders van de Slovaakse politieke partijen hun eigen autonome regio met een eigen regering. Officieel bleven de Slovakken nog in de rompsstaat die overgebleven was na de Akkoorden van München. Later echter, creëerden de Slovaakse autoriteiten van Bratislava een eigen staat van één partij. Ze forceerden hun ideeën op de bevolking door een militaire macht te gebruiken, de zogenaamde *Klinka Garde*. Dit leidde tot een snelle verslechtering van de relaties tussen de Tsjechen en de Slovakken. Ze twistten over het probleem van de verdeling van hun financiële reserves en bronnen.

Ten slotte bezetten de Tsjechische troepen Bratislava op 10 maart 1939. De Slovaakse leiders vlogen naar Berlijn en kregen daar de keuze om ofwel de volledige onafhankelijk te eisen onder de bescherming van Duitsland, of opgeslorpt worden door Hongarije. De Slovakken kozen voor hun onafhankelijkheid onder de bescherming van Duitsland. Op 14 maart 1939 bijgevolg, verklaarde de Slovaakse Regering de onafhankelijkheid van het land. Op de 15^{de} maart al, vroegen haar leiders officieel de bescherming van het Duits Leger tegen het Tsjechisch Leger. Duitse kanonboten op de Donau namen doel op de regeringsgebouwen van Bratislava.

In die Slovaaks-Tsjechische confrontatie, reisden Emil Hacha, de President van Tsjechoslowakije en zijn Minister van Buitenlandse Zaken, Frantisek Chvalkovsky naar Berlijn om besprekingen te houden met Hitler. Hitler was een film aan het bekijken, dus moest Hacha maar wachten. Wanneer Hitler de Tsjechische ministers zag, begon hij direct te schreeuwen en te dreigen. Hij bedreigde de Tsjechen met bombardementen. Hacha werd ziek. Hij viel zelfs een tijdje flauw. Hij telefoneerde naar Praag, en beval zijn troepen niet te schieten

op de invallende Duitse troepen. Hij ondertekende een document om een Duits Protectoraat te maken van het land. Dat gebeurde in de morgen van 15 maart 1939. Om 06h00 die dag, staken Duitse soldaten de Tsjechische grens over. De samengelopen mensen in Praag jubelden voor Hitler. Maar andere Tsjechen staken hun vuist op als teken van uitdaging. In de late namiddag kwam Hitler aan per trein en dan per auto. De Tsjechische soldaten bleven in hun barakken, en gaven hun wapens en uitrusting af aan de Duitsers. Hitler verbleef nadien in het Hradschin Kasteel van Praag, de symbolische zetel van de Tsjechische soevereiniteit. Hij stelde het Tsjechisch Protectoraat van het Derde rijk in.

Op 16 maart 1839 las von Ribbentrop het decreet voor op Radio Praag, om te verklaren dat de overblijvende Tsjechische streken voortaan genoemd werden het *Rijksprotectoraat van Bohemen en Moravië*. Democratische instituties zoals het Tsjechisch Parlement, werden afgeschaft. Een minimum van Tsjechische administratie bleef in plaats, met Emilie Hacha als President, met een Eerste Minister en een Comité van Nationale Solidariteit met 5 personen, onder hem. De 400.000 Tsjechische Staatsambtenaren bleven in functie, hoewel ondergeschikt aan slechts 2.000 administratoren overgebracht vanuit Duitsland. De gerechtshoven ook bleven in functie, doch slechts geldig wanneer de behandelde gevallen niet gedekt werden door regels van het Derde Rijk. De Tsjechen kregen niet het Duits burgerschap. De Tsjechen durfden de Duitsers niet te beledigen. Hun volgende rechtervleugel regeringen onderdrukten de Communisten en de Sociaal Democraten.

Een derde autonome regio werd in het oosten gecreëerd, genaamd Carpatho-Ukraië. De Duitse consul oefende daar een dominante invloed uit. De nationale minderheden werden er onderdrukt. Het Ukraiëns werd de enige toegelaten taal gemaakt. Op 7 december 1938, ondertekenden Duitsland en dit Carpatho-Ukraië een verdrag voor de economische samenwerking. Het Derde Rijk won zo de algemene controle over de minerale bronnen van grondstoffen van dit land.

De Roemeense Regering stelde haar vriendschap voor met Duitsland. Koning Carol II volbracht dan een coup tegen zijn eigen ministers.

Op 2 november 1938, drukten de Italiaanse autoriteiten een regeling op, met de overeenkomst van de Duitse Regering. Hongarije kreeg 12.000 km² land en 1 miljoen mensen, onder wie ook 200.000 etnische Slowaken. Groot Brittannië en Frankrijk werden niet betrokken in die transacties.

Tsjechoslowakije had belangrijke economische bronnen, zoals een belangrijke wapenindustrie, mineralen, ingenieurs, ijzer en staal fabrieken, glas en textielfabrieken, en zo verder. In de winter van 1938 tot 1939 was de economische toestand van het Derde Rijk verslechterd. Tsjechië bezat grote voorraden van geavanceerde militaire uitrustingen. De aanwinst van grote delen van de Tsjechische industrie was een aantrekkelijke winst voor de Nazis, en de bezetting van het Sudetenland had geleid tot de verdwijning van de ganse Tsjechoslowaakse Staat! De triomf van Hitler was eens te meer compleet!

De ware macht in Tsjechië werd gegeven door de Nazis aan de Rijksbeschermer Konstantin von Neurath, de vroegere Minister van Buitenlandse Zaken van Duitsland. Hitler voelde zich nog steeds dankbaar aan von Neurath voor zijn hulp in de oplossing van de München Crisis

van september 1938. De bevelvoerende generaal in Tsjechoslowakije werd Johannes Blaskowitz. Hij hield een gematigde koers. Zijn assistent was Hermann Frank.

Von Neurath beval al dadelijk de aanhouding van duizenden Communisten in Tsjechië, hoewel de meesten werden vrijgelaten na ondervragingen. De Duitse geëmigreerden, meestal Sociale Democraten, werden eveneens gearresteerd en ondervraagd. De meesten van hen werden naar concentratiekampen in Duitsland gezonden.

Daarna werden stappen genomen om de Joodse bevolking van Tsjechië te identificeren, en op hen ook de *Nürnberg Rassenwetten* toe te passen. Joodse bedrijven werden direct aangeslagen en hun bezittingen overgebracht naar Duitsland. De Nazis grepen de Tsjechoslowaakse goudreserves. In juni 1938, hadden de Britse autoriteiten hun toestemming gegeven om 800.000 onzen goud te verschepen van de London rekeningen van Tsjechoslowakije naar de nieuwe bezettingsautoriteiten in Praag. De Tsjechische economie was nu echter ondermijnd, en de niet-Joodse ondernemers niet vreemd aan het land. Bedrijven zoals Bata Schoenen en Skoda bleven verder produceren. Snel konden 30.000 Tsjechische arbeiders overtuigd worden om in het Derde Rijk van Duitsland te gaan werken. Toch kregen die Tsjechische arbeiders slechts een speciale en inferieure status. De Nazis moedigden de Tsjechische industrie aan om te exporteren naar Zuidoost Europa, en Duitsland alleen naar het westen.

Op 12 maart 1939 kreeg de Hongaarse regent Admiraal Horthy de vrije hand om de Carpatho-Ukraïense streken in Hongarije in te lijven. Hongarije was geïrriteerd door de Slovaakse Staat die haar onafhankelijkheid had bereikt onder Duitse bescherming, geruggesteund door de Duitse Nazi Regering. Op 16 maart zond Hongarije haar troepen de Carpatho-Ukraïne in. Slechts 552.000 inwoners daar waren echte Magyaren, maar de Hongaarse regering had besloten dat de streek tot Hongarije behoorde in haar historisch recht.

De beweging van de geannexeerde streken was nog niet beëindigd! Op 20 maart 1939, zei von Ribbentrop aan de Litouwse Minister van Buitenlandse Zaken die naar Berlijn geroepen werd, dat Duitse vliegtuigen Kovno (Kaunas) zouden bombarderen als de Litouwse regering de haven van Memel niet afstond aan Duitsland. De Litouwers konden slechts akkoord gaan. Duitsland en Litouwen sloten de overeenkomst af op 22 maart 1938. Hitler kwam aan in een Duits slagschip om de jubilerende Duitse massa te groeten.

De Duitsers in het Derde Rijk bleven bij al die annexeringen eerder onverstoord. Het kon hen niet veel schelen zolang een oorlog werd ontweken. En dat was tot nog toe het geval geweest!

De Invasie van Polen

De Britse Regering, geleid door de Eerste Minister Neville Chamberlain, had de Overeenkomsten van München steeds als bijna heilig beschouwd. De Britten wisten wat de Nazis wilden, of dat dachten ze toch.

Op 17 maart 1939, in een openbare redevoering, zei Chamberlain aan iedereen dat Hitler de wereld met brute macht wou overheersen. De dag nadien ging het Brits Cabinet akkoord om open besprekingen te voeren met de Poolse Regering, om te bespreken hoe best de Duitsers te weerhouden van een invasie van Polen. De Duitsers wilden de corridor van Danzig terug, die van hen werd afgenomen in het Verdrag van Versailles.

Groot Brittannië en Frankrijk verdubbelden hun inspanningen om te herbewapenen, zij het met tegenzin. Het nieuws van de Duitse bedreigingen op Polen werd gepubliceerd in de Britse en Franse pers. Chamberlain gaf een openbare garantie, zeggend dat wanneer de Poolse onafhankelijkheid zou bedreigd worden, Groot Brittannië het land zou verdedigen. De garantie was effectief enkel indien het Pools Leger gemobiliseerd moest worden om te strijden tegen een Duitse invasie. Het bericht moest de Duitsers afschrikken, en Chamberlain bleef hopen op vrede. Hij meende dat een onderhandelde regeling nog mogelijk was. Maar de garantie van de Britten miste geloofwaardigheid, want hoe kon Groot Brittannië, praktisch, Polen te hulp komen met troepen? Polen lag zo ver weg, over het Kanaal, en diep in het Europees Continent!

Hitler meende dat de Britse leiders ruggengraatloze nullen waren, terwijl de Poolse soldaten armoedig uitgerust waren en slecht geleid werden. In Berlijn, lanceerden de Nazis een propaganda campagne tegen de zogezegde hostile bedoelingen van Duitsland. De Duitse wensen waren zo blank en zacht als een lammetje! Von Brauchitsch, echter, had reeds een invasieplan opgemaakt, onder de codenaam *Geval Blank*, om klaar te zijn voor een invasie begin september 1939.

Op 20 april 1939, hielden de Nazis een indrukwekkende 5 uur durende militaire parade in Berlijn om de 50^{ste} verjaardag van Hitler te vieren. Met hen trokken ze de zwaarste artillerie mee die ooit getoond werd. Op 28 april kondigde Hitler formeel in de *Reichstag* de opschorting van het Niet-Agressie Pact met Polen van 1934 af, en ook de Marine Overeenkomst met Groot Brittannië van 1935. Begin april, informeerde von Weizsäcker de Polen dat de tijd van onderhandelingen over de Corridor naar Danzig definitief ten einde was. De Nazis en Hitler toonden hiermee iets van hun ware bedoelingen!

Op 23 mei 1939, zei Hitler aan Göring, Halder en Raeder, dat hij zich bewust was dat verdere successen niet konden gewonnen worden zonder bloedverlies. Niet slechts Danzig lag in de balans echter. Duitsland had levensruimte nodig in het oosten om meer veilige voedselvoorraden voor haar bevolking en om basismiddelen te bekomen voor haar industrie. Het was nodig bij de eerste gelegenheid Polen aan te vallen. Polen kon verslagen worden omdat het alleen was en zonder hulp. In de langere termijn, zei Hitler dat ook een oorlog met Groot Brittannië en Frankrijk toch onafwendbaar was. Maar Hitler zei ook dat Duitsland niet klaar zou zijn voor zulk een conflict in minder dan 5 jaar. De Duitse politiek was nu om Polen zoveel mogelijk te isoleren en zich ervan te verzekeren dat de komende militaire acties in Polen niet direct zouden leiden tot een algemene Europese Oorlog.

Op 22 mei ook, verhoogde Hitler de Duitse alliantie met Italië tot een *Pact van Staal*. Hij sloot niet-agressieve overeenkomsten af met Letland, Estland en Denemarken. Een verdrag van maart gaf Duitsland toegang tot de Roemeense olietoevoer tijdens een oorlog. Duitsland onderhandelde over de handelsverbindingen met Zweden en Noorwegen voor de levering van ijzererts.

Hitler realiseerde zich ook dat de welwillende neutraliteit van de Sovjet Unie vitaal zou zijn voor het succes in Polen. Op 6 juni 1939 stopte Hitler daarom zijn frequente diatriben tegen het Wereld Bolsjewisme. Von Ribbentrop begon in Moskau druk uit te oefenen om een formeel pact met Stalin en de Sovjets te bekomen. In een redevoering van 10 maart 1939, verklaarde Stalin dat hij niet te hulp van de westerse kapitalistische landen zou snellen tijdens een conflict

met Duitsland. Op 3 mei ontsloeg Stalin zijn Volkscommissaris voor Buitenlandse zaken, Minister Maxim Litvinov, een voorstander van beschaafde relaties met de westerse Europese landen. Stalin verving Litvinov met een man die een hardere lijn aanhield tegenover het westen, Vyacheslav Molotov. Litvinov ook, was een Jood, niet zo Molotov. In Duitsland vond Joachim von Ribbentrop hierdoor een nieuwe opening voor een overeenkomst betreffende Polen met de Sovjet Unie.

Stalin bevond zich in een moeilijke positie in 1939 ten gevolge de zuiveringen die hij doorgevoerd had onder zijn belangrijkste generaals. Hij had nu nog slechts weinig generaals over met directe ervaring van de oorlogsvoering. Hij realiseerde zich dat de voorbereiding van de Sovjet Unie voor een oorlog jammerlijk bleef. Stalin wist af van de bedoeling van Hitler om Polen in augustus of september 1939 aan te vallen. Onderhandelingen om de Duitse-Sovjet handelsrelaties te verbeteren hadden gefaald, maar werden opnieuw opgenomen. In het begin van augustus, hadden von Ribbentrop en von Weizsäcker, met toestemming van Hitler, plannen opgesteld voor een gezamenlijke opdeling van Polen met de Sovjets.

Op 21 augustus 1939, ging Stalin akkoord met de dringende vraag van Hitler voor de afsluiting van een formeel en mutueel non-agressie pact. Op de 23^{ste} augustus was von Ribbentrop in Moskau. De Sovjets ondertekenden inderdaad een non-agressie pact. Hitler had dit nodig om een uitbreiding van de aanvallen op Polen in een grotere Europese Oorlog thans te vermijden. In dit pact lieten geheime clausules toe invloedssferen toe te kennen in Oost-Centraal Europa voor de beide landen. Stalin zou de oostelijke delen van Polen overnemen, met Letland, Litouwen en Estland. Hitler kon de westelijke delen van het land houden. Voor Stalin leek dit een opportuniteit om grote delen van Polen in handen te krijgen. Het pact verleende hem niet enkel enig respijt, het opende ook het vooruitzicht voor hem om Duitsland, Frankrijk en Groot Brittannië een oorlog onder elkaar met ongetwijfeld onderlinge vernietiging te laten uitvechten. Stalin verklaarde zich eveneens akkoord Duitse politieke vluchtelingen in de Sovjet Unie uit te leveren. Duitse burgers werden daartoe gevangen genomen door de Sovjet Staats Politie en overgedragen aan de *Gestapo*. Onder die mannen die nu gearresteerd werden, bevonden zich tevens 1.000 tot 1.200 Duitse Communisten!

Veel Communisten in andere landen voelden zich verraden door Moskau! En in de voorste tuin van het *Bruin Huis* in München, het Hoofdkwartier van de Duitse Nazi Partij, werd de ruimte bedekt met partijbadges van leden, weggeworpen in walging door vergramde NSDAP leden. Alfred Rosenberg, de grote anticommunist, blameerde in het openbaar de ambities van von Ribbentrop. Anderen in Duitsland begrepen natuurlijk wel dat de toenadering tot de Sovjet Unie slechts een zaak was van de tactiek van de partij en een niet meer dan een tijdelijke overeenkomst.

In het Duits-Sovjet Pact van 1939, verbonden Duitsland en de Sovjet-Unie zich ertoe binnen de 10 jaar geen oorlog onder hen te beginnen. Ze zouden disputen door onderhandelingen oplossen, en de gezamenlijke handel opdrijven. Hitler, zowel als Stalin, wist wel dat dit pact geen 10 jaar kon en zou duren. In de feiten duurde het pact slechts 2 jaar! Maar de grenzen tussen de Duitse en Sovjet invloedssferen bleven permanent, en de Sovjet bezetting van de Baltische Staten duurde zelfs tot aan het einde van de 20^{ste} eeuw!

De invasie van Polen werd bepaald op 26 augustus 1939. Van mei 1939 af, begon in Duitsland en in Polen zelf een haatcampagne tegen de Poolse Staat. De etnische Duitse inwoners van het land leken in constant, dodelijk en stijgend gevaar voor gewelddaden in Polen te moeten leven. De verhalen tegen de Polen waren niets meer dan groteske, onware overdrijvingen. Tevens provoceeden ook de Nazis in Danzig de Poolse autoriteiten en veroorzaakten ze incidenten. Dit was een campagne zoals diegene die voorafgegaan was aan de invasie van Tsjechoslowakije! Ze had als gevolg dat de grote meerderheid van de Duitse bevolking de Polen nog meer begonnen te verachten en te misprijzen.

Ondertussen geloofden de Duitsers dat Hitler een echt diplomatiek genie was. Ze geloofden zijn verzekeringen als was hij een man van de vrede! Op 11 augustus 1939, besprak Hitler de zaak zelfs met de Liga der Naties. De Hoge Commissaris van de Liga, Carl Burckhardt, ontmoette Hitler op de Obersalzberg. Hitler zei hem bereid te zijn om weer te onderhandelen met de Britten. Maar hij schreeuwde dat hij Polen volledig zou vernielen als de Poolse regering weigerde zijn eisen in te willigen. Van hun kant, waren de Polen dan vast besloten om eender welke soort van overeenkomst te weigeren.

Op 23 augustus zond Chamberlain een brief naar Hitler, aan Hitler overhandigd door de pro-Duitse Britse Ambassadeur Sir Neville Henderson. Twee dagen later gaf Hitler aan Henderson een vage, algemene overeenkomst met Groot Brittannië, zodat de Poolse kwestie kon afgesloten worden met een gelijk. Uiteindelijk werd Hitler toch verkeerd bevonden. De oorlog kwam er inderdaad. Hitler had gehoord van de militaire overeenkomst tussen Groot Brittannië en Polen. Hitler wendde zich tot Göring. Een vriend van Göring, de Zweed Birger Dahlerus werd naar London gezonden. Op 28 augustus 1939 leverde Henderson het Brits antwoord af. De Britse regering wou wel vredevol onderhandelde Duits-Poolse grenzen garanderen, en de terugkeer van Duitse overzeese kolonies ondersteunen, maar ze bleef bereid om Polen met de wapens te steunen, mochten de Duitsers het land binnen vallen.

Op 24 augustus 1939 hadden de Duitsers en de Sovjets hun pact ondertekend dat zorgde voor de verdeling van Polen langs een vooraf overeengekomen demarcatielijn. De grenzen werden gedetailleerd in een nieuw verdrag van 28 september. Wanneer het Duits Leger Polen aanviel, viel ook het Rood Leger Polen aan vanaf de oostelijke kant en de Sovjet Unie bezette eveneens grote delen van het land!

Von Ribbentrop had begin augustus Graaf Ciano op de hoogte gebracht van de geplande invasie van Polen. Dit werd dadelijk een grote zorg voor Mussolini, ondanks de Duitse verzekeringen in het *Pact van Staal*. Op 24 augustus dan, schreef Hitler een persoonlijke brief naar Mussolini, vragend naar Italiaanse steun. Tegen dan waren de Duitse luchthavens reeds gesloten, de jaarlijkse Nürnberg Partij Rally afgelast, en voedsel rationering ingesteld met effect vanaf 27 augustus. Mussolini zei aan Hitler dat Italië zich niet in een positie bevond om enige militaire hulp aan Duitsland te geven in de eventualiteit van een oorlog. Hitler stopte dan de marsbevelen. De invasie kwam tot een halte, vóór de Duitse troepen de Poolse grens bereikten. Hitler aarzelde een laatste maal!

In een laatste inspanning om de neutraliteit te verzekeren voor Groot Brittannië en Frankrijk, sprak Hitler opnieuw met Henderson. Maar de Duitsers weigerden wat dan ook te doen om de

Britse houding te kunnen veranderen. Hitler stelde wel voor een plebisciet te houden in de corridor van Danzig. In de nacht van 30 augustus 1939, kwamen von Ribbentrop en Henderson zelfs bijna slaags over de zaak! Op 31 augustus had Hitler zijn aanbod ook over de radio laten uitzenden, de Britten en de Polen de blaam gevend voor de weigering ervan.

De Duitse Nazis stelden dan zelfs een gespeelde aanval voor van vermomde SS mannen op het Duits radio station van Gleiwitz in Opper-Silezië. Het werd voorgesteld als een Poolse, nogal bloedige aanval. De mannen die de aanval speelden, lieten anti-Duitse slogans achter tot ze terugkeerden en de site weer evacueerden. Andere dergelijke grensincidenten werden opgezet door SS mannen, gekleed als Poolse soldaten.

Op 1 september 1939 ook, opende het Duits Slagschip *Schleswig-Holstein* het vuur op het Pools garnizoen op de Westerplatte, een schiereiland in de monding van de Vistula, dat de ingang tot de haven van Danzig beheerste. Albert Forster, de Nazi Partij Regionale Leider, plaatste eerst Burckhardt onder huisarrest en gaf hem dan 2 uur de tijd om te vertrekken. Duitse strijdkrachten reden het Pools territorium in op 1 september 1939.

Hitler sprak tot de haastig verzamelde *Reichstag*. De vertegenwoordigers van het volk stemden om Danzig weer in het Derde Rijk te brengen.

De Britse Regering beval dadelijk de volle mobilisatie, op 31 augustus al, luchtaanvallen vrezend. Chamberlain dacht tot op dit laatste ogenblik dat een vreedevolle oplossing kon bereikt worden, zelfs nog toen de Duitse troepen Polen binnen stapten. Chamberlain aarzelde en vertraagde een beslissing. Zijn Secretaris voor Buitenlandse Zaken, Lord Halifax, bleef onderhandelen met de Franse Regering, met de Italianen en ook met Duitse diplomaten. Hij bereikte niets.

In de avond van 1 september, zei Henderson aan de Duitse Regering dat de conferentie, voorgesteld door de Italianen, gebaseerd op het voorstel van Hitler van 29 augustus, slechts kon plaats hebben als de Duitse strijdkrachten het vuur stopten en zich terugtrokken buiten de grenzen van Polen.

Op 2 september 1939 te 20h00 in de avond dan, stapte Chamberlain het *House of Commons*, het Lager Huis, in. Hij had geen antwoord ontvangen van Duitsland. De grote meerderheid van vertegenwoordigers in het Lager Huis waren er nu van overtuigd dat het Derde Rijk uit was om Europa, zo niet de ganse wereld, te domineren. Het was tijd om Hitler een halt toe te roepen! Een golf van furie steeg op in het Lager Huis. Chamberlain werd dan plots een oude, stotterende, verwarde man, met bevende handen. Later nog, vergaderden een meerderheid van leden van het Parlement met Chamberlain. Ze besloten dat hij een ultimatum aan de Duitsers zou moeten zenden.

Op 3 september dan, overhandigde Henderson de tekst van een Brits ultimatum aan het Duits Ministerie van Buitenlandse zaken. Het ultimatum stelde dat tenzij Duitsland een staakt het vuren begon en haar troepen terugtrok binnen de twee uren, Groot Brittannië en Duitsland in staat van oorlog zouden zijn. Het ultimatum sloot af om 11h00 's morgens. De Duitsers antwoordden in een lang, voorbereid document, dat Duitsland slechts de onrechtvaardigheid van het Verdrag van Versailles wou corrigeren. Duitsland gaf Groot Brittannië de blaam de Poolse agressie te hebben aangemoedigd. Frankrijk zond een ultimatum om 12h00. Duitsland verwierp ook dit ultimatum.

In Duitsland hadden de Legerleiders opgehouden hun voorbehoud met de algemene politiek van Hitler te formuleren. Er was niets, nu, dat de Britten of de Fransen konden doen om Polen te redden! De Duitse bevolking volgde slechts de feiten met gelatenheid. Ze toonden geen enthousiasme voor de oorlog die zou komen. Berlijn lag in stilte. Er was geen gejuich, er waren geen bloemen, geen oorlogshysterie. De mensen wachtten af in vrees en onbegrip. De vrees voor bombardementen op Duitse steden verspreidde zich.

De oorlog gelanceerd door Duitsland op 1 september 1939 was vanaf het begin een oorlog van raciale verovering, van onderdrukking van andere volkeren, en een oorlog van uitroeiing. Voor de Duitsers van 1939, waren de naoorlogse maatregelen en beperkingen die door het Verdrag van Versailles opgelegd waren aan Duitsland onfair, wraakroepend en veranderbaar mits enige matige opofferingen. Versailles was vernederend geweest voor de Duitse bevolking, maar niet dodend. Dat was veel meer risicovol dan wat grootmoedigheid tonen aan een volledig verslagen doch niet totaal geëlimineerde tegenstander. Alle Duitse politici hadden hun economische ondergang en hun miserie kunnen toewijzen aan de oorlogsschulden die moesten betaald worden, of aan de corridor van Danzig, eerder dan aan hun eigen ineptie van hun economische maatregelen en aan hun sociale instabiliteit. De ineenstorting van het Duits Leger werd gewijd met blaam aan de mensen die de soldaten in de rug gestoken hadden in het Vaderland, aan de Joden en aan de Communisten. Met die uit de weg, natuurlijk, zou voorzeker een tweede maal Duitsland uiteindelijk winnen! Versailles werd begrijpelijk beschouwd als een onrechtvaardigheid gedaan aan het Duits volk.

Het Fascistisch Italië was nu Ethiopië en Albanië binnen gevallen vóór zelfs 1 september 1939. Japan had toen ook al China overweldigd, wel twee jaar vóór de Duitse invasie van Polen. Hitler wist hoe bepaalde risico's te nemen, en ogenschijnlijk had hij mooie successen behaald. Waarom dan niet gokken over territoriums in Polen die voordien Duits waren geweest? Waarom niet gokken, winnen, en sommige veroveringen delen?

West Europa had thans een voorkeur voor vrije markten, en de privé eigendom, ook in de economie. Door de nieuwe technologieën te gebruiken zouden de Duitse militairen wel tegen hun vijanden kunnen optrekken met ongehoorde aantallen soldaten, aan hoge snelheid, om dood te zaaien op een massieve schaal en kracht om andere landen in de overgave te drukken. Europa had zich ook brutaal en onrechtvaardig gedragen tegen Duitsland! Duitsland kon zich nu draaien naar haar vijanden. Maar dacht iemand aan de hopen dode lichamen die een oorlog zou achterlaten?

Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak, had Duitsland geen realistisch idee gehad, noch enig ernstig globaal plan om haar vijanden te verslaan. Hitler had nu ook geen idee van hoe een oorlog te voeren waarin het zou moeten strijden tegen landen zoals de Verenigde Staten van Amerika, China, Indië, de Britse Commonwealth naties en de Sovjet Unie, samen met slechts de As Naties. Toch lanceerde Duitsland haar soldaten, piloten en mariniers tegen de wereld! Alle naties gaan ten oorlog, denkend dat ze hoe dan ook kunnen winnen. Niemand gaat naar de oorlog met het idee te verliezen. Hitler en de Nazis van Duitsland waren er van overtuigd dat ze ditmaal, de tweede maal, ze niet de fouten van de vroegere generatie zouden maken. Hitler dacht aan zijn non-agressie pact met de Sovjet Unie, aan een langzaam en temporiserend Frankrijk, aan een geïsoleerd en onvoorbereid Groot Brittannië, en aan de nog steeds neutrale

Verenigde Staten van Amerika. Hij meende verzekerd te hebben dat hij slechts één vijand telkens tegelijk moest bestrijden.

Hitler vreesde dus niet! Geen man of vrouw op aarde kon zich ingebeeld hebben wat het resultaat zou zijn. Gedurende een ogenblik was hij zelfs verrast geweest dat de zwakke Geallieerden en de geïsoleerde Britten op hun eiland de oorlog hadden verklaard over Polen. Was niet het lot van Polen steeds al geweest om in stukken te worden gesneden? Was het al niet al minstens 4 maal in haar recente geschiedenis opgedeeld, en dat zonder harde protesten vanwege de westerse landen? Hitler begreep toen niet goed waarom dan, plots, Groot Brittannië de oorlog had verklaard, en ook niet waarom Frankrijk gevolgd was. De Nazis deden zelfs pamfletten neervallen over Groot Brittannië om het Brits volk te overtuigen dat de verdwijning van Polen toch niet een rechtmatige oorzaak voor een oorlog kon zijn!

Het Duits Leger viel Polen binnen met 60 divisies en 1,5 miljoen soldaten, die volgden op 5 gepantserde divisies die elk met ongeveer 5.000 soldaten per divisie van elk 300 tanks aanvielen, en met 4 gemotoriseerde divisies. De infanterie divisies vielen aan met ongeveer 5.000 soldaten per divisie, meer dan men zou kunnen verwachten in eender welk Leger. De Duitse *Luftwaffe* zond 897 bommenwerpers, 426 jagers en meerdere andere soorten van verkenningsvliegtuigen en transport vliegtuigen in de Poolse hemelen. Polen had 1,3 miljoen soldaten om weerstand mee te bieden, doch weinig tanks en verkenningsstroepen. Het land had slechts 154 bommenwerpers en 153 jachtvliegtuigen, ongeveer 100 anti-vliegtuig kanonnen. Het Pools Leger probeerde de Duitse aanval af te slaan, maar kon dat niet. Hun strijdkrachten leken te zwak. De Duitse troepen wisten al hoe een *Blitzkrieg* uit te voeren, een snelle, alles vernietigende invasie. Het hoofdkwartier van Hitler werd geplaatst in een gepantserde trein in Pommeren, en later in Opper-Silezië. Wanneer Polen veroverd werd, werden geen parades of redevoeringen gehouden te Berlijn.

Op 17 september al vluchtte de Poolse Regering naar Roemenië. Op 30 september vormden een aantal Poolse diplomaten een Poolse Regering in ballingschap in London. In dezelfde maand arresteerde de Poolse Regering tussen 10.000 en 15.000 etnische Duitsers in hun land. Ongeveer 2.000 van die mannen werden doodgeschoten of ze stierven van uitputting in opgelegde marsen. Ongeveer 300 van hen werden in Bromberg gedood, toen daar een opstand tegen de Duitsers begon.

Op 6 oktober 1939 gaven de laatste Poolse militaire eenheden zich op. De Poolse verliezen waren ongeveer 70.000 soldaten gedood tegen het Duits Leger en 50.000 gedood tegen de Sovjet Russen. De Polen leden 133.000 gewonde verliezen tegen de Duitsers in de aanvallen en een ongekend aantal tegen de Russen.

De Duitse eenheden maakten 700.000 Poolse gevangenen, en de Russen ongeveer 300.000. Ongeveer 150.000 Poolse soldaten ontsnapten en kwamen uiteindelijk vooral in Groot Brittannië aan.

De Duitse verliezen bedroegen ongeveer 11.000 soldaten gedood en 30.000 gewond, met 3.400 die gemist werden na de acties. De Sovjet Russen verloren slechts 700 soldaten gedood en 1.900 gewond. Ongeveer 300 Poolse bepantserde voertuigen werden vernield, 370 kanonnen gingen verloren en 5.000 andere soorten van voertuigen.

De Duitse leiders misprezen de Polen. *Polenwirtschaft* was een gewone term voor chaos en inefficiëntie, voor Poolse warboel in de economie. Het doel van de Nazis was het land te ontdoen van het volk en er Duitsers in te plaatsen. De Slaven zouden herleid worden tot slaafarbeiders en leveranciers van voedsel voor hun Duitse meesters. Duitsland won met de invasie ongeveer 10 miljoen mensen, meer dan 80% van hen Polen.

Het hart van Polen werd dan door de Duitsers de *Algemene Regering* genoemd, en geplaatst onder Hans Frank. Frank was de expert voor wetzaken van de Nazis. Hij was thans de Rijkscommissaris voor Justitie, en het hoofd van de *Rijks Advocaten Liga* van de Nazis. Polen werd niets meer dan een kolonie, buiten de wetten van het Derde Rijk. De inwoners werden beschouwd als staatloos, zonder rechten. Frank handelde als de Generale Gouverneur. Het hoofd van de milities in het bezette Polen was Ludwig von Alvensleben, die adjudant was van Heinrich Himmler. Hij was een etnische Duitser, leider van de zelfbescherming militie onder SS leiderschap.

Vóór de invasie, hadden Duitse officiers tot de troepen gesproken om de brutaliteit en de submensheid van de vijand te benadrukken. Polen waren verraderlijk, laag, mentaal dom, lafhartig, fanatisch, ze woonden in stinkende hollen in plaats van in deftige huizen. Ze waren onder de invloed gekomen van het Jodendom. Alles in hun land was vuil en bedorven, de huizen vochtig en lelijk, van potten tot lappen. Het beste wat men met een dorp kon doen was het afbranden. Van september 1939 af doodden de SS Strijdmachten, de Poolse politie eenheden, doch ook etnische Duitse paramilitairen en de reguliere Duitse soldaten doodden burgers overal in Polen.

Het was geen wonder dat de weerstand in Polen groeide. Op 30 mei 1940, voerde Hans Frank een pacificatie actie uit waarin 4.000 Poolse weerstanders en intellectuelen, van wie de helft al gevangen was genomen, gedood werden. Meer dan 3.000 Polen werden veroordeeld voor criminele feiten. De bezetting van Polen kwam hard aan voor de Polen. In totaal, in de laatste drie maanden van 1939, werden ongeveer 65.000 Polen vermoord, dikwijls in massa executies van burgers.

Veel Polen werden aan het werk gezet in Duitsland. In de vroege maanden van 1940, vroeg het Rijks Voedsel Ministerie een miljoen Poolse arbeiders voor de economie van het Derde Rijk. In februari 1940 werkten al ongeveer 295.000 Polen, meestal oorlogsgevangenen, als arbeiders in Duitsland. Tegen de zomer van 1940, waren zij al met 700.000 mannen! In 1941 werden verdere 300.000 Polen naar Duitsland gezonden om er te werken, zodat rond 1 september 1941, inderdaad 1 miljoen Polen aan het werk waren in Duitsland.

Polen werd geplunderd tijdens de Duitse bezetting. De Duitsers namen gewoon wat ze wilden. Hans Frank zelf nam het landgoed van de Potocki aristocratische familie in beslag als zijn landelijke residentie. Hij bouwde een imitatie van het *Berghof* van Hitler in de heuvels nabij Zakopane.

Plundering en in beslagnames naar wil werd endemisch in Polen! De bezettingstroepen hadden het recht daartoe. De Duitse decreten van 27 september 1939, 5 oktober en 19 oktober van dat jaar lieten alle confiscaties van Poolse eigendommen toe! Op 17 september 1939 creëerden de Nazis een centraal agentschap, de *Haupttreuhandstelle Ost*, die moest dienen als hun hoofdkantoor van de Beheerders van het Oosten, de administratie van de geconfisqueerde ondernemingen. Rond juni 1941, waren al de helft van alle Poolse ondernemingen en 1/3^{de} van de landelijke eigendommen overgenomen door de Duitsers. Alle metalen werden overgebracht

naar Duitsland. IJzeren en stalen relingen, hekkens, tuinpoorten, en zelfs sauspennen werden verzameld om gesmolten te worden en gebruikt in de Duitse wapenindustrie.

De roof van Polen was zo erg, dat Walther von Brauchitsch, de opperbevelhebber van het Duits Leger, de Duitse officiers verweet voor hun roofzuchtig gedrag in Polen. Hij noemde hun acties in Duitsland zelfs *Landsknechtmanieren*! Oudere legerofficieren namen maatregelen tegen SS eenheden, waarvan ze meenden dat die de wetten en conventies van de oorlog braken wat daarom moeilijkheden veroorzaakte bij de Polen achter het front.

Een voorbeeld daarvan was General von Kuchler, de bevelhebber van het 3^{de} Leger. Hij deed mannen naar de Krijgsraad roepen die 50 Joden gedood hadden. Maar Hitler publiceerde een amnestie decreet voor misdaden begaan 'uit bitterheid tegen de gruwelijkheden begaan door de Polen tegen Duitse soldaten.' De meest openlijke kritieken tegen de maatregelen van de bezetting kwamen van Kolonel Generaal Johannes Blaskowitz, de operationele opperbevelhebber, in laat oktober 1939. Toch eindigde het militair bestuur op 26 oktober 1939, en de autoriteit ging over in de handen van de burgerlijke administratie voor de bezette gebieden. Blaskowitz zond een verslag naar Hitler van de misdaden en gruwelijkheden begaan door de SS en de politie eenheden. Hij veroordeelde het doden van duizenden Joden en Polen als zijnde tegen-productief. Hitler verwierp die scrupules die hij kinderlijk noemde. Blaskowitz verloor zijn bevel in mei 1940.

Het Duits Leger nam ongeveer 700.000 oorlogsgevangenen in Polen. Er deden zich meerdere gevallen voor van bewakers die Poolse gevangenen neerschoten om weerstand te hebben geboden aan het Leger. Schattingen gaan van 16.000 Poolse burgers zo gedood door de kogel, tot 27.000 mensen!

Een nieuwe Orde in het bezet Polen

Polen werd beschouwd door de Nazis als een kolonie om te bezetten, waarin de vanuit een rassenperspectief inferieure inheemse bevolking zou moeten verwijderd worden van de gronden op één of andere manier, om plaats te maken voor het invallend Aisch meesterras. Het *Ras en Nederzetting Bureau* van de Nazi Partij was opgezet onder Walther Darré op 7 oktober 1939. Hitler had ondertussen ook Heinrich Himmler benoemd tot Rijkscommissaris voor de Versterking van het Duits Ras. In een decreet van Hitler gepubliceerd op 7 oktober 1939, droeg Hitler aan Himmler op om

- Al de etnische Duitsers die het recht hadden terug te keren naar het Rijk, ook terug naar Duitsland te brengen.
- De slechte invloed van de niet-Aische delen van de bevolking die een gevaar vormden voor het Rijk en de Duitse gemeenschap te elimineren.
- Nieuwe Duitse kolonies te vormen door nederzettingen te bevorderen en te creëren.

In de eerste helft van december 1939, werden ongeveer 88.000 Polen aangehouden in Posen. Ze werden naar Duitsland gezonden als verplichte arbeiders. De deportatie gebeurde in de winter! Begin 1941, waren al 365.000 mensen gedeporteerd van Posen. Meer dan 1 miljoen mensen in totaal werden uiteindelijk betrokken in die actie, en 1/3^{de} onder hen waren Joden. Himmler deporteerde meer dan 260.000 Polen van het *Wartheland*, de territoriums van Poznan,

Lódz, Craców, territoriums in het westen van Polen, naar Duitsland. Duizenden Poolse kinderen werden bruikbaar gedacht voor Verduitsing. Zij werden naar speciale kampen in Duitsland gezonden. Ze kregen Duitse namen en Duitse identiteitspapieren. Ze moesten cursussen Duits volgen en hoorden de rudimenten van de Nazi ideologie. De Regionale Leider in het Danzig van West Pruisen heette Forster. 600.000 nieuwe aanvragen voor Verduitsing werden behandeld in Danzig. Dit ook was een project voor willekeurige Verduitsing.

De twee grootste delen van Duits bezet Pools gebied waren toen de *Algemene Regering in Polen* onder Hans Frank als Gouverneur Generaal en het *Wartheland*. De *Generale Regering* was een ruwe driehoek waarin de omgeving van Warschau lag, Lublin en Craców.

De Polen daar waren expliciet uitgesloten van de bescherming van de Duitse Grondwet en de andere Duitse wetten. Een Pool had slechts één plicht: te werken en zich goed te gedragen. Hij of zij was onderhevig aan harde straffen, aan opsluiting in arbeidskampen, en hij of zij kon de doodstraf krijgen. Beroep was niet mogelijk! Polen waren slechts burgers van tweede klasse, geduwd in lagere posities. Hen werd bevolen aan de kant te gaan staan en hun hoed af te nemen wanneer Duitsers in de straat wandelden, en ze moesten Duitsers dienen in winkels en op markten.

In het *Wartheland* was slechts 7% van de bevolking van etnisch Duitse oorsprong. Poolse scholen, theaters, museums, nieuwsbladen, Poolse culturele instellingen, enz., werden gesloten. Het gebruik van de Poolse taal was verboden. Aan Poolse mensen werd verboden grammofonen en camera's te gebruiken. Ze mochten niet naar Duitse theaters gaan. De straatnamen werden verduitsd.

Aanvallen gebeurden ook op de Katholieke Kerk. Ongeveer 1.700 Katholieke Poolse priesters werden naar Dachau gezonden. De helft van hen overleefde de gevangenis niet. De Parochiale Katholieke Kerk werd min of meer buiten de wet gesteld in het *Wartheland*. Poolse muziek, zoals van Chopin, werd verboden. Hogescholen werden gesloten. Leerboeken werden verbrand. Poolse schrijvers, kunstenaars, muzikanten en intellectuelen werden mishandeld en gedood. Op 27 oktober 1939, werd de burgemeester van Warschau aangehouden en later geëxecuteerd. Iets later nog, op 6 november, werden 182 leden van de academische staf van Craców gearresteerd en doodgeschoten. Iets later, op 6 november, werden 182 leden van de academische staf van de universiteit van Craców aangehouden en naar het Sachsenhausen concentratiekamp gezonden.

In 1939 reeds, werden meerdere duizenden etnische Duitsers overgebracht naar de *Generale Regering*, en velen getransporteerd van zones gecontroleerd door de Sovjet Unie, onder een reeks overeenkomsten onderhandeld met Himmler. Van maart 1941 af, werden 400.000 Polen uit hun huis gezet zonder gedeporteerd te worden. Duitsers kwamen dan Polen binnen en het *Wartheland*: 136.000 tot 150.000 van de Baltische Staten, 30.000 van de *Generale Regering*, 200.000 van Roemenië. Tegen 1943, hadden 408.000 etnische Duitsers zo een nederzetting gevonden in het *Wartheland*, en zelfs 74.000 in het oud Rijk. Meer dan 1.500 doorgangskampen werden geclassificeerd van zeer bruikbaar tot etnisch of biologisch onbruikbaar. Het programma van de nederzettingenpolitiek vorderde zeer langzaam! Maar ze bestond wel degelijk. Rond december 1942 hadden dergelijke nederzetters reeds 20% van alle ondernemingen in de geannexeerde Poolse territoriums overgenomen. Zelfs families van wie de echtgenoot had gedeserteerd van het Duits Leger werden verzameld in de Franse Lorraine streek en naar Polen gezonden als nederzetters. De eigendommen van meer dan 110.000 Polen werden met gebruik van macht aangeslagen in de Lublin regio. Meer dan 45 dorpen in de

Zamosc zones werden leeg gemaakt voor inkomende Duitsers! De stad van Szczepleszyn werd officieel verklaard een Duitse nederzetting zone te vormen en ze werd verlaagd tot de status van dorp. Het programma voor de Verduitsing van de *Generale Regering* bereikte nooit haar einde, zo reusachtig was de taak.

De Polen, zoals beschouwd door de Duitse bezettingsleiders, waren tweede klasse burgers die konden gebruikt worden voor opgelegde arbeid, en behandeld alsof hun leven helemaal niets betekende. Polen waren een miserabel, arm volk. Het volk was onbekwaam een eigen leefbare staat te vormen. Tevens, in de Duitse administratie, waren moord, diefstal, corruptie en omkoperij wijd verspreid. Joden konden dispensatie afkopen om de gele Jodenster niet te moeten dragen. Certificaten van Arische afkomst konden gekocht worden. Emigratie naar Italië kon wel geregeld worden.

Het hoofdkwartier van Hans Frank was in het Koninklijk Paleis van Craców. Zijn rivaal was de SS en de Politiechef voor het oosten, Friedrich Wilhelm Krüger. Frank terroriseerde de Poolse bevolking. Himmler zag zich uiteindelijk verplicht om een onderzoek in te stellen naar de corruptie van Frank. Frank had leden van zijn familie verrijkt met staatsfondsen en geplunderde eigendommen. Hij had twee pakhuizen vol gepropt met geplunderde dingen! Hitler werd razend kwaad. Frank werd verboden nog te spreken in het openbaar, en al zijn partij functies werden hem ontnomen. Krüger verving hem. Later, in 1943, werd Krüger weer vervangen door Frank. De corruptie duurde dan voort.

In Polen ontwikkelde zich een reusachtige zwarte markt. Die zwarte markt was vooral belangrijk in leveringen van voedsel. Het Duits Leger begon de varkens en ander vee te registreren in boerderijen. Ze bevalen dat die enkel konden geslacht worden voor het Duits Leger, en niet voor de lokale bewoners. De Duitsers plaatsten voedsel quota's op de boeren en ze straften diegenen die faalden om die quota's te vervullen. Van 1940 tot 1944 werd 60% van de Poolse productie van slachtvlees weggenomen om de Duitsers te voeden en 10% van de graanproductie. De Duitse prioriteiten waren om eerst de Duitse bezetters te voeden, daarna de Polen die werkten aan sleutel-installaties zoals de spoorwegen, en dan nog de Oekraïners en de Polen. Als er iets overbleef, dan kon dat aan de Joden gegeven worden. Rantsoenen toegewezen aan de Polen in bijvoorbeeld Warschau, gaven slechts 669 calorieën per dag, in vergelijking met 2.613 calorieën per dag voor de Duitsers en 184 calorieën per dag voor de Joden.

Onder de impact van hoge niveaus van geweld, van vernietiging en berovingen, desintegreerde de Poolse gemeenschap snel. Bendes dieven reden door het platteland. Collaboratie was wijd verspreid. De Duitsers terroriseerden de inwoners, plunderden de huizen, en verkrachtten vrouwen. Prostitutie verspreidde zich snel en meisjes leefden samen met Duitse soldaten voor voedsel. Venerische ziekten verspreidden zich ook, dronkenschap en gevechten verhoogden.

Dergelijke spijtige toestanden verspreidden zich eveneens in de Poolse zones bezet door de Russische Legers. Het Rood Leger hield nu meer dan 200.000 vierkante kilometer Poolse territorium, 13 miljoen mensen, en het had 200.000 Poolse gevangenen gemaakt. In deze streken leefden Poolse officieren, gevangenisbewakers, militaire politie, douane wachters, en andere, meer dan 15.000 mensen. In april tot mei van 1940, werden meer dan 4.400 van hen door de Sovjet Geheime Politie, de NKVD, meegenomen naar het Woud van Katyn nabij

Smolensk. De Sovjet Russen schoten de meesten van hen neer, of doodden hen op andere manieren in de kampen, samen met 11.000 zogezegde antirevolutionairen. Slechts 450 onder hen werden gespaard. Ongeveer 20.000 Poolse mensen werden gedood door de Sovjets. Die uitroeiing was deel van een grotere Sovjet campagne om de Poolse nationale cultuur te doen verdwijnen. Duizenden Polen werden nog elders afgeslacht door paramilitaire groepen in de Ukraïense en Belarus zones geannexeerd door de Sovjet Unie.

In de door de Sovjets bezette delen van Polen, werden ongeveer een half miljoen Polen gevangen genomen en velen onder hen werden gefolterd. Daarna begon een campagne van massa deportatie. Leden van niet-Communistische politieke partijen, Russische uitgewezenen, actieve leken leden van de Katholieke Kerk, vluchtelingen, aristocraten, landeigenaars, bankiers, bijna alle Poolse professionele mensen werden aangehouden en gedeporteerd! In totaal kregen ongeveer 1.5 miljoen mensen dit lot toegewezen. De Polen werden per trein in grote konvooien gebracht naar collectieve boerderijen in Kazakhstan en andere ver afgelegen locaties om er te werken. Tienduizenden Polen die werkten in pre-1940 fabrieken, en die vorige regeringen gediend hadden of die zich onwillig getoond hadden om zich te conformeren naar de ideologie van de bezetters, werden aangehouden en naar arbeidskampen in Siberië gezonden. Ongeveer 1/3^{de} van die mensen stierven. Het resultaat van de Russische bezetting was al even erg als dat van de Duitse bezetting!

Het Rijksveiligheid Hoofdkantoor

Op 27 september 1939 begonnen de Nazis hun politiediensten te reorganiseren voor de bezette gebieden. Ze vormden het *Reichssicherheitshauptamt*, het Hoofdkantoor van de Rijksveiligheid. Het bestond uit verschillende politie departementen en SS troepen die samen gebracht werden in één organisatie. Bij de oorsprong bestonden er zeven departementen in totaal. Het hoofd ervan was Reinhard Heydrich.

- Departementen I en II vormden de administratie van het Hoofdkantoor. Dit werd geleid door Werner Best, hoewel hij in 1940 reeds terzijde werd geschoven door zijn rivaal Heydrich.
- Departementen III en IV waren de Veiligheidsdienst van Heydrich, de eigenlijke *Sicherheitsdienst*.
- Departement V was de *Geheimer Staatspolizei*, de *Gestapo*, geleid door Heinrich Müller. Zij bestond uit 5 afdelingen. A was de afdeling Politieke Tegenstanders. B was voor de Kerken en de Joden. C was voor Beschermden Gevangennemingen, D voor de Bezette Gebieden en E voor contraspionage. Deze laatste afdeling werd geleid door Arthur Nebl.
- Departement VI was de Criminele Politie.
- Departement VII was voor Onderzoekingen van Tegenstand plegende Ideologieën, geleid door Frank Six.

Het *Rijksveiligheid Hoofdkantoor* kwam tussen in elke gebied waar Heydrich voelde dat een actieve, radicale aanwezigheid nodig was om het Nazisme te verdedigen, eerst en vooral in de radicale her-organisatie van het bezette Polen. Heydrich wou alle aristocraten elimineren, alle tegenstanders onder de Polen, en de Joden.

Om zijn doel in het bezette Polen te bereiken, had Heydrich 5 Taakgroepen of *Einsatzgruppen* georganiseerd, later verhoogd tot 7 op bevel van Hitler. De leiders van deze eenheden werden benoemd door een speciale administratieve sectie gecreëerd door Heydrich en geplaatst onder het bevel van Werner Best. De *Einsatzgruppen* of *Einsatzkommandos* werden geleid door seniore Veiligheidsdienst officieren en Veiligheidspolitie officieren. Velen van deze mannen waren behept met gewelddadige anti-Poolse gevoelens. De *Taakgroepen* bestonden uit ongeveer 2.700 mannen elk. Ze moesten vechten tegen alle elementen in vijandelijk gebied die ageerden achter de strijdende Duitse soldaten. Ze moesten strijden tegen iedereen die vijandig bleef tegen het Rijk en de Duitse overheersing. Ze moesten de leidende niveaus van de Poolse bevolking bestrijden.

Een voorbeeld van dergelijke leiders was Bruno Streichenbach, een SS Brigade leider geboren in Hamburg, de leider van *Taakgroep I* in Polen. Vooral Poolse politici, leidinggevende Katholieken, voorstanders van de Poolse nationale identiteit, werden uitgekozen en aangehouden.

De *Taakgroepen* hadden geen respect voor de menselijke waardigheid! Ze oefenden fysische misbruiken uit met sadistisch plezier en ze mishandelden hun vijanden. Ze aanzagen de Polen als niets meer dan verraderlijke ondermensen, die geen plaats hadden in door de Duitsers bezette gebieden en die bijgevolg geëlimineerd moesten worden.

De militaire administratie van Polen eindigde op 26 oktober 1939. Tegen die tijd waren 530 steden en dorpen tot op de grond afgebrand, en meer dan 16.000 Polen werden door de Duitse *Taakgroepen* geëxecuteerd.

Deel III. De Vincius in het Nazi Bewind

Anton Vincius

In 1935 was Anton Vincius, de eerste zoon van Julian Vincius en Charlotte Baraine, 16 jaar oud. Hij had bijna zijn gymnasium te Berlijn beëindigd en moest binnenkort kiezen hoe zijn studies verder te zetten aan de universiteit. Dat wou hij absoluut doen. Hij wou geen loopbaan als een professionele soldaat beginnen, en geen carrière binnen de NSDAP organisaties. Hij wist waar zijn vader vandaan kwam. Hij wou niets te maken hebben met de Nazi ideologie. Hij ook had nu een goed, hoewel geen volledig beeld van de verraderlijke, onmenselijke daden en gedachten van de Nazis. Hij verafschuwde die, was beschaamd om geboren te zijn in Duitsland, en wou ver weg vluchten van al de gruwelen die hij hoorde en kende.

Hij bleef tot zover onzeker over wat vervolgens te doen. Studies in geneeskunde trokken hem niet bepaald aan, niet met Hitler en de NSDAP in het bevel. Hij hield van avonturen en van fysieke oefeningen. Zijn hoofd was gevuld met het Germaans romantisme van de vorige eeuw. Hij begreep dat hij nooit de prachtige intellectueel kon worden zoals zijn vader was. Hij vergat zelfs dat zijn vader ooit zo jong als hij was geweest, en toen ook nog niet wist wat hij moest en kon doen.

Terwijl het aan het gymnasium leerde, was hij lid geweest van een gymnastische vereniging. Driemaal per week, in de avonden en een deel van zijn weekends, had hij deelgenomen aan de oefeningen van de sportvereniging. Hij liep, zwom, deed mee aan de oefeningen van de gymnasten, ontwikkelde zijn borst en spieren, en leerde te worstelen met de andere leerlingen. De gymnasten organisatie waar hij lid van was, maakte natuurlijk deel uit van de grotere organisatie van de *Hitler Jugend*, maar geen uniformen werden gebruikt. De meisjes en jongens namen ook niet deel aan de massa demonstraties van de NSDAP, en geen NSDAP leden kwamen Nazi ideeën gans de tijd prediken. Anton dacht nauwelijks dat hij lid was van de nationale organisatie van Baldur von Schirach onder het aegis van Adolf Hitler. De groep waar hij deel van uitmaakte benadrukte wel de fysieke sterkte van de jongens en de Germaanse algemene gezondheid, maar drukte ook niet de affiliatie van het groter *Hitler Jugend* programma op.

Anton scherpte zijn spieren aan. Hij liet zich bewonderen door de meisjes die hij ontmoette, en werkte zijn energie en enthousiasme uit in jong te zijn en gezond, samen met alle soorten van vrienden van alle sociale achtergronden. Dat was wat zijn vader had gewenst. Tijdens de weekends, wanneer hij thuis was, nam hij de trein naar de Vincius Villa te Hubertushöhe, liep langs het meer en in de bossen, roeide heel wat met zijn oudere zuster en met zijn broer Maxim, en zeilde op het water. Hij maakte zich weinig zorgen over de toekomst, en was niet buitengewoon geïnteresseerd in de Duitse blonde schone wanneer die hun interesse in hem duidelijk toonden. Hij was een jongen die leefde in het huidige ogenblik, onbezorgd over geld en over wat hij zou doen het volgend jaar. Hij hield zeer van Hubertushöhe, van het gebeid rond Storkow, de wouden en de meren, alles wat lag ten zuidoosten van *Berlin-Mitte*.

De vader en moeder van Anton, Julian en Charlotte, waren een stralend koppel. Julian zelf kon niet nog meer Pruisisch van houding zijn dan hij al was. Charlotte was een buitengewone schoonheid, op natuurlijke wijze haar Parijse, Franse elegantie ten toon spreidend. Beide hielden hun hoofd hoog. Ze hielden van schoonheid veel meer dan van brutaliteit en perversie.

Ze namen ook dikwijls hun jeugdige zonen en dochter mee naar het theater, de cinema, of naar diners in Berlijn. Hun gewoonlijke plaats om naar uit te gaan in de avond was het Hotel Adlon. Ze hadden daar soms slechts een snelle hap en een drankje, maar ze genoten van het verschil in omgeving. De kinderen leerden er hoe zich te gedragen, rustig te blijven en hun ogen te openen naar de mensen. Ze werden opgevoed in elegantie en in mooie omgevingen. Ze deden eer aan hun ouders in de betere kringen van Berlijn, steeds een beetje verrast en onder de indruk van de nu reeds verminderende pracht van de Berlijnse bourgeoisie. Een tijdperk was aan het eindigen. Met de tijd zagen ze veel meer mannen in uniform met de zwarte Swastika armband om, die kwamen eten in het Adlon. Sommige van die mannen kenden Julian Vincius goed. Ze konden zijn patiënten zijn! Julian Vincius was een zeer discrete man wanneer het ging om zijn patiënten. Hij zou hen nooit aanduiden in die hoedanigheid, tenzij de man of vrouw zelf met hem begon te praten uit eigen initiatief. Was Julian niet de welgekende professor van het *Charité Hospitaal* en de directeur van een universiteitsafdeling? Trok de prachtige en charmante Charlotte Vincius hen niet steeds aan met een glimlach? Iemand die steeds de Vincius Familie blij kwam groeten, was een man genaamd Robert Ley.

Ley was geboren in Niederbreidenbach in het Rijnland. Hij was de 7^{de} van 11 kinderen in een boerenfamilie. Hij was niet rijk geweest in zijn jeugd! Hij had scheikunde gestudeerd aan de universiteiten van Jena, Bonn en Münster, voor hij zich vrijwillig aanmeldde in het Leger bij het uitbreken van de Wereldoorlog van 14-18.

Ley had in Julian een man gevonden met wie hij herinneringen kon ophalen aan die heroïsche en tragische periode. Ley had gedurende twee jaar gevochten in een artillerieregiment, ook al nabij Verdun, vóór hij een opleiding had gezocht als een luchtverkenner in een vliegtuig afdeling van de artillerie. Hij was een piloot geweest. In juli 1917 werd zijn vliegtuig neergeschoten over Frankrijk. De Franse soldaten namen hem gevangen. Hij werd ernstig gewond in de landing, en leed aan schade aan zijn been, dat slechts kon gered worden na 6 chirurgische operaties. Ley was eveneens gewond aan zijn hoofd, aan de front hersenkwab. Hij sprak nu met een licht gestamel wanneer hij over iets te enthousiast of te kwaad werd.

Hij leed aan periodes van nogal erratisch gedrag. Dokters probeerden dit te helen met gevaarlijke drugs.

Julian stelde hem andere geneesmiddelen voor, geen echte drugs, en zulke behandeling leek Ley beter te bevallen en te helpen dan andere soorten geneesmiddelen. Maar Ley kon niet ophouden met drinken. Hij was een zware alcohol drinker toen hij Julian Vincius eerst ontmoette. Was dat omdat hij dingen gedaan had en nog deed, die zijn geweten niet kon aanvaarden en niet wou verdragen? Julian hoopte daarop, en voelde enig medelijden met de man.

Ley was arrogant, een kracht van de natuur, hoewel eerder incompetent in de administratie van de verschillende organisaties die hij leidde. Niettemin was hij gewoonlijk een goede beheerder met visie voor de toekomst. Hij wist wanneer iets te verlaten als het te ingewikkeld werd en dan wat anders te proberen. Hij was dikwijls dronken en kon zijn gedrag niet veranderen, hoewel hij geleerd had zichzelf in toom te houden. Julian Vincius zou de man hebben moeten misprijzen, maar hij moest wel het charisma van de man bewonderen, en de natuurlijke kracht die van hem uitging.

Ley kwam Julian Vincius consulteren. Julian kon niet heel veel voor hem doen, maar het weinige dat hij wel kon realiseren, was dikwijls veel meer dan andere dokters konden.

Na de oorlog van 14-18 keerde Ley terug naar de universiteit en won een doctoraat in scheikunde, dat hij behaalde in 1920. Hij was ver van een idioot, maar bleef nonchalant en zorgeloos in wie en wat hij als voorbeelden voor zich uitpikte. Hij werkte eerst als scheikundige in de I.G. Farben onderneming die gebaseerd was in Leverkusen, in het Ruhr gebied.

Anton Vincius bewonderde Robert Ley ook, en zou later, misschien onder de invloed van Ley, ook al in scheikunde studeren. Ley werd lid van de NSDAP partij na de *Bier Putsch* van Adolf Hitler in München. Ley zweerde trouw aan Hitler, en bleef standvastig de Nazi Partij dienen. Hij bleef open, meer voor de Socialistische dan de Fascistische ideeën, maar hij koos steeds de zijde van Hitler in partij disputen.

Nadat de ban op de NSDAP gestopt werd, ging Ley weer de NSDAP vervoegen in maart van 1923. Hij werd de Assistent *Gauleiter* voor het Zuidelijk Rijnland, en hield daarna die functie voor alle Rijnlanden. Later werd hij tot volle *Gauleiter* benoemd. In maart 1928 werd hij de uitgever van het sterk antisemitisch dagblad *Der Westdeutsche Beobachter* in Köln. Hij werd verkozen tot de *Reichstag* in september 1930. Eind 1931 riep Hitler hem naar München om de afgevaardigde van Gregor Strasser te worden, het toenmalige hoofd van de partijorganisatie. Daarna werd Ley benoemd tot *Reichsorganisationsinspekteur*, later nog als opzichter van de helft van alle *Gauen* of verkiezingsdistricten van de partij. Hij werd de stafchef van Hitler. Wanneer Hitler de rijkskanselier werd in 1933, volgde Ley hem en bekwam de titel van *Reichsleiter*, toen de enige *Reichsorganisationsleiter*. Dit was één van de tweede hoogste rangen in de Nazi Partij, net onder Hitler.

Op 10 mei 1933 benoemde Hitler Robert Ley tot het hoofd van het nieuw gestichte *Deutsche Arbeitsfront* of de DAF, Het Duits Werknemerssyndicaat. De DAF nam al de bestaande Nazi arbeiderssyndicaten op, zoals de Federatie van de Arbeidssyndicaten, en de Nationaal Socialistische Fabriekscel Organisatie. Ley zuiverde die bewegingen van alle soorten Socialistische formaties en verving de Socialistische en vroegere Communistische leiders door zijn eigen mannen. Slechts één arbeidersorganisatie bestond vanaf toen nog, de DAF, en haar leider was Robert Ley!

Tegen 1934 had Ley zichzelf al zoveel DAF fondsen toegeëigend, dat hij een groot landgoed voor zichzelf kon kopen nabij Köln. Hij was de eigenaar van een reeks grote villa's in of nabij andere steden, en hij bezat een grote kunstcollectie. De DAF begon snel een reputatie te krijgen als waarschijnlijk de meest corrupte organisatie van het Derde Rijk!

De DAF zette de organisatie *Kraft durch Freude* op, KdF, Sterkte door Blijdschap, om culturele reizen op te zetten per schip voor leden van de DAF. KdF groeide snel uit tot één van de meest populaire vrije tijds programma's van en voor arbeiders. Ze speelde een grote rol in de verzoening van de arbeidersklasse met het Nazi Regime van na de jaren 1930. Met het uitbreken van de oorlog zou de rol van Ley in Duitsland verminderen, maar hij bleef het vertrouwen genieten van Hitler. Ley bleef ook trouw aan Hitler.

Aan het einde van 1935, in de late namiddag, namen de Vincius kinderen een snelle maaltijd als een speciale beloning van hun ouders in het Adlon Hotel. Robert Ley wandelde door de zaal, natuurlijk opgemerkt door iedereen. Ley in het Adlon creëerde telkens een sensatie, hoewel hij een frequente gast was.

Aangetrokken door ofwel het zien van de dokter die hij af en toe – soms met tussenperiodes van maanden - om raad zocht, of door de elegante en zeer opmerkelijke echtgenote van zijn dokter, vroeg Ley of hij aan de tafel bij zijn vrienden mocht komen zitten. Hij noemde de Vincius openlijk zijn vrienden, hoewel hij kon en moest weten tegen dat Julian geherclassificeerd was als een Jood. Een comfortabele stoel werd direct bijgebracht, schotels en bestek toegevoegd.

Ley gedroeg zich beleefd aan de tafel. Hij gaf orders slechts voor een sobere maaltijd, zoals Julian, Charlotte, Malou, Anton en Maxim naar gevraagd hadden. Ley kon niet enkel zijn ogen niet wegtrekken van de moeder van de kinderen, Charlotte, maar ook niet van Malou, die toen 17 jaar oud was en een opvallende roodharige Viking schoonheid. Malou kon reeds af en toe flirten met eender welke man die haar enige aandacht gaf, of nu jong of al oud, en nu ook inclusief Ley. Ley moest zich geflatteerd gevonden hebben om de aandacht verdiend te hebben van een zo jong meisje. Het zeer rood, overvloedig rood haar van Malou scheen als een opvallend licht in de zaal en kon scharlaken vlammen van het vuur van de passie overdragen naar eender welke man. Maar Ley sprak en handelde met grote beleefdheid en respect. Hij leek ook sober, niet dronken, wat in die naderende avond aan zeldzame gelegenheid moest gewezen zijn.

Na de introducties, praatten de vader van Anton en Robert Ley aangaande de komende Olympische Spelen van Berlijn, over de economische toestand van het land, over het Leger, over hoe de Duitse industrie zich uitbreidde. De kinderen luisterden.

Plots stond Ley op, verontschuldigde zich bij Charlotte, en vroeg de toelating om even apart, slechts gedurende enkele minuten, met haar echtgenoot te kunnen praten. Ley en Julian Vincius verlieten de tafel en gingen niet ver, naar een zijkamertje, waarvan de deur open gebleven was. De twee mannen spraken met elkaar. Anton alleen kon hen zien door een kier van de deur. Ley maakte brede gebaren, opende en sloot zijn armen, kruiste zijn armen vóór de borst, hield zijn kin hoog en dan laag, en leek Julian te ondervragen. Daarna keerden beiden naar de tafel terug. Ley zuchtte diep en ging weer zitten. Julian volgde. Ley leek eerder tevreden met zichzelf. Julian keek zo bleek als een lijk.

Plots riep Robert Ley uit, ‘wel, jongens,’ zich richtend tot Anton en Maxim, ‘wat zouden jullie zeggen om ons te vergezellen op een scheepsreis met de *Scharnhorst*, ons nieuw cruise schip? De volgende reis zal het schip varen zo ver als de Noordpool, langs de kust van Noorwegen. Kan jullie dat bevallen?’

Anton zag dadelijk Maxim inkrimpen en korter worden met enige centimeters in zijn stoel. Avonturen en de bewegingen van de zeegolven was niets voor Maxim! Ten minste nog niet, op zijn huidige ouderdom. Maar het aanbod beviel erg aan Anton.

Anton riep dus uit, ‘Ik zou dat heel fijn vinden, *Herr Ley*! De cruise moet wonderbaar zijn. Als mijn ouders me toelaten, dan zou ik graag mee varen op dat schip.’

‘Wel, mijn jongen,’ riep Ley dan uit, de terughoudendheid van Maxim snel opmerkend, en waarschijnlijk nu toch in een beter humeur nadat hij met de vader van Anton gesproken had, ‘jij zult dan mijn gast zijn! Ik zal de papieren zenden naar je ouders. Ik houd van jonge mannen die snel enthousiasme tonen voor buitengewone dingen, en die houden van uitdagingen en avonturen. Je zult heel wat zien, veel leren tijdens de reis, en veel interessante mensen

ontmoeten. Je zult in goed gezelschap varen, hoor! Dat verzeker ik je. Misschien zal ik een paar dagen meevaren, maar ik betwijfel het of ik de tijd zal kunnen vrijmaken. Wel, dat is dan afgesproken!’

Robert Ley moet wel het bezorgde gezicht van de ouders van Anton gezien hebben, en de kleur van het gezicht van Maxim keerde langzaam weer van vaal geel tot een gezond rood. Ley glimlachte daarmee. Voor de rest van het avondmaal, dat langer duurde dan verwacht, bleef Ley beleefd en hoofs.

Dan, opnieuw, stond Ley bruusk recht uit zijn stoel. Hij duwde zijn stoel achteruit, plaatste enige laatste, beleefde woorden aan het adres van Dokter Vincius en zijn mooie familie, gaf een paar lieve zinnen aan Charlotte en haar kinderen, kuste de handen van moeder en dochter, en verliet de zaal, gevolgd door zij adjudanten. Wanneer Ley rechtstond, stond praktisch de ganse zaal recht! Julian deed dat ook. Ley stapte snel de zaal uit, wuivend naar links en rechts.

Wanneer de Vincius weer neer gingen zitten, hield Charlotte nog even een stilte aan, en vroeg dan aan haar echtgenoot wat hij besproken had met Ley.

‘Och,’ antwoordde Julian, proberend zijn gezicht zo geruststellend als mogelijk te houden, ‘Ley is een zieke man, zoals je weet, hoewel niet zo ziek dat hij voor zijn leven zou moeten vrezen. We bespraken hoe hij zich voelde. Ik zei hem wat verder kon gedaan worden voor zijn gezondheid, zonder omwegen, en ik beloofde hem medicijnen te bezorgen van mijn eigen bereiding. De chauffeur van Ley zal morgen namiddag om zijn pakje komen. Hij lijkt mijn bereidingen goed te verdragen. Hij leek ook tevreden met wat ik hem vertelde. Ik stelde eveneens voor dat hij me meer regelmatig zou komen bezoeken. Hij ging daarmee akkoord, maar ik weet dat hij dit na een paar dagen al zal vergeten zijn. Ik zei hem echter, dat hij zich zijn graf in aan het werken was. Hij moet zijn taken langzamer uitvoeren. Hij lachte daarmee. Hij zag er wat meer verzekerd en gerustgesteld uit na ons gesprek. Hij ziet andere dokters, natuurlijk, van wie ik tenminste van één weet die slechts een charlatan, een volledige Quack is. Zijn dokters waren blijkbaar niet zo optimistisch als ik betreffende de mogelijkheid verder het leven te leiden zoals hij wenst. Ik neem aan dat zij aan hun geld denken!’

‘Je lijkt te houden van Ley,’ zei Charlotte, verrast.

‘Dat doe ik ook,’ zuchtte Julian. ‘Ley is een natuurkracht. Ik misprijs de ideeën die hij volgt. Hij lijkt dat begrepen te hebben. Die ideeën komen van Hitler en Rosenberg, terwijl hij veel intelligenter is dan zij. Ik moet wel de levenskracht bewonderen die Ley toont in zijn werk. Hij is een zeer, zeer gevaarlijke man, natuurlijk, en ik zou normalerwijze – als ik kon – hem moeten vermijden. Hij heeft macht over leven en dood voor tienduizenden mensen, indien niet nog veel meer. En toch ontdek ik geen kwade ziel in hem. Realiseert hij zich het kwaad dat hij kan doen met zijn Nazi ideeën? Ik zou hem moeten haten voor die ideeën, maar ik kan niet verder geraken dan spijt voor hem te koesteren. Hij kan eender welk ogenblik neervallen van een falend hart, of hij kan nog wel honderd jaar verder leven, of toch vijftig jaar! Ik vond geen kwade bedoelingen in zijn woorden, maar in eender welke normale, en godvrezende natie zou zijn plaats in een gevangenis voor de rest van zijn leven moeten zijn, ten gevolge die ideeën. Ik weet dat hij een dief is, een verduisteraar, heel waarschijnlijk ook een moordenaar, en toch kan ik met hem praten alsof hij een broeder was van mij, of een eenvoudige patiënt, zoals zoveel anderen. De menselijke natuur verrast me telkens weer. Ja, hij is een man om te vermijden, maar ik moet hem ook bewonderen. Ik denk dat in andere omstandigheden hij

niemand kwaad zou aandoen, ofwel om zijn ambitie of zijn toorn te realiseren, of omdat zijn gesprekspartner geen Nazi is, of om iets dergelijks. Hij is vreemd genoeg van een goede natuur. Of ik ben te onschuldig en te naïef. Ik neem aan dat hij iedereen in het ootje kan nemen, en zichzelf ook al.'

De kinderen van Julian hadden geluisterd naar wat hun vader zei. Ze keken naar hem met grote ogen.

Julian zuchtte en zei dan, 'zo, Anton, je zult dus een reis per schip maken naar de Noordpool! Ley vertelde me dat het reeds in de vroege lente zou gebeuren.'

'Ja, vader,' gaf Anton weer met zeer begerige, geïnteresseerde ogen. 'Ik zal hem een brief schrijven om hem te bedanken, en hem tevens vragen of ik ook van hem de toelating kan bekomen om te dienen op de komende Olympische Spelen. De organisatie heeft reeds gevraagd voor jonge jongens om te helpen aan de zijlijnen. Ik zond al mijn bereidheid in om dat te doen. Kon jij ook een woordje toevoegen aan Robert Ley?'

'Nee,' weigerde Julian categoriek. Julian werd een beetje bleker. 'Nee, wij vragen niets van een Nazi! Nooit!'

Julian dacht nog een tijdje na, en dan toch, in een opwelling van goed humeur, beloofde hij, 'Ik zal wel zoiets vragen aan een paar van mijn vrienden, die echter geen Nazis zijn. Ik zal goed werk maken van wat je vraagt. Beloofd!'

Na dit verliet de Vincius Familie ook hun tafel. Toen Dokter Julian Vincius wou betalen voor het diner, fluisterde de hoofddiener hem toe dat *Herr* Robert Ley bevolen had alles op zijn rekening te plaatsen. Julian kon zulke hoffelijkheid niet weigeren. Hij knikte en dankte. Het Adlon zou toch maar zijn geld weigeren na een bevel van Ley!

Eenmaal terug thuis, wanneer Julian en Charlotte weer alleen waren, kwam Charlotte terug op het gesprek dat Julian had met Robert Ley. Ze had wel opgemerkt hoe de kleur in het gezicht van haar echtgenoot veranderd was. Er was meer aan dit gesprek dan Julian gezegd had aan de kinderen in het Adlon.

'Heb je de *Nürnberg Rassenwetten* aangekaart?' vroeg Charlotte. 'Wanneer jullie geïsoleerd gingen praten, dan was er meer aan dat gesprek dan je vertelde aan tafel. Ley verliet de zaal ook snel, nadien. Je bent weer een Jood, een ganse Jood, ondanks je deelname aan de Kerkvergaderingen in de Evangelistische tempels. Volgens de Nazi definities zijn onze kinderen van gemengd bloed. Hoe zou Anton een plezierreisje kunnen maken op een Nazi schip, of helpen op de Olympische Spelen?'

Julian dacht even na.

'Dat was het belangrijkste punt waarover we aan het einde praatten,' biechtte Julian op aan Charlotte. 'Wanneer Ley me naar medicijnen vroeg, meende ik dat het mijn plicht was als dokter aan een patiënt te zeggen dat ik weer een Jood was voor Duitsland door de wetten van Nürnberg. Ik zei hem dat ik dat niet kon ontwijken. Hij antwoordde dat het lot me te snel af was geweest. Ley was helemaal niet verrast! Hij wist! De Nürnberg resoluties zijn nog niet in uitvoering, meldde hij mij, en zouden dat niet zijn tot na de Olympische Spelen. Ley wist al lang dat ik eigenlijk van Joodse afkomst was. Hij confirmeerde me ook dat het hem niet kon schelen welke religie ik volgde. Hij zei hoe goed hij begreep dat ik niet langer een Jood wou zijn. Niettemin was ik een Jood, confirmeerde hij. Hij kon daar niets aan veranderen! Hij wou verder naar mij komen als een patiënt. Hij waarschuwde me echter dat die situatie van

gedogenheid zou eindigen nog vóór of in de herfst, maar nog niet nu. Ik wist wel waarom, en hij bevestigde me dat de Rassenwetten niet zouden toegepast worden tot aan het einde van de Olympische Spelen in augustus. Hitler vreest internationale reacties op de *Nürnberg Wetten*. Eens de Olympische Spelen beëindigd, zei Ley me, kon hij me niet langer komen consulteren aangaande zijn gezondheid. Hij zei me recht in mijn gezicht, dat hij me nadien niet meer kon helpen en voegde eraan toe dat hij dat betreurde. Hij zal andere dokters moeten consulteren hoewel hij zich er goed van bewust is dat velen slechts Quacks zijn. Hij kondigde me aan dat ik mijn werk aan het *Charité Hospitaal* en aan de universiteit zou verliezen. Hij zei dat hij een laatste maal aan mijn kinderen de gelegenheid wou geven die reis of cruise met zijn mooiste schip te maken. Hij houdt van onze familie, maar in elk geval zou hij zich moeten losrukken van ons. Hij meldde dit in niet zoveel woorden, en stil, hij fluisterde bijna, in woorden en zinnen bedekt met honig en halve betekenissen, maar hij was voldoende duidelijk. Anton dus, kan wel een cruise meemaken, als een soort vaarwel van Duitsland. Niemand zal zijn identiteit nagaan. Ley vroeg me onze kinderen niet meer in het openbaar te laten praten over hun afstamming, en hun papieren aan niemand te laten zien. Hij zou instructies geven op het schip om onze kinderen niet lastig te vallen, en dat geldt dus nu slechts voor Anton. Meer kon hij niet doen, beweerde hij, en leek werkelijk zich te verontschuldigen. Ten slotte gaf hij mij het advies om het land te verlaten, ten laatste rond het jaareinde. Dat kon niet zo moeilijk zin, voorspelde hij, niet voor iemand met enig geld. Hij stelde me voor om al mijn geld op jouw naam te plaatsen. De Nazis zullen niet raken aan Franse burgers. Hij werd bijna kwaad terwijl hij dit alles zei, nadat we zijn gezondheid hadden besproken. Ik noteerde wel dat hij niet erg hield van de maatregelen die binnenkort zouden genomen worden.'

Charlotte werd nu ook bleekjes. 'Ley adviseert ons om Berlijn te verlaten,' fluisterde ze. 'Ja, dat deed hij. Hij suggereerde dat. Niet slechts Berlijn! Ook om gans Duitsland te verlaten! Hij zou me niet verder kunnen helpen na september ten laatste. Ley is ver van een domoor. Hij ziet eruit als een dronkaard, maar hij bleef erg sober die namiddag en avond. Wanneer hij zoiets zegt, in vertrouwen, om te vertrekken, dan zouden we hem moeten geloven en de suggestie ernstig nemen.'

'En waar kunnen wij dan gaan leven? Je praktijk met je privé-cliënten zal eveneens verdwenen zijn!'

'Ik zal eenvoudig een nieuwe, andere praktijk van nu af aan moeten opbouwen, ergens anders, in een ander land, iets wat wij, Joden altijd al gedaan hebben. Maak je niet te veel zorgen! Ik zal wel een uitweg vinden. We hebben nog enkele maanden, praktisch een volledig jaar. Ik denk dat we verder kunnen leven zoals we nu doen, tot minstens september 1936, ten laatste tot oktober of november 1936. We hebben alle tijd om er ernstig over na te denken. Tegen het einde van dit jaar zouden we Duitsland moeten verlaten hebben, of toch bijna!'

Charlotte zonk diep weg in haar zetel. Ze bleef een lange tijd zwijgen. Ze moest nu goed aangevoeld hebben dat de oorlog opnieuw begonnen was.

Dan zei ze, al zuchtend doch moedig, 'het zij dan zo! We zullen ons moeten voorbereiden, over alles nadenken, scholen voor de kinderen, een nieuw huis, hoe te vertrekken. Niemand rond ons mag wat vermoeden!'

Julian zuchtte, maar dat toch met wat opluchting. Charlotte had de moed niet verloren. Ze was reeds de vlucht van haar familie aan het voorbereiden, en ze had de vlucht al aanvaard. Ze was inderdaad een moedige vrouw, zag Julian, en er was ook niets anders te doen, geen alternatief.

Ze kende reeds de eerste stappen. Ze kon haar kinderen enkel redden en ook haar manier van leven, door zorgvuldig te plannen wat te doen, wanneer en hoe. Ze was klaar om te handelen. In haar hoofd had ze al Berlijn en Duitsland verlaten. Julian wou haar vooral nu geen overhaaste en onbezonnen dingen laten doen. Ze zouden hun hoofd moeten samen houden. Toch zag hij wel, nu voor het echt eerst in hun huwelijk, wat voor een rationele vrouw ze was, die niet aarzelde om snel en beslissend te handelen wanneer nodig. Daar was hij zeer blij mee. Er zouden veel tranen vallen, maar ze konden hun doel bereiken.

Hij zei, ‘wij, Joden, hebben ons steeds op weg gezet en gaan reizen in geval van gevaar. Spreekt men niet dikwijls over de ‘wandele Joden’? We zullen opnieuw wat moeten zwerven. Ditmaal is het ons ogenblik geworden, Charlotte! Ik verontschuldig me, maar het is onvermijdelijk, en ik verontschuldig me omdat het is ten gevolge van wat ik ben!’ Charlotte liet haar hoofd even hangen in stilte.

‘Wel, we kunnen het onderwerp nu wel iets later bespreken,’ vervolgde Julian. ‘We moeten ons echter heel snel voorbereiden, hoe sneller hoe beter, om uit Duitsland te vluchten. Bijvoorbeeld, al ons geld en goud zullen we uit Duitsland moeten wegbrengen op een snelle wijze. Een Jood die het land verlaat, nu, moet wel 90% speciale taksen betalen op zijn bezittingen. Dat willen we niet! Ik kan al onze fondsen overdragen op jouw naam, zo snel mogelijk. Vermits we getrouwd zijn, kan dat gedaan worden met een eenvoudige acte. Dan verlaten we Duitsland. Waar zouden we ons verder kunnen neerzetten en ons een ander leven bouwen?’

De Scandinavische landen zoals Denemarken, Noorwegen of Zweden, zelfs Finland, zijn geen goede opties. We verstaan die talen niet. De Nederlanden zijn ook uit de boze, want we kennen hun taal ook niet. België kan een optie zijn, maar in de laatste Wereldoorlog was België één van de eerste landen die binnengevallen werden.

Frankrijk zou interessant zijn, maar Frankrijk zal ook wel één van de allereerste landen zijn die tot de vernietigingsdoelen van Hitler kunnen worden. Hij haat nog steeds de nederlaag van Duitsland in de laatste Wereldoorlog! Tevens, kennen de mensen van Lorraine en Longwy ons maar al te goed als Duitsers. We zullen daar niet erg welkom zijn. Te veel is er gebeurd tussen de Duitsers en de Fransen van Lorraine, te veel wreedheden, te vele vernielingen, te veel plundering, te veel vernederingen, en te veel slachtingen van mensen. Je vader heeft geluk gehad naar Metz te kunnen terugkeren.’

‘Dat laat ons met de kleinere landen zoals Luxemburg en Zwitserland. Zwitserland kan te moeilijk worden om er binnen te geraken. Zo veel mensen met veel geld kunnen proberen dat land binnen te trekken en daar te verblijven. Maar het land zal overstroomd worden met Duitse spionnen en de Zwitsers zullen zeer toegevend blijven aan de Duitsers om hun eigen overleving te garanderen. Het land wordt geregeerd en beheerd meestal door Duitssprekende mensen. Ik wil niet opnieuw lopen tegen een muur van antisemitisme op een cruciaal ogenblik. De Allemannen overheersen Zwitserland!’

De staat van Luxemburg kan dan wel meer geneigd zijn ons te helpen dan de Zwitsers! Ze zijn meestal Franstalig, toch in de hoofdstad. De mensen van Luxemburg willen onafhankelijk blijven, hoewel de Duitse Legers over hen heen zullen rollen in een paar dagen slechts. Maar Luxemburg ligt dicht bij Longwy en bij Metz. Longwy en Metz liggen slechts op enkele kilometers van de grenzen van Luxemburg met Frankrijk. Als we ook van Luxemburg naar

Frankrijk moeten vluchten, dan zullen we twee ontsnappingsroutes hebben. Het zal ook eenvoudiger zijn om je vader te bezoeken vanuit Luxemburg, tenminste voor jou en toch om ook uit de directe ogen van de Fransen te blijven. Je hebt een Franse identiteitskaart. Denk erover na! Ik zou kiezen voor Luxemburg, alle argumenten beschouwd. We maken een definitieve beslissing binnen de twee weken! Daarna plannen we onze bewegingen.'

'*Jawohl, Herr Oberst*, naar Luxemburg,' lachte Charlotte en ze groette op de Duitse wijze.

De gedachten van Julian werden dan getrokken naar de figuur van Dora Gomol. Dora was de zeer speciale liefde van zijn leven. Nu zou die liefde eindigen, minstens in haar fysische vorm. Of het nu Zwitserland zou zijn of Luxemburg, hij zou niet enkel Berlijn moeten verlaten, maar ook Dora! Een nieuwe oorlog kon vijf tot zeven jaar duren, veronderstelde hij. In al die jaren zou hij Dora waarschijnlijk niet kunnen terugzien, misschien zelfs voor een langere periode. Hij moest haar suggereren naar Zwitserland te vluchten. Het zou gemakkelijker zijn voor haar - ze was geen Jodin - om dat land binnen te geraken en daar de oorlog uit te leven. Ze was een dokter en een verpleegster. Dergelijke vrouwen had men steeds nodig in eender welk land.

Maar Julian twijfelde of Dora zou vluchten. Ze zou Duitsland niet willen verlaten. Ze zou op hem blijven wachten, hoe ook de oorlog zich zou ontwikkelen. Ze zou op hem blijven wachten in de *Charité*, en de gewonde Duitse soldaten verplegen. Als zijn leven in Luxemburg draagbaar bleef, misschien zelfs succesvol, zou hij, en wou dan, Charlotte terugkeren na de oorlog naar Berlijn? Hij twijfelde ook daar sterk aan. Het antwoord op dat probleem lag in de verre toekomst. Wie wist wat er allemaal kon gebeuren? Misschien kwam er zelfs geen oorlog! Misschien zou het Nazi Regime vallen in de volgende maanden? Misschien zouden België, Luxemburg, Zwitserland en zelfs grote delen van Frankrijk binnenkort deel uitmaken van het Groter Duitsland in Europa? Misschien zou Duitsland snel verslagen worden? Wel, beslissingen moesten genomen worden op elk ogenblik. En nu was de beste beslissing waar hij aan kon denken te vluchten naar Luxemburg!

En zo gebeurde dat Anton Vincius eerst de gelegenheid kreeg om alleen een cruise te maken op de Scharnhorst naar de Noordpool. Het zou een luxe-reis worden in 1936, langs de Noorse kust.

Het schip meerde af van de haven van Stettin. Het zou stoppen te Copenhagen en te Oslo, en dan noordelijks varen. Meerdere Noorse steden zouden bezocht worden. De ouders van Anton brachten hem per auto naar Stettin.

Toen hij aan boord moest gaan, hadden zijn ouders en hij eerst Stettin bezocht, waar ze nooit voorheen naar toe gereisd hadden. Daarna kreeg Anton al de nodige papieren om aan boord van het schip te kunnen gaan. Die waren nog in Berlijn naar hun huis gebracht door de chauffeur van Robert Ley zelf.

Wanneer Anton de lange loopbrug opging naar het hoog schip, naar het enorm, majestueus plezierschip, controleerden de Duitse officieren zijn papieren. Ze veranderden niet hun gezicht. Anton bemerkte echter dat zodra ze zijn naam lazen, ze verder stopten met hun controle. Zijn identiteit was blijkbaar alles wat ze nodig hadden. Hier waren de handen en de bevelen van Robert Ley duidelijk zichtbaar. Ley moest de officieren bevelen hebben geen problemen te maken met *Herr Vincius*, hoe jong die ook nog was. De officieren weefden Anton dadelijk verder, de loopbrug op. Ze riepen zelfs een drager om hem te helpen de twee valiezen die zijn moeder voor hem had volgepropt met alles en nog wat, vóór hij de tijd had ze zelf op te nemen.

Anton kon zijn cabine gemakkelijk zelf gevonden hebben, in het eerste klasse deel van het schip, maar een steward bracht hem er naartoe.

Anton was verrast zijn cabine te vinden in het eerste klasse compartiment, in het midden van het schip. Zijn kamer was groot! Het had zelfs een klein salon dat naar de slaapkamer leidde! Opnieuw een hoffelijkheid van Robert Ley! Anton kon zijn ontbijt en zijn maaltijden nemen in zijn eigen eerste klasse appartement! Een folder met tickets voor vrije en gratis activiteiten aan boord was een andere hoffelijkheid, en die gingen van schermlessen tot zwemmen, tennis lessen, toegang tot de eerste klasse clubs in de avonden, en vrije diners de ganse dag. Zelfs Anton, jong en onschuldig als hij toen nog was, vond de attenties overdreven. Hij kon leven als een prins aan boord! Hij kon een initiatie nemen in meerdere sporten en toch genieten van de vergezichten. Voor praktisch elke haven die het schip aandeed, had hij tickets voor wandelingen met een gids. Anton plaatste al zijn klederen en dingen in de kasten van de cabine, en ging dan weer uit om afscheid te wuiven naar zijn ouders. Nadien gingen zijn ouders weg, hoewel het schip slechts Stettin zou uitvaren de volgende dag. Terug in zijn cabine, wierp hij zich op het bed.

Aan boord, tijdens de ganse vaart, had Anton de mooiste tijd van zijn leven! De kennis dat hij een gast en vriend was van Robert Ley, een beschermde vriend, verspreidde zich snel. Een vriendelijk ouder koppel, van wie de echtgenoot steeds in burgerkleden rondliep, maar die een militair moest zijn of geweest zijn, presenteerde zich aan Anton al tijdens de eerste avond. Ze vertelden hem dat Robert Ley hen gevraagd had zich te ontfemen over de jonge Vincius, voor zover die hen kon nodig hebben. Ze zouden discreet blijven, verzekerden ze hem, en zouden slechts ergens tussenkomen wanneer Anton naar enige hulp vroeg. In feite had hij hen nooit echt nodig op de vaart, en hij zag hen slechts zelden wat in zijn buurt, tenzij tijdens de maaltijden. Ze hielden hun belofte.

Maar ze hadden hun kleindochter met hen mee, een meisje van ongeveer dezelfde ouderdom als Anton, een ware schoonheid. Anton kon al met haar kennismaken tijdens de eerste avond. Hij kwam onmiddellijk onder de indruk van haar. Nooit had een meisje tot nog toe zich echt zelfs maar even bekommerd om hem. Maar deze had zeer licht, blond haar, waarlijke blauwe ogen, en ze was een schoonheid inderdaad! Ze was eveneens een meisje nogal geneigd om te flirten met jongens, zich zeer bewust van hoe mooi en betoverend ze was. Ze trok de jonge SS mannen van de eerste klasse aan zoals vliegen naar het licht. Anton was heel wat meer verlegen en schuw en zonder enige ambitie om meisjes te verleiden. Hij wist echt niets af van meisjes, zodat hij snel terzijde geschoven werd.

Anton werd een vriend van haar zuster, een levendige brunette met heel wat sproeten rond haar neus, en zij ook had het lichaam van een pin-up meisje. Zij weigerde de grote, jonge officiers aan boord. Die probeerden dan ook na een korte tijd niet meer rond haar te hangen, maar zij en Anton oefenden dezelfde sporten uit, en bleven samen. Ze wandelden dikwijls in de bries aan dek, en ze praatten veel. Na een paar dagen kusten ze elkaar al.

Maar hun idylle stopte wanneer het schip na een maand van een leven zonder zorgen, van plezier en geluk, weer de haven van Stettin aandeed. Suzi, zoals het meisje heette, had dan gehoord van haar grootouders dat Anton geen grote toekomst beschoren was in het Nieuw Duitsland, want gedeeltelijk van Joodse afkomst en in het ander deel niet Arisch. Suzi bleef beleefd en warm tot aan het einde, maar het einde van de vaart betekende ook het einde van

hun idylle. Suzi was wel dikwijls in zijn kamer geweest, maar ze had nooit de stap naar zijn kleine slaapkamer overschreden. Toch had de vaart in haar gezelschap een bijkomend tintje gekregen van pret en avontuur. Dit alles was een wonderbaar geschenk geweest van de vriend van zijn vader, of van minstens de patiënt van zijn vader, en van iemand die even de zoon een glimp wou laten zien van welke prachtige dingen het nieuw Duitsland kon bieden.

Wanneer het schip dan gleed langs de kaaïen in de haven van Stettin, vond Anton ook Suzi niet meer. Stewards zeiden hem dat zij, haar zuster en haar grootouders, het schip reeds verlaten hadden, samen met de eerste passagiers. Anton had geen adres en geen telefoonnummer van hen. Hij wist slechts dat ze in de omgeving van Lübeck woonden. Wanneer hij dan later ook het schip verliet, was hij heel alleen. Hij moest zich haasten om een trein te nemen in Stettin, en om te vragen hoe hij vandaar naar Berlijn kon. Anton voelde zich leeg en verlaten wanneer hij in de trein zat. Wel, betekende deze eenzaamheid dat hij niet echt meer hoorde tot de Duitse gemeenschap? De eenzaamheid zou hem blijven voor de rest van zijn leven.

Enige maanden later begonnen de Olympische Spelen van Berlijn, een nieuwe vreugde, en Anton kon zijn reis in het schip naar de achtergrond van zijn gedachten duwen. De interesse van Anton werd nu aangetrokken tot de Olympische Spelen, omdat de sport nu was waar hij het meest naartoe leefde.

Voor deze gebeurtenis ook kreeg hij uitnodigingen om zich te komen voorstellen in het hoofgebouw van de organisatie te Berlijn. Hij kreeg daar accrediteringsbewijzen en badges, die hem officieel de toelating gaven de controlepunten door te gaan aan de verschillende plaatsen waar de Spelen zouden gehouden worden. De hostessen zeiden hem zich aan te melden bij iemand die een brigade van jonge studenten leidde die moest helpen op de verschillende sites. Anton kon tot in de stadions zelf geraken, dicht bij de atleten. Iedere morgen moest hij naar deze man gaan om naar een site gezonden te worden waar hij kon helpen.

Anton was een nauwgezette, blijde en intelligente jongen, zodat hij naar verschillende sites gezonden werd. Hij diende in verschillende jobs, gekleed in een Olympisch wit, eenvoudig uniform. Hij moest natuurlijk een armband met het Swastika teken dragen. Hier ook, zoals op zijn cruise, werd hij behandeld alsof hij een gewone jongen van het Nazi ras was. Maar hier ook volgden ogen hem. Hij was uitgegroeid tot een mooie jongen, met regelmatige trekken in zijn gezicht, Franse elegantie, een rechte neus, blauwe ogen, lichtbruin haar en niet met het Germaans blond. Op een keer liep hij vóór de camera's van Leni Riefenstahl tijdens een opname van de film die ze maakte van de Olympische Spelen, zodat hij in haar film vereeuwigd werd. Hij merkte zich op in de film.

De Olympische Spelen in het Duitsland van 1936 was de grootste sportgebeurtenis tot nog toe op aarde. Ze werden gehouden van 1 tot 16 augustus van dat jaar 1936. Berlijn had de wedstrijd gewonnen over Barcelona voor de 29^{ste} IOC, de Internationaal Olympisch Comité vergadering in april van 1931. De Nazis, die aan de macht waren gekomen slechts in 1933, bleven de werken en de voorbereidingen voor de Spelen verder zetten, met de bouw van een nieuw hoofdstadion in de open lucht, alsook voor 6 nieuwe gymnasiums en meerdere kleinere arena's.

Adolf Hitler gebruikte de Spelen als een gelegenheid om zijn ideeën van rassen en suprematie te verspreiden, zodat de Duitse atleten de meeste medailles moesten winnen, wat ze dan ook deden! De idealen van Hitler werden gereflecteerd in de films van Leni Riefenstahl. Joodse

atleten werden eerst geweigerd om deel te nemen, en weinige Joodse atleten probeerden toch deel te nemen, hoewel de internationale regels hen absoluut toelieten dat te doen.

Duitsland won de meeste medailles, 89 in totaal, terwijl de Verenigde Staten van Amerika als tweede kwamen met 56 medailles. De volgende Olympische Spelen zouden slechts in 1948 gehouden worden, ten gevolge de Tweede Wereldoorlog, waaraan niemand in 1936 wou aan denken. Een jaar vóór de Spelen van Berlijn, suggereerde de Amerikaanse Olympische Vereniging om de Spelen in Rome te houden in plaats van te Berlijn. Maar het regime van Hitler protesteerde, en het gaf verzekeringen dat de Joodse atleten zouden toegelaten worden. Weinig Joodse atleten deden dat ook.

Hitler kon ook niet vermijden dat donkerhuidige Afrikaans-Amerikaanse atleten tot de competitie toegelaten werden, onder wie Jesse Owens, de kampioen van de Verenigde Staten van Amerika, die meerdere medailles won.

De belangrijkste organisator van de Berlijnse Olympische Spelen was een Duitser, het toenmalig hoofd van het Rijk Sport Kantoor, van de *Deutsche Reichsbund für Leibesübungen* of de DRL, Hans von Tschammer und Osten, de *Reichssportführer*. Von Tschammer gaf de verantwoordelijkheid voor de gedetailleerde organisatie aan Theodor Lewald en Carl Diem, de President en de Secretaris van de *Deutscher Reichsausschuss für Leibesübungen*, een oorspronkelijke organisatie van het later genaamd Rijks Sport Kantoor van Duitsland. Leni Riefenstahl maakte haar film met beelden van de Spelen.

De Olympische Spelen werden de eerste gebeurtenis die ooit per televisie uitgezonden werden. De Duitse Post gebruikte Telefunken apparatuur om meer dan 70 uur Spelen uit te zenden naar speciaal uitgeruste zalen in Berlijn en Potsdam, uitgezonden vanuit het Paul Nipkow TV Station.

Het Olympisch Dorp waar Anton regelmatig kwam en toegang toe had, hem toegestaan door zijn Olympische pas, lag te Elstal in Wustermark, aan de westkant van Berlijn. De site lag 30 km van het centrum van de stad. Hier konden de slaapzalen gevonden worden, en de eetzalen voor de deelnemers, de faciliteiten voor trainingen zoals een groot zwembad, gymnasiums en andere trainingsmogelijkheden. Over de gebouwen heen, over de arena's en over de gronden van de Spelen, vloog regelmatig de LZ129 Hindenburg, een reusachtige Zeppelin ballon die aan de onderzijde de vlag met de Olympische ringen droeg. De directeur van het dorp was Hauptmann Wolfgang Fürstner von Gilsa, die het Berlijns Garde Regiment leidde. Fürstner werd echter snel ontdekt als zijnde een half-Joodse officier. De *Nürnberg Wetten* hadden hem zo geclassificeerd! Hij was daardoor uit de *Wehrmacht* ontslagen, twee dagen na het einde van de Berlijnse Spelen. Hij pleegde zelfmoord, zich realiserend dat zijn loopbaan als officier door de Nazis beëindigd werd.

Voor de 1936 Olympische Spelen werden 22 locaties gebruikt, waarvan de meeste zich bevonden in het *Reich Sportsfeld* complex. Hier bevond zich het Olympisch Zwemstadium, de Hockey stadions, de Tennis courts, en zo verder. De Spelen met canoe's hadden plaats te Grünau. Boksen, worstelen en gewichtheffen speelden zich af in de *Deutschlandhalle*. Meer plaatsen waren georganiseerd nabij de Wannsee.

Anton stond in het hoofdstadium toen Adolf Hitler, de *Führer*, de Olympische Spelen officieel opende. De Nazi atleten gaven Hitler de Nazi groet. De atleten van de Verenigde Staten van Amerika hielden hun hoeden over de harten als groet. Hitler celebreerde de 11^{de} Olympische Spelen van de moderne tijden. De Nazis organiseerden zelfs de eerste toortsloop die begon in het Oude Olympia op de Peloponnesos naar Berlijn! De toortsdrager liep door een tunnel het Berlijns stadium in, onder het donderend applaus van het publiek. Hij liep de trappen op tot helemaal boven in het stadium, om het vuur aan te steken aan de enorme ketel waarin de eeuwige vlam zou branden voor de ganse duur van de Spelen. De Duitse organisatoren lieten dan ongeveer 25.000 duiven in de lucht vliegen symbolen van de vrede. De duiven cirkelden over het stadium, tot een Duitse organisator het goed idee had een kanon af te vuren. Dat gaf de duiven zo'n schrik dat de poep uit hun darmen schoot, recht op de strooien hoeden van de deelnemers! De vrouwen droegen geen hoeden en kregen de poep in de haren!

De Spelen konden dan beginnen in 129 gebeurtenissen en 25 Olympische disciplines. Het zou te lang duren al de prestaties op te noemen. Eén gebeurtenis die Anton erg beviel was toen Italië de gouden medaille won in voetbal.

Ongeveer 49 naties namen deel aan de Berlijnse olympiades! België nam deel met 120 atleten en Nederland met 128, doch Duitsland met 433 en de Verenigde Staten van Amerika met 310. Hitler liet donkerhuidige atleten toe, zoals Jesse Owens, en zelfs Joden konden deelnemen. Hij liet één symbolische Joodse deelnemer toe in het Duits team, Helene Mayer. In de stad waren antisemitische plakkaats met de zin 'Joden niet toegelaten' verwijderd uit de Berlijnse straten. Na de Olympische Spelen, werd opnieuw de deelname aan Duitse sporttoernooien beperkt. De Duitse Nazis vermeden Joodse en Roma mannen en vrouwen in de sporten.

Individuele Joodse atleten van een aantal landen verkozen de Berlijnse Olympische Spelen te boycotten. De Spaanse Regering deed dat, en organiseerde als alternatief haar Volksolympiade in Barcelona. Hier, zouden 6.000 atleten van 49 landen ook deelnemen. Maar die Spelen werden gestopt ten gevolge het uitbreken van de Spaanse Burgeroorlog, net de dag vóór de Spaanse Spelen moesten beginnen.

De Sovjet Unie nam niet deel aan enige Spelen vóór 1952. De twee eerste Turkse en Moslim vrouwelijke atleten, Halet Cambel en Surat Vetgeri, weigerden formeel geïntroduceerd te worden door hun gids aan Adolf Hitler, wegens de negatieve benadering van Hitler ten overstaande van de Joden.

Anton Vincius had de beste tijd van zijn leven tijdens de Olympische Spelen van Berlijn, zo dicht bij de helden. Hij hielp ballen ophalen in de tennis courts en bracht het materiaal in voor bijna alle gymnasia's en ook in het Olympisch stadium zelf. Niemand leek te weten dat hij eigenlijk een halve Jood was nu, die op en af de trappen van de stadions liep. Hij maakte heel wat vrienden, hoewel niemand zijn status kende. De meeste van zijn jonge collega's waren fier om zich leden van de *Hitlerjugend* te noemen. Anton was dat niet. Natuurlijk droeg hij, zoals alle anderen, ook een armband met de Swastika erop, maar niemand merkte hem op als verschillend. Wanneer iemand hem vroeg van welke Gymnastische organisatie hij gezonden werd, dan bleef hij zo stil als een graf. Hij dacht dat als hij zou antwoorden, hij hier niet langer welkom zou zijn. Hij pochte ook niet met het feit dat hij zijn deelname weer te danken had aan Robert Ley. Toch beleefde hij heel veel pret.

Wanneer Anton terugkeerde na het einde van de Spelen naar zijn huis, legden zijn ouders hem uit dat zijn leven in Duitsland binnenkort zou eindigen. Ze zeiden hem en zijn broeder en zuster wat ze besloten hadden voor hun toekomst.

Van Duitsland naar Luxemburg

Tijdens de Olympische Spelen van 1936 hadden de Vincius van Berlijn besloten te verhuizen van Duitsland en Berlijn naar het Aartshertogdom van Luxemburg, naar de stad met dezelfde naam. Julian Vincius was erin geslaagd al zijn geld over te dragen op zijn vrouw, Charlotte Baraine. De banken had geen vragen gesteld, hoewel Charlotte nog steeds een Franse burger was. In de beide banken, was Julian een goed gekende en geapprecieerde klant. De klerken wisten dat hij een dokter was en een professor aan de Universiteit van Berlijn. Charlotte plaatste haar geld in een Belgische bank en in een Luxemburgse bank. Julian en zijn vrouw besloten dan ook hun goud naar een Luxemburgse bank over te brengen en het niet in Duitsland te laten. Dat moest gedaan worden in alle stilte, door smokkel, maar ze ontwierpen ook daarvoor een goed bedacht plan.

Ze vertelden aan Ernst Vincius hoe ze hun goud wilden verplaatsen. Ernst beloofde te helpen. Over een periode van drie maanden, hadden ze de bedoeling al hun meubelen en kunstwerken naar Luxemburg te brengen, in minstens drie reizen. Ze dachten dat ze niet gestopt zouden worden wanneer Charlotte met haar Franse identiteitspapieren in de camions zou zitten. Ernst beloofde te rijden. Hij had NSDAP en later zelfs SS papieren op zich.

De drie reizen planden ze op te doen in klaarlichte dag, langs drie verschillende wegen en ingangspunten in Luxemburg, hun goud verstoppt in donkere plaatsen van de camions zelf. Ernst zou die plaatsen vinden, ofwel in de meubelen die verhuisd werden of in het ijzeren chassis zelf. Ze kenden de risico's. Ze durfden. Tijdens de laatste reis zouden de kinderen naar Luxemburg reizen per train, ook gedurende de dag. Ze hoopten zo achterdocht te vermijden. De kinderen zouden een bezoek brengen aan hun familie in Luxemburg, maar ze zouden eerst zeggen dat ze naar Freiburg-im-Breisgau reisden en slechts het laatste deel van hun reis zou gebeuren in een train die naar Luxemburg reed vanuit Freiburg. Julian en Charlotte hadden nog niet beslist of iemand en wie hen zou vergezellen.

Vanaf oktober 1936, wou Anton zijn studies in Berlijn beëindigen. Hi zou dan zijn definitieve certificaten en het diploma van het gymnasium bekomen, indien hij tenminste zijn studies normaal kon beëindigen voor de Duitse autoriteiten. Hij zou eerst wat werken in een boerderij nabij de Luxemburg-Belgische grens, en dat volgens de Nazi wensen voor jongemannen om iet meer te leren van de realiteit dan slechts intellectuele dingen.

In september 1937 zou hij hogere studies aanvangen in België, in een Landbouwkundige Hogeschool met universitaire status, niet te ver van Luxemburg-stad. Er liepen zeer goede treinverbindingen tussen de stad Gembloux en Luxemburg, en Gembloux had een zeer bekende landbouwuniversiteit van het Koninkrijk België. Veel internationale studenten volgden de uitstekende cursussen aan die universiteit. De Universiteit van Gembloux gaf een diploma van landbouwkundig ingenieur en ze had een status die goed geapprecieerd werd in België en Luxemburg. Luxemburg had nog niet een dergelijke universiteit, helemaal geen universiteit zelfs. Het leek dus een natuurlijke keuze wanneer vragen gesteld werden door Duitsers of Luxemburgers waarom Anton in het buitenland wou studeren.

De Universiteit van Gembloux gaf lessen in het Frans, maar dat kon geen zwaar probleem worden voor Anton, die tweetalig was. Anton was blij met de keuze, trouwens. Hij hield ervan in het open te werken, hield van wat hij op de boerderij deed, vond landbouwers open en sympathieke mensen, en hij had al zelf gesuggereerd studies in landbouwkunde te volgen. Misschien had Julian, zijn vader, heimelijk gehoopt voor deze, zijn zoon, minstens een veearts te worden, maar hij stelde nooit bepaalde studies voor aan zijn zoon en liet Anton zijn eigen keuze maken.

Malou Vincius was nu een jonge vrouw van 19. Zij kon beginnen te studeren onder Dora Gomol aan de *Charité*, om een verpleegster te worden. Malou vormde een hoeksteen in de Vincius strategie! Malou weigerde absoluut Duitsland te verlaten. Ze kon dat doen, want zij ook was een Franse vrouw. Julian en Charlotte wilden haar de villa te Hubertushöhe overmaken. Julian stelde voor de eigendomsakten van Hubertushöhe over te dragen op Malou, die, zoals haar moeder, Franse identiteitspapieren droeg en nog officieel een Franse burger was, ingeschreven als zijnde geboren te Longwy. De Duitse autoriteiten zouden niet raken aan een Franse, Katholieke burger, tenminste niet in het voorspel tot een oorlog. Indien ze in gevaar kwam, dan kon Malou in de eerste de beste trein springen en naar Luxemburg stomen.

Dit werd gedaan! Malou kreeg de eigendomspapieren van de villa, en ze bleef in Duitsland wonen. Ze weigerde steeds categoriek Duitsland te verlaten, omdat dat was waar haar minnaar woonde. Malou had minnaars in Berlijn gehad sinds ze 18 jaar oud was! Malou was een lustige vrouw, een opmerkelijk en levendig roodhoofdje, intelligent, en ze hield van mannen. Haar ouders wisten niet één tiende van wat ze alles al gedaan had. Eén ding dat ze zeker niet wisten was, dat Malou al sinds lang geen maagd meer was. Malou wou dus niet Duitsland in alle haast verlaten. Julian en Charlotte konden ook niet langer aan Malou opleggen wat te doen en te laten. Ze was te koppig, had haar eigen zinnen en ideeën, het recht te doen wat ze wou, en luisterde niet langer naar goede raad van haar ouders. Julian had het opgegeven zijn dochter te zeggen hoe ze zich moest gedragen. Dat was één van de grote ontgoochelingen in zijn leven, maar ook feiten die niet veranderd konden worden. Malou zou dus in Berlijn blijven, te Hubertushöhe, want het groot appartement in Berlijn zou verkocht worden. Bij de eerste tekenen van acties tegen Franse burgers in Duitsland, zou Malou vluchten. Ze kon vluchten naar de kamers van Ernst Vincius in Berlijn, and door Ernst naar Luxemburg gebracht worden. In de feiten, bleef Malou in Berlijn onder de radars van de Nazis, zelfs tot na de oorlog, tot in laat 1945.

Maxim Vincius zou zo lang mogelijk zijn studies aan het Duits Gymnasium verder zetten, tot zijn ouders gevlucht waren en zich in Luxemburg geïnstalleerd hadden. Dan zou hij ook Berlijn verlaten, waarschijnlijk voor altijd. Hij wou zijn studies verder zetten in Luxemburg, aan een goede Technische Hogeschool, of zelfs naar Parijs gestuurd worden om daar zijn studies verder te zetten. Parijs was zo groot dat hij wel meende in de massa's te kunnen verdwijnen, en Parijs was een stad die hem uiterst aantrok. Was het niet de stad van het plezier bij uitstek? Maxim was een jongen, behept met een zeer praktisch brein. Zijn ouders hoopten en veronderstelden dat hij een technisch ingenieur in toepassingen van elektriciteit kon worden, de tak van de toegepaste wetenschappen waar hij dikwijls van sprak. Hij had dus enkele maanden rond te dwalen in Luxemburg, eigenlijk zonder veel te doen, behalve al wat elektrische toepassingen

in zijn eentje te studeren. Zijn vader kocht hem de nodige boeken. Maxim had ook al reeds het idee geopperd naar de Verenigde Staten van Amerika te verhuizen na zijn studies.

Op deze wijze begon de Vincius Familie van Berlijn systematisch hun plannen uit te voeren om Duitsland te ontvluchten. Aan het einde van 1936 inderdaad, bemerkte Julian Vincius dat de toestand voor de Joden in Duitsland en in Berlijn erg kritisch werd. Hij werd ontslagen uit de *Charité*, zijn titel van professor aan de Universiteit werd hem afgenomen, zijn plaats als directeur beëindigd, en hij mocht geen Duitse burgers meer als klanten hebben. Hij was virtueel zonder inkomsten.

Gedurende enige tijd voelde hij zich zeer bitter over dit alles. Hij was niet langer een Duitser, dus. Hij begon zich ook zo te voelen, hoe moeilijk hem dat ook viel. Hij had zijn land geliefd en er fier over geweest. Dat begon nu te veranderen. Hij verwierp zijn patriottische gevoelens. Hij stopte ook met naar de tempel te gaan, naar de Evangelische Kerkdiensten. Was hij niet weer een Jood? Toch kon hij zich er ook niet toe te brengen weer lid van de Joodse gemeenschap van Berlijn te worden. Hij had die gemeenschap al heel lang geleden verlaten, en was niet bereid die nu weer te vervoegen. Hij voelde zich meer en meer godsdienstloos. Waar, vroeg hij zich soms wanhopig af, waar was God nog in wat nu Duitsland genoemd werd?

Julian Vincius kon een groot deel van zijn praktijk echter verder zetten, en hield nog bijna zoveel patiënten over als vroeger, meestal mensen van de ambassades nabij de *Tiergarten*, de zoo van Berlijn. Hij kon nog verder leven zoals voorheen, in enige luxe, aanvaardde zelfs nog meer cliënten, maar leefde teruggetrokken, zeer discreet in Berlijn. Hij gaf op om met zijn echtgenote uit te gaan naar theaters, cinema's, restaurants. Hij verdween uit het openbaar leven van Berlijn, en verhuisde geleidelijk aan al zijn bezittingen naar Luxemburg.

Julian wist goed dat dit soort leven hard kwam voor Charlotte. Maar hij kon enkel hopen dat ze dit zou begrijpen en zich sterk genoeg zou houden om hem niet te verlaten en een scheiding aan te vragen. In feite, kwam zulk een idee zelfs nooit op in het hoofd van Charlotte. Julian was steeds haar man geweest, al sinds ze nog zeer jong was. Ze had dat altijd al geweten te Longwy, tijdens de oorlog. Charlotte hield vast aan Julian. En dan ook, waren er de kinderen, hoewel ze zich nu wel erg moest realiseren dat die haar aan het verlaten waren. Zij zou in Luxemburg wonen. Haar mooie dochter Malou zou in Berlijn blijven, en Anton in België. Ze had nog Maxim bij haar, maar hij kon elk ogenblik vragen in Parijs te gaan leven. Haar familie, kloeg ze soms tot zichzelf, tot zichzelf alleen, was een andere versie geworden van de Wandelende Jood! Ze zocht enig comfort in de realisatie dat ze toch kinderen had, nu meer en meer opgegroeide personen met hun eigen karakter en wensen, die ze tot haar dood zou beminnen, en die op één of andere wijze haar wel zouden komen bezoeken.

Charlotte had nog haar echtgenoot, Julian. Ze wist bij toen wel dat Julian er een minnares op na hield in Berlijn, maar ze weigerde aan die vrouw en aan haar relaties met Julian te denken en uit te zoeken wie de vrouw was. Aan die vrouw denken, het feit aanvaarden, zou het einde van haar huwelijk betekenen. En dan, waarschijnlijk haar einde ook, want ze kon zich niet een leven inbeelden zonder Julian.

Luxemburg

Julian en Charlotte Vincius wisten zeer goed waar Luxemburg lag, dicht bij de geboortestad van Charlotte, de stad Longwy in Frankrijk. Ze hadden ooit wel Luxemburg stad bezocht, Charlotte in haar prille jeugd en Julian later, tijdens de grote Oorlog. Ze hadden beiden nogal nostalgische, doch sympathische gevoelens gekoesterd voor dat Luxemburg en het Groothertogdom. Ze dachten er nu aan als aan een mooi paradijs, een land van rurale harmonie in de wondermooie, romantische, bucolische terreinen van de Ardennen, hier en daar getransformeerd door de mens tot wijde, groene velden, gouden graanvelden en symmetrische wijngaarden, naast overal in de grote, majestueuze wouden van de Ardennen, die maakten dat men ging dromen van elven en machtige doch vriendelijke geesten.

Anton wou meer weten over zijn toekomstig thuisland.

De term *Arduenna*, voor de moderne benaming van de Ardennen, was een oude Keltische naam die ‘hoog woud’ betekende. Anton dacht direct aan de wens van zijn ouders om zich te verbergen in die bossen, als een oorspronkelijk verlangen om te verdwijnen uit het groots leven van Berlijn terug in de schoot van de natuur. De landen van Luxemburg waren bewoond sinds steeds. De archeologen hadden objecten in goud, brons en ijzer gevonden zowat overal in dit territorium. De landen van Luxemburg hadden de emigrerende stammen die in deze delen van Europa doolden verleid door hun speciale aantrekkingskracht. Luxemburg was een land van migraties geweest, over gans haar geschiedenis. Verschillende volkeren van het oosten, en zelfs van de Middellandse Zee, waren hier gepasseerd en hadden zich neergezet. Keltische volkeren hadden in Luxemburg geleefd sinds de 9^{de} eeuw vóór onze tijdrekening. Twee belangrijke stammen hadden hier gewoond in de 5^{de} eeuw vóór Christus, de Trevieren vooral, en in het zuiden, nabij de stad Metz, de Mediomatrices. Zij maakten deel uit van de Belgae stammen die zich woonsten hadden gebouwd tussen de Seine en de Lagere Rijnlanden.

De Romeinse Keizer Julius Caesar, toen nog een consul van Rome, was Gallië binnengevallen en had het veroverd tussen 58 en 50 vóór Christus. Het was echter slechts na de nederlaag van de Trevires in het jaar 70 van onze tijdrekening, dat de Romeinen zich volledig veilig hadden kunnen vestigen in Luxemburg. Anton detecteerde ogenblikkelijk de naam van de Trevires in de naam van de stad Trier in Duitsland, Trèves in het Frans, de naam van een stad die zeer dicht bij het land van Luxemburg lag, maar die in Duitsland nog steeds een bekend bisdom was gebleven. De organisatie van de landen in *civitates*, steden en districten, kon dateren van die tijden van de *Pax Romana*, van 70 na Christus tot 400 na Christus. Trier was afgeleid van *Augusta Treveronum*, en dichtbij gelegen Metz was toen genaamd *Divodurum*. Metz lag in het centrum van de landen bezet door de Mediomatrices.

Luxemburg stad, de hoofdstad van het land, had waarschijnlijk al bestaan sinds de 2^{de} eeuw na Christus. Romeinse villa's werden gesticht over gans het land. Drie grote wegen trokken door de streken. Eén was de weg van Reims naar Trier, die langs Luxemburg stad liep. Een andere weg ging van Metz naar Trier. De derde weg liep van Reims naar Köln in Duitsland, langs de Rijn, en die weg liep langs de nu Belgische stad Arlon naar Bitburg in Duitsland. Meer lokale, kleinere wegen, niet steeds belegd met stenen, hadden sporen gelaten in het landschap.

Duitse stammen konden de Rijn Stroom oversteken in grote aantallen vanaf 406 of 407 van onze tijdrekening, in hun rug vooruit geduwd door de invasies van de Hunnen in West Europa, en door andere invasies vanuit het oosten. Later, gebruikten de aanrennende Frankische stammen de Romeinse wegen die zuidwaarts leidden, eerst in de valleien van de Mosel en de Sûre rivieren, de landen van de Lorraine streek in. De Hunnen kwamen langs Luxemburg in 451.

Later nog, vestigden de grotere Germaanse stammen van de Allamannen en de Franken zich in de regio. Het *Moselfrankisch* werd de taal van de streek, een dialect van het later veralgemeend Duits. De Ripuarische Franken bleven wonen in de landen van Luxemburg, terwijl de Salische Franken, onder het bevel van een leider genaamd Chlodio, doorbraken naar Tournai, nu in België, en naar Cambrai in Frankrijk. De opvolger van Chlodio, Childeric, maakte van Tournai zijn hoofdstad. Hij stierf in 482 en zijn opvolger werd de grote Clovis.

Clovis veroverde het territorium van het huidige Frankrijk van 481 tot 511. Hij onderwierp de Allamannen en wierp de Visigoten over de Pyreneeën. Belangrijker nog, de Bisschop en Heilige Saint Remi doopte Clovis te Reims in ongeveer 496. Daarom werden alle volgende koningen van Frankrijk gezalfd en begraven te Reims.

Clovis vestigde zich uiteindelijk op een gemakkelijk verdedigbaar eiland in de Seine, later genoemd het *Isle de France*, en te Parijs. Hij dus, stichtte echt het Frankisch Koninkrijk, en stierf in 511. De Franken en hun elkaar opvolgende koningen verdedigden hun territorium, dat vooral bestond uit de regio's ten westen van de Rijn, van de Meuse en de Mosel. De organisatie van de bisschoppelijke domeinen van de streken, ook die van Luxemburg, dateerden van de 3^{de} eeuw, met de dynamische Bisschoppen Euchaire en Maximin in Trier en Materne in Köln. De Christelijke Kerk begon reeds te bloeien onder de Karolingische Koningen, genoemd naar hun voorvader Karel de Grote of Charlemagne, met de officiële erkenning van het Christendom in de ganse regio, gedomineerd door de Franken.

De abdijen speelden een zeer belangrijke rol in de geschiedenis van Luxemburg. Ze werden gesticht, vooral in de 7^{de} en 8^{ste} eeuwen. Eerst kwam de abdij van Saint Maximin van Trier, gesticht door Dagobert in 633. Dan, in ongeveer 650, werd de abdij van Stavelot-Malmedy opgericht door Sint Remacle. De Andigium abdij werd gesticht door Bérégise in 687. Deze werd later de abdij van Saint Hubert genaamd. Ze hield de relieken van Sint Hubert, een bisschop van Liège en de patroonheilige van de Ardense wouden. Leoduin stichtte de abdij van Mettlach, terwijl Prün gesticht werd in 722 door Bertha, de zuster van de Frankische Koning Charles Martel. De abdij van Echternach, die later nog de meest bekende werd, werd gesticht in de Germaanse delen van de streek door de monnik Willibord, die van Angelsaksische origines was. Deze laatste abdij nam haar trots van een bibliotheek met meer dan 7.000 handgeschreven boeken, die echter geplunderd werden tijdens de Franse Revolutie van 1789. De twee meest invloedrijke religieuze polen van het land leken te blijven de zetels van de Aartsbisschoppen van Trier en Köln.

Na de dood van Karel de Grote in 814, de grootste koning van die tijd in Europa, erfde zijn zoon Lodewijk de Vrome het Karolingisch Keizerrijk, want Karel de Grote had de keizerlijke en oude Romeinse kroon van de Paus gekregen. Lodewijk was nu de opvolger van de Romeinse keizers, de Caesars, de *Kaiser* in het Duits.

Lodewijk de Vrome stierf in 840. Zijn drie zonen sneden het keizerrijk in evenveel delen. Ze deden dat te Verdun in augustus van 843. Eerst noemden ze *Francia Orientale* de landen genaamd Duitsland die gingen naar Lodewijk, vandaar genoemd de Duitser, Ludwig in die taal. Dan was er *Francia Occidentale*, in het westen, Frankrijk, dat naar Karel de Kale ging. Tussen die twee lag *Francia Media* of *Lotharingia*, omdat het gegeven werd aan de zoon genaamd Lotharius, die ook de keizerlijke kroon kreeg. Zijn land was eerder smal, maar groot, een corridor tussen de twee andere delen, en gaande van Friesland in het noorden tot Italië in het zuiden.

In 855 verdeelde Lotharius op zijn beurt zijn landen gelijk onder zijn drie zonen. Lodewijk II, de keizer, kreeg Italië. Karel kreeg de Provence streek, in het zuiden van Frankrijk. Lotharius II kreeg de landen tussen de Meuse stroom en de Rijn, vandaar definitief genoemd Lorraine. Lotharius II stierf in 869. Zijn ooms wilden zijn land hebben! Bij het Verdrag van Meersen nabij Maastricht, werden de streken van Lotharingia verder verdeeld tussen zijn zonen, die delen van de regio van Trier, de stad Trier zelf, de abdijen van Prün en Echternach, en de streek van Metz kregen. Karel de Kale kreeg de Woëvre streek, de vallei van de Alzette rivier en Bastogne. In 880 gingen de oostelijke delen van Lotharingia naar Duitsland door het Verdrag van Ribemont nabij Verdun. De 9^{de} eeuw zag het einde van de Karolingers, vooral door de stijging op de Frankische troon van Hugues Capet, eigenlijk een overweldiger van de Franse troon. Daarop volgde de overheersing van de Capetiaanse koningen van Frankrijk.

De koning van Duitsland, Arnulf van Beieren, gaf de streken van Duitsland aan zijn natuurlijke zoon Zwentibold, die koning werd in 895. Zijn hertog Regnier brak zijn macht. De zoon van Regnier, Gislebert, volgde hem op als koning van Duitsland. In 925 dwong Koning Hendrik II van Duitsland zijn autoriteit op. De streken van Luxemburg werd toen ingelijfd bij het Duits Keizerrijk.

De eerste dynastie van Luxemburg werd gesticht door een man die Wigeric heette, de leider van een machtige familie en die de graaf van Trier was in het Duits keizerrijk. Hij bezat meerdere streken rond Bitburg, rond de Mosel en in het *Gutland*, streken in het zuidelijk deel van het oude Luxemburg. Hij was ook eigenaar van landen in de westelijke Eifel, en bezat landen langs de Meuse stroom bij de abdij van Hastière. Zijn tweede vrouw heette Cunégonde. Deze Cunégonde was afkomstig van de lijn van Lodewijk de Stotteraar, een zoon van Karel de Kale, en bijgevolg van Karel de Grote. Van haar had Wigeric 7 kinderen, 6 zonen en een dochter. Toen Wigeric stierf rond 916 of 1919, werd hij begraven in de abdij van Hastière. Zijn vrouw Cunégonde hertrouwde met een man genaamd Ricuin, Graaf van Verdun, die vermoord werd in 923. Van Wigeric en Cunégonde kwam het Huis van de Ardennen: de families van Ardennes-Verdun, van Ardennes-Bar en Ardennes-Luxemburg. De zoon genaamd Sigefroid, die leefde van 918 tot 998, was in feite de werkelijke stichter van de dynastie van de familie Luxemburg. Maar we moeten nu een zijstap nemen naar Duitsland!

In 938 werd Keizer Otto I van Duitsland gezalfd tot Koning van Duitsland te Aachen. Otto I onderdrukte een opstand die begonnen was door de Lotharingische Graaf Giselbrecht. Hij gaf Lotharingen, Lorraine, aan een heer van het land, doch later aan zijn schoonzoon Conrad de Rode, die de dochter van de keizer, Lutgardis had getrouwd. In 953 maakte de Keizer Otto I van zijn broeder Bruno de aartsbisschop van Köln. In 959 splitste deze Bruno zijn territorium

in twee delen. Het eerste deel kreeg de naam van Lager Lotheringen, genaamd *Lothier*, in het noorden, met Trier en de Bisdommen van Metz, Toul en Verdun. Het tweede deel, *Gutland*, ging naar Frederik I, broeder van Sigefroid, een andere zoon van Wigeric. Het initiatief om Luxemburg verder te laten bestaan en om de stad Luxemburg te stichten was eerder afkomstig van Sigefroid. Sigefroid vond zich namelijk een plaats in een meander van de Alzette rivier die hem beviel, een plaats genaamd *Lucilinburluc*, wat klein kasteel beduidde. Hier was inderdaad oorspronkelijk een oud Romeins fort gebouwd van die naam. Van die naam dan, werd de naam Luxemburg afgeleid.

In het midden van de 10^{de} eeuw vond er een uitwisseling van streken plaats, geregeld in de abdij van Sint Maximin van Trier. De charter droeg de zegels van de Aartsbisschop van Trier, de broeder van Otto I, en ook de zegels van Frederik I Hertog van Hoog Lotheringen en broeder van Sigefroid. De *Castellum Lucilinburluc* werd uitgebreid naar het westen en werd zo Luxemburg stad. Sigefroid stierf rond 998, bij de eeuwwisseling.

Na Sigefroid namen 7 mannelijke opvolgers de troon van Luxemburg.

Hendrik I van Luxemburg stierf in 1026 zonder nageslacht. Ook zijn neef, Hendrik II, zoon van de broeder van Sigefroid, Frederik van de Ardennen, stierf in 1019 zonder kinderen. Daarna volgde zijn broeder Giselbert, Graaf van Salm, die stierf in 1059. Zijn zoon Conrad IV bleef loyaal aan Keizer Hendrik IV. Conrad IV werd genoemd de Graaf van Luxemburg. Hij stierf in Milaan in 1086. Zijn zoon Hendrik III regeerde over Luxemburg van 1086 tot 1096, opgevolgd door zijn zoon Willem van 1096 tot 1130. De zoon van Willem, Conrad II, stierf in 1136. Luxemburg was bij dan opnieuw uitgebreid tot Thionville en het Graafschap van Salm. Meerdere andere aanwinsten waren gemaakt. De datum van 1136 betekende het einde van de lijn van Sigefroid.

De landen van Luxemburg keerden daarna weer naar Keizer Lotharius II, naar de keizerlijke landen. Lotharius II had als zijn opvolger Conrad II, die het Graafschap van Luxemburg gaf aan Hendrik van Namur, Hendrik de Blinde, een neef van de overleden graaf. De Heer van Luxemburg werd dan Hendrik IV, zoon van Godefroid van Namur, gehuwd met Ermesinde, de dochter van de Graaf van Luxemburg en die Gravin van Longwy was. Dit maakte de geschiedenis van Luxemburg weer meer interessant.

Hendrik IV verkreeg de Graafschappen van Namur en dan Longwy door huwelijk. Hij kreeg ook het Graafschap van Durbuy in 1147, en daarna het Graafschap van Stavelot-Malmedy in 1152. Luxemburg werd een tweetalig prinselijk domein, Duits en Frans.

Hendrik IV probeerde zijn territorium uit te breiden, maar hij verloor zijn veldslagen. Later nog, beloofde hij al zijn bezittingen over te dragen aan zijn zuster Alice, die getrouwd was met Boudewijn IV, Graaf van Henegouwen en van Vlaanderen. De Duitse Keizer Frederick Barbarossa gaf zijn toestemming tot die erfenis in 1184. Wanneer Hendrik IV zijn dochter in huwelijk beloofde aan Graaf Hendrik II van Champagne, een neef van Philippe-Auguste Koning van Frankrijk, was Keizer Frederick Barbarossa minder verheugd. Hij besloot om aan Boudewijn IV ook het markizaat van Namur te geven, met Durbuy en Laroche. De keizer behield Luxemburg als zijn deel van de keizerlijke landen. Sinds het vertrek van Hendrik IV naar Italië, had hij het Graafschap Luxemburg gegeven aan Otto, de Palatijnse Graaf van

Bourgondië, zijn jongere broeder. Hendrik IV stierf te Echternach in 1196. Philip van Schmalen, volgde hem op als regent van Duitsland.

Otto I, op zijn beurt, gaf Luxemburg aan Thiébaud de Bar, zoon van de graaf van Bar en aan diens echtgenote Agnes van Champagne. Dit gebeurde in september van 1197. In 1198, trouwde die Thiébaud met Ermesinde! Hij stierf in februari 1214. Het Graafschap Bar ging dan naar de zoon van Thiébaud uit zijn eerste huwelijk. Ermesinde, nu nog slechts 28 jaar oud, trouwde in dat jaar met Waleran, zoon van de Hertog van Limburg en Markies van Arlon. Luxemburg werd dus vergroot met Arlon. Luxemburg reikte toen van de Mosel tot aan de Ourthe rivier.

Ermesinde en Waleran hadden drie kinderen. Hun eerste dochter Catherine trouwde in 1225 met Hertog Matthieu van Lorraine. Hun tweede kind en eerste zoon, Hendrik le Blondet, werd de toekomstige Hendrik IV van Luxemburg. De jongste zoon Gerard, kreeg de titel van Sire van Durbuy. In 1240 trouwde Hendrik le Blondet met Marguerite de Bar. Waleran stierf reeds in 1226. Ermesinde nam dan de landen van Luxemburg tot zich als gravin, en ook het Markisaat van Arlon. Ermesinde wordt nu algemeen beschouwd als de stichtende prinses van Luxemburg. Ze stierf na 20 jaar van regeren in 1247.

Ermesinde was getrouwd met Thiébaud van Bar, later met Waleran van Limburg. Haar eerste huwelijk bracht haar Arlon en Durbuy, haar tweede huwelijk bevestigde haar in Arlon. Toen ze stierf in 1247, werd haar erfenis verdeeld over haar kinderen.

Gerard, de jongste, kreeg Durbuy en de landen er rond.

Catherine was getrouwd met de Hertog van Lorraine. Zij kreeg Thionville.

Elisabeth-Isabella was getrouwd met Waleran van Monschau. Zij kreeg nu het Graafschap van Namur en de landen van Marville-Arrancy.

De oudste zoon, Hendrik le Blondet, werd Graaf van Luxemburg, met Arlon en Laroche. Hij zou genoemd worden Hendrik V, de zoon van Waleran van Limburg. Hij trouwde met Marguerite de Bar. Van dit koppel kwam een dynastie van opeenvolgende soevereinen van Luxemburg: Hendrik VI, Hendrik VII, Johan de Blinde, Karel IV, Wenceslas I en Wenceslas II en uiteindelijk Sigismond.

Hendrik V le Blondet (1247-1281) begon een oorlog tegen Thiébaud de Bar over Ligny. Hij werd gevangen genomen tijdens een veldslag, maar kreeg toch wat hij verlangde. Hij maakte ook meerdere aanwinsten voor Luxemburg, tot hij stierf in 1281. Hij werd begraven in de Abdij van Clairefontaine.

Hendrik VI (1281-1288) had hetzelfde temperament als zijn vader en streed dikwijls. Hij gooide zich in de successieoorlog van Limburg en werd gedood, samen met zijn drie broeders, in de Veldslag van Woeringen. Limburg ging uiteindelijk naar Brabant.

Hendrik VII (1288-1313) was slechts 13 jaar oud wanneer hij de troon van Luxemburg besteeg. Zijn moeder, Béatrice d'Avesnes, werd regent tot 1292. Hendrik VII was een goede graaf. Hij trouwde met Margareta van Brabant, de dochter van Graaf Jan I van Brabant. In 1302 ondertekende hij een nieuw Vredesverdrag met Trier. Dan, op 25 november van 1308, werd hij verkozen tot Keizer van Duitsland en Koning van de Romeinen te Frankfurt-am-Main. Hij werd gekroond te Aachen op 6 januari 1309. Met hem begon een reeks van zeer succesvolle graven van Luxemburg, die de titel hielden van Keizers van Duitsland.

Jan, de zoon van Hendrik VII, kreeg Bohemen op voorwaarde dat hij trouwde met Elisabeth, de jongere zuster van Wenceslas II, Koning van Bohemen. Jan was 14, zijn vrouw 17. Hendrik VII gaf Luxemburg aan zijn zoon, aan de toekomstige Keizer Jan de Blinde. Hendrik VII voerde een campagne in Italië uit, en stierf er aan malaria. Hij werd begraven te Pisa.

Toen Hendrik VII stierf, kreeg zijn zoon Jan niet de keizerlijke kroon! Hij werd beschouwd als zijnde te jong en te machtig door zijn rivalen. Lodewijk van Beieren won de titel, tegen de Hertog van Oostenrijk. De verkiezing van 1314 bracht een burgeroorlog teweeg in Duitsland, die eindigde in de Slag van Mühldorf. Het huis van Luxemburg vocht aan de zijde van Lodewijk van Beieren.

Jan de Blinde verloor het zicht toen hij 41 jaar oud was. Hij was de Graaf van Luxemburg en Koning van Bohemen. Hij was een reizende prins, die zijn macht over Luxemburg consolideerde. Hij organiseerde een groots systeem van verdedigingen en vergrootte zijn territoriums met Diekirch, Dudelange, Bitburg, Reuland, Falkenstein en de versterkte plaats van Bastogne. Hij bouwde een derde reeks van muren rond Luxemburg stad. Hij moedigde de economie aan. Hij trouwde met de kleindochter van Sint Lodewijk, of Saint Louis, de koning van Frankrijk, die Béatrice de Bourbon heette. Zij hadden een zoon. Jan de Blinde vocht aan de zijde van Frankrijk in de Honderdjarige oorlog aan de zijde van Filips VI van Frankrijk te Crécy in 1346. Jan de Blinde werd gedood te Crécy, en begraven in de kerk van *Notre Dame* te Luxemburg.

De zoon van Jan was Wenceslas, slechts 9 jaar oud toen, zodat van 1346 tot 1353 Karel IV het land beheerde, en ten slotte de titel van Graaf van Luxemburg voor zichzelf aannam. Hij was geboren in Bohemen, uit het eerste huwelijk van Jan van Luxemburg met Elisabeth van Bohemen. Hij werd opgevoed in Frankrijk, was een diplomaat, kende 6 talen en bleef geïnteresseerd in verschillende wetenschappen, ook in theologie. In 1346 werd hij gekozen tot keizer en koning van Duitsland. Het was hij die in 1356 de bekende *Bulle d'Or* gaf, de fundamentele wet van het Duits Keizerrijk.

Hij verving de keuze van de Duitse keizer bij verkiezing door het principe van de erfelijkheid. Zijn twee zonen wedden daarom na hem ook keizers, Wenceslas (1378-1400) en Sigismund (1400-1437). Hij gaf dus de *Bulle d'Or* aan Luxemburg, aan de burgers van de steden van het land, om hen te beschermen tegen de afpersingen door de heren van de adel. Hij werd gekroond in Rome, ontwikkelde Praag tot een prachtigere stad, en vergrootte Bohemen. Hij was weinig geïnteresseerd in Luxemburg!

Jan de Blinde had door zijn huwelijk de landen van Bohemen en Moravië gekregen. Hij voegde nu Silezië (1327) en het Hertogdom van Goerlitz (1329) aan zijn landen toe. Hij won het hertogdom van Schweidnitz (1368), Lusace (1370) en het Prinsdom van Brandenburg (1373). Karel IV verkocht zelfs in 1346 de steden van Echternach, Bitburg, Remich en Grevenmacher aan zijn grootoom, de Aartsbisschop van Trier. In 1349, in uitwisseling voor geleende sommen aan Boudewijn, stond hij de graafschappen van Luxemburg en Laroche, Stavelot-Malmedy, Marche en Bastogne, Durbuy, Reuland en het Markisaat van Arlon af aan Boudewijn. Dit waren slechts kleine graafschappen, vergeleken bij wat hij kon houden met het geld: het keizerrijk van Duitsland.

Wenceslas I (1353-1383), zijn halfbroeder, kocht de territoriums terug die zijn broeder had afgegeven in ruil voor leningen. In 1364 kocht hij tevens de rest van het graafschap van Chiny, en voegde daar de titel van Graaf van Chiny aan toe. Hij stierf in december 1383.

Zijn zoon, Wenceslas II (1383-1419) was een cholerieke man, apathisch en gedissipeerd, die veel te veel wijn dronk. Hij besteeg de troon in 1378, maar werd afgezet in 1400 ten voordele van de Palatijnse Graaf Ruprecht.

In 1410, volgde Sigismund (1368-1437), de halfbroeder van Wenceslas II, hem op. Hij verleende weinig aandacht aan Luxemburg, en gaf zijn hertogdom aan zijn neef Josse van Moravië in 1388. Josse zette zelfs nooit een voet in Luxemburg! In 1402 stond Josse zijn rechten af aan Louis d'Orléans, broeder van de Franse Koning Charles VI. De mannen van Filips van Bourgondië vermoordden Louis d'Orléans in Parijs. Josse werd de soeverein van Luxemburg (1407-1411) en na zijn dood keerde het hertogdom weer naar Wenceslas II. Wenceslas II moest een opstand onderdrukken in Bohemen, in Duitsland, en hij gaf Luxemburg aan zijn jongere broeder Jan van Goerlitz. De dochter van die monarch, Elisabeth van Goerlitz, trouwde met Anton van Bourgondië, Hertog van Brabant en Limburg.

Wenceslas II had geld nodig. Hij gaf Luxemburg aan Anton en Elisabeth. Anton, echter, stierf in de Slag van Azincourt op 25 november 1415. Wenceslas II stierf in 1419. Dat jaar dan, trouwde Elisabeth met Jan van Beieren, de Palatijnse Graaf en Graaf van Holland. In 1425 werd Elisabeth weer weduwe, en in 1437 stierf ook Sigismund. Het hertogdom van Luxemburg ging dan naar zijn dochter Elisabeth, getrouwd met Albert van Oostenrijk. Albert stierf in 1439. Elisabeth liet haar schoonbroeder, Willem van Saksen, toe het hertogdom van Luxemburg vrij van lasten en verbindingen te maken. Willem had het geld daartoe niet, zodat hij Luxemburg met de wapens wou nemen. Maar Elisabeth van Goerlitz stond Luxemburg af op 4 oktober 1441 aan Filips de Goede van Bourgondië, en dat door het Verdrag van Hesdin, voor een bedrag van 120.000 Florijnen. De Hertog van Bourgondië werd zo ook de Hertog van Luxemburg.

In de 14^{de} eeuw was Luxemburg dus het actuele Luxemburg geworden, plus de Belgische provincie van Luxemburg, plus delen van de streken van Eupen-Malmedy, van de westelijke helft van Bitburg en Prün, tot Mondscheid en Schleiden, en delen van de Franse Departementen van de Meuse en van de Meurthe-en-Moselle, ook met de steden van Arlon, Bastogne, Marche, Laroche, met de Duitse steden van Neuerburg en Bitburg en de Franse forten en versterkte plaatsen van Montmédy en Thionville. Het land lag in een strategische positie om Duitsland binnen te vallen vanuit Frankrijk, en natuurlijk vice-versa.

De Hertog van Bourgondië kon ook zijn land uitbreiden. Hij kocht het Graafschap Namur in 1421. Hij won Henegouwen en Zeeland in 1428, Brabant en Limburg in 1430. Hij legde zijn protectoraat op de heren van Liège, Cambrai en Utrecht, wat betekende dat zij moesten doen wat hij beval. Hij was de Heer van Bourgondië en van de Franche-Comté. Maar Luxemburg ging in opstand na het vergelijk met Elisabeth van Goerlitz!

De Hertog van Bourgondië nam dan de stad van Luxemburg in en eindigde daarmee in 1443 alle opstanden. De staten van Luxemburg erkenden echter slechts Filips de Goede als hun heerser in 1461.

Filips de Goede (1443-1467) van Bourgondië regeerde aldus over Luxemburg na de dood van Willem van Saksen en na de dood van Ladislaus, een kleinkind van Sigismund. Karel de Stoute

(1467-1477) volgde hem op in 1467. Hij vocht tegen opstanden in zijn landen en stierf uiteindelijk te Nancy na een zeer zware belegering die hij aan de stad had gelegd. Maria van Bourgondië (1477-1482), de heerseres over Bourgondië, trouwde in 1477 met Maximiliaan van Oostenrijk, zoon van de Keizer Frederik III. Hij zou de toekomstige keizer van Duitsland worden. Slechts de Prins-Bisschop van Liège kon de onafhankelijkheid van zijn landen bewaren in 1477.

In 1476 trouwde Filips de Schone, de zoon van Maria van Bourgondië en ook Hertog van Bourgondië en van Luxemburg, met de Infante Joana la Loca, de dochter van de Spaanse koning Ferdinand de Katholieke en Isabella van Castilië. Hun zoon was Karel V (1506-1555), geboren als Hertog van Luxemburg en heerser over meer dan de helft van Europa! Hij werd ook keizer van Duitsland. In 1512, gaf hij de landen van Bourgondië over aan zijn zoon Filips II (1555-1598) met de Nederlandse provincies. De 7 Nederlandse provincies verklaarden echter hun onafhankelijkheid in 1581. Toen hadden ze genoeg van de Oostenrijkse-Spaanse overheersing! In 1659, door het Verdrag van de Pyreneeën, kwam er een andere verandering in de Luxemburgse territoriums. Spanje stond aan Frankrijk de streken van Ivoix, Damvillers, Marville, Montmédy en Thionville af. Dit verdrag stelde de grenzen met Frankrijk vast, zoals ze steeds nadien bleven.

Karel V was een grote wetgever en organisator. Hij introduceerde drie nieuwe Raden, de Raad van State, de Privé Raad en de Raad voor Financiën.

De Raad van State werd geleid door de Algemene Gouverneur. De Privé Raad behandelde de zaken van de Justitie, de Culten, en beheerde de Politie met andere belangrijke functies.

In 1507 benoemde Maximiliaan I van Oostenrijk, die de overheersing over de Lagere Nederlanden had gekregen, zijn dochter Margareta van Oostenrijk tot Algemeen Gouverneur van de Lagere Nederlanden. Zij bleef dat tot in 1530.

In 1521 veroverde Koning Frans I van Frankrijk delen van het hertogdom Luxemburg. In 1542, veroverde het Frans Leger de versterkte stad Luxemburg, en ook in 1543. In 1544 veroverde Keizer Karel V Luxemburg. Dit leidde tot de Vrede van Crépy van 15 september 1544. In 1152 had Hendrik II de bisdommen van Toul, Metz en Verdun veroverd, met Thionville, Mont-Saint-Jean, Soleuvre, Damvillers en Ivoix. In 1559 stopte het Verdrag van Cateau-Cambrésis de twisten tussen Frankrijk en Filips II van Spanje. In 1566 gebeurde nog de oorlog tussen Filips II en de Nederlanden, gericht tegen het absolutisme van de Spaanse koning. In 1593 dan, bedreigde Filips van Nassau Luxemburg, maar hij moest zijn troepen terugtrekken ten gevolge het intens kanonvuur vanuit het fort. In 1596, vielen de Nederlandse en Franse troepen samen het zuiden van Luxemburg aan. Ze veroverden Montmédy, Virton en zelfs Echternach. Een jaar later probeerden de troepen van Maarschalk de Biron opnieuw tevergeefs de versterkte stad van Luxemburg in te nemen.

In 1559 besloot Keizer Karel V terug te keren naar Spanje, naar de zon en de warmere landen. Zijn halfzuster, Margareta van Parma, werd toen de Algemene Gouverneur van de Lage Nederlanden. De Nederlanden kwamen in opstand in 1567, maar hun legers werden deels vernietigd door de Hertog van Alba. In 1574 werd de regering van die hertog opgeheven. Don Luis de Requesens y Zuniga volgde hem op. Hij was de grote Commandeur van Castilië. Toen Requesens stierf in 1576, werd hij vervangen door Don Juan, een onwettelijke zoon van Karel

V. Hij ook stierf in 1578, en werd opgevolgd in de Lage Landen door Alexander Farnese, daarna door de Aartshertog Ernst.

De gouverneur was de vertegenwoordiger van de prins! Luxemburg kreeg meerdere gouverneurs in die tijden: Jean-Frédéric d'Autel van 1645 tot 1716, Jean Beck van 1588 tot 1648, Graaf Pierre-Ernest de Mansfeld van 1545 tot 1604 (Mansfeld lag in Saksen). De Provinciale Raad werd georganiseerd om de Justitie te behandelen en de administratie van de streken. Ze hield haar vergaderingen in Luxemburg stad. Al die tijd bleven de bisschoppen die over de religieuze zaken beslisten nog buiten het land wonen, te Trier, Liège, Metz, Verdun, Reims en Köln.

In 1598 weigerden de vertegenwoordigers van Luxemburg te zetelen samen met de andere vertegenwoordigers van de provincies. Ze bevestigden aldus hun onafhankelijkheid van andere streken. Zij zelf bleven hun vergaderingen te houden in het kasteel van Luxemburg, vanaf 1451. Het kasteel werd echter vernietigd in de 16^{de} eeuw. Later verzamelde dit begin van een Luxemburgs Parlement zich in het stadhuis van Luxemburg stad, een gebouw dat nu, in de tijden van Anton Vincius, het paleis van de Groothertog was. Luxemburg had dan vertegenwoordigers van de edelen, van de kerkelijke overheden – hoewel slechts de grote abdijen vertegenwoordigers hadden, van de abdijen van Trier, Echternach, Münster, Orval, Saint Hubert en van de prior van Houffalize – en van de *Tiers État*.

De *Tiers État* waren de vertegenwoordigers van de 15 steden van Luxemburg, waaronder 7 lagen in het Duits deel van het land (Luxemburg, Arlon, Bitburg, Diekirch, Echternach, Houffalize, Laroche, Marche, Neufchâteau en Virton). De abdijen bleven Echternach, Alt-Münster en Saint Hubert met Benedictijnen, Orval met de strenge Cisterciënzers. De parochies werden min of meer aan zichzelf overgelaten, soms beheerd door dronken klerken en hun vrouwen. Niettemin kreeg het Protestantisme slechts weinig invloed in Luxemburg. Meerdere plaatsen waren echt versterkt: Arlon, Montmédy, Ivoix-Carignan, en Thionville. Deze zouden later zeer in de Europese oorlogen betrokken geraken.

De Nederlandse Provincies waren geallieerd met Koningin Elisabeth I van Engeland, met die grote koningin, en ook met Koning Hendrik IV van Frankrijk. Filips II van Spanje besloot uiteindelijk de onafhankelijkheid toe te kennen aan de Nederlanden, en ook aan het Hertogdom van Luxemburg, om het te geven aan Aartshertog Albert van Oostenrijk. Hij gaf de landen aan zijn dochter Isabelle, die in 1598 trouwde met de Aartshertog Albert.

In 1598 stierf Filips II van Spanje aan de ouderdom van 72 jaar. Hetzelfde jaar zag de intronisatie van Albert en Isabella te Brussel. Een nieuw tijdperk begon toen. Albert en Isabella maakten hun plechtige intrede in Luxemburg. Toch weigerden de noordelijke, Nederlandse provincies, om zich te onderwerpen aan Spanje, zodat ze hun oorlog met Albert en Isabella verder zetten. Sinds 1579 werden de Nederlanden genaamd de *Verenigde Provincies der Nederlanden*. Albert opende onderhandelingen met hen, en sloot een wapenstilstand van 12 jaar af, van 1609 tot 1621, na 40 jaar van burgeroorlog. In 1611 werd het *Eeuwigdurend Edict* verklaard, een zeer belangrijk document dat de gewoonterechten met de Romeinse Wet bevatte, wat de origine werd van de Belgische en later ook van de Luxemburgse Grondwet. In die periode ook, stichtten de Jezuïeten een college in Luxemburg om de bevolking opnieuw te christianiseren.

Wanneer in 1621 Albert stierf zonder kinderen, herstelde de reversie clausule in de aktes van zijn landen de soevereiniteit van Spanje over Luxemburg. De bevolking van Luxemburg werd dan in de Dertigjarige oorlog getrokken, waarvan de vernielingen 2/3^{de} van de bevolking uitroeide door hongersnoden en door een epidemie van de pest.

In 1635, plaatste de Elector van Trier, Philip de Soutern, zich onder de bescherming van Koning Louis XIII. De gouverneur van Luxemburg veroverde Trier en maakte van de Elector zijn gevangene. Philippe IV gaf hem aan Keizer Ferdinand II.

Iets later, verklaarde de Kardinaal de Richelieu van Frankrijk de oorlog aan Spanje, en dat in alliantie met de Zweden, de Duitse protestanten, en de Nederlanders. Hun troepen marcheerden door Luxemburg en plunderden de landen. In 1643 nam Lodewijk XIV, de Koning van Frankrijk, ook Thionville en Montmédy in. Hij veroverde geleidelijk gans Luxemburg en het Graafschap van Chiny in de jaren van 1679 tot 1681. De oorlog eindigde met de Vrede van Westfalen in 1648, maar de strijd duurde nog 11 jaar lang in de Nederlanden door. In 1657 viel Montmédy aan de Franse Legers. In 1659 kwam dan de Vrede van de Pyreneeën. Thionville, Montmédy, Ivoix-Carignan, Damvillers, Chauvency en Mariville werden weer toegevoegd aan Frankrijk. In 1684, na een vijfjarig beleg van Luxemburg stad door de veldheer Vauban, gaf Luxemburg zich over. Het Spaans garnizoen verliet de stad definitief.

Filips IV van Spanje stierf in september van 1665. Zijn opvolger werd Karel II (1665-1700), maar hij was slechts 4 jaar oud! Zijn moeder, Marie-Anne van Oostenrijk vervulde het regentschap.

Van 1684 tot 1698 duurde de Eerste Franse bezetting van Luxemburg. Koning Lodewijk XIV en Vauban versterkten nog Luxemburg en ze vernietigden meerdere andere kastelen, alsook de muren van kleinere steden. Lodewijk XIV integreerde Luxemburg in Frankrijk. Hij verleende wel privileges om de bevolking rustig te houden. Metz werd het administratief centrum. Luxemburg werd geregeerd door een Militaire Gouverneur en een *Sous-Intendant* voor de burgerlijke en financiële administraties. In 1687 bezochten Lodewijk XIV en Madame de Maintenon, met de Dauphin, Luxemburg. De koning bevestigde dan de privileges van de stad.

Door de Liga van Augsburg, vormden de Keizerlijke Duitse legers, de Nederlandse Legers, de Engelse, Spaanse en Zweedse Legers samen een alliantie gericht tegen Frankrijk. Koning Lodewijk XIV ondertekende het Verdrag van Rijswijk. Hij gaf Luxemburg terug aan Spanje, behalve dan de territoriums gewonnen door Frankrijk bij het Verdrag van de Pyreneeën. Aldus, in januari 1698, verlieten de Franse Legers Luxemburg. De Nederlandse troepen bezetten Luxemburg in de naam van de Koning van Spanje.

De jaren 1698 tot 1795 betekenden de terugkeer van de Habsburgers in Luxemburg. Op 1 november 1700 stierf Koning Karel II, de laatste Habsburger van Spanje. Daarop volgde de Successieoorlog van Spanje, van 1701 tot 1704. Koning Lodewijk XIV van Frankrijk won voor zijn zaak Maximiliaan-Emmanuel van Beieren, de Algemene Gouverneur van de Spaanse Nederlanden. Hij beloofde de soevereiniteit over Luxemburg en Namur. Hun troepen verjaagden het Nederlands garnizoen van Luxemburg. Ze werden weer vervangen door Franse troepen.

Nederland en Engeland verbonden zich tegen Lodewijk XIV en zijn kleinzoon Philippe d'Anjou. Ze bezetten Trier en de valleien van de Mosel en de Lagere Sûre. Grevenmacher en Echternach werden geplunderd. De Engelsen zonden de Hertog van Marlborough naar het continent om te strijden tegen de Fransen. In Luxemburg heerste ondertussen hongersnood en grote miserie! Veel rijkere families van Luxemburg ontvluchtten Luxemburg om naar Nederland en Engeland te emigreren, zelfs naar Noord Amerika. Die verschrikkelijke tijden eindigden in 1713 met het Verdrag van Utrecht en in 1714 met het Verdrag van Rastatt. De Spaanse erfenis werd gedeeld door Filips IV, kleinzoon van Lodewijk XIV, en door Keizer Karel VI van Habsburg. Die laatste won de Nederlanden en Luxemburg.

Karel VI van Habsburg (1714-1740) kon regeren over Luxemburg na 200 jaar van oorlogen en vernietigingen! Hij verbeterde weer de versterkingen van Luxemburg Stad, zodat ze weer een formidabele vesting werd. Hij voerde meerdere maatregelen in om te verzekeren dat de economie van het land opbloeide. De bevolking van Luxemburg verhoogde daardoor sterk in de 18^{de} eeuw. Van die periode dateerde bijvoorbeeld de introductie van de aardappelen, en betere weerstand tegen epidemieën.

Karel VI stierf in 1740. Zijn opvolger was Maria Theresia van Oostenrijk (1740-1780) en haar kleinkind Joseph II (1780-1790). Deze Oostenrijkers introduceerden een periode van grootse administratieve hervormingen, gegeven met de beste bedoelingen, doch niet goed ontvangen door de bevolking.

In 1781 werd aan de Protestanten het Edict van Verdraagzaamheid gegeven. Ook de religieuze hervormingen van Joseph II werden niet goed geapprecieerd. Daarom begon in de Belgische delen van het land de Brabantse Revolutie, en dat in oktober van 1789. De Oostenrijkse troepen trokken zich terug naar Luxemburg, dat niet deelnam aan de opstand.

Joseph II stierf in 1790. Zijn broeder Leopold volgde hem op. De opstandelingen vormden een federatieve republiek genoemd de Verenigde Belgische Staten. Maar in 1790 ook namen de Oostenrijkse Legers Brussel in. Leopold II van Oostenrijk (1790-1792) herriep de edicten van zijn broeder, herstelde de oude instituties en eindigde de revoluties. Hij stierf reeds in 1792, echter, zodat Franz III (1792-1795) kon heersen. Hij was een ware despoot!

In Luxemburg, ondertussen, bleven slechts 12 families over die 4 grootouders van edele afkomst konden bewijzen. De anderen waren jonge, geïmmigreerde edelen. Er bleef zo in Luxemburg geen hogere adel over, doch slechts een grotere lagere adel.

Het was de politiek van de Habsburgers nog steeds om aan de adel de grote meerderheid van de landen toe te kennen. Zij leefden daarom van de grond. Ze monopoliseerden de smidsen, praktisch de enige overblijvende industriële activiteit. Ten gevolge de grote oorlogen, bleef Luxemburg arm en het lag geïsoleerd van de Nederlanden. Er bestond geen geïntegreerde gemeenschap. Het land werd beheerd door de Raad van Luxemburg. Het was zeer getroffen door de hervormingen van Joseph II. De contemplatieve religieuze ordes waren onderdrukt, eindigden toen, en de grote abdijen van voorheen waren verdwenen in de Franse Revolutie. Vanuit dit débâcle zou enkel Orval herboren worden, hoewel slechts in 1927!

Slechts de hoofdstad kon toen, in de 19^{de} eeuw, nog een stad genoemd worden! Ze had slechts 8.500 inwoners aan het einde van de 18^{de} eeuw. Ze had slechts een strategisch belang als een versterkte stad, en geen commerciële roeping meer. De zetel van de administratie van het land, de zetel van de Provinciale Raad bleef echter in Luxemburg, van wie 11 leden woonden in Luxemburg stad. Er waren nog 13 verenigingen van ambachtslui en in 1765 bleven er 1456

meester-ambachtslui en 400 compagnons wonen. Maar in 1794, bleven er slechts 48 meesters over! De boeren vormden de grootste sociale groep. Eigenlijk leefde slechts 4% van de inwoners nog in steden of grote dorpen.

Oesling in het noorden leefde nu van de magere productie van de grond. *Gutland* in het zuiden, haalde een betere productie van de landbouw. Het gebruik van lijfeigenen was afgeschaft door Joseph II, hoewel het principe bleef bestaan tot in 1782. De gemeenschap van Luxemburg was dus coöperatief en gehiërarchiseerd, geneigd om meer waarde te geven aan het individu dan aan eender welke groep. De Katholieke Kerk had nog het monopolie van de godsdienst, bijna als een staatsreligie. De Luxemburgers boden energieke weerstand aan enige verandering of afschaffing van hun oude instituties en gewoontes.

Luxemburg bleef dus in essentie een rurale gemeenschap! De boeren leefden praktisch in autarchie op het platteland. Ze groeiden vooral granen en aardappelen, met zwakke resultaten, en recupereerden slechts 3 tot 6 maal hun zaden. Ze gebruikten weinig meststoffen, maar ze hielden ossen, koeien, schapen en varkens op magere weiden. Er heerste weinig industriële activiteit. De siderurgie leverde vooral ijzeren staven op, gesmeed ijzer en gesmolten ijzer, dat naar Liège geëxporteerd werd voor verdere behandeling. Ze produceerden een weinig textiel, hadden leerlooierijen, maakten papier en er was een pottenbakkerij van de Boch Broeders te Septfontaines. Ze hadden enige glaswerken. Het cultureel leven bleef meestal onbestaand, en de scholing was rudimentair. In oktober 1603 was een eerste Jezuieten College opgericht in Luxemburg stad. Tijdens het einde van het Frans Ancien Régime in de revolutie, was de Franse adel gevlucht naar België en Duitsland, daar dan in de streek van Koblenz en Trier. Het nieuw Revolutionair Regime duurde van 1795 tot 1815.

Anton Vincius vond de geschiedenis van het beheer over Luxemburg zeer complex. Zo veel heersers van verschillende families hadden het land beheerd! Geen van die heersers was gekozen door het volk, en de Parlementen hadden steeds gewillig gehandeld naar de wensen en bevelen van die grote families van Europa. Het volk van Luxemburg had praktisch nooit iets te zeggen in en over de keuze van hun heersers! Was dat niet zo voor eender welk land in Europa? Wat betekende dit voor de mensen die in het land woonden? Wat leerde het over het karakter van de mannen en de vrouwen van Luxemburg? Waren ze onverschillig of gelaten? De tijden hadden verzekerd dat er weinig aristocratie was overgebleven in het land, er was dus geen mentaliteit van onderhorigheid aan die heren. De vertegenwoordigers in het Parlement waren rijke mannen, natuurlijk, voor wie geld heel belangrijk was, en die gewoonlijk eerst praatten voor hun klasse en hun eigen interessen. Dit soort van geschiedenis van heersers zei Anton niets over het karakter van de mensen! Anton kon slechts vermoeden dat de mannen en vrouwen die leefden in Luxemburg sentimenteel zich zeer verbonden voelden aan hun grond, aan hun bossen en weiden, aan hun steden, aan hun grond, aan hun bezittingen. Ze zouden individualisten zijn, die probeerden te leven ondanks hun heersers, inwaarts gekeerd, meer voelend voor hun eigen, kleine voordelen, en begerig die te behouden. Conservatief, dus. Het kon van hen eerder egoïstische, hoewel eerlijke burgers gemaakt hebben, want enkel eerlijkheid kon hen toelaten rustig te leven, zonder in de gretige handen te vallen van de gerechtshoven georganiseerd door heersers die steeds zeer vreemd bleven van hun eigen geest. Anton Vincius kon dus een gemeenschap vinden die bestond uit enkelingen, misschien een beetje koppig en zwijgzaam, steeds uit om eigen, kleine voordelen te zoeken, weinig solidair met de mensen die leefden buiten de kleine landelijke gemeenschappen van hun dorpen.

Vreemdelingen, zoals mensen van de immigratie uit andere landen, zouden niet gemakkelijk aanvaard worden, en zeer achterdochtig ontvangen worden. De Luxemburgse mensen waren zo lang een gesloten gemeenschap gebleven! Hoe zouden hij en zijn familie ontvangen worden in dit Luxemburg?

Op 20 april 1792 verklaarde Frankrijk de oorlog aan Franz II, de Koning van Bohemen en Hongarije en tegen diens geallieerde Frederik-Willem II (Friedrich -Wilhelm in het Duits), de Koning van Pruisen. De Franse Legers werden eerst teruggedrongen tot verder dan Longwy en Verdun. Maar na 20 september, na de Slag van Valmy, moesten Karel-August van Weimar, de Hertog van Braunschweig en de Pruisische prinses zich verstoppen in Luxemburg tegenover de aanstormende Franse troepen!

De Franse Generaal Dumouriez versloeg de Oostenrijkse legers te Jemappes en bracht de Oostenrijkse Nederlanden aan Frankrijk. 1793 zag de executie van Lodewijk XVI in Frankrijk. De geallieerden spraken met elkaar tijdens een conferentie te Antwerpen.

In de lente van 1794 had Frankrijk 13 Legers en in totaal al 713.000 soldaten samengebracht. Op 26 juni, tijdens de Slag van Fleurus, namen de Fransen gans België in hun macht. In 1793 ook viel Arlon en op 23 juni brandde Orval af. In april van 1794, werd de Abdij van Clairefontaine geplunderd en afgebrand.

Op 31 januari van 1794 zetten de Franse overheersers een administratie geleid door 9 mannen op voor Luxemburg. Die administratie werd gehouden in de Abdij van Saint Hubert, in afwachting van de val van de versterkte stad Luxemburg, onder het beleg van Generaal Jourdan. Ten slotte, op 7 juni 1795, capituleerde de vesting van Luxemburg stad, verdedigd door de Veldmaarschalk en Gouverneur Blaise-Colomban de Bender (1713-1798) na een beleg van 7 maanden. Op 12 juni, hadden de laatste Oostenrijkse troepen Luxemburg verlaten. Door een decreet van de Franse Conventie van 1 oktober 1795, annexeerde Frankrijk de Oostenrijkse Nederlanden en ook het Bisdom van Liège. Luxemburg verdween gewoon als een min of meer onafhankelijk land op de 24^{ste} oktober 1795. Het werd hernoemd tot het Departement van de Wouden. Oostenrijk bevestigde het verlies van haar landen op de Vrede van Campo-Formio op de 17^{de} oktober 1797. Luxemburg bleef onder Franse aanwezigheid gedurende 20 jaar.

Het noorden van Luxemburg werd snel ingevoegd in het Frans Departement van de Ourthe met als hoofdstad Liège. De streken van Durbuy, Saint Hubert, Laroche en Marche gingen naar het Departement van de Sambre en Meuse, met hoofdstad Namur. Het had 4 arrondissementen en 28 kantons. De Franse autoriteiten plaatsten in elk van de kantons een vredesgerechtshof, en een correctioneel gerechtshof in Luxemburg stad, in Diekirch, Bitburg en Habay, alsmede een burgerlijk en crimineel gerechtshof in Luxemburg stad.

Een opstand in de streek, de *Klëppelkriech* of de Boerenoorlog, werd onderdrukt in bloed en tranen.

Op 9 november 1799, in een putsch, begon Napoleon Bonaparte de *Directoire* periode in Frankrijk. Hij werd in het begin de Eerste Consul van Frankrijk genoemd.

Frankrijk sloot een concordaat af met de Paus op 15 juli 1801. Frankrijk erkende het Katholicisme als de belangrijkste godsdienst. Luxemburg werd verbonden aan de diocese van Metz. Napoleon plaatste een *Préfet* aan het hoofd van elk departement, geholpen door *Sous-Préfets* in de 4 arrondissementen van Luxemburg, Bitburg, Diekirch en Neufchâteau.

Wanneer het Napoleontisch keizerrijk ineenstuikte in 1814 na de Slag van Waterloo, leefde Luxemburg in totale onverschilligheid met de Franse revolutie. Niettemin bleven de judiciale gelijkheid, de strafwetten, de handelswetten en de burgerlijke wetten ingevoerd door de Fransen verder duren tot vandaag. De Luxemburgse adel verdween uit de politiek. De verkoop van hun goederen, beschouwd als nationaal eigendom, profiteerde aan de Luxemburgse notabelen en handelaars. De autoriteit van de geestelijkheid was voor altijd verminderd.

Na de Franse overheersing volgde de dynastie van Oranje-Nassau over Luxemburg, van 1815 tot 1890. In januari van 1814 vervingen Hessische soldaten het Frans garnizoen in de vesting van Luxemburg stad als een resultaat van het Congres van Wenen. Volgens de wettelijkheid, zouden de vroegere Oostenrijkse Nederlanden teruggekeerd moeten zijn naar de Oostenrijkse Habsburg dynastie. Maar deze verkozen het te vervangen door Venetië en Lombardije, naast Oostenrijk. Het Congres van Wenen besliste voor de vroegere Zeventien Nederlandse provincies, de vroegere Oostenrijkse Nederlanden en het Bisdom Liège samen het Koninkrijk der Nederlanden te vormen, met als monarch de Koning Willem van Oranje. Luxemburg werd dan opnieuw gecreëerd, hoewel zonder de landen ten oosten van de Mosel, van de Sûre en van de Ourthe, en zonder in de Eiffel de landen die aan Pruisen gegeven werden.

Willem I van Oranje (1815-1840) stond 4 streken ten noordoosten van Koblenz - Siegen, Dillenburg, Hadamar, Nassau-Dietz - af aan Pruisen, maar hij verkreeg het Hertogdom van Luxemburg met de rang van Aartshertog, en met delen van het Hertogdom van Bouillon. Hier leefden ongeveer 210.000 mensen in een Frans-Duitse gemeenschap. Luxemburg werd ingelijfd in de Germaanse Federatie, de *Deutscher Bund*, van ongeveer 40 staten. Ten gevolge deze overeenkomst, konden de Nederlandse prinsen een delegatie zenden naar het Duits Parlement van Frankfurt! Een speciale overeenkomst maakte van Luxemburg stad een federale vesting, verdedigd door een Pruisisch garnizoen.

Op 23 augustus van 1814, bracht Koning Willem I der Nederlanden en België, de 18 provincies van de Nederlanden en Luxemburg samen in één koninkrijk.

Willem I, de Koning der Nederlanden, kreeg zo de eden van trouw van de Belgen en van de Luxemburgse delegaties. Er waren consultatieve parlementen te Brussel en te Den Haag. De verschillende staten kregen aan hun hoofd een Provinciale Gouverneur. Snel, in 1817, zette zich een nieuwe hongersnood in te Luxemburg.

Frankrijk en Pruisen zetten douanes op aan de grenzen. Dat was zeer slecht voor de Luxemburgse economie! Luxemburg verbond zich met de Belgische opstand tegen de Nederlanden. Wanneer op 4 oktober 1830 de onafhankelijkheid van België verklaard werd, voegde ook Luxemburg zich bij de opstand en de Provinciale Regering van Luxemburg verklaarde haar landen een integraal deel van België. Maar dezelfde dag werd de Luxemburgse Gouverneur-Generaal Wilmar afgezet en vervangen door Jean-Baptiste Thorn, een Luxemburger van Remich. Hij installeerde zijn administratie te Arlon. Het Pruisisch garnizoen van Luxemburg stad bleef trouw aan de wettelijke soeverein Willem I van Oranje. Luxemburg had toen een Belgische deel en nog een klein Oranje deel!

Op 4 november 1830 kwamen vertegenwoordigers van Engeland, Oostenrijk, Frankrijk, Pruisen en Rusland samen te London. Hun beslissing viel op 26 juni 1830. België kon

onafhankelijk en neutraal worden. Door het Verdrag van London van 18 artikels, werd Prins Leopold van Saksen-Coburg, de oom van Koningin Victoria van Engeland, de eerste Belgische koning.

Op 2 augustus 1831 viel Willem I van de Nederlanden België binnen met een leger, maar een Frans Expeditionair Leger redde België. Op 14 november 1831 had dan een nieuwe conferentie plaats te London. In een nieuw verdrag van 24 artikels, en in ruil voor een deel van Limburg, werd de rechterzijde van de Meuse en de stad Maastricht teruggegeven aan de Nederlanden. De Franse delen van Luxemburg gingen naar België, maar de Duitse delen van Luxemburg bleven aan Willem I. De Nederlandse strijdkrachten bleven bepaalde vestingen bezetten die aan België toegewezen waren, terwijl de Belgen Luxemburg stad bleven bezetten, hoewel de citadel van Luxemburg stad nog steeds bezet bleef door Pruisische troepen!

Op 14 maart 1838 zei Baron Dedel, de Minister van de Nederlanden in London, aan Lord Palmerston, dat zijn regering het Verdrag van de 24 Artikels kon respecteren. Drie vertegenwoordigers van Luxemburg zaten dan al in het Brussels Parlement: Edouard d'Huart, Jean-Pierre Wilmar en Jean-Baptiste Nothomb. In april van 1839 ratificeerde het Belgisch Parlement het Verdrag van London. De districten van Arlon, Bastogne, Marche, Neufchâteau en Virton gingen naar België. Luxemburg bleef toen nog Nederlands! Het hoofd van het huidige Luxemburg werd een Duitse ambtenaar, Frederick Hassenpflug. Hij onderhandelde om Luxemburg weer in het Duitse *Zollverein* te brengen.

Op 7 oktober 1840 deed Willem I troonsafstand ten voordele van zijn zoon Willem II. Hij bevestigde de onafhankelijkheid van de Belgische landen. De gouverneur van Luxemburg werd Théodore-Ignace de la Fontaine. De taal van de administratie werd het Frans gemaakt. Op 27 september van 1870 dan, maakte Paus Pius X van Luxemburg ook een eigen bisdom.

Luxemburg had dan nog steeds een Pruisisch garnizoen, maar Willem II creëerde een Luxemburgs contingent van soldaten, gebaseerd te Echternach en Diekirch. Op 8 februari 1842, ondertekende Koning Willem II een verdrag dat Luxemburg weer in het Duitse *Zollverein* bracht. Dit liet wel degelijk de industriële ontwikkeling van het land toe! Luxemburg exporteerde ijzer mineralen naar de Saar, de Ruhr, en naar België. De overeenkomst werd hernieuwd in 1853, 1865, 1872 en 1902. Ze betekende een soort van economische unie met Pruisen, dat ook Luxemburg vertegenwoordigde in het *Zollverein*. Luxemburg ontwikkelde eveneens haar landbouw, en dan haar industrie van 1870 tot 1900. Ze ondertekende ook een verdrag voor het gebruik van de *Thaler* als de munteenheid van de noordelijke staten van het *Zollverein*, en van de *Gulden* voor de zuidelijke staten. Op 19 april 1848 nam het Parlement van Luxemburg een nieuwe Grondwet aan, gebaseerd op het Belgisch voorbeeld. Slechts 10.000 mensen van Luxemburg voldeden aan de voorwaarden om te stemmen, slechts 5% van de bevolking. Verkiezingen werden georganiseerd in 1848, waarna een Liberale Regering werd gevormd, voorgezeten door Jean-Jacques Wilmar (1792-1866), de zoon van de vorige Gouverneur.

1849 was het jaar van het overlijden van Koning Willem II van de Nederlanden. Willem III die eigenlijk Alexander heette, zijn oudste zoon, volgde hem op. Hij toonde zich meer autoritair dan zijn vader. In 1851, vroeg het Parlement van Frankfurt aan elke Duitse staat zich te

conformereren naar het principe van een monarchie. Willem III delegeerde de Regering van het Groot Hertogdom aan zijn jongere broer, Prins Hendrik van de Nederlanden (1850-1879), met de titel van Prins-Luitenant van de koning. Dit werd een belangrijke gebeurtenis voor Luxemburg. Voor het eerst sinds lange tijd, honderden jaren, had het weer haar eigen monarch! Koning Willem van de Nederlanden had echter toch nog steeds de autoriteit over Prins Hendrik.

Op 23 september 1853 verwierp Koning Willem III de Regering van Wilmar. Zijn regering plaatste hij dan onder Matias Simons (1802-1874), een gekende reactionair. Maar in oktober van 1856 reeds, zond het Parlement van Luxemburg Simons in de minderheid. Willem III loste dan het Parlement van Luxemburg op, en verving de grondwet door een charter dat conform bleef met de monarchale principes. Dit werd beschouwd als een putsch van de koning en van de aartshertog over Luxemburg! In een nieuwe Grondwet, werd de Luxemburgse wet ondergeschikt aan de Federale wet, en de soevereiniteit van de koning werd volledig hersteld en ingevoerd. De Raad van State behield de controle over het werk van het Parlement.

In die tijd werden nieuwe wegen gebouwd in Luxemburg, en nieuwe spoorwegen door de Franse *Compagnie de l'Est*. Nieuwe lijnen waren Luxemburg-Thionville, Luxemburg-Arlon, Luxemburg-Trier, alle in 1850, zowel als van Luxemburg stad naar Troisvierges, Spa en Liège, met interne netwerken. Nieuwe instituties werden opgezet, zoals de *Chambre des Comptes* in 1848, de Internationale Bank in 1856 en de Spaarkas in 1859. In 1866, tijdens de Pruisisch-Oostenrijkse Oorlog voor de overheersing in het verenigde Duitsland, bleef Luxemburg neutraal. Tijdens het Verdrag van Praag in datzelfde jaar van 1866, werd de onafhankelijkheid van Luxemburg eens te meer bevestigd.

In 1867 maakte de Franse Keizer Napoleon III een financieel voorstel aan Willem III van de Nederlanden om Luxemburg te kopen. Maar Bismarck weigerde dat! Hij beschouwde Luxemburg als een Germaans, Duits land. Ook Leopold II van België wou Luxemburg kopen. Tijdens een nieuwe Conferentie te London, werd op 11 mei 1867 een verdrag afgesloten, geratificeerd door de 31 parlementariërs van Luxemburg, dat Luxemburg verklaarde eeuwig neutraal te zijn. De vesting van Luxemburg stad werd ontmanteld en het Pruisisch garnizoen verliet het land. Luxemburg was nu een bufferstaat tussen Frankrijk en Duitsland. De snelle uitbreiding van de bevolking die daarop volgde kon te wijten zijn aan de voordelen van het *Zollverein*. Toch had Luxemburg nog een status van persoonlijke unie met de koning der Nederlanden. Niettemin, in de oorlog van 1870 tussen Frankrijk en Duitsland, respecteerde Duitsland de neutraliteit van België en Luxemburg. Duitsland verkreeg de opheffing van de rechten van de *Compagnie de l'Est* in de spoorwegen en Luxemburg stond de uitbating van de Luxemburgse lijn af aan Duitsland.

De Luxemburgse Eerste Ministers in de daaropvolgende periode waren Emmanuel Servais, President van de Regering van 1869 tot 1876, Felix von Blochhausen van 1876 tot 1885 en Paul Eyschen van 1892 tot 1915. Luxemburg kende een constante economische vooruitgang. In 1873 kwam de stichting van de Luxemburgse Nationale Bank naar het Belgisch voorbeeld. Luxemburg genoot van een constante invloed van Duits kapitaal in haar industrie. De Tomas-Gilchrest technologie om ijzererts tot staal te vormen werd ingevoerd vanaf 1879. De immigratie van Duitse en Italiaanse arbeiders was eveneens constant! Meerdere ondernemingen voor siderurgie waren gesticht in de jaren van 1870 tot 1890. Die gaven een

belangrijke opwelling van industrialisatie en rijkdom in Luxemburg. Douanes werden heringevoerd in 1879, waarmee ook de onafhankelijkheid van het land opnieuw werd onderstreept. Luxemburg ontwikkelde zich tot één van de leidende landen in de Europese ijzer en staal productie.

Prins Hendrik stierf op 13 januari 1879 zonder kinderen. Op 23 november 1890 stierf ook Koning Willem III zonder kinderen. Dit eindigde de persoonlijke unie van Luxemburg met de Nederlanden!

In 1783 werd er een familiaal pact afgesloten tussen de takken van de Nassau familie, die de vrouwelijke opvolging weigerde, zo lang er mannelijke opvolgers waren in de andere families van Nassau.

Adolf van Nassau (1890-1905) werd zo de nieuwe groothertog van Luxemburg. Hij was een Duitse prins! Hij was ook al 73 jaar oud, en hij bleef wonen in zijn residenties van Duitsland! De Minister van State Paul Eyschen (1841-1915) behandelde daarom de zaken van het land. Hij hield de neutraliteit van Luxemburg intact.

In 1905, bij de dood van Adolf van Nassau, kreeg zijn zoon Willem IV (1905-1912) op 53-jarige leeftijd de troon van het Groothertogdom van Luxemburg. Hij had een fragiele gezondheid. Hij trouwde met Marie-Ange van Bragança (1861-1942), de infante van Portugal, dochter van Koning Miguel, de koning die in exil verbleef in het nabije Groothertogdom van Baden. Ze hadden 6 kinderen, allen dochters.

In 1907 had Willem IV het familiaal pact van de Nassau Familie veranderd, met de toestemming van het Luxemburgs Parlement, om zijn opvolging te verzekeren. Op 25 februari 1912 daarom, kwam Marie-Adelaïde, zijn oudste dochter, pas 18 jaar oud, op de troon van Luxemburg.

Op 2 augustus 1914 trokken Duitse troepen Luxemburg in. Het was het begin van de Eerste Wereldoorlog voor Luxemburg. De spoorwegen van Luxemburg naar Longwy waren van strategisch belang voor Duitsland, en dat was ook de ijzer en staal industrie van Luxemburg! De Groothertogin protesteerde tegen de schending van het statuut van Luxemburg bij de Duitse Keizer Wilhelm II, doch tevergeefs. Tijdens de oorlog echter, ontving Marie-Adelaïde de Duitse keizer en zijn generaals op een vriendelijke wijze.

De Duitse bezetting bleef pijnlijk voor Luxemburg! Duitsland voerde haar wil uit. Luxemburgse burgers werden veroordeeld door Duitse militaire gerechtshoven. De Duitsers weigerden Luxemburgse diplomaten te laten reizen naar het Buitenland, en de staat voedde het volk vanuit het Centraal Kantoor voor Aankopen in Berlijn! Duitsland gebruikte de Luxemburgse Spoorwegen intens, in tegenstelling tot een clause in het Verdrag van de 11^{de} juni 1872.

Tijdens de oorlog, op 12 oktober 1915, stierf Paul Eyschen. Marie-Adelaïde dwong Hubert Deutsch naar voor om een nieuw Regering te vormen. Maar hij werd direct in de minderheid gebracht door het Parlement. Marie-Adelaïde ontbond daarop het Parlement. Nieuwe verkiezingen hadden plaats op 23 december 1915. In februari 1916, werd een coalitieregering gevormd onder Viktor Thorn, als president. Hij regeerde slechts gedurende 16 maanden, en Thorn werd opgevolgd door Leon Kaufmann. In september 1918 reeds, trad deze Leon Kaufmann af bij de verloving van Princes Antonia, de 3^{de} dochter van Marie-Anne van

Bragance met Ruprecht, de Erfprins van Beieren, die het hoofd was geweest van het Duits Leger in Vlaanderen tijdens de oorlog. Na de verkiezingen van 1918, kon een Regering van nationale unie gevormd worden onder de President van de Regering Emile Reuter (1874-1973).

De jaren 1918 en 1919 werden crisisjaren voor Luxemburg. Op de 10^{de} november 1918, vroeg een raad van arbeiders en boeren de troonafstand van de Goothertogin en de vorming van een volksrepubliek. Het Parlement verwierp die motie met 21 stemmen tegen, 19 voor en 3 onthoudingen. Rond die tijd, op 21 november, kwamen eveneens Amerikaanse en Franse troepen Luxemburg in. Franse soldaten waren in feite al in het groothertogdom gedrongen sinds 12 november.

In december 1918 probeerde Luxemburg een economische overeenkomst met Frankrijk te bekomen. De Franse Minister Pichon van de Franse Buitenlandse Zaken echter, wou de Luxemburgse vertegenwoordigers zelfs niet ontvangen als de vertegenwoordigers van een soeverein die zich zwaar gecompromitteerd had met de vijanden van Frankrijk. De geallieerden toonden zich aldus hostiel aan Marie-Adelaïde! Slechts het Katholiek rechts wilde de monarchie voor het land bewaren.

Op 9 januari 1919 probeerden de linkse bewegingen een putsch uit te voeren door een muiterij uit te lokken van de *Compagnie des Volontaires Luxembourgeois* tegen hun officieren. Een *Comité de Salut Public* riep de republiek uit. De President van het Parlement, François Altwies, echter, riep de hulp in van het Frans Leger om de rebellie te onderdrukken en de kalmte te herstellen. Marie-Adelaïde deed troonsafstand en ze verliet het land op 29 januari. Ze stierf in de Hohenburg van Beieren op 24 januari 1924. Haar lichaam werd gerepatrieerd naar Luxemburg op 25 oktober 1947, en begraven in de kathedraal van Luxemburg.

Haar opvolgster werd haar zuster Charlotte (1896-1985), die trouwde op 6 november 1919 met Felix van Bourbon-Parma. Luxemburg werd niet toegevoegd aan België. België erkende Charlotte als Groothertogin op 13 februari 1919. In het jaar van 1918 al plaatste Luxemburg de Duitse Mark uit gebruik in Luxemburg en Luxemburg stapte ook uit het *Zollverein*.

Op 28 september 1919 dan, had er een referendum plaats in Luxemburg over het al of niet behouden van de dynastie en over welk land een nieuwe economische partner kon worden voor Luxemburg. 80% van de Luxemburgers stemden voor Charlotte, en 73% koos voor Frankrijk als een economische partner. Maar Frankrijk had al aan België laten weten geen interesse te hebben voor Luxemburg! Op 10 mei 1920 bijgevolg, meldde de Franse Regering aan Emile Reuter dat het de offerte voor een economische unie met Luxemburg niet wou. Luxemburg keerde zich dan noodgedwongen naar België. Na onderhandelingen tussen Emile Reuter en Paul Heymans werd de UEBL gesticht, de *Union économique Belgo-Luxembourgeoise*, ondertekend op 24 juli 1921 na 14 maanden van harde onderhandelingen, goedgekeurd op 22 december 1922.

Luxemburg verbond zich zo tot een *marriage de raison* met België en maakte van de Belgische Frank de munteenheid van de Unie. In 1935, werd een gemengde administratieve commissie gesticht om de gemeenschappelijke commerciële politiek te regelen, alsmede om een permanent Arbitrage College te hebben om de Luxemburgse interessen te verdedigen. Luxemburg behield zich het recht voor om te beslissen over haar munt, moest geconsulteerd

worden door Brussel in alle economische overeenkomsten over de handel, en om exclusief Luxemburgse burgers te houden in het land als douane-agenten. Luxemburg stichtte dan ook een station om de kwaliteit van de wijn te verbeteren. Het begon de reorganisatie van haar staal industrie. Bedrijven zoals de *Terres Rouges*, gesticht in 1919 door Schneider, de Bank van Brussel en de ARBED voor de staalindustrie van Luxemburg, werden geïnstalleerd. Emile Mayrisch (1862-1928) en Gaston Barbanson hadden de ARBED gesticht, de *Aciéries de Burlach, Eich et Dudelange*.

Luxemburg werd eveneens getroffen door de depressie van 1929, toen alle prijzen daalden. Na de verkiezingen van 1925, had een Regering opgericht van Socialisten en Liberalen. Die regering viel in 1926, wat weer leidde tot een coalitie met rechts. Van 1926 tot 1945 volgden coalities van Katholieken, Radicale Liberalen en zelfs Socialisten elkaar op. Politici van belang waren Joseph Blech (1887-1975) en Pierre Dupong (1885-1953). De eerste was de president van een coalitie van Katholieken en Liberalen van 1926 tot 1937, de tweede van een coalitie van Katholieken en Socialisten van 1937 tot 1945. Blech hervormde de landbouw voor de unie met België. Hij stabiliseerde de Frank tegenover de Pond Sterling. Hij introduceerde een fiscaal regime dat voordelig was voor holding bedrijven, en stichtte de Beurs van Luxemburg. Banken zoals de *Crédit Lyonnais* en de *Crédit Industriel d'Alsace* stichtten dochterbedrijven in Luxemburg.

In december van 1920, werd Luxemburg toegelaten tot de Verenigde Naties. Het bleef een neutraal land. Het Parlement ratificeerde dit niet, beschouwend dat een dergelijk lidmaatschap in tegenstelling stond tot de Luxemburgse Grondwet. Luxemburg ondertekende ook niet het Bewapening Reductie Pact, en ook niet de Overeenkomsten van Locarno. België en Luxemburg ondertekenden wel de Conventie van Oslo. Ze bewogen zich wel tot een politieke unie om te werken voor de vrede in Europa.

De Belgische Frank devalueerde in 1935. De toenmalige Eerste Minister van Luxemburg scheidde dan de Luxemburgse Franc van de Belgische standaard. In 1937, diende Joseph Blech zijn ontslag in. Hij wou de linkse politieke partijen verbannen. Een nieuwe Regering werd dan gevormd onder Pierre Dupong, de Minister van Financiën.

Anton Vincius had nooit goed begrepen waarom zijn vader naar Luxemburg wou verhuizen. Waarom niet veel verder weg van het dreigende Duitsland, waarom niet naar Portugal of waarom niet naar de Verenigde Staten van Amerika reizen? Talen waren wel een obstakel, maar toch niet een obstakel dat onoverkoombaar was. De vraag bleef in zijn hoofd draaien gedurende een lange tijd, tot hij een mogelijk antwoord kon formuleren. Hij durfde nooit praten met zijn vader over wat hij meende de waarheid te zijn. Het antwoord had alles te maken met zijn vader zelf, en met zijn vader alleen!

In feite, door naar Luxemburg te verhuizen, had zijn vader nooit echt Duitsland verlaten! Het Eerste en het Tweede *Reich* waren verdwenen. De keizerrijken van Karel de Grote en van Willem I bestonden niet meer. Maar was Luxemburg niet de enige rest van die twee Keizerrijken die nog bestond, het enig land dat nog steeds bestond en een onafhankelijk land was? Luxemburg had zelfs enkele van de machtigste, grote keizers van de oude tijden, van de stichtingstijden, gegeven aan Duitsland! Van de meer dan veertig *Landen* die ooit Duitsland hadden gevormd was Luxemburg het enige dat overbleef en een onafhankelijk land was! Neen, zijn vader had nooit Duitsland verlaten, niet het Eerste en niet het Tweede *Reich*, niet het ware

Duitsland, niet het Duitsland van zijn voorvaderen! Misschien was zijn vader één van de weinige mannen die overbleven van het glorieus Duitsland. Hij was zeker geen man van het Derde Rijk! Nooit! Maar zijn vader was ook niet bekwaam geweest zich te onttrekken aan het Duitsland dat hij lief had. Dat was de reden waarom zijn vader wou leven in het enig overblijfsel van zijn oud Duitsland, in het onafhankelijk Luxemburg. Door dit te doen, bleef zijn vader verknocht en leven in Duitsland! Hij had het nooit verlaten!

De Verhuis naar Luxemburg

De Vincius hadden beslist te verhuizen naar Luxemburg. Het was een emigratie voor hen! Julian en Charlotte en Ernst bespraken samen hoe ze dat konden realiseren. De verhuis kon gewoon niet zo gemakkelijk gebeuren als ze hadden gedacht. Julian had een paspoort dat hem aanduidde als zijnde een Jood. De grens moest overgestoken worden niet slechts éénmaal, maar meerdere malen, in een camion volledig tot aan de nok beladen met meubels en kunstwerken, waaronder zelfs enige grote schilderijen van landschappen. Baren van goud moesten ergens verborgen worden in de meubels of in het chassis van de camion. Ze durfden niet de verhuis toe te vertrouwen aan een Duits bedrijf. Papieren waren nodig voor de reis, en de ganse beweging zou snel overduidelijk worden in de ogen van de Nazi autoriteiten.

De camion was het eerste probleem, maar dat was snel opgelost. Ernst zuchtte, maar hij kon een camion wel brengen, gekocht voor bijna geen geld, en met toch nog een goede motor onder de kap die hen niet zou falen onderweg. Ernst nam die motor uit de camion, reinigde en herstelde hem, en verving wat volgens hem best moest vervangen worden. Een plaats om het goud in te verstoppen kon gelast worden in minder dan een dag. In feite vond Ernst zelfs twee plaatsen om de lading te balanceren en om de verborgen plaats symmetrisch te doen lijken, als integrale delen van het chassis.

Ernst nam van bij het begin aan dat hij de chauffeur zou zijn. Hij weigerde dat niet. Julian moest zijn reizen naar buiten Duitsland tot het meest strikt minimum beperken, waarschuwde ook Ernst. Maar naar een nieuw huis zoeken en de koop daarvan te finaliseren kon meer dan één verblijf in Luxemburg noodzakelijk maken. Anton stelde zich vrijwilliger om Ernst te begeleiden, en dat deed ook Malou. Maar Charlotte weigerde haar lievelingszoon en haar onvoorspelbare dochter welk risico dan ook te laten nemen. Het nam haar een week van vleien om Julian ervan te overtuigen dat zij zelf wel een groot appartement of een huis kon vinden, of twee huizen, met evenveel kans op succes als Julian. Julian zag wel zijn geld verminderen met elk woord van zijn vrouw. Ten slotte echter, wierp hij de armen in de lucht in overgave, en na dagen van tegenpruttelen, aanvaarde hij de ganse operatie te laten leiden door Charlotte. Zij zou met Ernst naar Luxemburg rijden, om een huis te vinden om er met de familie in te gaan wonen. Ze toonde slim haar troefkaart, haar Frans paspoort, en wuifde dat constant vóór de ogen van Julian. Ja, dat paspoort kon vele dingen eenvoudiger doen lijken. Charlotte dus, zou hen een nieuw thuis moeten vinden, en een gescheiden, kleiner huis of zelfs appartement om als kantoor te dienen, een plaats waar Julian zijn cliënten kon ontvangen. Later, indien alles naar behoren verliep, zou hij daar zelfs een secretaresse kunnen installeren. Julian drong aan om de twee plaatsen gescheiden te houden. Slechts één plaats zou een plaatje houden met zijn naam erop en de melding dat hij een dokter was. Hij vroeg om twee huizen in dezelfde straat of in aanpalende straten te vinden.

Charlotte was akkoord, en daarna reed ze kordaat weg, Berlijn uit, naar Luxemburg. Ernst en zij reden eerst in een andere Audi die Ernst kon leveren. De papieren van die auto waren op naam van Ernst. Charlotte en Ernst reden al weg met een groot deel van het Vincius goud verstopt in een nieuw, geheim compartiment dat gelast was onder de achterzetels.

Zoals gewoonlijk zei Ernst niet veel onderweg. Hij durfde ook al niet zeggen aan Charlotte dat hij papieren bij zich had, die hem merkten als een lid van de NSDAP, niets nieuw in dat, doch ook zijn rang gevend in de SS.

Inderdaad, de Nazis in Berlijn hadden aan Ernst gevraagd om de functie van directeur op zich te nemen in de aankoop afdelingen van het Ministerie van Bewapening. Ernst vond zich verplicht de baan op te nemen, de vraag leek hem eerder een bevel te zijn. De Nazis in de partij hadden uitgevist dat hij een zeer bekwame, intelligente zakenman was, met een goede kennis en gevoel voor alles wat mechaniek was. Hij was een man die zichzelf rijk gemaakt had, het soort man waar de Nazis van hielden, geen intellectueel die gestudeerd had aan één of andere universiteit.

Ernst had betrouwbare vroegere handelaars gevonden om zijn garages te beheren, terwijl hij nu werkte in officiële banen van de Nazi herbewapening. In feite voelde hij zich een beetje beschaamd om dat te hebben aanvaard, en hij durfde niet aan Julian uit te leggen wat er met hem in Nazi dienst gebeurd was. De positie, de baan, had van hem sneller een veel rijkere man gemaakt dan hij had kunnen verdienen met zijn garages. Sommige mensen konden het corruptie noemen, maar geld uit de overeenkomsten en contracten met Duitse industriëlen die betrouwbare partners zochten in de Nazi Partij bleef steeds plakken aan de vingers van de mannen in het midden. Tevens hadden de leden van de Nazi partij, SS en SA officieren, de adressen genoteerd van de garages van Ernst in Berlijn, waar ze betrouwbare en goedkope plaatsen hadden om hun eigen auto's in vertrouwen te kunnen laten onderhouden en herstellen.

Ernst bleef er redelijk van overtuigd dat hij de grens van Luxemburg aan Duitse zijde kon oversteken, zo nodig met zijn papieren. De douane kon menen dat hij uit was op een plezierreisje met zijn minnares. Het kon zelfs gemakkelijker voor hem geweest zijn om zijn SS *Hauptmann* uniform aan te doen, zijn uniform van kapitein, maar hij wou Charlotte geen angst aanjagen en Julian niet een hartaanval doen krijgen zodat zijn vriend in zijn eigen hospitaal zou beland zijn. Ernst moest het langzaamaan houden!

Charlotte en Ernst kwamen zonder problemen aan in een klein hotel van Luxemburg stad, waar ze twee kamers namen. Ze hadden enkele dagen nodig om twee huizen te vinden waar de Vincius Familie zou kunnen in wonen. Het huis dat ze zouden gebruiken als hun nieuw thuis lag in de *Rue Henri IV*. Het was voldoende groot en het lag diep in de straat. Het kleiner huis was een volledig gescheiden woning ook, geen appartement, geschikt om te dienen als het kantoor van Julian. Het lag in de nabije *Rue Jean l'Aveugle*. Beide straten lagen in het centrum van Luxemburg, met plaats om auto's te parkeren nabij. Charlotte betaalde dadelijk voor de huizen en Ernst moest toegeven dat het moeilijk zou zijn in enkele dagen betere plaatsen te vinden. Ze hadden geluk gehad.

Het nam wel enkele dagen om de eigendomsakten voor te bereiden. Charlotte en Ernst plaatsten de documenten in een kleine kluis van een Belgische bank, waar ze ook een rekening hadden geopend. De notaris die de transacties geldig maakte met zijn stempels bood goede hulp en leek redelijk eerlijk, meenden zowel Charlotte als Ernst. Charlotte vond de huizen perfect voor

hen om zich vermengd te weten met de Luxemburgse bevolking. Charlotte en Ernst probeerden niet om Luxemburgse Franks naar Berlijn te brengen. Ernst haalde een baksteen uit de muur van één van de kleinere kamers boven, kapte de steen in twee in de lengte, en plaatste de bankbriefjes in de holte achter de steen. Ze hadden ook niet al het goud moeten gebruiken dat ze met zich mee hadden gebracht. Dat lieten ze in hun kluis in de bank.

Charlotte en Ernst kwamen triomfantelijk terug in Berlijn aan. Julian Vincius was blij. Charlotte had goede huizen gevonden in wat ze in enkele woorden en gebaren uitlegde een mooie, drukke straat te zijn in het centrum van Luxemburg, waar veel cliënten konden wachten op een goede dokter. Met de tijd, konden ze een villa bouwen op de hoogtes van de stad, waar de lucht wat koeler en wat meer gezond kon zijn. Hadden ze dat trouwens ook al nu niet nodig? Charlotte garandeerde veel klanten voor Julian. Julian probeerde haar niet te zeggen dat hij niet echt veel klanten zocht, maar mensen die hij uit hun pijn kon helpen. En bij voorkeur klanten met veel geld.

De volgende expeditie naar Luxemburg gebeurde met de speciale camion van Ernst. Ditmaal wou Julian toch meerijden met Ernst. Vanuit Berlijn reden ze zo snel ze konden naar Trier. De camion was zwaar beladen met meubels en met meer gouden staven en gouden munten verborgen in de kleine compartimenten boven de banden. De reis verliep vlot, tot de camion aan de grens kwam. Dit zou een spannend ogenblik worden. Zoals gewoonlijk stond daar een groepje soldaten. Een *Gefreiter*, een korporaal, vroeg naar hun papieren.

De korporaal keek op wanneer hij de papieren van Ernst inzag. Ernst zat op dat ogenblik achter het stuur. De man ging naar de andere zijde en keek naar de papieren van Julian. Hij fronste de wenkbrauwen, keek weer en weer. Julian en Ernst zagen de man dan een klein gebouw ingaan, steeds met de papieren van Julian in zijn handen. De korporaal kwam enige minuten later weer naar buiten. Een luitenant volgde hem. De luitenant nam het paspoort van Julian uit de handen van de korporaal. De korporaal ging terzijde staan, bij de andere soldaten aan de andere zijde van de weg. De luitenant wachtte tot de korporaal buiten gehoorsafstand was. Tot dusver werd geen geweer hoger gehouden, geen revolver verscheen in een hand. Julian aanzag dit eerder als een goed teken.

De luitenant kwam naar de zijde van Julian.

Hij salueerde, klikte de hielen, en vroeg, ‘uw naam is Julian Vincius?’

‘Ja,’ bevestigde Julian.

‘*Herr Doctor* Julian Vincius?’

‘Inderdaad,’ herhaalde Julian.

De man keek opnieuw naar de papieren en leek te aarzelen.

Dan zei hij, ‘de papieren zeggen dat u deelnam aan de Veldslag van Verdun.’

‘Dat deed ik,’ zei Julian, ‘ik was natuurlijk een dokter’.

‘Natuurlijk,’ ging de luitenant verder. Hij leek weer te aarzelen. ‘In 1914-1918, was u de *Oberst Stabsarzt* in het hospitaal van Longwy, of heb ik het mis voor?’

Julian was verrast. Hoe kon deze jonge luitenant dat weten? De luitenant was veel te jong nog om in die oorlog gevochten te hebben.

‘Dat was ik,’ zei Julian in zo weinig woorden mogelijk.

De man kon de grote, rode stempel die van Julian een Jood maakte niet gemist hebben.

De luitenant glimlachte dunnetjes, en salueerde opnieuw.

‘Johann Keltermann tot uw dienst, *Herr Oberst*. U kent me niet. Dat kunt u onmogelijk, maar u kende mijn vader, Georg Keltermann. Mijn vader werd gewond in de laatste oorlog, nabij Verdun. Hij werd gebracht naar Longwy in het centraal lazaret daar, einde 1917. Hij meende dat hij ging sterven. Zijn rechterbeen was tot pulp geslagen. Ook zijn linkerbeen was gewond. Schrapnels hadden hem hard getroffen. Hij had veel bloed verloren. De dokters vreesden voor gangreen en ze spraken erover zijn twee benen af te snijden. Mijn vader vertelde me keer op keer hoe u dan binnenkwam, hem onderzocht, en schreeuwde naar de andere dokters hem alleen te laten. U duwde het bed van mijn vader persoonlijk door de deur en nam hem naar een Röntgen toestel. Met twee verpleegsters nam u X-stralen foto’s van de benen van mijn vader. Het volgend uur opereerde u aan de benen van mijn vader. U opereerde later nog driemaal aan de benen van mijn vader! In een periode van drie maanden. Al die tijd hield u mijn vader in het hospitaal van Longwy. Mijn vader kon dan weer gaan, recht, op zijn twee benen, met krukken weliswaar, maar u verzekerde hem dat hij elke dag wat beter zou kunnen stappen, indien mijn vader wat oefende. Mij vader trekt zijn rechterbeen nog steeds wat, maar hij vertelde aan iedereen die het verhaal wou horen, hoe u zijn leven redde. We zijn u dankbaar!’

‘Een Keltermann kende ik inderdaad,’ kon Julian zich dan herinneren. ‘Een grote man, sterk, een man van Württemberg. Een man die vol zat met grappen, al de tijd! Ik heb nooit een hardere vent gekend onder mijn mes, en die toch ook een grote charmeur was. De verpleegsters waren dol op hem. Die man was een eeuwige optimist. Ik zat dikwijls samen met hem in de avonden. Niet langer dan een uur, maar het waren steeds luchtige uren. Hij moedigde me aan, maakte me vrolijk, meer dan ik hem soms hoop kon geven. Hij werd nadien naar Baden gestuurd, om te recupereren en verder te helen. Ik ben blij dat hij de oorlog overleefd heeft. Verdun was een verschrikkelijke slachting! Op zijn twee benen! En is hij nog steeds een grappenmaker? Hoe gaat het verder met uw vader?’

‘Hij doet het goed! Hij overleefde. Op zijn twee benen! En hij is nog steeds een grappenmaker! De tijden zijn echter weer niet zo gelukkig.’

‘Dat is waar,’ knikte Julian.

De jonge officier nam dan een notaboekje uit een zak van zijn uniform, en een potlood, en hij schreef wat op een bladzijde. Hij scheurde de bladzijde uit het boekje, en stopte het door het venster in de handen van Julian.

‘Hier is een telefoonnummer. En een woordje. Het woord is de voornaam van mijn geliefde. De volgende maal dat u langs deze weg naar Luxemburg rijdt in een camion geladen met goederen, kom dan later in de dag. Niet vroeger dan 6 uur ’s avonds, niet later dan 8 uur. De dag voordien, bel dat nummer. Ik zal hier op u blijven wachten, ten minste, zolang ik niet een ander bestemming in het leger krijg. Als dat laatste het geval is, zal ik u wel uitleggen, voordien, naar waar te rijden. Niet hier, dan. Dit is mijn eigen telefoonnummer. Probeer het van niet te ver weg. Zeg me dan wanneer u de grens wil oversteken, en op welk uur. Ik zal op u wachten. U zult de grens kunnen oversteken zonder dat er vragen zullen gesteld worden. Let op! Er is een vervelende *Hauptmann* aan de volgende grenspost, hiernaast. Hij kan u arresteren, of u terugsturen, of wat dan ook, u ophouden. Hij is ook de baas van deze grenspost. Ik zal u wel melden wanneer u kunt oversteken of niet. Als u weer langs hier komt, dan zal ik er voor zorgen dat u zonder problemen door kunt. Ik zal er voor zorgen dat niemand u stoort. Ik zal u door de grens wuiven. Ik wil niet meer weten. Heb een goede reis, *Herr Doctor!*’

De luitenant stapte terzijde, salueerde weer, en wuifde Julian en Ernst Vincius vooruit, Luxemburg in.

Toen ze verder reden, moest Ernst heel wat kilometers verder wachten vóór hij durfde te vragen, ‘wat was dat allemaal? Wat hadden jullie te vertellen? Waarom al de saluten?’

Julian dook op als uit een droom. Hij had zich niet gerealiseerd hoe gevaarlijk het kon zijn de grens over te steken voor een Jood.

‘Een vriend,’ glimlachte Julian, ‘de zoon van een vriend. Hij kende me. De zoon van een soldaat die in de oorlog was met ons. Ik redde de benen van zijn vader. We hebben nu een open poort!’

‘Wel, heb ik ooit,’ riep Ernst, verrast, opgelucht, en plots weer blij. ‘Jij, Julian Vincius, zult me steeds blijven verbazen. Vrienden, hier, aan deze verdomde grens?’

‘Jij hebt ook Vincius bloed in je aderen,’ gaf Julian terug.

Ze reden naar Luxemburg stad in een goed gemoed.

Ze kwamen aan, en ze ontlaadden de camion in de vallende duisternis, eerst aan Julians nieuw thuis, dan in de andere straat. Julian kon zien met eigen ogen dat Charlotte hem niets had voorgelogen. De twee huizen waren perfect voor wat hij hier moest doen. Hij glimlachte weer. Maar sommige meubels waren zeer zwaar, gebouwd met Duitse degelijkheid. Toch kon hij nog goed heffen, zoals Ernst. Wanner al de meubels in de huizen geplaatst waren, moest hij ademen zoals een os, maar hij moest niet aan Ernst vragen even te stoppen omdat hij moe was. Hij was uitgeput, in zweet, maar hij had zijn doel bereikt. Hij voelde zich gelukkig.

Julian Vincius vroeg zich af wat te doen de tweede en derde malen dat hij over de grens zou moeten geraken met zijn meubels en andere huiswaar. Later, legde hij de hele geschiedenis volledig uit aan Ernst. Ernst reageerde eerder euforisch.

Ernst zei, ‘natuurlijk moeten we telefoneren naar die luitenant de volgende maal! Met een verhaal zoals je me vertelde, moet die luitenant een eerlijke man zijn! Hij kan geen verrader zijn van de man die zijn vader zo redde! Hij zag er trouwens zo niet uit. Zijn ogen bleven steeds ernstig en eerlijk, kan ik je zeggen. Hij zag er niet uit als een schoft, als een verrader! Neen, neen, er is hier geen valstrik in de maak. We moeten maar snel een tweede maal komen, het ijzer slaan terwijl het warm is. Om weer te keren naar Berlijn nemen we toch best een andere weg, meer naar het noorden. Maar we komen weer langs de weg naar Trier! Dit is een te mooie opportuniteit om zo maar te negeren.’

En zo, op de tweede en derde malen dat ze de grens over wilden rijden, belde Julian de dag ervoor opnieuw, vanuit een klein hotel nabij de grensplaats waar hij en Ernst verbleven vóór ze Luxemburg wilden binnen rijden. Beide malen kwam Johann Keltermann aan de telefoon, en Julian legde uit. De luitenant zei dat hij aan de grenspost zou wachten. En dat deed hij ook. Maar hij was niet alleen!

Niet slechts Johann Keltermann stond op wacht. Een oudere man, die Julian herkende als de vader van Johann, Georg Keltermann, stond daar. Ditmaal sprong Julian ongeduldig uit de camion. Julian en de oudere man schudden de handen, en dan, als bij een gezamenlijk gehoord signaal, sloegen Julian en Georg de armen rond elkaar en ze hielden elkaar zo een hele tijd vast. De Duitser en de Joodse dokter! Ernst zag de mannen de wachtpost binnengaan. Na een tijdje kwam Johann weer uit dat gebouwtje, ging naar Ernst toe, en zei, ‘mijn vader wilt u ook terugzien!’

Ernst glimlachte dan, kon zijn camion tot achter het gebouwtje rijden en ging mee met Johann de wachtpost in. Ernst werd verwelkomd op kreten, lachen, en heel wat schouderklopjes toen hij Georg zag. Beide mannen herkenden elkaar ook.

‘Eenmaal een chauffeur, steeds een chauffeur,’ lachte Georg.

Ze bleven samen meer dan een uur. Dan zei Georg dat ze verder zouden moeten rijden. In de donkerte waren alle soldaten en gendarmes meer zenuwachtig.

Julian en Ernst stapten weer in de camion. Beiden hadden de smaak van schnaps nu in hun adem.

‘Waarlijk fijne mensen,’ liet Ernst zich ontsnappen. ‘Zeer goede schnaps!’

Julian knikte. Ze glimlachten verder.

Toen Ernst verder reed, keek Julian nog achter zich. Hij zag de jonge luitenant en zijn vader nog steeds daar staan en een saluut geven, niet in de nieuwe wijze, niet de Hitler groet, maar de groet in de oude wijze van soldaten van Verdun. Julian gaf een perfect saluut terug. *Alte Kameraden!*

Dezelfde scene speelde zich een derde maal af. Opnieuw bracht Ernst zijn camion naar de grens, naar een duistere plaats. Opnieuw werden herinneringen aan de Grote Oorlog uitgewisseld. Niet ééns vermeldde iemand dat Julian een Jood was. Wat kon dat hen schelen wanneer ze samen geleden hadden in een echte oorlog, in een oorlog zoals er geen andere nog kon komen, in een verschrikkelijke oorlog?

De Vincius van Luxemburg

Julian Vincius beefde en aarzelde enige tijd vooraleer hij zijn geliefd Berlijn kon verlaten. Ten slotte besloot hij dat het absoluut de tijd was om definitief de hoofdstad van wat nu Nazi Duitsland was te verlaten, en een nieuw leven te beginnen in Luxemburg. Hij kon zijn appartement in de Landgrafenstrasse aan een degelijke prijs verkopen, hoewel toch veel lager nog dan hij gehoopt had.

Julian reed dan een laatste maal in zijn eigen Audi, en alleen. Hij zou een laatste maal in Luxemburg rijden via wat hij nu noemde de Keltermann Post. Charlotte en haar twee zonen, Anton en Maxim, namen de trein. Niets op hun paspoorten tenminste duidde aan dat ze niet helemaal Ariërs waren, en Charlotte had een Frans paspoort. Ze reden per trein naar Trier, en namen dan een andere trein naar Luxemburg stad. Hun paspoorten werden grondig onderzocht te Trier en nog zelfs even later op de trein, maar ze konden verder reizen na enige onschuldige uitleg. Ze waren op vakantie!

Het meisje Malou bleef in Berlijn. Dit was 1937. Malou was 20 jaar oud, een volwassen jonge vrouw, die zich eveneens zeer goed bewust was van het feit dat voor haar ook een nieuw leven begon. Uiteindelijk kon ze doen en laten wat ze wou, uitnodigen wie ze wilde naar haar huis, zonder ergens Cerberus-ouders met opmerkingen in haar weg te vinden. Ze wist niet dat het jaren zou duren vooraleer ze haar ouders zou weerzien.

Julian en Charlotte en hun twee zonen namen nog afscheid in Berlijn van Ernst en zijn vrouw Eva. Ze beloofden elkaar weer te zien na het Nazi regime. Ernst had wel opgebiecht dat hij een SS officier was, zelfs al had hij zich niet direct als vrijwilliger gemeld. Hij was nu een sleutelpersoon in de koop van materiaal voor de bewapening! Hij had zich niet als vrijwilliger

aangegeven voor die plaats. Ernst had al gehoord dat hij binnenkort zou gepromoveerd worden tot *Oberst*! Wanner Ernst dit alles aan Julian vertelde, voelde Julian eerst zwarte woede naar zijn hoofd stijgen. Maar dan kwam ook in zijn geheugen dat Ernst steeds een eerlijke man was geweest, trouw en een vriend.

Julian zei dan langzaam en met een zeer lage stem, ‘wel, Ernst, ik wens je geluk voor de toekomst. Ik weet dat je de Nazi ideeën niet zult volgen. We hebben daar al veel malen over gepraat. Je probeert te overleven en correct te leven met je gezin in de algemene waanzin. Vergeet nooit dat voor jou, je echtgenote en je kinderen, er steeds een huis open zal staan in Luxemburg. Telefoon me niet, schrijf me niet, want dat kan je verdacht doen lijken voor de *Gestapo*. Ik heb niet kunnen geloven dat zo iets enige jaren verder zou moeten gezegd worden. Overleef gewoon, doe wat je moet doen daarvoor, en we zullen elkaar dan wel terugzien. Dat kan niet veel verder zijn dan 5 of 10 jaar in de toekomst. Terugzien zullen we elkaar zeker, hoe lang het ook moge duren!’

Ernst knikte, dankte, de familieleden schudden elkaars handen, en de twee mannen, nu een Jood en een SS, omhelsden elkaar.

Julian bracht na het afscheid zijn vrouw en jongens naar de trein. Hij wuifde hen op weg. Hij reed terug naar een praktisch leeg appartement, dat reeds niet meer van hem was. De volgende dag reed hij definitief weg en kwam twee dagen later aan in Luxemburg stad.

Ernst hield zijn woord niet! Hij bleef lange brieven schrijven naar Julian, om hem verslag uit te brengen van wat er gebeurde in Duitsland, doch slechts in enige, lange brieven.

Na enkele maanden min of meer onwettelijk gewoond te hebben in Luxemburg, gingen Julian en zijn twee zonen naar het Stadhuis van de stad. Ze legden hun verhaal uit eerst aan een klerk, daarna aan meerdere personen hoger in rang onder de ambtenaren van stad en land. Ze vroegen om te kunnen blijven, te werken en te studeren in Luxemburg. Ze vroegen slechts paspoorten als *apatrides*, als vaderlandslozen.

Het waren de jongens geweest die aangedrongen hadden bij hun vader om dit zo te doen. Ze voelden zich zeer bitter gestemd tegen het land nu, waar ze in geboren waren, tegen Duitsland. Ze wilden hun origines niet helemaal negeren. Waren hun voorvaders geen Joden geweest? Het probleem dat Julian Vincius naar het Stadhuis bracht veroorzaakte een kleine opschudding. Meerdere mannen kwamen na elkaar met de Vincius praten.

Julian moest een paar maanden wachten op een duidelijk antwoord op wat de Luxemburgse autoriteiten wilden en konden doen met de vraag van de familie. Julian werd verscheidene malen teruggeroepen om over de zaak te praten. De mannen waren onder de indruk van wat Julian Vincius in Berlijn gedaan en geweest was, een professor en onderzoeker aan het meest befaamde hospitaal en onderzoekscentrum van Europa! Luxemburg had ook dergelijke mannen nodig!

Julian legde uit dat hij in Luxemburg wou blijven. Hij zei hen naar waarheid dat zijn echtgenote Française was, en hij stelde de vraag van zijn jongens. Hij gaf de ambtenaren een eerlijk en waar verhaal.

Ten slotte, moet iemand hoog op in de hiërarchie van de Luxemburgse administratie beslist hebben dat de vraag van een dokter zoals deze Julian Vincius om te blijven wonen en te werken in het land, niet kon geweigerd worden. De administratie gaf aan Julian en aan zijn jongens een

apatride, vaderlandsloos, tijdelijk paspoort. Hij kreeg papieren die stelden dat hij kon werken in Luxemburg, een certificaat dat een werktoelating was, die wel elk jaar moest vernieuwd worden. Hij kon de Luxemburgse nationaliteit aanvragen, werd hem gemeld, maar in de huidige internationale situatie, kon dit wel een paar jaar aanslepen. Hij kreeg dus niet dadelijk Luxemburgse paspoorten voor zijn familie, maar wel goede papieren. Julian was tevreden met de meer eenvoudige papieren, vermits hij geen enkele bedoeling had dit land te verlaten, behalve dan misschien voor korte bezoeken aan de familie van Charlotte in het nabije Frankrijk. De papieren waren alles wat hij en zijn zonen voorlopig nodig hadden. Hij en zijn zonen konden werken en studeren in Luxemburg!

Anton Vincius werd eerst naar een boerderij in Luxemburg gestuurd. Hij werkte in een boerderij nabij de Belgische grens, bleef daar ook wonen gedurende weken na elkaar, en bezocht dan slechts zelden de huizen van zijn ouders in Luxemburg stad. Hij leerde er het praktisch boerderijwerk. Hij maakte vrienden van de mensen die in de boerderij woonden en werkten. Einde augustus 1937, toen gewoon aan de eenzaamheid van geen beminnende personen naast zich te hebben, zou hij verhuizen naar België!

De vader van Anton had hem een goede universiteit gevonden in België, te Gembloux, een Franssprekende stad niet ver van de grotere stad Namur aan de Meuse stroom. Er liep een directe spoorwegverbinding van Brussel naar Luxemburg, die over Gembloux en Namur reed. De verbinding met Luxemburg was snel en uitstekend! Anton zou in Gembloux studeren, indien aanvaard aan de universiteit. Julian Vincius en Anton twijfelden er niet aan dat Anton zou aanvaard worden.

De universiteit vormde exclusief landbouwkundige ingenieurs, en inderdaad op universitair niveau. De particulariteit van deze universiteit was, dat ze studenten van over de ganse wereld graag aanvaardde. Het feit dat er hier zo veel buitenlandse studenten waren, had geholpen om Anton op te nemen als student.

De zalen van de universiteit waren ingericht in een zeer oude, grote Benedictijnse abdij die omgevormd was tot universiteit, tot een landbouwhogeschool. Er kwamen dikwijls rijke buitenlandse studenten naar hier, zonen van grote landeigenaars, van over gans Europa, heel wat Polen en studenten van de andere Oost-Europese landen. De universiteit had een uitstekende reputatie gewonnen. Tevens had de Belgische Staat tot zeven Onderzoekstations gebouwd in de landbouw, opgezet in verschillende plaatsen van de stad. Die ook trokken veel professoren en ingenieurs naar Gembloux. De bevolking van de stad, niet meer dan 5.000 inwoners, waren vriendelijk gesteld tegenover studenten die van het buitenland kwamen. Er was trouwens geen groot hotel van naam in de stad. De studenten vonden kamers in de huizen van de inwoners, en bleven in die huizen eten en slapen. Heel wat ingenieurs trouwden bijgevolg met meisjes van Gembloux!

In de zomer van 1937 vond Anton een studentenkamer in een kruidenierszaak heel dicht bij de abdij. De winkel verkocht niet slechts kruiden! Er werd praktisch alles verkocht wat men nodig kon hebben in eender welke keuken of in een normaal huishouden, van potten en pannen tot textiel en kruiden. Anton zou daar de volgende vijf jaren moeten blijven, en landbouwkunde studeren om ingenieur te worden.

Ondertussen nog, bleef hij het land bewerken in Luxemburg. Hij leerde de witte sterke drank van Luxemburg te drinken, de *Quetsch*, een pruimenalcohol. Hij bleef deze gewoonte

aanhouden zijn leven lang, hoewel hij steeds met mate dronk, slechts bij maaltijden of op feesten. Anton was een knappe jongeman, en intelligent. Hij had een waarlijk Duits hoofd. Zoals zijn vader, was hij meer geneigd naar de theoretische lessen, maar hij bleef ervan houden de grond zelf te bewerken. Hij deed wel aan de universiteit.

Voor wat betreft zijn broeder, Maxim, wel, die moest nog enige tijd doorbrengen aan een school in Luxemburg die het ekwivalent was van een Duits gymnasium. Hij was echter niet een jongen die hield van studeren voor het plezier van de studie. Hij had een hoofd voor de praktische, Joods-Duitse stijl van leren. Maxim bereidde zich uiteindelijk voor om te studeren aan de Technische Hogeschool van Luxemburg. Hij kon die school in vanaf 1938, toen hij 18 jaar oud werd. Zijn moeder en vader hadden de bedoeling hem later naar Parijs te sturen om daar ook ingenieursstudies te volgen. Maxim leerde snel een Luxemburgs meisje kennen. Ze was van dezelfde ouderdom als hij, en heette Francine Neuville. Een gemeenschappelijk kenmerk van de Vincius mannen was dat als ze verliefd geraakten op een meisje, ze ook met haar trouwden en niet verder zochten, zelfs wanneer de huwelijken konden kapseizen. Maxim trouwde inderdaad met Francine later, na de oorlog, en bleef haar trouw ook.

Het duurde een zeer lange tijd tot Julian Vincius Luxemburgse cliënten, patiënten, kreeg in zijn medische praktijk, voor consultatie of voor behandeling. In 1937 won hij trouwens bijna helemaal geen patiënten. De Vincius Familie in Luxemburg at bijna al het geld op dat ze van Berlijn hadden kunnen redden. In 1938 en 1939, begon Julian zich echt zorgen te maken en ook te wanhopen, zo zeer, dat hij in een periode van diepe depressie terecht kwam. De situatie werd nog slechter, maar door de goede zorgen van zijn echtgenote geraakte hij langzaam de toestand te boven. De Vincius zouden binnenkort zeer arme mensen worden. Julian dacht er zelfs aan het huis in de *Rue Henri IV* te verkopen, en met zijn ganse familie te gaan wonen in het kleiner huis waar hij ook zijn kantoor hield. Dat kon de familie weer wat geld brengen om mee te leven. Julian realiseerde zich dan dat hij het hier niet langer meer kon uithouden dan 2 tot 3 jaar. Hij dacht er al aan zich te gaan aanbieden als een mannelijke verpleger in de lokale hospitalen. Hij was er praktisch zeker van, echter, dat zijn ouderdom een obstakel zou vormen, en ook al zijn kwalificatie. Zijn wanhoop groeide weer. Hij moest ook de studies van zijn zonen betalen in Luxemburg en er buiten, moest geld sturen naar zijn dochter te Berlijn, en vroeg zich af hoe hij dat binnenkort nog zou aankunnen.

Vóór het echter zover kwam, verbeterde allengs zijn situatie. Meer cliënten kwamen naar zijn bureau. Zijn reputatie groeide. Hij was een goede dokter en de bevolking van Luxemburg stad kon daarmee langzamerhand akkoord gaan. Het ene woord van respect bracht het ander mee. Tegen het einde van de zomer van 1938, was Julian een geredde man! Het geld stroomde weer naar binnen, veel meer bescheiden dan wat hij gewonnen had te Berlijn, maar voldoende om degelijk van te leven. Theaters en concerten werden weer een mogelijkheid. Julian bleef zeer discreet. Het koperen plaatje op zijn deur meldde niet dat hij een professor was geweest bij de *Charité* van Berlijn. Weinig mensen wisten dat hij met zijn familie eigenlijk in een ander huis woonde, in een andere straat. Toen zijn Audi in panne bleef kon hij zich een nieuwe auto aanschaffen. Hij besloot ditmaal voor een Citroën, de eerste maal dat hij een Franse wagen zou besturen. Hij veranderde die gewoonte de rest van zijn leven niet meer. Hij werd een fan van Franse auto's!

In de late zomer van 1939, toen zijn financiële toestand volledig opgeklaard was, fluisterde Charlotte iets buitengewoons in de oren van haar echtgenoot. Charlotte was toen 41 jaar oud, en Julian 54. Ze was weer zwanger! Een nieuw kind zou geboren worden, als tenminste de geboorte goed verliep, in de late lente van 1940, waarschijnlijk in mei van het volgend jaar. Weer een nieuwe hoop!

Nota's van de schrijver

De Tweede Wereldoorlog, vooral in West-Europa, was het resultaat van verschillen in ideologie. De terreur en het doden reflecteerde dit. De meest duidelijke demonstratie van het belang van de ideologie die aan de basis lag van de verschrikking was de Holocaust van het Joods volk, het extreem geweld op een volk, de genocide.

Op dezelfde wijze kan gesproken worden over de oorzaken van de eliminatie in Duitsland van wat de Nazis de gedegenereerde rassen noemden, een essentieel principe dat het gevolg was van het extreem eugenistisch gedachtegoed. De Nazis stopten in het geheim de euthanasie acties op een deel van hun eigen bevolking in augustus 1941, nadat de moorden in het openbaar kwamen, wat leidde tot hun veroordeling door de Bisschop van Münster, Clemens August Graaf von Galen. Niettemin, tot dan, werden reeds 70.000 patiënten het slachtoffer van hun Nazi zuiveringsprogramma. Het totaal aantal slachtoffers, andere dan de Joden, kan tot 1939 al opgelopen zijn tot 200.000. Het doden van de zwakken was ook al een doel dat zuiver economisch kon gerechtvaardigd worden als besparingen door zieke, verkeerde geesten.

Later nog, gebeurde hetzelfde aan de Joden. De Joden die nog konden werken, werden naar fabrieken gesleurd en de anderen werden gedood. Later nog werden allen gedood, de niet-bekwamen en de bekwamen. Heel weinigen overleefden. Auschwitz, in Opper-Silezië, combineerde uitroeiing met industriële winst. Auschwitz bestond uit 28 sub-kampen en gebruikte ongeveer 40.000 gevangenen in slavenwerk. Dit genereerde ongeveer 40 miljoen *Reichsmark* voor de Duitse Staat.

De Duitse leiders namen het als natuurlijk aan dat van 20 tot 30 miljoen Slavische mensen zouden sterven van uithongering in de Duitse bezetting van de Sovjet Unie, zowel als 5,7 miljoen Sovjet-Russische oorlogsgevangenen later in Duitse handen zouden sterven, van wie 3,3 miljoen stierven van uithongering, koude en ziekten met gebrek aan voedsel.

De *Organisatie van de Verenigde Naties*, de UNO, werd gesticht op 24 oktober van 1945 te San Francisco, als een vervolg op de vroegere organisatie gesticht na de Eerste Wereldoorlog, en Europa kon uit haar as rijzen als een feniks door het Marshall Plan, gefundeerd door Verenigd Staten van Amerika.

In romans is het niet de gewoonte om te verwijzen naar individuele datums en scenes, gebeurtenissen, en naar de schrijvers en onderzoekers die de feiten vermeldden of hen al uitgaven. Niettemin, en omdat ik geen historicus ben, werden al de datums en waar gebeurde feiten van dit boek meestal genomen uit de boeken waarvan ik hierna een lijst geef in de bibliografie. Dit was vooral uit de boeken vermeld van de schrijvers en onderzoekers Ian Kershaw, Thomas Friedrich, Richard J. Evans, Victor David Hanson, Henri Liebknecht en ook Jean Gregor en Pierre Pean. Wat hier voorafging is echter een roman, niet een geschiedenisboek. Het is een fictie, zodat ik niet verwees bij elke individuele referentie naar elk van die schrijvers met nummertjes. Beschouw deze roman dus maar als niet noodzakelijk de totale en absolute geschiedkundige waarheid, en kijk naar de auteurs die gemeld worden om de ware geschiedenis en historische waarheid te hebben weergegeven, niet naar de schrijver van deze roman.

Bibliografie

Algemeen

The wandering Jews. Joseph Roth. Translated by Michael Hofmann. Granta Books. London. 2001.

Quellentexte zur jüdischen Geschichte und Literatur. Julius Höxter. Herausgegeben und ergänzt von Michael Tilly. Matrix Verlag GmbH. Wiesbaden. 2009.

Le système totalitaire. Hannah Arendt. Translation by Jean-Loup Bourget, Robert Davrey, and Patrick Lévy. Revised by Hélène Frappat. Editions du Seuil. Gallimard. 2002.

Über das Böse. Hannah Arendt. Translated by Ursula Ludz. The Hannah Arendt Bluecher Literary Trust 2003. Piper Verlag. München. 2006.

Judentum über die Religion hinaus. Jérôme Segal. Translated by Georg Hauptfeld. Edition Konturen. Vienna, Hamburg. 2017.

Les identités meurtrières. Amin Maalouf. Editions Grasset & Fasquelle. Paris. 1998.

Heart of Europe. A short history of Poland. Norman Davies. Oxford University Press. Oxford. 1986.

Vanished Kingdoms. The History of half-forgotten Europe. Norman Davies. Penguin Books. London. 2012.

Poland. James A. Michener. Random House. New York. 1983.

Fragen an die Deutsche Geschichte. Ideen, Kräfte, Entscheidungen von 1800 bis zur Gegenwart. Deutscher Bundestag, Verwaltung. Berlin. 1981.

Iron Kingdom. The Rise and Downfall of Prussia 1600-1947. Christopher Clark. Penguin Books. London. 2007.

Les Armes des Krupp, 1587-1968. William Manchester. Editions Robert Laffont. Paris. 1970.

Schlossers Weltgeschichte. Fr. Chr. Schlosser. Verlag bei Neufeld und Henius. Berlin.

Sesam Nieuwe Geïllustreerde Wereldgeschiedenis. Bosch & Keunig NV. Baarn.

Kalender der Wereldgeschiedenis. Dr. Karl Ploetz. Uitgeverij Het Spectrum. Utrecht en Antwerpen. 1962.

The History of Lithuania. Alfonsas Eidintas, Alfredas Bumblauskas, Antanas Kulakauskas, Mindaugas Tamosaitis. "Eugrimas" Publishing House. Vilnius. 2013.

Hungary. A brief History. István Lázár. Corvina Books. Budapest. 1997.

Europe. De 1815 à nos jours. Serge Cosseron, Philippe Faverjon. La Manufacture. Besançon. 1991.

Les Amnésiques. Géraldine Schwarz. Prix du Livre Européen 2018. Flammarion. Paris. 2017.

Riefenstahl. Lilian Auzas. Éditions Léo Scheer. Paris. 2012.

A History of the Jews. Paul Johnson. Phoenix, Orion Books. London. 1997.

De Oorlog

The new Berlin. Catalogue of the 2018-2019 Brussels Exhibition. Inga Rossi-Schmidt. Musées Royaux des Beaux-Arts de Belgique. Editions Lannoo. Brussels. 2018.

The Gathering Storm. Winston Churchill. Penguin Books. 2005.

To Hell and Back. Europe 1914-1949. Ian Kershaw. Penguin Books. Random House. London. 2016.

The Origins of the Second World War. A.J.P. Taylor. Penguin Books. London. 1991.

Hitler's Berlin. Abused City. Thomas Friedrich. Yale University Press. London. 2016.

The Third Reich in Power. Richard J. Evans. Penguin Books. London. 2006.

The Third Reich at War. Richard J. Evans. Penguin Books. London. 2009.

The Spanish Civil War. Hugh Thomas. Penguin Books Ltd. Harmondsworth. 1984.

The Second World Wars. Victor Davis Hanson. Basic Books (Hachette Books Group). New York. 2020.

La Guerre 1940 (10 mai-25 juin) et le rôle de l'Armée Belge. André L'Hoist. Éditions Ignis. Bruxelles 1940.

Fighter Boys. Saving Britain 1940. Patrick Bishop. Harper Perennial, Harper Collins Publishers. London. 2003.

Die 4. Panzer-Division 1938-1943. Joachim Neumann. In Selbstverlag des Verfassers. 1985.

Panzer Leader. Heinz Guderian. Penguin Books. London. 2009.

Kursk. The greatest Battle. Eastern Front 1943. Lloyd Clark. Headline Publishing Group, a Hachette Publishing Group. London. 2012.

The Story of the 2nd World War. Henry Steele Commager. An AUSA Institute of Land Warfare Book. Brassey Editions. Dulles, VA. USA.

World War II in the Pacific. An Encyclopaedia. Edited by Stanley Sandler. Garland Publishing Inc. London. 2001.

Histoire de la Guerre des Nations Unies 1939-1945. Sous la direction de Henri Lieb knecht de l'Académie Française. Éditions Le Sphinx. Bruxelles. 1947.

Histoire de la Guerre des Nations Unies. De la Victoire à la Paix. Sous la direction de Henri Lieb knecht de l'Académie Française. Éditions Le Sphinx. Bruxelles. 1949.

De langste Dag. Normandië 6 Juni 1944. Cornelius Ryan. Van Holkema & Warendorf NV. 7de druk. Amsterdam.

Winter of the World. Ken Follett. Pan Books. London. 2013.

An impeccable Spy. Owen Matthews. Bloomsbury Publishing. London. 2019.

Le Grand Jeu. Leopold Trepper. Éditions Albin Michel. Paris. 1975.

L'Orchestre Rouge. Gilles Perrault. Librairie Arthème Fayard. Paris. 1989.

Comme ils vivaient. A la Recherche des derniers Juifs de Lituanie. Jean Grégor et Pierre Péan. Editions du Seuil. Paris. 2018.

Von Calgary zu Hitler. Rüdiger Suchsland. Documentary Film. LOOKS Filmproduction GmbH. 2014.

Les Nazi et l'Argent. Documentary film. Producer : Carine Rustniewske. Director: Gil Rablier.

Histoire du Luxembourg. Jean-Marie Kreins. Collection 'Que sais-je ?' Presses universitaires de France/Humensis. Paris. 2018.

De Weggevoerden van mei 1914. Frank Seberechts. Uitgeverij De Bezige Bij. Antwerpen. 2014.